

C:\Users\Plazma\Desktop\A_Asimov Isaac - Kalibán.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Isaac Asimov
Roger MacBride Allen
Kalibán

Pěti báječným stvořením,
které jmenuji v tom pořadí,
v jakém se objevila na této planetě:

Aaronovi,
Victorii,
Bentonovi,
Jonathanovi
a Meredith.

PODĚKOVÁNÍ:

Tato kniha by nikdy nevznikla bez podpory
a především bez trpělivosti
Davida Harrise, Johna Betancourta,
Byrona Preisse, Susan Allisonové,
Ginjera Buchanana a Petera Hecka.
V průběhu práce ledacos uniklo,
ale zásluhou jejich spojeného úsilí
se nic dobrého neztratilo.
Tato kniha znovu dokazuje, že každý spisovatel
potřebuje aspoň jednoho redaktora,
a ani mít jich pět nebo šest
občas není tak špatný nápad.
Děkuji také
Thomasi B. Allenovi a Eleanore Foxové,
kteří oba neměli čas rukopis číst
a oba ho přečetli.

TRI ZÁKONY ROBOTIKY

- I.
Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby člověku bylo ublíženo.
 - II.
Robot musí uposlechnout příkazy člověka, kromě případů, kdy tyto příkazy jsou v rozporu s prvním zákonem.
 - III.
Robot musí chránit sám sebe před zničením, kromě případů, kdy tato ochrana je v rozporu s prvním nebo druhým zákonem.
- 5-

...Boj mezi Vysidlenci a Usedlíky byl od začátku do konce ideologickým soupeřením. Dokonce, pokud si můžeme vypůjčit pojem z primitivních dějin, by se dal přesněji označit za teologickou bitvu, protože obě strany se svých pozic držely spíše z důvodů víry, obav a tradic než proto, že by nějak racionálně rozebíraly fakta.
V centru každého střetnutí mezi oběma stranami byla vždycky, ať už se o tom otevřeně hovořilo nebo ne, stále stejná otázka: roboti. Jedna strana je považovala za nanejvýš prospěšné, druhá za nanejvýš škodlivé.
Vysidlenci byli potomky mužů a žen, kteří spolu se svými roboty prchli z polomytické Země, když tam byli roboti

zakázání. Vyhnanci ze Země v primitivních kosmických lodích tvořili první vlnu po-zemšťanské kolonizace vesmíru. Za pomoci svých robotů terraformovali, to jest přetvořili do podoby blížící se Zemi, padesát planet. Na nich vytvořili velmi krásnou a zjemnělou kulturu, v níž všechny nepříjemné úkoly vykonávali roboti. Nakonec prakticky veškerá práce připadla robotům. Když Vysídlenci kolonizovali padesát planet, zastavili svou expanzi a rozhodli se, že napříště už budou jen vychutnávat plody práce svých robotů.

Usedlíci byli potomky těch, kdo zůstali na Zemi. Jejich předkové žili ve velkých podzemních městech, postavených tak, aby byla chráněna před atomovým útokem. Není pochyb o tom, že tento způsob života vnesl do usedlické kultury určitý prvek xenofobie. Ta přežila až do doby, kdy hrozba atomové války byla dávno minulostí, a začala být namířena proti samolibým Vysídlencům - a jejich robotům.

Zákaz robotů vznikl původně především ze strachu. Částečně to byl iracionální strach z kovových monster, toulajících se po světě. Ovšem lidé na Zemi měli i racionálnější důvody k obavám. Báli se, že roboti vezmou lidem práci - a tedy i prostředky k obživě. Nevědli také pohlíželi na to, co považovali za lhostejnost, letargii a úpadek vysídlenecké společnosti. Usedlíci se obávali, že roboti sice osvobodí lidstvo od jeho břemen, ale zároveň ho připraví o jeho ducha, jeho vůli, jeho citlivost.

-6-

Vysídlenci mezitím začali pohrdat lidmi, které považovali za ukoptěné primitivy zahrabané v norách. Vysídlenci dokonce začali časem popírat, že by s těmi, kdo je vyhnali, měli společné předky. Ale zároveň s tím ztratili vlastní citlivost.

Jejich technologie, jejich kultura, jejich světový názor, to všechno začalo být statické, ne-li přímo stagnující.

Vysídleneckým ideálem se stal vesmír, kde se nikdy nic neděje, kde všude je jen zítřek jsou přesně stejné jako dnešek a roboti se starají o všechny nepříjemné detaily.

Usedlíci se pustili do důkladné kolonizace galaxie, terraformovali nespočetné planety, předstihli vysídlenecké světy i vysídleneckou technologii. Usedlíci si s sebou nesli tradiční názory svého domovského světa. Každé setkání s

Vysídlenci jako by Usedlíkům potvrdilo, že měli pravdu, když robotům nedůvěřovali. Strach z robotů a nenávist k nim se staly jedním z úhelných kamenů usedlické politiky a filosofie. Nenávist k robotům spolu s arogantním chováním Vysídlenců jednu skupinu s druhou nijak zvlášť nesblížila.

Ale i tak obě strany dokázaly občas spolupracovat i přes to, jak velký byl nesoulad a podezřívavost. Lidé dobré vůle na obou stranách se pokoušeli odložit strach a nenávist a pracovat společně se střídavým úspěchem.

Jeden z nejodvážnějších pokusů o takovou spolupráci se odehrál na Infernu, jednom z nejmenších, nejslabších a nejkřehčích vysídleneckých světů. Tamní obyvatelé, kteří si říkali Pekelníci podle původního významu jména planety, stáli před dvojitou krizí. O ekologických potížích věděli všichni, i když jen málokdo si uvědomoval, jak jsou velké. Na pomoc při jejich řešení byli přizváni odborníci na teraformování z řad Usedlíků.

Ale pak tu byla ještě druhá krize, skrytá krize, která se ukázala být nebezpečnější. Protože aniž by to sami věděli, byli Pekelníci a Usedlíci na té příhodně pojmenované planetě nuceni vyrovnat se s velkou změnou v samé podstatě robotů...

Nejstarší historie kolonizace, Sahrir Vadid, Baleyworld

University Press, S. E. 1231

-7-

1

Ucítila prudký úder do hlavy.

Freddě Levingové se podlomila kolena. Upustila šálek s čajem. Ten dopadl na zem, roztrhl se a vytvořil louži hnědé tekutiny. Fredda se zhroutila k zemi. Ramenem narazila na podlahu, kolem ní se rozlétly střepy hrnečku. Rozsekly jí levé rameno a levou stranu tváře. Ze zranění začala proudit krev.

Ležela tam na boku jakoby v přízračné karikatuře embryonální polohy.

Na kratičký okamžik znovu nabyla vědomí. Mohlo to být zlomek vteřiny po útoku nebo o dvě hodiny později - nevěděla. Ale viděla je, o tom nebylo pochyb. Viděla nohy, červené kovové nohy, ani ne třicet centimetrů od svého obličej. Cítila strach, ohromení, zmatek. Ale pak se nad ní znovu zavřely vlny bolesti a ona už nevěděla nic.

Robot KBN-001, známý také jako Kalibán, se poprvé probudil. Do světa, který byl pro něj nový, se poprvé rozzářily jeho pronikavě modré oči a on se rozhlédl kolem sebe. Neměl paměť, neměl chápání, neměl žádná vodítka. Nevěděl nic. Podíval se na sebe a viděl, že je vysoký a tělo má kovově červené. Levou paži měl napůl zdviženou. Držel ji přímo před sebou, pěst měl zaťatou. Ohnul loket, otevřel pěst a chvíli se díval na ruku. Spustil paži. Otočil hlavu ze strany na stranu, viděl, slyšel, myslel, ale neměl žádnou zkušenost ani vzpomínky, které by ho vedly. Kde jsem, kdo jsem, co jsem?

Jsem v nějaké laboratoři, jsem Kalibán, jsem robot. Ty odpovědi přišly z jeho nitra, ale ne z jeho mysli. Z vestavěné databanky, uvědomil si, a i tato vědomost pocházela odtamtud. Odtud tedy přicházejí odpovědi, usoudil.

Podíval se na podlahu a uviděl tělo, které tam leželo na boku, hlavu kousek od jeho nohou. Bylo to zhroucené tělo mladé ženy, kolem její hlavy a ramen se tvořila loužička krve.

Okamžitě rozeznal pojmy žena, mladá, krev, odpovědi se mu objevovaly ve vědomí skoro dřív, než stačil utvořit otázku. Skutečně pozoruhodné zařízení, takhle vestavěná databanka.

Kdo je to? Proč tady leží? Co se jí stalo? Čekal marně na odpovědi, ale žádného vysvětlení se mu nedostalo. S těmito otázkami mu databanka nemohla - nebo nechtěla - pomoci. Zdálo se, že na něco prostě neodpoví. Kalibán si klekl, podíval se na ženu blíž, namočil prst do loužičky krve. Jeho termosenzory odhalily, že už rychle chladne a sráží se.

Princip srážlivosti krve mu probleskl myslí. Měla by být lepkavá, pomyslel si a vyzkoušel to: přitiskl ukazovák k palci a pak je odtáhl. Ano, cítím slabý odpor.

Ale krev... zraněný člověk. Náhle měl podivný pocit, věděl, že by měl nějak reagovat, že by to v něm mělo vyvolat nějakou silnou a hluboce zakořeněnou odezvu - odezvu, která ale nepřišla.

Krev se mu teď rozlila i kolem nohou. Znovu se zvedl do celé své dvoumetrové výšky a zjistil, že se mu nechce stát v louži krve. Přál si odejít odtud do nějakého příjemnějšího prostředí. Ustoupil ze zakrvaveného místa a viděl na druhém konci místnosti otevřené dveře. Neměl žádný cíl, žádný záměr, žádné chápání, žádné vzpomínky. Všechny směry pro něj byly stejné. Jak se jednou dal do pohybu, neměl důvod se zastavovat.

Kalibán vyšel z laboratoře, aniž by si v nejmenším uvědomoval, že za sebou zanechává krvavou stopu. Prošel dveřmi a kráčel dál, ven z místnosti, ven z budovy, ven do města.

Šerifův robot Donald DNL-111 zkoumal zkrvavenou podlahu a uvědomoval si, že ze všech vysídleneckých světů jediné ve městě Hades na planetě Inferno může být scéna takového násilí pouhou rutinou.

Ale Inferno bylo jiné, což byl samozřejmě ten základní problém.

Tady na Infernu se to stávalo častěji a častěji. Jeden člověk v noci napadl druhého - skoro vždycky to bylo v noci - a uprchl. Robot - skoro vždycky to byl robot - narazil na místo činu a ohlásil ho, pak utrpěl rozsáhlé zhroucení v důsledku kognitivního rozporu - nebyl se prostě schopen vyrovnat s takovým přímým, živým, děsivým důkazem násilí proti člověku. Pak přispěchali zdravotníci roboti. Šerifův dispečink přivolal na místo Donalda, šerifova osobního robota.

Pokud Donald usoudil, že situace zasluhuje šerifovu pozornost, instruo-

-9-

val domácího robota, aby vzbudil šerifa Alvara Kreshe a požádal ho, aby se na místo činu dostavil osobně.

Dnes tento ponurý rituál proběhne do důsledků. Tento útok nepochybně vyžadoval, aby se šerif ujal vyšetřování sám. Oběti byla přece Fredda Levingová. Kresh musí být v každém případě přivolán.

Takže některý jiný, podřízený robot probudí Kreshe, oblékne ho a vypraví na cestu sem. To bylo nepříjemné, protože Kresh měl pocit, že jediné Donald to dokáže udělat pořádně. A když se Alvar Kresh vzbudil ve špatné náladě, často sám pilotoval svůj letoun, aby se zbavil napětí. Donaldovi se ta představa, že jeho pán letí sám, nelíbila za žádných okolností. Ale myšlenka, že Alvar Kresh v mizerné náladě polospící pilotuje v noci, byla obzvlášť nepříjemná.

Ale s tím vším nemohl Donald nic dělat a tady toho bylo na práci až dost. Donald byl nízký, skoro kulatý robot, v kovovém odstínu šerifské blankytné modři. Byl pečlivě navržen tak, aby byl nenápadný - byl to takový robot, jaký nemohl nikoho znepokojovat ani nikomu nahánět strach. Lidé na zvědavého policejního robota reagovali lépe, když nebyl vtíravý. Donaldova hlava i tělo byly kulaté, boky a plošiny na něm přecházely jedna v druhou v hladkých křivkách. Nohy a paže měl krátké a na přední straně hlavy měl pouhý náznak lidské tváře.

Měl dvě modře zářící oči a mřížku mluvítko místo úst, ale jinak byla jeho hlava naprosto bez výrazu.

Což bylo nespíš dobře, protože kdyby byla jeho tvář tak pohyblivá, aby to dokázala, byl by teď v silném pokušení vytvořit na ní výraz, který by se hodil k jeho současnému rozpoložení. Donald byl policejní robot a byl poměrně obrněný proti myšlence, že někdo může ublížit člověku, ale i on měl dost velké problémy, aby se vyrovnal s tímhle útokem. Něco tak zlého už dlouho neviděl. A nikdy předtím se neocítl v situaci, že by oběť znal. Ale Fredda Levingová Donalda osobně postavila a pojmenovala ho. Donald si uvědomil, že fakt, že oběť zná, jen zhoršuje napětí vyplývající z prvního zákona.

Fredda Levingová ležela zhroucená na podlaze, hlavu v louži vlastní krve, z místa činu vedly dvojce krvavé stopy různými směry, ke dvěma ze čtyř dveří do místnosti. Dovnitř žádné stopy nevedly.

"Pane - pane - pane?" Robotův hlas byl chraplavý a dost mechanický, když se ozval nahlas a ne přes hypervlny.

Donald se obrátil a podíval se na mluvčího. Byl to robot údržbář, který ohlásil útok.

-10-

"Ano, co je?"

"Bude - bude - bude v - v pořádku pořádku?"

Donald se podíval na malého, tmavého robota. Byla to jednotka typu DAA-BOR, ne větší než metr a půl. Zadržávající slova Donaldovi potvrdila to, co už věděl. Zřejmě nepotrvá dlouho a tenhle malý robot bude dobrý tak leda do šrotu. Stane se z něj oběť rozporu prvního zákona.

Teoreticky měl být robot na místě činu schopen poskytnout první pomoc a zdravotnické dispečerské centrum bylo připraveno přenést mu po hypervlnách jakékoli specializované lékařské vědomosti, které mohl potřebovat. Ale vážné zranění hlavy s potenciálním poškozením mozku něco takového znemožňovalo. Jednak nebyly po ruce potřebné chirurgické nástroje a jednak robot údržbář neměl mozkovou kapacitu, jenné motorické schopnosti ani přesnost vidění, které by byly potřeba k diagnóze takového zranění. Robot údržbář musel uvíznout v klasické pasti prvního zákona: věděl, že Fredda Levingová je těžce zraněná, ale věděl také, že jakýkoli neodborný pokus o pomoc jí může ještě víc ublížit. Pozitronický mozek DAA-BORu se zmínil mezi zapovědi ublížit a příkazem neublížit nečinností a musel tím být těžce poškozen.

"Jsem přesvědčen, že roboti zdravotníci mají situaci pevně v rukou, Daabore 5132," odpověděl Donald. Možná by mohlo prospět pár povzbuzujících slov od někoho s autoritou, a tím vysoce postavený policejní robot nepochybně je - třeba by se podařilo stabilizovat kognitivní rozpor, který tohoto robota zjevně rychle ochromoval. "Jsem si jistý, že tím, jak rychle jsi přivolal pomoc, jsi jí pomohl zachránit život. Kdybys nebyl jednal tak, jak jsi jednal, nebyl by možná lékařský tým dorazil včas."

"Děkuji děkuji děkuji, pane. To jsem rád."

"Ale jedna věc mi přesto není jasná. Pověz mi, příteli - kde jsou všichni ostatní roboti? Proč jsi tady jediný? Kde je roboti personál laboratoře a osobní robot madame Levingové?"

"Příkaz - dostali příkaz - příkaz odejít," odpověděl malý robot, který se stále snažil lépe ovládnout svou řeč. "Ostatní dostali dřív večer dřív večer příkaz opustit oblast. Jsou v druhém druhém křídle laboratoře. A paní Levingová s sebou do práce osobního robota nevodí."

11

Donald se na druhého robota ohromeně podíval. Že významná robotička nemá u sebe osobního robota, to bylo neuvěřitelné. Žádný Vysídlenec se neodvážil z domu bez doprovodu osobního robota. Obyvatel Inferna by se mnohem spíš objevil na veřejnosti úplně nahý než bez robota - a Inferno má silnou tradici cudnosti, dokonce i mezi vysídleneckými světy.

Ale to nebylo nic proti tomu, že roboti personál dostal příkaz odejít. Jak je to možné? A kdo jim přikázal, aby odešli? Útočník? To vypadalo jako logický závěr. Donald na zlomeček vteřiny zaváhal. Pro tohoto robota bylo nebezpečné odpovídat na takovouhle otázku v současném vratkém stavu mysli a snížené kapacitě. Dodatečný konflikt mezi prvním a druhým zákonem může snadno napáchat nenapravitelnou škodu. Ale ne, bylo nezbytné tu otázku položit hned.

Daabor 5132 pravděpodobně stejně každým okamžikem utrpí úplné zhroucení v důsledku kognitivního rozporu a tohle je možná jediná šance zeptat se ho. Mnohem lepší by bylo, kdyby otázku položil člověk, kdyby se ho mohl zeptat šerif Kresh, ale tenhle robot může každým okamžikem selhat. Donald se rozhodl, že to riskne. "Kdo dal ten příkaz, příteli? A jak se stalo, že jsi ho neuposlechl?"

"Není není pravda - že neuposlechl! Nebyl přítomen když příkaz vydán. Poslán - byl jsem byl jsem poslán - na pochůzku. Vrátil jsem se později."

"Tak jak víš, že byl vydán takový příkaz?"

"Protože byl vydán už dřív! Jindy!"

Jindy? Donald to ohromovalo čím dál víc. "Kdo ho vydal? Kdy jindy? Kdo vydal ten příkaz? A proč ho ten člověk vydal?"

Daabor 5132 škulbl prudce hlavou na stranu. "Nemůžu říct. Příkaz neříct. Příkaz dostali jsme příkaz ani neříct že jsme byli posláni pryč - ale že jsme odešli ublížilo člověku ublížilo ublížilo ublížilo -"

Daabor 5132 vydal poslední přiskrcený zvuk a strnul. Jeho zelené oči naposled jasně zazářily a pak potemněly.

Donald se smutně díval na to, co ještě před chvílí bylo myslící bytostí. Nemohlo být pochyb o tom, že se rozhodl správně. Daabor by byl v každém případě stejně selhal během několika minut.

Aspoň tu byla ještě naděje, že zkušenosti lidí robotické dostanou z ostatních robotů nějakou další informaci.

-12-

Donald se odvrátil od zničeného robota údržbáře a znovu upnul pozornost na lidskou oběť na podlaze, obklopenou zdravotnickými roboty.

Právě tenhle pohled zničil Daabora, ale Donald věděl, že on sám je, a to doslova, z tvrdšího materiálu. Fredda Levingová osobně upravila potenciál jeho prvního, druhého a třetího zákona tak, aby byl schopen vykonávat policejní práci.

Donald 111 se díval na scénu před sebou a pociťoval dobře známé napětí: Tady je lidská bytost v bolestech, v nebezpečí, a přitom on nemůže nic dělat. Od toho tu byli zdravotničtí roboti, kteří mohli Freddě Levingové pomoci mnohem účinněji, než by to kdy dokázal on sám. Donald to věděl a ovládl se, ale první zákon byl zcela jasný a jednoznačný: Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby člověku bylo ublíženo. Žádné mezery, žádné výjimky.

Ale pomoci tomuhle člověku by znamenalo plést se do práce zdravotnickým robotům a tedy přinejmenším potenciálně ublížit Freddě Levingové. Tudíž nedělat nic znamenalo pomáhat jí. Jenže on měl zapovězeno nedělat nic, ale pomáhat by znamenalo plést se - Donald bojoval s chvěním ve svém pozitronickém mozku, který se snažil vyrovnat se stejným rozporem, jaký zahubil Daabora 5132. Donald věděl, že úpravy, které má jako policejní robot, zaručují, že tu epizodu přežije, ale přesto nebyla o nic příjemnější.

Zatímco lidé... V poslední době pohled na krev a násilí už Alvara Kreshe nijak zvlášť nevzrušoval. Lidé si na takové věci dokážou zvyknout. Mohou se adaptovat. Donald intelektuálně věděl, že to tak je, viděl to, ale nechápal, jak je to možné. Vidět člověka v nouzi, v nebezpečí, vidět člověka jako oběť násilí, dokonce mrtvého, a nebýt pohnut - to prostě bylo mimo jeho chápání.

Ale ať už byli policisté lidé nebo roboti, viděli toho hodně, zvlášť na Infernu, a zkušenost to v určitých směrech usnadňovala. Jeho po-zitronický mozek si vytvořil ustálené spoje pro řešení takové situace, ať je jakkoli znepokojivá.

Drž se zpátky. Pozoruj. Shromažďuj data. Nech zdravotníky dělat jejich práci.

A pak čekej na člověka, čekej na Alvara Kreshe, čekej na šerifa města Hades.

Roboti zdravotníci pracovali na ležícím těle. Stabilizovali ho, zabezpečili přívod krve, sešili rány na rameni a v obličejí, připojili monitorovací snímače a dávkovače léků. Pak zraněnou přesunuli na no-

-13-

sítka, zabalili ji do přikrývek, vsunuli ji do úst náustek dýchacího přístroje, točili se kolem ní tak, že ji téměř skryli. A tak to má být, pomyslel si Donald. Roboti jsou zástěnou, chránící lidi před nebezpečími světa.

Ale ta zástěna tentokrát zjevně selhala. Byl to zázrak, že je Fred-da Levingová vůbec naživu. Podle toho, jak to vypadalo, byl útok zvlášť prudký. Ale kdo to udělal a proč?

Roboti pozorovatelé snímali scénu ze všech možných úhlů. Možná budou jejich data k něčemu dobrá. Jen ať zachytí všechny detaily. Donald se soustředil na dvě řady krvavých stop, vedoucích od zraněné. Už dřív po nich šel, až kam se dalo. Oboje stopy přestaly být viditelné asi po stu metrech a on je nechal být. Policejní roboti technici už v téhle chvíli používají molekulární čicháče a pokoušejí se sledovat stopu dál, ale nikam se nedostanou. Jako ostatně nikdy. Ale klíčový fakt, nejdůležitější důkaz se přehlédnout nedal. A nedal se také popřít ten strašlivý, nemyslitelný závěr, který z něj vyplýval.

Oboje stopy byly stopy robota. Oboje. Donald, navržený, programovaný a vycvičený pro policejní práci, nemohl nedojít k děsivému a zjevnému závěru.

Ale to není možné. Není to možné.

Donald si zbožně přál, aby se už objevil Alvar Kresh. Ať se velení ujme člověk, ať se někdo, kdo je schopen si na takové věci zvyknout, vypořádá s nemožnou představou, že robot uhodil Freddu Le-vingovou zezadu do hlavy. Noční obloha prudce ubíhala nad hlavou šerifa Alvara Kreshe a pod ním jasně zářila rozházená světélka předměstí Hadu. Vzhlédl k temnému nebi a uviděl, jak na něj svítí jasné hvězdy. Krásná noc, dokonalá noc pro rychlý let nad městem, k němuž měl příležitost jen občas, z pracovních důvodů - a on musí mít zrovna tak mizernou náladu. Nijak zvlášť ho netěšilo, když ho budili uprostřed noci, a neměl rád, když mu s oblékáním pomáhal někdo jiný než Donald.

Snažil se povzbudit sám sebe, uklidnit se. Pohlédl do noci. Dnes bylo v Hadu tak krásné počasí jako už dlouho ne. Žádné písečné bouře, žádný prachový závoj. Dokonce byl ve vzduchu cítit i svěží závan mořské vůně od Velkého zálivu.

-14-

Aspoň může spálit trochu adrenalinu tím, že pilotuje sám a nenechává to na robotovi. Byl na to svým způsobem hrdý. Málokdo vůbec věděl, jak pilotovat letoun. Většina lidí považovala pilotáž za něco, co jich není hodno. Nechávali to robotům. Mnoho lidí nepochybně pokládalo za hodně divné, že si Alvar rád pilotuje sám. Ale málokdo mu to byl ochoten říci do tváře.

Alvar Kresh se protáhl a zamrkal. Pak stiskl knoflík na palubním nápojovém automatu. Byl vzhůru a viděl jasně, ale měl pocit, jako by na něm ležela těžká přikrývka únavy. První doušek kávy mu přišel vhod. Letoun se hnál nocí a on ho řídil jednou rukou, zatímco upíjel kávu. Usmál se. Dobře, že tu není Donald, pomyslel si. Právě takovéhle kousky jako řízení jednou rukou mu prakticky znemožňovaly pilotovat sám, když byl na palubě Donald nebo kterýkoli jiný robot. Stačil jeden nesprávný pohyb a robot okamžitě skočil na sedadlo kopilota a převzal řízení.

No dobře. Usedlíci se nad roboty sice ušklíbají, ale žádný vysíd-lenecký svět by bez nich nepřežil ani půl minuty.

Ovšem i tak dokázala ta nemožná stvoření člověka každou chvíli hrozně rozčítit.

Alvar Kresh se přinutil ke klidu. Vzbudili ho z hlubokého spánku uprostřed noci a on z předchozích hořkých zkušeností věděl, že po přerušovaném spánku bývá ještě podrážděnější než jindy. Už dávno se naučil, že musí něco udělat, aby se uklidnil, když je v tomhle stavu, protože jinak by byl místo toho schopen urazit někomu hlavu.

Alvar dýchal chladný řídký vzduch. Noční rychlý let přes poušť s otevřenou střechou a vítr, který mu hvízdal v husté bílé hřívě vlasů, mu pomohly odstranit trochu vzteku a napětí.

Ale násilné zločiny byly v Hadu stále ještě dost vzácné, aby je bral osobně, aby se rozzuřil a zůstal rozzuřený.

Potřeboval ten hněv. Tento barbarský a zbabělý útok na významnou vědkyni byl nepřijatelný. Možná nesouhlasil s politikou Freddy Levingové, ale věděl lépe než většina ostatních lidí, že ani vysídlené světy všeobecně, ani Inferno samé si nemohou dovolit ztratit ani jediného talentovaného člověka.

Alvar Kresh se díval, jak mu město ubíhá pod nohama, a začal zpomalovat. Táhle. Navigační systém letounu hlásil, že jsou přímo nad Robotickými laboratořemi Freddy Levingové. Alvar vyhlédl z letounu, ale v noci bylo těžké rozeznat jednotlivé budovy. Zastavil letoun, poněkud poopravil jeho polohu a pak se snesl k zemi.

-15-

Robot z pozemní obsluhy pospíchal k letounu a otevřel dvířka. Alvar Kresh vstal a vystoupil.

Kolem bylo rušno. Červenobílý sanitní letoun čekal na zemi kousek od Kreshova letounu, zvedací motory běžely naprázdno - zjevně byl připraven odstartovat, jakmile bude pacientka na palubě. Jednotka zdravotnických robotů spěchala z hlavního východu laboratoře, dva nesli nosítka, ostatní přidržovali dávkovače léků a monitorovací zařízení připojené k pacientčinu tělu. Lidský lékař postával u dveří sanitky a sledoval, jak roboti konají svou práci. Alvar ustoupil a nechal roboty projít.

Znovu se v něm vzrýchal hněv, když sledoval, jak roboti nakládají oběť do svého letounu a jak netečný lidský lékař pomalu nastupuje za ní. Jak může někdo spáchat takové násilí proti jinému člověku? ptal se sám sebe.

Ale syrový a neovládaný vztek nepomůže chytit útočníka, který napadl Freddu Levingovou. Zůstaň klidný, myslel si. Drž svůj hněv pod kontrolou, zaměř ho. Alvar Kresh kývl rukou na robota, který nesl zpátky k ambulanci lékařský kufřík. "Jaký je stav vaší pacientky?" zeptal se.

Lesknoucí se bíločervený robot zdravotník se na Kreshe podíval svítícíma oranžovými očima. "Má těžké zranění hlavy, ale nikoli neléčitelné," řekl.

"Ohrožovala zranění její život?" pokračoval Kresh.

"Kdybychom se k paní Levingové dostali později, mohla být zranění snadno smrtelná," odpověděl robot poněkud prkenně. "Ale měla by se úplně uzdravit, ačkoli existuje velká pravděpodobnost, že utrpí traumatickou amnézii.

Umístíme ji do regenerační jednotky, jakmile se dostaneme do nemocnice."

"Dobře," kývl Kresh. "Můžeš jít." Obrátil se a sledoval, jak i poslední ze zdravotnického týmu mizí v letounu, který

vzápětí odstartoval. Dobré je, že se uzdraví, ale moc špatné by bylo, kdyby skutečně měla amnézii. Lidé, kteří mají mezery v paměti, nejsou nejlepší svědkové. Ale slova robota zdravotníka změnila podstatu činu. Zranění mohla být snadno smrtelná. To měnilo prostý případ útoku s vysoce nebezpečnou zbraní v pokus o vraždu. Konečně se obrátil a vykročil k budově, aby zjistil, na co zatím přišel Donald a jeho technický tým.

-16-

"Tak co, Donalde," zeptal se Kresh, když vešel, "co zatím máš?"

"Dobry večer, pane Kreshi," odpověděl Donald s uhlazenou zdvořilostí. "Bohužel toho mnoho není. Místo zločinu nám dalo jen málo informací, které bychom mohli použít, i když je samozřejmě možné, že si všimnete něčeho, co nám ušlo. Nebyl jsem schopen důkazy uspokojivě vyložit. Měl jste možnost projít si mou poslední zprávu o výpovědi robota údržbáře?"

"Ano, četl jsem ji. Je to divné. Udělal jsi dobře, že jsi z něj vytáhl, co se dalo, ale se zbytkem robotího personálu nechci nic riskovat. Chci, aby s nimi se všemi promluvili naši robotici - a to opatrně." Policejní robotici obvykle měli na starosti roboty, které nějaký podvodník trikem přiměl k něčemu nezákonnému. Na to, aby robot uposlechl ilegální příkaz, už musel být člověk opravdu odborník ve lha-ní. Ovšem když někdo dokázal přimět domácí roboty, aby prozradili kódy finančního účtu svého pána, mohl si tím vydělat na docela slušné živobytí. Robotikům jen prospěje, když se budou zabývat něčím ne zcela obvyklým. "Ale s tím si budeme lámat hlavu až zítra. Místo činu je už volné?"

"Ano, pane. Roboti pozorovatelé dokončili úvodní průzkum. Jsem přesvědčen, že můžete místo obhlédnout bez obav, že poškodíte stopy, pokud budete postupovat s přiměřenou opatrností."

Alvar se na Donalda pozorně podíval. Celý život měl co dělat s roboty a přesto se toho pořád nezbavil, pořád si stroje prohlížel, jako by z jejich výrazu nebo postoje mohl vyčíst nějaký cit nebo myšlenku. U některých robotů, u těch několika málo, kteří velmi přesně napodobovali lidské vzezření, to bylo aspoň možné. Ale těch bylo na Infernu skutečně jen pár, a u kteréhokoli jiného typu robota byla ta snaha zbytečná.

I tak mu ten zvyk poskytl pár okamžiků na to, aby mohl zvážit skrytý význam robotových slov. Řekl, že "nebyl schopen důkazy uspokojivě vyložit". Co mělo tohle sakra znamenat? Donald se mu snažil něco sdělit, něco, co nechtěl říci přímo, protože se obával, že by až příliš předbíhal událostem. Ale Donald nikdy nemluvil v hádankách bez příčiny. Když Donald hovořil takhle, mělo to svůj dů-

-17-

vod. Alvar Kresh byl v pokušení přikázat Donaldovi, aby mu řekl výslovně, co má na mysli, ale ovládl svou netrpělivost.

Možná bude lepší zjistit, jestli sám přijde na to, co dělá Donaldovi starosti, a posoudit to nezávisle, bez předsudků. Je pravda, že je jen hodně málo věcí, kterých by si všiml člověk, ale ušly by robotovi. Většina toho, co Donald říkal, byly jen servilní nesmysly, které měly ušetřit Kreshovo ego. Ale slova, kterých Donald užil, byla zajímavá: „Místo zločinu nám dalo jen málo informací, které bychom mohli použít." Jako by tam něco bylo, ale něco rozptýlujícího, klamavého, nesmyslného. A to jsem chtěl zůstat nezaujatý, pomyslel si Alvar ironicky. To je ta potíž, když má člověk tak dobrého robotího asistenta, jako je Donald - začne se na něj spoléhat, nechá se jím ovlivňovat, svěruje mu příliš mnoho základních činností. Kruci, Donald nejspíš dokáže dělat tuhle práci lip než já, napadlo Alvara.

Zavrtěl rozhněvaně hlavou. Ne. Roboti jsou sluhové lidé, nejsou schopni nezávislé akce. Alvar vkročil dveřmi do místnosti a začal se rozhlížet.

Alvar Kresh cítil, jak jím projíždí podivné a známé chvění, když se pustil do práce. Takové chvíle měly v sobě pokaždé cosi podivně vzrušujícího - případ se otevíral, lov začínal. A byl to zvláštní lov, protože Alvar zpočátku ani nevěděl, koho vlastně pronásleduje.

A ještě podivnější vždycky bylo ocitnout se v něčem soukromí, aniž by u toho příslušný člověk byl. Stál v pracovnách a ložnicích a kosmických lodích mrtvých nebo pohřešovaných lidí, četl jejich deníky, zkoumal jejich finanční operace, narážel na důkazy jejich tajných neřestí a soukromých potěšení, velkých zločinů a drobných, dojemných tajemství.

Poznal jejich životy ze stop, které po sobě zanechali, z moci svého úřadu vnikl do nejintimnějších součástí jejich životů. Tady to také tak začínalo.

Některá pracoviště jsou sterilní a o svých obyvatelích nevypovídají nic. Ale tohle místo k nim nepatřilo. Tahle místnost byla portrétem osoby, která tu pracovala, jen kdyby ho Alvar dokázal rozluštit.

Začal s průzkumem laboratoře. Aspoň na první pohled to byla poměrně běžná místnost. Velikost asi dvacet krát deset metrů. Inferno nebyl nijak přeplněný svět. Lidé měli rádi kolem sebe dost místa. Podle infernských měřítek to bylo průměrně velké pracoviště pro jednoho člověka.

-18-

Byly tu celkem čtverý dveře v delších stěnách místnosti: dvojce na vnější stěně, ty vedly přímo ven z budovy, a dvojce na protější, vnitřní stěně, do chodby. Alvar si všiml, že místnost nemá okna a dveře že jsou těžké - patrně světiotěsné. Když se zavřou a zhasne se, bude místnost úplně temná. Zřejmě tady dělali nějakou práci s materiály citlivými na světlo. Nebo možná testovali robotí oči. Bude mít důvod pro tohle zatemnění místnosti, nebo samotný fakt, že je taková, nějaký význam? Nebo je nepodstatný? To šerif zatím nemohl vědět.

Alvar a Donald stáli u jedné ze dvou vnitřních dveří, na konci místnosti, který si Alvar označil jako zadní. Ale proč zrovna tohle mi připadá jako zadní část? Usoudil, že pro to nemá žádný konkrétní důvod. Jen se tahle část zdála méně používaná. Všechno tu bylo v krabicích jako ve skladu. Ten druhý konec byl zjevně využíván aktivněji.

Od jedné dveří ke druhým se táhl dlouhý pracovní pult téměř přes celou délku místnosti. Stály na něm počítače. Na

zdech byly vývody pro nejrůznější zdroje energie a dvě nebo tři další zásuvky, které Kresh nedokázal identifikovat. Možná napojení na speciální databanku.

Vypadalo to, že na celém pultu není jediný centimetr, na kterém by něco neleželo. Robotí torzo, robotí hlava bez těla, několik pečlivě zavřených krabic s úhlednými nálepkami Neklopit! Křehké! Gravito-nický mozek. Alvar se zamračil a podíval se na nálepku ještě jednou. Co to sakra je gravitonický mozek? Už tisíce let se roboti vyrábějí s pozitronickými mozky. Pozitronický mozek umožnil samotný vznik robotů. Gravitonický mozek? Alvar o něm nevěděl ani to nejmenší, ale samo to slovo ho znepokojovalo. Neschvaloval zbytečné změny.

V duchu si udělal poznámku o té záhadě a pokračoval v průzkumu místnosti. Všechny postranní pracovní pulty byly plné nejrůznějších záhadně vyhlížejících nástrojů a strojů a částí robotů. Ale přitom místnost nepůsobila chaotickým dojmem, všechno bylo srovnané a uspořádané. Dokonce tu ani nebyl žádný náznak nepořádku. Bylo prostě jen vidět, že celou tuhle místnost aktivně využívá někdo, kdo zřejmě pracuje na několika projektech zároveň.

Uprostřed místnosti stály dva velké pracovní stoly. Na jednom z nich byl napůl dokončený robot a sbírka nejrůznějších součástek a nástrojů. Ten druhý byl z větší části prázdný, jen tu a tam něco leželo kolem okrajů.

-19-

Porůznu v místnosti stály posuvné stojany s měřicími zařízeními. Mezi oběma stoly se tyčila mohutná konstrukce z trubek a točen. Byla dobře tři metry vysoká a na plochu zabírala asi pět krát čtyři metry. Stála na kolečkách, takže se dala odsunout z cesty, když se nepoužívala.

"Co to je sakra zač?" zeptal se Alvar a pokročil do středu místnosti.

"Servisní stojan pro roboty," odpověděl Donald, který ho následoval. "Je navržený tak, že může kteréhokoli robota uchopit a přidržet v jakékoli výšce a úhlu, takže požadované součásti jsou snadno dostupné. Používá se při opravách nebo při testech. Napadlo mě, že mít takovou velkou věc uprostřed místnosti je nepraktické. Například to asi hodně znesnadňuje přecházení mezi oběma pracovními stoly."

"To jsem si právě myslel taky. Vidíš, támhle v zadní části je kus prázdné plochy. Tam ho určitě zastrkovali, když se nepoužíval. Tak proč je tady uprostřed místnosti? K čemu je prázdný stojan?"

"Samozřejmě vysvětlení je, že v něm nedávno byl robot," podotkl Donald.

"Souhlasím. A všimni si toho prázdného místa na stole. Tak právě na dalšího robota, ne? Asi tak velkého jako tady ten. Tedy pokud nepřesunovali stejného robota ze stolu do stojanu a naopak. Možná tohle byl ten pravý motiv pro útok. Loupež jednoho nebo dvou experimentálních robotů. Budeme si to muset prověřit."

"Pane, pokud vás mohu upozornit na podlahu před servisním stojanem, tam jsme označili polohu Freddy Levingové -"

"Ještě ne, Donalde. K tomu dojdou. K tomu dojdou." Alvar úmyslně ignoroval louži krve a obrys těla uprostřed místnosti. Velké stopy na místě činu člověka snadno rozptýlí. Co mu může obrys těla říct? Že tu byla napadena žena, že tu krvácela? To už všechno věděl. Lepší bude, když nejdřív projde zbytek místnosti.

Ale jedna věc mu dělala starosti. Tahle místnost se nehodila k osobnosti Freddy Levingové. Trochu ji znal z doby, kdy si objednával Donalda, a tohle místo k ní nesedělo. Nějak mu to připadalo jako mužská doména. Alvar si najednou uvědomil několik drobných detailů, které viděl, ale nevnímal. Rozměry a střih pracovního pláště, který visel na dveřích, velikost zaprášených laboratorních bot na podlaze pod ním, určité nástroje pověšené na stěnách tak vysoko, že průměrně velká žena by na ně nemusela dosáhnout.

-20-

A kromě toho tu bylo cosi nedefinovatelného, něco v tom, jak byla místnost upravená - vypovídalo to o ostýchavém a až přehnaně pečlivém muži, nesedělo to k asertivní ženě, jakou byla Fredda Le-vingová. Pokud je skutečně taková, jakou ji veřejnost zná, její laboratoř musí být jeden velký zmatek, dokonce i po tom, co roboti uklidili, protože ona by jim přístup k většině laboratoře určitě zakázala. Velká a slavná Fredda Levingová, hrdinka robotického výzkumu, drahokam vědy na Infernu, nebyla žádná puntičkářská pečlivka - ale ten, komu patřila tahle místnost, takový zjevně byl.

Alvar Kresh se vrátil do chodby a podíval se na tabulku se jménem vedle dveří. Gubber Anshaw, vedoucí oddělení designu a testování, stálo na ní. Tím se jedna drobná záhada rozřešila a na její místo nastoupila jiná. Laboratoř nepatřila Levingové, ale Anshawovi, i když neměl ponětí, kdo to je.

Ale co dělala Fredda Levingová v Anshawově laboratoři, patrně sama s tím, kdo ji napadl, uprostřed noci?

Kresh se vrátil do laboratoře a obešel zbytek místnosti. Dával si pozor, aby se ničeho nedotkl, a byl pevně odhodlán odolat nutkání a nejít k místu, kam padlo tělo. Místnost byla doslova semeništěm potenciálních stop, byly tu hory nástrojů a přístrojů, které mohly mít nějaký vztah k případu, kdyby jen Alvar věděl něco o experimentální robotice.

Opravdu tady něco chybí, něco tak velkého jako experimentální robot, nebo tak malého jako nejmodernější mikroobvod, jehož krádež mohla být motivem k činu?

Ale jaká byla vlastně podstata útoku? Zatím nevěděl nic.

Alvar obešel celý zbytek místnosti, ale nedozvěděl se prakticky nic, co by stálo za řeč. Nakonec poměrně neochotně vykročil směrem ke středu místnosti, ke skutečnému místu činu, k místu, kde došlo k útoku.

A tady to bylo, na podlaze, mezi dvěma pracovními stoly, asi metr před servisním stojanem. Louže krve, nepravidelný tvar asi metr v průměru. Polohu, v jaké bylo nalezeno tělo, označovala zářivá žlutá linka, která přesně sledovala obrysy těla až po roztažené prsty levé ruky. Prsty jako by se vztahovaly ke dveřím, jako by přivolávaly pomoc, která nepřišla. Kresh na okamžik zauvažoval, jak takový dokonalý obrys asi dokázali udělat. Policejní roboti to věděli, ale Alvar Kresh ne.

-21-

Dost. Bylo to lákavé rozptylovat se vedlejšími záležitostmi, ale on si takový luxus nemohl dopřát. Klekl si a podíval se na to, co si přišel prohlédnout. Až do téhle chvíle se přinutil nevnímat pach zasychající krve, ale teď mu už musel věnovat pozornost a těžký, štiplavý, rozkládající se pach jako by mu zaplavil plíce. Zvedl se mu žaludek. Ignoroval zápach a pokračoval ve svém pochmurném úkolu.

Louže krve byla rozšlapaná a rozstříkaná, jak tu pracovali roboti zdravotníci, a jejich stopy zakrývaly všechno, o čem snad mohla vypovídat podlaha. Ale to bylo v pořádku. Donald bude mít záznam podlahy tak, jak ji viděly oči zdravotnických robotů ve chvíli, kdy vešli. Počítačové úpravy dokážou odstranit všechny stopy zdravotníků z těch záznamů, které pořídili policejní roboti - pozorovatelé, a rekonstruovat scénu přesně tak, jak byla předtím. Někteří jeho policisté používali jen takové záznamy, ale Kresh raději pracoval ve špinavém a nejasném zmatku skutečného místa činu.

Krev se už prakticky všechna srazila nebo zaskchla. Kresh vytáhl z kapsy pero a dotkl se povrchu. Skoro úplně ztuhlý. Vždycky ho ohromovalo, jak rychle k tomu došlo. Vzhledl od louže krve, povšiml si stop nohou zdravotnických robotů, a pak uviděl ještě něco, co zahlédl už dřív, ale odsunul to až na chvíli, kdy si prohlédne celou místnost. Dvoje stopy, zjevně robotů, ale úplně jiné než od zdravotníků. Jedny vedly předními dveřmi do chodby, druhé předními dveřmi ven z budovy.

A i když se ty dvoje stopy naprosto lišily od stop zdravotníků, byly navzájem úplně shodné.

Dvoje záhadné stopy, jedny jako druhé.

"Tohle ti dělá starosti, vid', Donalde?" podotkl Alvar a narovnal se.

"Co, pane?"

"Ty robotů stopy. Ty, ze kterých je jasné, že robot - vlastně dva -prošli louží krve a nechali Freddu Levingovou být, i když mohla docela dobře zemřít."

"Ano, pane, to mě znepokojuje. Je to jasný nesmysl, ale důkazy o tom vypovídají."

"V tom případě se důkazy mýlí. První zákon vylučuje, aby se robot zachoval takhle," uzavřel Alvar.

"Což znamená," ozval se najednou ostrý cizí hlas ode dveří, kterými vešel Alvar, "což znamená, že někdo musel ten útok nastrojit

-22-

tak, aby to vypadalo, že pachatelem je robot - nebo dva roboti. Skvěle, šerife. Mně trvalo celých třicet vteřin, než jsem na to přišla. Jak dlouho j ste tady vy?"

Alvar se obrátil a zaťal pěsti, aby ze sebe nevyrazil proud kleteb. Byla to Tonya Weltonová. Vysoká, snědá, elegantní žena s dlouhými nohama. Stála ve dveřích a za ní se rýsovala okrová silueta robota. Alvar Kresh by si robota za normálních okolností ani nevšiml, jenže Weltonová patřila k Usedlíkům. Vždycky cítil určité škodolibé potěšení, když viděl, jak jsou roboti vnuceni lidem, kteří je tak z duše nenávidí. Ale aspoň teď to Weltonové zřejmě nevadilo. Na tváři měla výraz pobaveného pohrdání.

Byla oblečená ve znepokojivě přiléhavé a výstředně modře vzorované kombinéze. Vysídlenci na Infernu dávali přednost mnohem umírněnějšímu oblékání a tlumeným barvám. Na Infernu byli pestrobarevní roboti, ne lidé. Ale vůdkyni Usedlíků na Infernu to nikdo neřekl - nebo pokud ano, ignorovala to. Bylo velmi pravděpodobné, že to Weltonová dělá schválně.

Ale kde se sakra Tonya Weltonová teď vzala tady?

"Dobrý večer, lady Tony o," pozdravil Donald svým nejzdvořilejším a nejuhlazenějším tónem. Jen vzácně, skutečně velmi vzácně se stávalo, že robot začal hovořit, aniž by na něj člověk promluvil, ale Donald byl tak chytrý, že věděl, že situace potřebuje uklidnit. "To je příjemné překvapení, že jste přišla."

"O tom pochybuji," odpověděla Tonya Weltonová s úsměvem, který Alvar ohodnotil přinejmenším jako pokus o zdvořilost. "Promiňte mi, šerife, že jsem sem tak hrubě vtrhla. Ta zpráva o Freddě Levingové mě ale trochu vyvedla z míry. A když jsem znepokojená, mám sklon k trochu ostrému vyjadřování."

A jindy taky, pomyslel si Kresh. "Nic se nestalo, paní Weltonová," odpověděl tónem, který jasně naznačoval, že se stalo až dost. "Nevím, jaká záležitost vás sem přivádí, ale dnes tu došlo k útoku na jednu z nejlepších vědkyň Inferna a já nemohu připustit jakékoli vnější zásahy. Tohle je oficiální vyšetřování, paní Weltonová, které nemá nic společného s Usedlíky, a já vás bohužel musím požádat, abyste odešla."

"Ne, ne. To nemůžu. Proto jsem totiž tady, víte? Guvernér Grieg mi osobně volal ani ne před hodinou a požádal mě, abych sem za vámi přišla a připojila se k vyšetřování."

-23-

Alvar Kresh na ni zíral málem s otevřenými ústy. Co se to tu sakra děje? "Jsme tu hotoví, Donalde?" zeptal se. "Měl bych ještě něco vidět hned teď?"

"Ne, pane, myslím, že ne."

"Tak dobře, Donalde. Uzavři tuhle místnost jako místo činu. Nikdo nesmí dovnitř ani ven. Paní Weltonová a já si musíme promluvit a tohle není vhodné místo. Až budeš hotov, přijď za námi."

"Ovšem, pane," odpověděl Donald.

"Pojďte do mého letounu, paní Weltonová. Můžeme si promluvit tam."

"Souhlasím, šerife," kývla Tonya Weltonová poněkud prkenně. "Musíme si pár věcí vyjasnit. Pojď s námi, Ariel."

Alvar Kresh a Tonya Weltonová usedli proti sobě v šerifově letounu. Oba zjevně zaujímali ostražitý postoj. Robotka Ariel, patřící Weltonové, stála za svou paní a pro šerifa jako by tam nebyla. Roboti se nepočítají.

"No tak," začal. "Co se to děje? Proč vás sem guvernér přivolal? Jaké spojení může mít tenhle případ s Usedlíky?"

Tonya Weltonová složila ruce do klína a podívala se Kreshovi přímo do očí. "Za den nebo dva budete znát na tuhle otázku odpověď. Ale zatím je tajná."

"Chápu," odpověděl Kresh, i když nechápal vůbec nic. "Ale to bohužel není žádné vysvětlení."

"To není, a omlouvám se za to, ale mám svázané ruce. Ovšem existuje jedna věc, kterou vám můžu říct a která vám aspoň částečně vysvětlí, proč jsem tady. Mám oprávnění tu být na základě dohody, která umožňuje přítomnost Usedlíků na této planetě. Mám právo chránit bezpečnost svých zaměstnanců."

"Prosím?"

"Ano, to jste nevěděli?" zeptala se Tonya Weltonová. "Fredda Levingová pracuje pro mě."

Asi půl minuty bylo ticho. Fredda Levingová byla slavná, byla to jedna z nejlepších robotiček planety. Většina Pekelníků na ni nepohlížela jako na osobu, ale na součást přírodního bohatství planety. Aby ona a její laboratoře byli pouhými zaměstnanci Usedlíků - to by byla Weltonová mohla stejně dobře oznámit, že Usedlíci koupili budovu vlády nebo že získali svrchovanost nad Velkou zátokou.

-24-

Alvar konečně znovu našel hlas. "Jestli vám mohu něco navrhnout, paní Weltonová, myslím, že by bylo moudré držet tento fakt co nejvíc v tajnosti," podotkl zachmuřeně.

Weltonová vypadala překvapeně. "Proč? Zatím jsme to nijak zvlášť nerozhlašovali, ale nesnažili jsme se to ani utajit."

"Tak byste měli začít," odpověděl Alvar.

"Obávám se, že vám nerozumím," zavrtěla hlavou Weltonová.

"Tak vám to řeknu úplně jasně, paní Weltonová. Průměrný obyvatel Inferna nebude tento útok posuzovat jen jako napadení nebo pokus o vraždu. Občan bude útok na špičkovou vědkyni, zvlášť robo-tičku, považovat za sabotáž. Mnoho z nich bude prostě předpokládat, že ho mají na svědomí vaši lidé, i když nebudou vědět, že Usedlíci mají něco společného s Laboratořemi Freddy Levingové. Jak se dozvědí, že v tom hrají roli Usedlíci, bude to všechno mnohem horší."

"Že my v tom hrajeme roli!" vykřikla Weltonová. "My s tím útokem nemáme nic společného!"

"To může být pravda," připustil Alvar. Weltonová byla zjevně rozrušená, vyvedená z míry, a Alvar si přál, aby to tak zůstalo. Co tady ostatně dělá? Jak se sem dostala tak rychle? V tom jejím spěchu a dychtivosti bylo něco moc podezřelého. Ostatně o jaký obor robo-tiky by se mohli Usedlíci zajímat? Dnes večer byla ve vzduchu víc nezjedná záhada.

Donald vklouzl do letounu a zaujal místo u stěny vedle Ariel. Kresh se na něj podíval a kývl. Uklidňovalo ho, když měl svého věrného služebníka u sebe. Ale o Donalda nešlo. Kresh se pozorně podíval na Weltonovou a snažil se odhadnout, v jaké je náladě. Jestli to on dokázal posoudit, byla pod tou slupkou silných řečí hodně nejistá. "Vy popíráte, že s tím máte něco společného," pokračoval, "ale zrovna před chvílí jste říkala, že Fredda Levingová pracuje pro vás. To je dost velká role, ne? To samo o sobě bude většina lidí na téhle planetě brát jako ohrožení." "O čem to pro všechno ve vesmíru mluvíte?" zeptala se Weltonová.

"Moji spoluobčané na Infernu budou zásah do robotického výzkumu brát jako útok na naději Vysídlenců přežít v kosmu, který se stále víc podřizuje Usedlíkům. Seběmenší náznak jakéhokoli spojení mezi Usedlíky a útokem, i když bude nejistý a vzdálený, bude Pekel-

-25-

níkům stačit k předpokladu, že za útokem stojí vaši lidé. Bude jim jedno, jestli je to pravda nebo ne. Budou tomu věřit. Budou tenhle útok spojovat s Usedlíky - s těmi zatracenými Usedlíky, které vidí potulovat se po celém Infernu, strkat do všeho nos, jednat s obyvateli Inferna, jako by byli jen o málo lepší než divoši. Bude to stačit, aby byla situace ještě napjatější, než je teď. Lidé na Infernu jsou přesvědčení, že vy Usedlíci se na nás díváte jako na zábavné domorodce, které je potřeba odsunout z cesty za dobýváním galaxie."

Tonya trochu zrudla a založila si ruce na hrudi. "Politika. Vždycky znova narážíme na politiku a předsudky. Můj milý šerife. To ne my Usedlíci bráníme vám Vysídlencům v rozvoji. To si způsobujete vy sami a naši pomoc k tomu nepotřebujete ani v nejmenším. Měli jste čas nekonečných generací na to, abyste sami kolonizovali vlastní nové světy. Do dneška jste mohli zalidnit tisíce světů. A místo toho jich máte jen padesát - po té záležitosti se Solárii vlastně jen čtyřicet devět.

My jsme vám nezabránili v další kolonizaci. To vy jste se rozhodli, že v ní nebudete pokračovat. A ani vám nebráníme, abyste se do ní dnes znovu pustili. Ale místo toho, abyste něco dělali, raději zůstáváte doma a nám vyčítáte, že se rozpínáme. Je snad naše chyba, že jste ze své neochoty osídlit nové světy udělali ctnost?"

"Paní Weltonová, musíte mě omluvit," začal Kresh. "Nechal jsem se příliš unést emocemi. Neměl jsem v úmyslu vás obviňovat, ale máte právo, abych vás poctivě varoval před tím, co si lidé na Infernu budou myslet, pokud vaše - hm - zapojení vejde ve známost. Já tyto názory sám nesdílím, i když musím přiznat, že k nim chovám určité sympatie. Ale pokud vyjdou najevo vztahy Usedlíků k Freddě Levingové v souvislosti s tímto zločinem - nebo jakkoli jinak - tak se podle mého profesionálního názoru rozpoutá peklo."

Tonya Weltonová na něj upřeně hleděla. Z její tváře se nedalo nic vyčíst. Konečně promluvila. "V tom případě myslím, že se můžete těšit na peklo ode dneška za dva dny," prohlásila vážně.

"Co se pak stane?" zeptal se bezvýrazným hlasem a s nepohnutou tváří šerif.

"Dojde k určitému - oznámení," řekla. Bylo zjevné, že pečlivě volí slova, jichž použije. "Nejsem oprávněna říct víc, ale pokud má

-26-

dojít k takovým potížím, o jakých mluvíte, stane se to v této souvislosti."

"Promiňte, paní Weltonová, ale myslíte si, že dnešní útok by mohl mít nějakou souvislost s tímto oznámením?" zeptal se Donald. "Třeba jako pokus zabránit mu nebo ho pozdržet?"

Weltonová se prudce obrátila k Donaldovi, ve tváři měla náhle zděšený, neovládaný výraz. Zřejmě si nevšimla, že přišel. "Ano," odpověděla trochu příliš dychtivě. "Ano, myslím, že je to dost reálná možnost. A jestli je to pravda, tak se obávám, že jsme všichni v hrozném nebezpečí."

"Co tím sakra -" začal Kresh.

"Ne," zarazila ho Weltonová a znova se k němu obrátila. "Nemůžu říct nic víc. Ale vyřešte ten případ rychle, šerife. Jestli existuje něco v tomhle životě, na téhle planetě, čeho si ceníte, vyřešte ho!" Zhluboka se nadechla a zdálo se, že se zase trochu sebrala. "Byla chyba, že jsem sem přišla," prohlásila. Obrátila se a rozhlédla se po kabině letounu, jako by ji viděla poprvé. "Spojím se s vámi zítra, šerife," řekla. "A budu očekávat pravidelné a úplné zprávy o vašem postupu. Pojd', Ariel."

A bez jediného dalšího slova vystoupila z letounu a robot ji následoval. AI var Kresh se díval, jak odcházejí, a přemýšlel o tom, oč asi Tonye Weltonové doopravdy šlo. Její dnešní zásah byl divný, a to bylo ještě řečeno mírně. I když pominul ten fakt, že se téměř kouzlem objevila na místě činu málem ještě před šerifem, bylo tu ještě něco jiného: to, jak skočila po možnosti politického motivu. Kresh z toho měl skoro dojem, že chtěla připoutat pozornost k téhle myšlence a odvést ji od něčeho jiného. Ale co to sakra může být?

Věděl jen to, že ať se děje cokoli, on sám jev tom už namočený až po uši.

Kalibán šel nocí a přímo hořel zvědavostí. Byl už hodně daleko od místa, odkud vyšel, v klidné rezidenční čtvrti.

Chodníky byly v

-27-

tuhle hodinu prakticky úplně opuštěné. Domy byly velké a daleko od sebe. Oddělovaly je rozlehlé trávníky, místy trochu usychající, zanedbané a prořídle. Zdálo se, že v téhle části města je jen velmi málo pozemní dopravy. Podle toho, že tu vůbec nebyly cesty postačující pro velká vozidla, bylo možno soudit, že se tu cestuje buď letouny nebo pěšky. Ale pro Kalibána nebyl umírající trávník o nic méně zázračný než trávník živý. Celý svět pro něj byl nový, všechno, co viděl, byl čerstvý a nádherný zázrak. Viděl jasné tečky světla na nebi a uvažoval, co to je. Všiml si kupky smetí naváté na plot a přemýšlel, kde se tady vzala taková podivná směs předmětů. Jeho databanka o obou těch věcech mlčela, a nejenom o nich, ale všeobecně vzato to byl skvělý průvodce, který mu sděloval spoustu věcí o městě, kudy šel. Kalibán všude vlezl, všechno si dychtivě prohlédl, všemu se divil. A i když mu hvězdy a smetí nic nevysvětlilo, na mnoho jiných otázek odpovědi dostal. Většinou mu stačilo jen podívat se na věc a podívit se jí, aby zjistil, že jeho databanka ji dokáže identifikovat a vysvětlit.

Nějakou dobu se spokojil s tím, že se toulal po městě a pasivně absorboval všechno, co mu databanka uznala za vhodné sdělit o věcech, které viděl. Pak dostal Kalibán nápad. Jestliže mu mapa a databanka mohou sdělit, co leží před ním, nemohly by také řídit jeho kroky? Možná by mohl prozkoumat mapu uloženou v databance, vybrat si nějaký zajímavý cíl a jít k němu.

Zastavil se a zkusil to. Vnější svět jako by mu zmizel před očima. Najednou se díval na schematický plánec oblasti, ve které byl, vykreslený jasnými základními barvami a srozumitelnými symboly.

Snažil se postupovat od toho bodu dál a potěšilo ho, že stačí, aby si to přál, a dokáže si představit celou mapu města nebo zvětšit si kteroukoli její část. Zjistil také, že se ani nemusí dívat shora. Mohl se přesunout až dolů k zemi a vidět budovy a kopec nad sebou. Mohl si údaje na mapě představit z kteréhokoli úhlu nebo pozice.

Několik okamžiků experimentování mu to potvrdilo: Mohl pozici, odkud se na mapu díval, přesunout na kterékoli místo nad mapou nebo v ní a budovy a ulice vždycky viděl ve správném tvaru a velikosti. Pohledem přejížděl rozsáhlé plochy města, parky, velké budovy, silnice. Bylo to, jako by těmi místy cestoval v mysli. Měl z toho báječný pocit, skoro jako by létal.

-28-

Na mapě byly i popisky, nabízející informace o budovách -jejich jména a adresy a v mnoha případech i údaje o tom, co se v nich dělá.

Najednou dostal báječný nápad. Mohl by informace v popiscích využít k tomu, aby se dozvěděl víc o sobě. Přesunul se nad mapou zpátky do míst, kde právě byl. Pak se po vlastních stopách vracel k budově, ze které vyšel. Přečte si popisek vztahující se k ní a zjistí, co to je za místo, podívá se, jaké další informace o ní mapa nabízí. Určitě tam najde nějakou stopu k vlastní identitě, k svému místu ve světě. Dychtil dozvědět se o sobě víc. Rychle se hnál pohledem po mapě tam, odkud přišel.

Obrazy kolem něj ubíhaly v závratném tempu, otáčely se a křivily v obráceném pořadí, než v jakém je viděl ve skutečnosti. Konečně se dostal k výchozímu místu. A zjistil něco divného: Obraz budovy byl neúplný. Skoro všechny ostatní budovy byly vykresleny do všech podrobností - dveře, okna a základní architektonické prvky bylo jasné vidět. Ale tahle budova nebyla na mapě nic než neurčitý šedý hranatý blok, nízký, dlouhý tvar.

Kalibán zmateně vstoupil do systému popisků.

A zjistil, že mapa neobsahuje jedinou informaci o budově, ve které se vzbudil.

Kalibán překvapeně a ohromeně vypnul mapu. Jasné barvy a symboly zmizely a on zase stál ve tmě, sám na prázdném chodníku tiché rezidenční čtvrti.

Proč tam o té budově nej sou žádné informace? Možná by se tam měl vrátit a prozkoumat to místo sám. Samozřejmě si

přesně a dopodrobna pamatoval, co tam viděl, a nepochybně by se mohl těmi vzpomínkami probrat a hledat v nich informace. Ale když se vzbudil, po ničem nepátral, dokonce si ani plně neuvědomoval, že by měl znát něco jiného, než znal. Když se vrátí, dozví se víc.

Obrátil se a už chtěl vyrazit cestou, kterou přišel, směrem k laboratoři. Ale pak se zastavil. Moment. Ještě tu bylo něco. Něco, co zatím nebral v úvahu. Vzpomínal si na okamžik, kdy se poprvé probudil, na ženu, ležící u jeho nohou, na krev, která jí vytékala z hlavy. Systém křížových odkazů v jeho databance při pouhé vzpomínce prolétal celou spoustu informací.

A zastavil se na citátu ze zákoníku, že odejít z místa činu před policejním výsledkem je samo o sobě zločin. V mysli mu proběhlo všechno, co jeho databanka věděla o zákoníku, o pojmu zločin a o

-29-

myšlence trestu a rehabilitace. Všechno se to patrně vztahovalo na lidi, ale nebylo potřeba žádného zvláštního duševního úsilí k úsudku, že spáchání trestného činu přinese asi potíže i robotovi.

Ne, nemůže se tam vrátit.

Ale počkat. Jsou na mapě i jiná taková prázdná místa? Jiné prostory, kde jsou informace takhle omezené? Možná jiná místa, o nichž má databanka jen minimální informace, budou mít něco společného s tou budovou, ze které odešel.

Třeba by stačilo prozkoumat některé z nich a získal by nějakou stopu; možná, že nějaká myšlenka nebo obraz by podnítily databanku k tomu, aby mu poskytla nějakou informaci, ze které by se dozvěděl něco o sobě.

Kalibán se rozhlédl kolem a usoudil, že bude nejlepší, když při zkoumání mapy nebude stát na chodníku. Sešel z cesty a po pár krocích si našel malou prohlubeň v trávníku. Sedl si do ní - tady si mohl být poměrně jistý, že ho z cesty není vidět.

Znova se vrátil k mapě. Nejdřív po ní v mysli přelétal náhodně tam a zpátky a snažil se prozkoumat co největší území a přitom si pamatovat každou budovu nebo místo, které vypadaly podezřele prázdné. Pak se rozhodl celé město si rozdělit a postupovat blok za blokem, pěkně popořádku. Možná by se mohl něco dozvědět z uspořádání prázdných míst, něco, co by dokázal rozeznat, jen kdyby je našel všechna.

Mapa města měla ostré okraje, jasné hranice, za nimiž byla prázdnota. Kalibánovy znalosti světa a vesmíru končily u těchto hranic. Kalibán si na okamžik pohrával s myšlenkou, že se vypraví k nejbližší z těchto hranic, aby viděl, jak vypadá. Představil si sám sebe, jak stojí na kraji světa a dívá se dolů do nicoty. Ta myšlenka ho vzrušovala a znepokojovala zároveň.

Ale ne. Nesmí se nechat rozptylovat podružnostmi. Nejdřív musí získat informace o sobě samém a o tom, co se stalo v budově, kde se probudil. Až budou vyřešeny tyto dvě záhady, bude moci uspokojit také svou zvědavost. Pustil se do práce na jižním okraji mapy a začal po ní metodicky postupovat, prohledal pruh od východu na západ, pak přešel k severu a zkoumal další pruh od západu k východu.

A pak to našel. Nedaleko od jižního okraje města bylo velké volné místo, prázdnota tisíckrát, desetitisíckrát větší než ta neoznačená, nejasná budova, ve které se vzbudil. Ale tohle nebyla oblast bez po-

-30-

drobných symbolů. To byla prázdnota, nepřítomnost čehokoli. Žádná půda, žádná voda, žádné budovy, žádné cesty. Nebylo tam vůbec nic.

Uvažoval, jestli to, co je na mapě, je i ve skutečnosti. Jak může asi taková prázdnota vypadat? Co je její příčinou? Jeho zvědavost, jeho touha uvidět to místo byla téměř neovladatelná. Ale držel se svého plánu. Musí prozkoumat celé město, celou mapu si z databanky uložit do aktivní paměti. Mohou tam být i jiné prázdnoty, stejně významné. Držel se svého plánu pátrání, postupoval od jihu k severu, od východu k západu a zase zpět.

Trvalo mu to skoro hodinu, ale nakonec se Kalibán propracoval celou mapou města Hades. Ano, byla tu i jiná prázdná místa, ale žádné z nich nebylo ani desetinou toho prvního, které našel. Ano, byly tu další neoznačené a nepopsané budovy, ale nenašel v nich žádnou zjevnou zákonitost, žádné vztahy k okolním částem mapy, které by mu něco významného řekly - nebo které by mu vůbec něco řekly.

Nezbývalo mu nic jiného, než sejít podívat. Teď už neměl důvod odolávat pokušení přesvědčit se, jak asi vypadá ta velká prázdnota. Kalibán vstal a vykročil. Pomocí svého infračerveného vidění se ve tmě snadno orientoval.

Místo, kde byla prázdnota, leželo skoro na druhém konci města. Na východě už se objevovaly první známky dne, když Kalibán procházel polovyschlými a řídky obydlenými oblastmi Hadu a představoval si, jak asi bude prázdnota vypadat. Ale když tam došel, neviděl nic takového, co bylo na mapě. Když se úplně rozednilo, Kalibán stál na okraji oblasti, která byla na mapě označena jen bílou plochou.

Ve skutečnosti Kalibán viděl živou oázu mezi skomírajícím městem. Stál na okraji velkého zelenajícího se parku, kde bylo vidět skupinky stromů, rozlehlé trávníky a vodotrysky.

Po krajině byly roztroušeny malé pavilony, kterými se zřejmě vstupovalo pod zem, soudě podle toho, že do nich lidé vcházeli a vycházeli. Kalibán kráčet podle nízké zidky, která tvořila obvod parku, až se dostal ke vchodu.

Usedlické město, stálo na tabulce. Kalibán se na to zmateně díval. Další záhada. Neměl ponětí, kdo jsou Usedlíci, ani proč mají své vlastní město. Obrátil se na databanku, ale ta o ničem takovém informace neměla.

-31-

Z nějakého důvodu byly jak informace o místě, kde se vzbudil, tak o téhle oblasti z jeho databanky vymazány. Ale proč by to kdo dělal?

Tma odešla, nad obzorem se rozsvětlilo, ráno zbělelo. Alvar Kre-sh přecházel po místnosti a poslouchal nezajímavé

odpovědi nezajímavého vyšetřování dalšího nezajímavého pracovníka, jistého Jo-maina Teracha. Terach obvykle do laboratoře v tuhle dobu nechodil, ale bydlel jen kousek od ní a všechen ten rozruch ho vzbudil. Zašel se tedy podívat, co se to děje - nebo to aspoň tvrdil. Policisté bývají odjakživa nedůvěřiví vůči svědkům, kteří si dávají tolik práce s vysvětlením takových detailů - a Kresh byl v pokušení se tou tradicí řídit. Ostatně stejně bylo vhodné v současné fázi vyšetřování považovat za podezřelého každého.

Kresh nechal většinu práce na Donaldovi. Ta noc byla dlouhá a těžká. Místa činu mohou působit tíživě.

Pro úvodní výslechy si vybrali kancelář služby a vyptávali se všech pracovníků, hned jak se objevili v laboratoři.

Kancelář služby byla zařízena tak, aby se tam dala přechkat noc v případě, že se experiment protáhne. Stála tu velká a pohodlně vyhlížející postel, mnohem lepší než to ubohé lehátko v šerifské úřadovně. Po probdělé noci Kresha víc než lákala.

"Tonya Weltonová tvrdí, že Fredda Levingová pracovala - pracuje - pro ni. Je to pravda?" zeptal se Donald.

"Rozhodně ne," odpověděl Jomaine Terach a zažíval. "Fredda Levingová za celý svůj život nikdy nepracovala pro nikoho než pro sebe a je dost nepravděpodobné, že by s tím začala zrovna v případě jejího veličenstva usedlické královny." Znovu zívá. "Panebože, je hrozně brzo. Vy jste tady celou tu dobu?"

"Ano, pane. Pracujeme tu celou noc." odpověděl Donald.

"Takže ona a Tonya Weltonová spolu nevycházely," přerušil Kresh výměnu zdvořilostí mezi Donaldem a Terachem.

Znova se posadil ke stolu, vedle Donalda a naproti Terachovi. Bubnoval prsty na desku stolu a snažil se přinutit svou unavenou mysl k soustředění. Možná měl jít domů a nezůstávat celou noc tady.

Tak kde to byli? Sakra, myšlenky se mu už zase zatoulaly kdovíkam. Moc se toho nedozví, jestli je příliš vyčerpaný, než aby dokázal myslet. "Takže ony se navzájem neměly rády," řekl znovu, jak se

-32-

snažil zamaskovat nápadně dlouhou pauzu. "Chovaly se k sobě aspoň zdvořile?"

"Ne, pane, ani v nejmenším," odpověděl Jomaine. "Už ne. Bývaly si mnohem bližší, myslel jsem, že jsou skutečné přítelkyně. Ted' z toho už zbyly jen čistě profesionální vztahy."

Tak tohle bylo zajímavé. Tonya Weltonová a Fredda Levingová měly obě pověst, že jsou tvrdé bojovnice. Docela si dokázal vysvětlit, že se neshodly. Bylo mnohem těžší si představit, že se původně spřátelily.

Ale když má Weltonová k oběti osobní vztahy, je jen ještě divnější, že se tak vnutila do vyšetřování. Musela přece vědět, že se Kresh rychle dozví o rozporech mezi ní a obětí. Zatím bylo na nějaké závěry příliš brzo, ale jak to vypadalo teď, měla pro útok nejlepší motiv ona sama. Proč na sebe ještě upozorňovala?

Alvar Kresh se pohodlně opřel a podíval se na muže, kterého vyslýchal. Jomaine Terach byl vysoký, hubený, bledý člověk s pískovými vlasy, dlouhým a hubeným obličejem a ostrým nosem. V jeho řeči bylo cosi malinko překultivovaného či snad příliš formálního.

Kresh potlačil zívnutí. Opravdu nestálo za to zůstat vzhůru celou noc jen proto, aby poslouchal takové, jako je Terach.

Alvar si promnul oči a znovu se soustředil na to, kde s výslechem přestál. "Stěží si ty dvě umím představit jako přítelkyně. Usedlíci nenávidí roboty a Levingová byla hlavní propagátorka dalších a lepších robotů. Neumím si představit, co měly společného," podotkl Kresh.

"Myslel jsem, že právě na tom to jejich přátelství stojí - aspoň nějakou dobu. Rády spolu debatovaly. Ale pak se mezi nimi něco stalo. Možná toho prostě začaly mít dost," nabídl Terach vysvětlení.

"Ale pokud paní Levingová nebyla zaměstnankyní Tonyi Welto-nové, pane Terachu, a už nebyly ani přítelkyně," vložil se do toho Donald 111, "naskytá se otázka, jaký tedy byl mezi nimi vztah."

Terach se na Donalda zamračil. Zjevně mu vadilo, že ho vyslýchá robot. Ale byl dost chytrý na to, aby neprotestoval nahlas.

Kresh sledoval Teracha s odtazitým, profesionálním zájmem. Často dal Donaldovi příkaz, aby se aktivně účastnil výslechu. Byla to variace staré hry na hodného a zlého policajta. Donald vyslýchané znepokojoval a oni pak odpovídali Kreshovi, u kterého hledali podporu a pochopení - mylně mu důvěřovali víc než Donaldovi.

-33-

"Byly spolupracovnice, řekl bych." Terach se obrátil ke Kreshovi. "O práci v laboratoři vám bohužel nemohu mnoho říci," omluvil se.

"To už jsem tu párkrát slyšel," zavrčel Kresh. "Říkal mi to každý zaměstnanec, s kterým jsem mluvil. Jak to vypadá, jsou to jediná slova, která většina vašich lidí zná."

"To mě mrzí."

"Nemusí. My se vrátíme, jen co si vyžádáme od guvernéra příslušná povolení."

Ta představa Jomaina Teracha zjevně nijak nepotěšila. "No, možná se nemusíte ani obtěžovat - všechno se dozvíte, jakmile dojde k oficiálnímu oznámení."

"Tak tohle už jsem taky slyšel, a moc dobře vím, že mi teď sdělíte, že už mi nemůžete nic dalšího říct," uzavřel Kresh.

"Tak pojďte hovořit o něčem jiném. Povězte mi, kde se Fredda Levingová vzala uprostřed noci v laboratoři Gubbera Anshawa."

Jomaina to zjevně upřímně ohromilo. "Ale proboha, tomuhle bych žádnou zvláštní důležitost nepřikládal," odpověděl.

"My si pořád chodíme navzájem do laboratoří. Při své činnosti musíme hodně spolupracovat. Nejspíš prostě dělala na nějaké součástce, která byla náhodou v jeho laboratoři."

"Pekelníci bývají na své území dost citliví," podotkl Kresh. "Máme rádi vlastní prostor."

Terach pokrčil rameny. "Možná to tak je, ale neznamená to, že všichni s tím tolik nadělají," řekl poněkud jedovatě.

"Hm," zavrčel Kresh. Nepřesvědčilo ho to, ale rozhodl se ignorovat posměšek, který měl zjevně odvést jeho pozornost. "V tom případě mi možná můžete říct, kde sakra je Gubber Anshaw. V práci se dnes neobjevil a doma jsme ho nezastihli. Předpokládáme, že tam je, ale jeho roboti naprosto odmítají potvrdit nám to nebo předat jakýkoli vzkaz." "To mě nepřekvapuje," kývl Jomaine. "Gubber rád pracuje doma, v naprostém soukromí. V poslední době to dělá čím dál častěji. Děláme si z něj legraci, že kdybyste vy od policie uzavřeli kolem jeho domu vazební kordon, ani by si toho nevšiml."

Kresh nezávazně něco zavrčel. Soukromí a posvátnost domova byly na Infernu skutečně vysoce ceněny. Bylo dokonce protiprávní zatknout někoho u něj doma. Zákon v tomto ohledu hovořil zcela

-34-

jednoznačně a určoval, co je a co není možno udělat. Policie a její roboti mohli čekat venku až do skonání světa, mohli prohledat dům poté, co došlo k zatčení, ale nemohli do domu vstoupit proto, aby tam zatčení provedli.

Už se mnohokrát stalo, že podezřelý odmítal vyjít po dost dlouhou dobu. Už dávno byly vytvořeny precedenty a formulována pravidla pro takové případy - přesně se v nich určovalo, co se smí a co ne. Policie může odříznout všechny komunikační linky z obklíčeného domu, ale ne přisun potraviny, vody a energie. Občas omezení týkající se domácího zatčení policii spíš pomáhala: Když vazební kordon trval dost dlouho, rovnaly se hlídky policejních robotů prakticky domácímu vězení, a to bez nepříjemností a výdajů spojených s procesem.

"No, jestli se brzo neozve, tak na ten vazební kordon může klidně dojít," varoval Kresh. "Můžete ho na to upozornit." Jomaine překvapeně povytáhl obočí. "Mějte trpělivost, šerife. Gubber se tady málokdy objeví před polednem, pokud vůbec přijde," vysvětloval. "Dopoledne tráví doma a pracuje na jiných výzkumných projektech. Většinou - ale ne vždycky - přijde pak kolem poledne sem a pracuje na projektech Laboratoři dlouho do večera. Ale jak jsem už řekl, nepřijde vždycky. Nemusí dodržovat žádný rozvrh."

Jomaine chvíli uvažoval. "Když tak o tom přemýšlím, nevzpomínám si, že bych ho tu viděl, když jsem se tu včera večer zastavil. Myslím, že tu nebyl. Řekl bych, že byl celou tu dobu doma, pracoval a nemá ani ponětí, že se něco stalo. A jeho roboti mají jako obvykle přísný příkaz nerušit ho. Ale to je běžné. Nemyslím, že byste tomu měl přikládat nějaký zvláštní význam nebo plýtvat časem na teorie, že on měl něco společného s útokem na Freddu."

Alvar Kresh se zamračil. "Proč ne? V jeho laboratoři byla napadena. V téhle chvíli nemáme žádné podezřelé, žádný motiv, žádné skutečné informace. Neznám Gubbera Anshawa, nic o něm nevím. Nevidím důvod, proč bych měl v této fázi někoho vylučovat, zvlášť někoho, kdo zřejmě měl příležitost zločin spáchat. Spolupracovníci občas mívají motiv k vraždě."

"No, jeden argument pro to, že byste ho neměl podezřívát, vám můžu dát hned teď," vyhrkl Jomaine trochu příliš dychtivě. "Gubber Anshaw neměl motiv Freddu napadnout, naopak měl všechny důvody jí přát jen to nejlepší. Ano, asi máte pravdu, že mohl mít příleži-

-35-

tost a prostředky, jak ji napadnout - ale, šerife, vy taky máte prostředky a příležitost vytáhnout hned teď na místě z pouzdra zbraň a ustřelit mi hlavu. Ale to neznamená, že to uděláte. Nemáte žádný motiv k tomu mě zabít - a spoustu motivů pro to, abyste mi neublížil. Přinejmenším byste přišel o práci a skončil ve vězení. Ale jev tom ještě něco víc. Fredda Gubberovi ohromně pomáhala. Určitě by o to nerad přišel."

"Chcete říct, že Gubber Anshaw by hodně ztratil, kdyby se něco stalo Freddě Levingové?" zeptal se Donald.

Jomaine Terach se ostražitě podíval na Donalda a pak na Kreshe. "Tady se znovu dostáváme k informacím, které jsou tajné. Ale ano, myslím si, že jednu věc vám mohu klidně říct. Gubber učinil určité pozoruhodné pokroky, které si vyžádaly odvržení jisté důkladně vyzkoušené a spolehlivé technologie ve prospěch něčeho novějšího, lepšího a pružnějšího. Ovšem prosadit ty objevy se mu příliš nedařilo. Robotika je v mnoha ohledech velmi konzervativní vědecký obor. Laboratoře Freddy Levingové byly jediným místem, které bylo ochotno jeho práci použít."

"Předpokládám, že řeč je o gravitonických mozcích," podotkl Kresh.

Terach se prudce nadechl. Zjevně ho to překvapilo a vyvedlo z míry. "Jak víte -"

"Anshaw jich pár měl v laboratoři, ve schránkách pečlivě označených nálepkami," vysvětlil Kresh s neskrývanou ironií. "Myslím, že byste si měli vylepšit bezpečnostní opatření v budově."

"Vypadá to tak," kývl Terach, zjevně šokovaný.

"Tak co to sakra je ten gravitonický mozek? Nějaká náhrada za pozitronický mozek?"

Donald obrátil hlavu ke Kreshovi. "Pane! To by přece bylo zcela nemožné. Pozitronický mozek je základ, jádro celé robotiky. Jsou do něj nesmazatelně vtištěny tři základní zákony, jsou vestavěny v jeho základní struktuře, jsou vypáleny v jeho základních spojích."

"Uklidni se, Donalde," chlácholil ho Kresh. "To neznamená, že tři zákony není možno vestavět i do jiné formy mozku. Je to tak, Te-rachu?"

Terach mrkl a pokýval hlavou. Zjevně byl stále ještě myšlenkami jinde. "Jistě, jistě. Nemohu o gravitonických mozcích říct nic konkrétního, ale myslím, že nezpůsobím žádnou škodu, když budu mlu-

-36-

vit všeobecně. Gubber Anshaw je na samém začátku výzkumu gravi-toniky, ale podle mého názoru už učinil obrovský průlom. A bylo taky načase."

"Jak to myslíte?"

"Myslím tím, že jsme vyčerpali možnosti pozitroniky. Dnešní po-zitronický mozek je samozřejmě mnohem dokonalejší

než původní jednotky. Byl značně vylepšen a zdokonalen. Došlo k mnoha zjemněním. Ale základní design pozitronického mozku se po tisíciletí nezměnil. Je to, jako bychom pro pohon vesmírných lodí dodneška používali chemické rakety a ne hyperpohon. Pozitronický mozek má neuvěřitelně konzervativní strukturu, která značně a celkem zbytečně omezuje možnosti robotů. Pozitronický mozek je považován za jediný přijatelný design pro konstrukci robotů, protože jsou v něm vestavěny tři zákony. To je článek víry dokonce i mezi robotiky výzkumníky. Ale gravitonika to může všechno změnit.

Gravitonické mozky mají v současnosti jednu nebo dvě malé nevýhody, ale stojí na samém počátku vývoje. Slibují obrovské výhody oproti pozitronice, pokud jde o pružnost a kapacitu."

"No, podle toho, jak o tom mluvíte, se zdá, že vy sám v ně věříte," podotkl suše Kresh. "Není fanatičtějšího věřícího nad konvertitu, napadlo ho. "Tak dobře, pane Terachu. Možná s vámi budu chtít ještě později mluvit, ale zatím je to všechno. Můžete jít."

Jomaine kývl a vstal. Než vykročil ke dveřím, zaváhal. "Ještě jedna otázka," řekl. "Jak to vypadá s Freddou Levingovou?"

Kreshovi ztuhl obličej. "Pořád je v bezvědomí," řekl, "ale lékaři očekávají, že se vzbudí během dne a pak že se bude rychle uzdravovat. Používají nejmodernějších regeneračních technik, aby stimulovali hojení. Podle jejich názoru bude zranění na hlavě úplně v pořádku do dvou dnů."

Jomaine Terach se usmál a kývl. "To je skvělá zpráva," řekl. "Všichni v laboratoři budou nadšení, až to uslyší - tedy pokud jim to muzu nct."

Kresh lhostejně mávl rukou. "Klidně, pane Terachu. Není to nic tajného a kromě toho je u ní silná stráž."

Terach se znovu usmál, tentokrát trochu nuceně, nervózně pokývl a vyšel z místnosti.

Kresh se za ním díval. "Tak co tvoje údaje, Donalde?" zeptal se, aniž by se na robota podíval. Nikdo o tom moc nemluvil, ale dokona-

-37-

lejší typy policejních robotů byly speciálně navrženy tak, aby dokázaly rozeznat bezděčné reakce těla na jednotlivé otázky. Donald byl v podstatě velmi dokonalý detektor lži.

"Měl bych vám připomenout, že Jomaine Terach velmi pravděpodobně zná schopnosti mého senzoru pravdivosti. Nikdy předtím jsem se s ním nesetkal, ale z kontroly záznamů vyplývá, že byl členem osazenstva laboratoře v době, kdy jsem byl stavěn. To samozřejmě přidává další proměnnou. Ovšem mohu říci s určitostí, že byl značně rozrušený, pane. Mnohem víc než kdokoli z ostatních, a podle mého názoru příliš, než aby se to dalo přičíst jen překvapení a obavám kvůli útoku na lady Levingovou. Indikátor hlasového stresu i jiné snímače potvrzují, že něco skrýval."

To Alvara nepřekvapilo. Všichni svědci něco skrývají. "Lhal?" zeptal se. "Myslím přímo?"

"Ne, pane. Ale hodně velkou starost mu dělalo, když zjistil, že víme o gravitonických mozcích. To mě mate, protože o nich pak poměrně dlouze hovořil. Měl jsem dojem, že se snažil odvést výsledek od něčeho jiného."

"Tak ty sis toho taky všiml. Špatné na tom je, že si neumím představit, od čeho se nás to snažil odvést. Já bych řekl, že si myslí, že víme víc, než skutečně víme."

"To je i můj názor."

Alvar Kresh bubnoval prsty po stole a díval se na dveře, kterými vyšel Jomaine Terach.

Tady je ve hře víc, než jen útok na Levingovou. Děje se tu ještě něco. Něco, co se týká guvernéra, Levingové, Weltonové a vztahů mezi Usedlíky a Vysídlenci na Infernu.

V jeho mysli už útok dokonce začal ztrácet na důležitosti. To bylo jen uvolněné vlákénko, za které tahal. Věděl, že když ho nechá být, zbytek nikdy neodhalí. Když naopak zatáhne moc, vlákénko praskne a ztratí spojení se zbytkem záhady. Ale když při vyšetřování útoku bude hrát opatrně a bude za vlákénko jen jemně popotahovat, možná s jeho pomocí dokáže rozmotat celý ten složitý problém.

Alvar Kresh byl rozhodnut dozvědět se, co se dá.

Protože tady se dělo něco velkého.

-38-

Jomaine Terach vyšel z místnosti, kde se konaly výsledky. Jeho osobní robot Bertran čekal venku v hale a když Jomaine spěchal do vlastní laboratoře, poslušně ho následoval.

Šerif Kresh přikázal, aby Bertran během výsledku čekal venku. Jen se mu snažil trochu znepříjemnit život, myslel si Terach, jen se pokoušel mě co nejvíc vyvést z míry. A povedlo se mu to, připustil. Vysídlenci obecně a Pekelníci zvláště se bez svých osobních robotů necítí nejlépe.

Teprve když se Jomaine dostal do vlastní laboratoře a Bertran za ním pečlivě zavřel dveře, odvážil se poddat obavám, které pociťoval. Rychle přešel přes místnost. Svezl se do oblíbeného starého křesla a úlevně vydechl.

"Pane, jste v pořádku?" zeptal se Bertran. "Obávám se, že špatné zprávy o lady Levingové a policejní výsledek vás velmi rozrušily."

Jomaine Terach unaveně kývl. "To je pravda, Bertrane. To je pravda. Ale za chvíli budu zase v pořádku. Potřebuju jen chvíli přemýšlet. Dones mi sklenici vody a pak se na chvíli odstav, ano?"

"Jistě, pane." Robot došel k umyvadlu, naplnil sklenici vodou a donesl mu ji. Jomaine se díval, jak Bertran jde ke svému výklenku ve zdi a jak se přepíná na vyčkávací režim.

Takhle to má být. Robot dělá to, co mu člověk řekne, a pak zmizí z cesty. Tak to bylo tisíce let. Skutečně se odváží to změnit? Skutečně si Fredda Levingová myslí, že dokáže všechno úplně převrátit?

A skutečně se musela upsat d'áblu, to jest Tonyi Weltonové, aby se to všechno stalo?

No, v každém případě se mu podařilo odvést hovor od tří zákonů. Musel sice kvůli tomu obětovat pár útržků z gravitoniky, ale to je jedno. Stejně to za den nebo dva bude vědět každý. Zatím jsou v bezpečí. Ale stejně je celý ten projekt šílenství. Když ho Fredda Levingová postavila, porušila tím základní vysídle-necký zákon i filosofii, ale přesto ji to neodradilo. Typická zatvrze-lost. Na teorii a filosofii nezáleží, řekla tehdy. Oni jsou přece experimentální laboratoři, ne teoretici, kteří mají sice nápady, ale nikdy je neuskuteční. Je načase udělat další krok, tvrdila. Prázdná tabule, tak říkala Kalibánovi. Experimentální robot, který bude pořádk v laboratoři a nikdy z ní neodejde. Robot, který neví nic o ostatních robotech, neví nic o Usedlicích, který vlastně nezná vůbec nic kromě lidského

-39-

jednání a pečlivě vybraných vědomostí o vnějším světě. Pak ho necháme žít v laboratoři za kontrolovaných podmínek a uvidíme, co se stane. Uvidíme, jaká pravidla si sám pro své chování vytvoří.

Opravdu musela postavit Kalibána?

Ne, polož tu otázku přímo, napomenul se. Všichni jsme kolem ní dost dlouho obcházel. A byla to přísně tajná otázka. Nikdo jiný to nevěděl. Když Kalibán unikl z laboratoře a Fredda jev bezvědomí, na celém širém světě tu otázku nemůže položit nikdo jiný.

Jomaine se tedy zeptal sám sebe.

Musela skutečně postavit robota, který nemá tři zákony?

Simcor Beddle zvedl levou ruku, malinko pokrčil ukazováček a Sanlacor 123 mu odtáhl židli s přesným načasováním, vzal ji zpod něj přesně ve chvíli, kdy Simcor vstal, takže se přitom židle vůbec nedotkla jeho těla.

Bylo módou dávat robotům příkazy pomocí drobných signálů rukou a Simcor byl zkušený praktik tohoto umění.

Simcor se obrátil a vykročil od jídelního stolu k zavřeným dveřím hlavní chodby. Sanlacor ho těsně následoval. Dveře se otevřely právě ve chvíli, kdy k nim došel. Daabor na opačné straně neměl na světě jinou práci než otevřít je. Stroj ospravedlňoval svou existenci tím, že tam stál, díval se, jestli někdo nepřichází z té strany, na níž byl, a naslouchal, zda zevnitř z pokoje neuslyší kroky.

Ale Simcor Beddle, vůdce Železnáků, neměl čas přemýšlet o tom, jak tráví své dny služební roboti. Měl moc práce.

Musel naplánovat výtržnost.

Simcor Beddle byl malý, obtloustlý muž s kulatým, pokleslým obličejem a tvrdým, pronikavým pohledem v očích neurčité barvy. Vlasy měl leskle černé a jen tak dlouhé, aby se neježily. Byl těžká váha, o tom nebylo pochyb. Ale nebylo na něm nic měkkého. Byl to tvrdý a odhodlaný muž, oblečený v přísně střížené uniformě vojenského stylu.

-40-

Hlavní věc byla zvládnout svoje lidi. Zabránit, aby se vymkli kontrole, byl vždycky problém. Jeho Železnáci tvořili velmi efektivní spolek násilníků, ale pořádk to byli násilníci - a jako takoví se rychle začali nudit. Bylo nutné pořádk je zaměstnávat, udržovat je v činnosti, pokud nad nimi měl vůbec mít nějakou kontrolu.

Nikdo přesně nevěděl, kde přišli Železnáci k tomu jménu, ale nikdo nepopíral, že se k nim hodí. Byli zatvrzelí, bojovní, smetli všechno, co jim stálo v cestě. Možná právě ta zatvrzelost a neústupnost jim vynesla i jméno. Ale pravděpodobnější bylo, že příčinou byla jejich fanatická obhajoba skutečných Železnáků - robotů. Pravda, tak hrubý materiál jako surové železo už na výrobu robotů dávno nikdo nepoužíval, ale roboti byli stejně tvrdí, silní a mocní jako železo.

Ne že by si Železnáci nějak zvlášť vážili robotů jako takových. Jestli byl mezi nimi a běžnými Pekelníky nějaký rozdíl, tak jen v tom, že byli na své roboty ještě tvrdší. Ale o to nešlo. Roboti přece dávali lidem takovou svobodu, takovou moc, takové pohodlí. Tyhle věci byly dědičným právem každého Pekelníka a vlastně každého Vysídlence, a Železnáci to právo hodlali obhajovat všemi potřebnými prostředky.

A znepríjemňovat život Usedlíkům do této kategorie spadalo.

Simcor se sám pro sebe usmál. To už začíná být zlovyk, myslet v takovýchhle projevech. Přešel na druhou stranu chodby ke své pracovně a další robot dveřník je před ním otevřel. Vešel a vůbec si neuvědomil, že ho Sanlacor předběhl, aby mu odtáhl židli.

Ale neposadil se. Místo toho udělal drobné gesto pravou rukou. Pokojový robot Brenabar byl okamžitě u něj a přinesl mu čaj. Vzal šálek a talířek a chvíli zamyšleně upíjel. Sklonil hlavu přesně o pět stupňů k desce stolu a pronesl jen dvě slova: "Usedlické město."

Sanlacor, který předvídal potřeby svého pána, už stál u ovladačů obrazu a za necelou vteřinu se prázdná deska stolu změnila v detailní mapu Usedlického města. Simcor odložil bez dívání šálek do vzduchu a Brenabar ho od něj hladce převzal.

Kreshovi policisté na ně budou po včerejším večeru určitě připravení. Simcor měl v šerifově úřadovně vynikající kontakt a věděl o útoku na Freddu Levingovou tolik, co šerif sám. Vlastně věděl ještě něco navíc. Slyšel záznam té její přednášky. Zrádcovské, podvratné

-41-

myšlenky. Simcor se usmál. Velmi pravděpodobně už žádné další takové projevy přednášet nebude. Všechno šlo tak, jak si to přál on.

Ale musel se soustředit na dnešní plány. Musel předpokládat, že policie očekává potíže. Když Železnáci začnou řídit, budou mít jen pár minut, než zasáhne zákon, aby chránil ty ztracené Usedlíky.

To znamená, že budou muset nadělat co nejvíce škody v těch prvních pár minutách. Za těchto okolností se nedalo příliš

doufat, že se jim podaří znova proniknout do podzemí Usedlického města. Nemělo ani smysl na takové pokusy plýtvat energií. Tentokrát to bude muset proběhnout na povrchu, na úrovni země. Simcor Beddle položil ruce na stůl a zamýšleně zkoumal mapu nepřátelského ležení.

V městě Hades bylo ráno. To věděl Kalibán určitě, i když jinak věděl jen málo podstatných věcí. Ale teď si už nebyl vůbec jistý, co vlastně ví.

Ale začínal být přesvědčen, že je něco v nepořádku. Že je něco hodně v nepořádku.

Bylo to, jako by Kalibánova úplně prázdná paměť a přesné, ale omezené informace v databance byly dvě čocky zkreslujícího dalekohledu, takže spojení naprosté nevědomosti a odborných znalostí křivilo všechno, co viděl. Svět se jeho očím a myslí jevil jako bláznivý a děsivý nesoulad.

V nejrušnějších částech městského centra uhnul z chodníku a našel si lavičku v klidném koutě parku, kde ho nemohl vidět žádný náhodný kolemjdoucí. Sedl si a začal si znovu opakovat všechno, co spatřil v ulicích Hadu.

Ve světě, který ho obklopoval, bylo něco výrazně neskutečného a poněkud znepokojivého. Uvědomil si, jak čistá, dokonalá, idealizovaná a přesná jsou fakta a čísla, mapy, diagramy a obrazy, které mu nabízel databanka. Ale objekty skutečného světa, které obrazům odpovídaly, byly mnohem méně přesné.

Další zkoumání potvrdilo, že klamná prázdná místa a budovy bez přesných rysů nejsou jedinými nedostatky mapy v databance.

Kromě toho mapa neuváděla, které domy jsou používány, plné lidí a robotů, a které jsou prázdné, poloopuštěné, dokonce i se známkami počínajícího rozpadu.

-42-

Od té doby, co byla mapa vložena do databanky, se objevily některé nové budovy, zatímco jiné, starší domy, které v databance vypadaly celé a úplné, ve skutečnosti zmizely.

Žádný obrázek v databance neukazoval nic opotřebovaného a špinavého, ale skutečný svět byl plný prachu a špíny bez ohledu na to, jak usilovně se ho roboti údržbáři snažili vyčistit.

Kalibána ty rozdíly mezi idealizovanými definicemi a nedokonalostmi skutečného světa hluboce znepokojovaly. Svět, který mohl vidět a dotknout se ho, mu připadal jaksi méně skutečný než ta idealizovaná, hygienická fakta uložená v hloubi jeho mozku.

Nejvíce ho mátl lidské chování. Když Kalibán poprvé narazil na rušnou křižovatku, databanka mu nabídla správný postup, jak ji bezpečně přejít. Ale lidští chodci zřejmě ignorovali nejen všechna podobná pravidla, ale i zdravý rozum. Chodili si, kudy chtěli, a spoléhali na roboty řídící pozemní vozidla, že uhnou.

Ještě něco jiného bylo na databance divné, ba znepokojivé. Většina těch dat měla jakousi příchut' emocí. Bylo to, jako by tam byly uloženy i názory a city toho, kdo informace do databanky vkládal.

Postupně začínal chápat databanku na hlubší než jen intelektuální úrovni. Učil se ji cítit, získával ponětí o tom, jak funguje, vytvářel si reflexy, s jejichž pomocí ji mohl používat kontrolovaněji a užitečněji a zabránit jí, aby chrlila vědomosti, které nepotřeboval. Lidé se musejí učit chodit: to byla jedna z těch mnoha divných a nepotřebných věcí, které mu databanka sdělila. Kalibán si začínal uvědomovat, že se musí naučit vědět a pamatovat si.

Zmatek, nesourodost, špínu a bezcenné informace - to všechno by se snad naučil přijímat. Ale mnohem víc ho znepokojovalo, že o mnoha věcech databanka naprosto - a úmyslně - mlčela. Informace, které potřeboval nejvíce, nejen že chyběly, ale byly vymazány, úmyslně vyňaty. Když zapátral po údajích, které by tam měly být a nebyly, zmocňoval se ho výrazný pocit prázdnoty, ztráty. V databance byla vyříznuta prázdná místa.

Bylo toho hodně, co zoufale chtěl vědět, ale především to byla jedna věc, jedna věc, kterou mu databanka neřekla, jedna věc, kterou chtěl vědět ze všeho nejnaléhavěji: Proč mu toho nesdělí víc? Věděl, že by měla být schopna to udělat. Proč byly z mapy odstraněny všechny informace o tom místě, kde viděl tabulku Usedlické město? Proč byly všechny podstatné zmínky o robotech vymazány? To byla

-43-

největší záhada. On byl také robot, a přitom stěží věděl, co to vlastně robot je. Proč databanka mlčí právě o tomhle?

O lidech věděl dost. Když se vzbudil a poprvé uviděl tu ženu, okamžitě věděl, že je to člověk, znal základy lidské biologie a kultury. Později, když se podíval na starce nebo na některé z těch mála dětí, které bylo vidět na ulici, znal všechny základní rysy těchto tříd osob - jejich pravděpodobný temperament, jak je nejlépe oslovit, co pravděpodobně udělají a neudělají. Dítě může utíkat a smát se, dospělý pravděpodobně půjde klidněji a starý člověk ještě pomaleji. Ale když se podíval na jiného robota, na tvora stejného jako on sám, jeho databanka byla doslova prázdná. V mysli prostě neměl žádnou informaci.

Všechno, co o robotech věděl, pocházelo z vlastního pozorování. Ale to ho spíš jen ještě zmátlo.

Roboti, které viděl - a také on sám - byli zřejmě kříženci mezi lidmi a stroji. To ovšem vyvolávalo řadu nezodpovězených otázek. Rodí se roboti a vychovávají se jako lidé? Nebo se vyrábějí stejně jako jiné stroje, o kterých mu databanka poskytla podrobné informace? Jaké místo zaujímají roboti ve světě? Znal práva a výsady lidí - kromě těch, které se vztahovaly k robotům - ale nevěděl nic o tom, jak do toho zapadají roboti.

Ano, viděl, co se kolem něj děje. Ale to, co viděl, ho znepokojovalo a zaráželo. Roboti byli všude - a všude a ve všech ohledech byli podřízeni. Nosili a podávali, kráčeli za lidmi. Tahali za lidi náklady, otevírali jim dveře, řídili jejich auta. Z chování lidí i robotů bylo víc než jasné, že je to běžný a obecně přijímaný pořádek věcí. Nikdo ho nebral v potaz.

Kromě něj samého, samozřejmě.

Kdo je? Co je? Co tu dělá? Co to všechno znamená?

Vstal a znova vykročil. Nesměřoval k žádnému konkrétnímu cíli, ale už prostě nedokázal jen tak sedět. Potřeba vědět, pochopit, kdo a co je, byla stále silnější. Pořád existovala možnost, že odpověď či řešení čeká hned za rohem, že stačí jen ji objevit.

Vyšel z parku a zabočil doleva na široké chodníky centra města.

Hodiny ubíhaly a Kalibán stále ještě chodil po ulicích, stále ještě byl hluboce zmatený a nebyl si tak docela jistý, co vlastně hledá.

-44-

Slovo od kolemjdoucího člověka, znamení na stěně, design budovy možná podnítí jeho databanku, aby mu poskytla potřebné odpovědi.

Zastavil se na rohu a podíval se přes ulici na protější budovu. Ne, pohled na tuhle konkrétní stavbu nevyprovokoval žádný proud informací, ale i tak byla podivná dokonce i mezi těmi značně nesourodými architektonickými styly, které viděl ve městě. Byla to změř kopulí, sloupů, oblouků a krychlí. Kalibán vůbec nedokázal odhadnout, k čemu může sloužit.

"Uhni mi z cesty, robote," ozval se za ním rozkazovací hlas. Kalibán, ponořený do svých úvah nad architekturou, ho příliš nevnímal. Najednou ho do levého ramene rýpla hůl.

Kalibán se ohromeně otočil a postavil se proti útočníkovi.

Neuvěřitelné. Prostě neuvěřitelné. Byla to drobná žena, štíhlá, křehká, o dobrý metr menší než Kalibán, zjevně slabší a mnohem zranitelnější než on. A přesto mu tady vědomě a beze strachu rozkazovala, místo aby ho obešla, a pak na něj ještě zaútočila - zbraní, která mu zjevně nemohla ublížit. Proč se ho nebojí? Proč si je tak jistá, že neodpoví útokem na ni, když by to docela snadno a účinně mohl udělat?

Dlouho na ženu zíral. Tak ho to zmátlo, že nevěděl, co dělat.

"Uhni mi z cesty, robote! Máš zkratované uši?"

Kalibán si všiml, že se kolem něj tvoří hlouček lidí a robotů. Na tvářích jednoho nebo dvou z těch lidí se už objevil zvědavý výraz. Bylo jasné, že by bylo velmi neopatrné zůstat tady nebo se pokoušet nějak reagovat, když vůbec nic nechápe. Uhnul ženě z cesty a pak si zvolil směr - bylo mu jedno jaký, hlavně aby byl odlišný od toho, kterým odešla ona, a znovu vykročil. Dost bezcílného toulání. Potřeboval plán. Potřeboval znalosti.

A potreboval také bezpečí. Bylo jasné, že neví, jak se má jako robot chovat. A výrazy, které viděl na tvářích kolemjdoucích - některé byly i nepřátelské - mu řekly, zeje nebezpečné být jakkoli podivný.

Ne. Musí být nenápadný, splyvat s okolím. Je bezpečnější nelišit se, předstírat, zeje stejný jako všichni ostatní.

Dobře, splyne tedy. Bude sledovat chování ostatních kolem sebe a odhodlaně se snažit ztratit v nekonečném moři robotů kolem sebe.

Kresh ve stejnou dobu také kráčet ulicemi Hadu, ale měl přesnější cíl. Zjistil, že když vyjde z kanceláře, pomáhá mu to vyčistit hlavu

-45-

a znovu se soustředit. Potřeboval uniknout z místnosti, kde se konaly výslechy, odejít z laboratoří a protáhnout si nohy pod tmavomodrou oblohou Inferna. Od západní pouště vál suchý chladný vítr a on si uvědomil, že mu to zvedlo náladu. Donald 111 kráčet vedle něj, kratší nohy robota se pohybovaly skoro v dvojnásobném tempu, aby Al-varovi stačily.

"Mluv na mě, Donalde. Zopakuj mi souhrn zatím zjištěných faktů."

"Ano, pane. Z nemocnice a policejní laboratoře přišlo několik nových faktů. Především jsme si potvrdili, že krvavé stopy se shodují se vzorkem nohou standardního modelu robota vyráběného v Laboratořích. Robotí tělo je velkého univerzálního typu, používá se s řadou různých typů mozku a tělo se modifikuje pro nejrůznější účely. Délka kroku přesně odpovídá standardním specifikacím pro tento model robota. Zranění na hlavě Freddy Levingové odpovídá tvaru a velikosti paže stejného typu robota, kdyby udeřila oběť zezadu a z levé strany. Úhel odpovídá výšce Freddy Levingové i výšce tohoto modelu robota - všechna měření jsou ovšem přibližná a rána by odpovídala i řadě jiných tupých nástrojů, stejně jako jiným výškám, silám a úhlům.

Mikrostopy červené barvy nalezené ve vlasech lady Levingové by se rovněž shodovaly s barvou používanou pro některé roboty v Laboratořích, i když nebylo zatím definitivně určeno, jestli dotyčná barva byla použita na příslušném modelu robota. Mohu ještě dodat, že zatím nebylo možné určit, jestli stopy pocházejí od čerstvé nebo úplně zaschlé barvy, protože trvalo několik hodin, než laboratorní technici získali vzorky. Další testy by měly tu otázku zodpovědět."

"Takže jediný podezřelý, který se nám nabízí, je robot. To je samozřejmě nemožné. To znamená, že to musel být člověk - Usedlík - vydávající se za robota. Jenže i Usedlík, který je na planetě teprve pět minut, by věděl, zeje nemožné, aby robot napadl člověka. Proč by se obtěžoval s podvrženými důkazy, když ví, že jim stejně nebudeme věřit?"

"To dělalo starosti i mně," podotkl Donald. "Ale i když budeme předpokládat, že je do zločinu zapleten Usedlík, nemůžeme předpokládat, že tento Usedlík věděl o robotech víc než běžný Vysídlenec."

"Jak to myslíš?"

-46-

"Musíme brát v úvahu podrobnou obeznámenost s vlastnostmi robotů a přístup k vybavení, které by bylo pro nastrojení takového útoku potřeba," vysvětloval Donald. "Útočník by musel vyrobit a obout si boty, které by na

podrážkách měly vzorek robotí nohy, a pak napodobit chůzi právě tohoto robota. Musel - nebo musela, nesmíme zapomínat na ženy - by použít náhradní robotí ruku nebo nějaký předmět, který je jí hodně podobný, a udeřit tak, aby to vypadalo jako úder skutečného robota. Musel by mít přístup k příslušným materiálům a také mechanické znalosti potřebné k tomu, aby vyrobil nebo upravil příslušné součástky. Když to mám říct naplno, pane, člověk, který by byl schopen zinscenovat takový útok, by nemohl být tak hloupý nebo tak nevědomý, aby si byl jen na chvíli mysl, že se budeme domnívat, že pachatelem je robot."

"Ale jaký tedy mělo smysl zinscenovat ten útok takhle?" zeptal se Kresh. Na okamžik se zamyslel. "Říkal jsi, že stopy i paže patří standardnímu modelu robota. Kolik takových je?"

"Několik set. Několik tisíc, když započítáte i všechny varianty."

"No dobře. To znamená, že existuje několik tisíc příležitostí ukrást robota nebo si opatřit porouchaného a odmontovat z něj potřebné části - nohy, paže a tak dále. Nebo mohl útočník prostě sehnat robota a odstranit z něj pozitronický mozek. Mohl ho napojit na dálkové ovládání s videospojením až k útočníkovi. A ten, kdo drží v ruce ovladač, mohl klidně nechat robotí tělo přijít až k oběti - ostatně kdo by podezřívá robota?"

A používat dálkově ovládané robotí tělo, které by vypadalo jako normální robot, by také bylo mnohem méně podezřelé než pobíhat někde v robotích botách a s robotí paží v ruce. A kromě toho, kdyby útočník pracoval pěkně z dálky a ve skrytu, zůstala by utajena jeho totožnost. A další věc: Kdybych já někoho praštil po hlavě, tak bych chtěl zmizet hodně rychle. Ale ty stopy jsou stopy pomalé chůze, ne běhu. To všechno vypadá na dálkově ovládaného robota, který měl jen omezené možnosti - mohl chodit, ale ne běžet."

"Jenže útočník neodešel hned. On nebo ona - nebo ono, pokud to bylo robotí tělo - ještě chvíli po útoku zůstal na místě, přinejmenším třicet vteřin až minutu."

"A jak to víš?" zeptal se Kresh. "Aha, ano, ty stopy. Prošly vnějším okrajem louže krve, to znamená, že musely zmiznout až v době, kdy Levingová krvácela dost dlouho, aby vznikla tak velká krvavá

-47-

skvrna. Sakra! To nedává smysl. Proč by se tam kruci ten útočník zdržoval? Určitě ne proto, aby se přesvědčil, že Levingová mrtvá, protože mrtvá přece nebyla. Ale to odbíháme. Říkal jsi, že by útočník věděl, že nám bude jasné, že zločin nemohl spáchat robot. To znamená, že útočník musel mít jiný důvod, proč se snažil předstírat, že pachatelem je robot. Ale jaký? K čemu takové složité divadlo?"

"Aby získal šanci, že se později ztratí v davu," nabídl řešení Donald. "Dovolte mi uvést hypotetickou variantu dosud známých faktů. Máme tu podezřelého, který čin určitě spáchat nemohl - robota. Dovolte mi předpokládat jiného takového podezřelého, který nepřichází v úvahu - i když vás musím požádat, abyste se neurazil. Jde jen o hypotetický příklad."

"Samozřejmě, Donalde. Pokračuj."

"Dobře. Kdyby se někdo rozhodl například nastražit stopy tak, aby to vypadalo, že jste zločin spáchal vy, omezilo by se pátrání jen na osoby, které měly možnost takové stopy nastrojit. Někdo, kdo by mohl ukrást vaše boty, nebo třeba na místě činu utrousit pár vašich vlasů, vaše otisky prstů a tak podobně. Ale kdyby se ten někdo rozhodl nastražit stopy, které ukazují najeden z několika tisíc identických subjektů -"

"Tak naše pátrání bude mnohem složitější. Ano. Ano, je mi to jasné. Vynikající úvaha, Donalde. Ale je tu ještě jedna otázka. Co ty druhé stopy?"

"Když aspoň pro tuto chvíli přijmeme za pravdivý můj původní předpoklad, že totiž někdo nastrojlil útok tak, aby to vypadalo na robota, právě proto, že nám bude jasné, že to robot udělat nemohl, pak mohu nabídnout vysvětlení. Když budeme dále předpokládat, že motiv pro takového nepravděpodobného podezřelého bylo odvést pozornost od skutečného útočníka, pak myslím, že tento útočník úmyslně vytvořil jednu stopu, šel tak daleko, až všechny stopy po krvi zmizely, pak se prostě obrátil a prošel krví ještě jednou. Cílem by znovu bylo co nejvíce zmást pátrání."

"Připadá mi to jako trochu moc velké riziko pro malou výhodu," namítl Kresh.

"Pokud útočník, jak jste říkal, používal dálkově ovládané robotí tělo a nikoli jen robotí boty a náhradní paže, tak by nešlo o žádné riziko. To nejhorší, co se mohlo stát, bylo to, že by v nepřítomnosti útočníka někdo přišel do místnosti a robotí tělo by při návratu chytil,

-48-

ale pravý útočník by stejně seděl u dálkového ovládání třeba několik kilometrů od místa činu."

"Ano. Ano. A teď si představuje, že budeme hledat dva roboty nebo dva lidi, kteří se maskují jako roboti, ačkoli ve skutečnosti šlo o jediného lidského útočníka. To je krásná teorie, Donalde, moc krásná."

"Ještě je tu něco: Naši robopsychologové dokončili předběžný výsledek robotů z personálu Laboratoří Freddy Levingové. Jejich výsledky považují za ohromující."

"Skutečně?" zeptal se suše Kresh. "Tak mě ohrom."

"Především to nebylo ani zdaleka poprvé, kdy laboratorní roboti dostali příkaz nechodit do hlavní budovy laboratoře. Už mnohokrát dostali příkaz, aby odešli, obvykle - ale ne vždy - v podobnou hodinu, v jaké došlo k útoku, ale vždycky, když byla laboratoř víceméně prázdná. To jen potvrzuje, co mi v noci po útoku řekl Daabor 5132. Ovšem druhá věc nám poskytuje nové pozoruhodné údaje."

"Pokračuj."

"Všichni roboti do jednoho odmítli říct, kdo jim ten rozkaz dal. Naši robopsychologové se jednomyslně shodují, že blok, který jim v tom brání, nelze prolomit. Psychologové několik robotů dohnali až k zlomovému bodu, nutili je odpovídat, a všichni odmítali mluvit až do chvíle, kdy se jim zablokoval mozek. Roboti radši zemřeli, než by mluvili, a to i

když jim bylo řečeno, že když budou mlčet, může to znamenat, že pachatel útoku na Freddu Levingovou unikne." Alvar se na Donalda ohromeně podíval. "To snad ne. Nevzpomínám si, jestli jsem se vůbec kdy setkal s tak dobrým blokem. Ať ho ukládal kdokoli, musel jim hodně přesvědčivě vysvětlit, že když roboti promluví, ublíží to jemu - nebojí." "Ano, pane. To vysvětlení se nabízí samo. Neexistuje žádný jiný způsob, jak zabránit robotům ve spolupráci s policií, pokud jde o zatčení vraha. A i tak je třeba, aby takový rozkaz dal člověk, který je vynikajícím odborníkem v udílení příkazů a který důvěrně zná relativní sílu tří zákonů, jak byla naprogramována do jednotlivých typů robotů, pokud má takový blok odolat policejnímu vyšetřování. Dovolil bych si hádat, že Daabor 5132 mi toho vůbec řekl tolik jen proto, že byl v šoku, protože viděl Freddu Levingovou krvácející a v bezvědomí."

-49-

"Ano, ano. Ale proč byl ten rozkaz vydán víc než jednou? Proč by ten, kdo ho vydal, potřeboval takové soukromí opakovaně?"

"To nemůžu říct, pane. Ale poslední bod je možná nejpozoruhodnější. Blok byl ustaven tak šikovně, že žádný člověk v laboratoři ani nevěděl, že takový blok existuje. Laborať plná robotiků si nevšimla, že roboti nechtějí a nemohou mluvit o tom, že byli opakovaně posíláni pryč. Stupeň znalostí, potřebný k takovému -"

Donald se najednou přestal pohybovat a jako by se postavil do pozoru. "Pane, na soukromé lince jsem přijal hovor od Tonyi Welto-nové."

"Ale kruci, co ta ženská chce? No dobře, tak mi ji spoj. A dej mi plnou vizuální linku."

Donald se ke Kreshovi otočil zády. Mezi rameny se mu vysunula plochá televizní obrazovka a vyjela nahoru za hlavu. Když stoupala, byl na ní vidět jen proměnlivý abstraktní vzorec, ale ten se brzo ustálil v ostrý obraz Tonyi Weltonové.

"Dobrý den, šerife," řekla. "To jsem ráda, že jsem se dovolala. Měl byste přijet sem, do Usedlického města, a to hned." Kresh pocítil záchvěv hněvu. Jak si dovoluje mu rozkazovat? "Zatím toho mnoho nového nevíme, paní Weltonová," odpověděl. "Možná bychom mohli naši schůzku odložit až do doby, kdy budu mít víc informací -"

"Proto vás tady nepotřebuji, šerife. Měl byste něco vidět. Tady, v Usedlickém městě. Nebo, přesněji řečeno, nad ním." Donald trochu obrátil hlavu a řekl: "Pane, právě jsem dostal z ústředí hlášení potvrzující nepokoje v Usedlickém městě."

Kreshovi se sevřel žaludek. "Krucisakra, už zase? To snad ne."

"Ale ano, už zase," prohlásila Weltonová s chladným hněvem v hlase. "Úmyslná provokace, a nejsem si jistá, jestli tentokrát dokážu svoje lidi uklidnit. Policie tu samozřejmě je - ale je to horší než minule. Mnohem horší."

Kresh zavřel oči a zoufale si přál, aby se toho přestalo dít tolik najednou. Ovšem bylo mu jasné, že v dohledné době se mu nic takového nesplní. "Dobře, paní Weltonová. Jedeme tam."

-50-

Vražda. Výtržnost. Co se to sakra vlastně děje? Alvar Kresh nastartoval letoun a usedl k řízení. Stačilo zamračení směrem k Donaldovi, aby robot pochopil, že šerif chce pilotovat sám a nehodlá o tom diskutovat.

Ale i tak nemělo cenu Donalda zbytečně rozcílovat. Alvar se vznesl a letěl s pečlivě odměřenou dávkou opatrnosti, která právě tak stačila zabránit Donaldovi, aby převzal řízení.

Násilné zločiny se na vysídleneckých světech vůbec neměly dít. Nekonečné bohatství a neomezená prosperita vytvořená roboti práci měla odstranit chudobu a s ní i všechny motivy ke zločinu.

Hezká teorie, ale neosvědčila se. Skoda. Šerif Kresh by měl mnohem klidnější život. Protože vždycky byl někdo relativně chudší než někdo jiný. Někdo, kdo měl jen malé sídlo a ne velké a kdo snil o tom, že bude vlastníkem paláce.

Někdo, kdo žárlil na někoho jiného, zeje bohatší, a byl rozhodnut tu nespravedlnost napravit.

A bez ohledu na velikost majetku mohl určitý předmět vždycky vlastnit jen jeden člověk. Vysídlenecká společnost měla mezi sebou nadbytek umělců a tedy i nadbytek umění, z něhož malá část byla pozoruhodně dobrá. Palčivá touha vlastnit originální a jedinečné umělecké dílo byla častým motivem k loupeži.

A samozřejmě existovala ještě řada dalších motivů ke zločinu, nejen chudoba a chtivost. Lidé se pořád opíjeli a pořád toužili po manželích a manželkách jiných lidí a pořád se dostávali do sporů se sousedy. Stále existovaly milenecké hádky a domácí neshody.

Z lásky a žárlivosti se zrodil nejeden zločin z vášně, tedy pokud se tomu dalo ještě říkat vášně, když člověk musel složitě a detailně plánovat, jak dostat svou obět' někam, kde nejsou roboti...

Jiní porušovali zákon pro jiné zisky než bohatství a lásku. Třeba Simcor Beddle. Ten toužil po moci a byl ochoten riskovat zatčení -svoje i svých Železnáků - aby ji získal.

A to byl jen začátek celého seznamu motivů. Společnost na In-fernu byla silně hierarchická a její smetánka byla zatížena neuvěřitelně složitým systémem vhodného chování. Bylo životně důležité zachovávat zdání a téměř nemožné vyhnout se občasnému chybnému

-51-

roku. Stručně řečeno, vyšší vrstvy na Infernu byly přímo živnou půdou pro vyděrače a mstitele.

Pak tu byla průmyslová špionáž, která byla velmi pravděpodobně i motivem útoku na Freddu Levingovou. Na Infernu se sice mnoho původního výzkumu nedělalo, ale to málo bylo o to cennější.

Ale žádný z těch motivů by nebyl dost silný, nebýt jiného faktoru, toho, kterému podle Alvarova názoru jen málo pozorovatelů a teoretiků věnovalo dostatečnou pozornost: Nudy.

Na žádném vysídleneckém světě nebylo moc co dělat. Existují určité typy osobností, které se nedokážou dobře přizpůsobit nekonečnému nicnedělání, nekonečnému robotímu ochraňování a rozmazlování. A malá část takových

typů začne hledat vzrušení.

A celá ta směs měla samozřejmě ještě jednu přísadu - Usedlíky. Byli tady něco přes standardní rok a policie neměla nikdy předtím tolik práce. Docházelo k nekonečným hospodským rvačkám, šarvátkám na ulicích, masovým demonstracím - a výtržnostem.

Jako byla ta, k níž se blížili. Už byli skoro u Usedlického města.

Kresh nechal Donalda pilotovat. Chtěl mít možnost prohlédnout si to všechno ze vzduchu, obhlédnout strategii, zjistit, jak bojovat proti nejnovějším tahům Železnáků. Musel být pořádek před nimi, aby se mu úplně nevymkli z rukou. Což samozřejmě byla ironie, protože sám věřil ve všechno, co hlásali Železnáci. Ale muž zákona nemůže připustit, aby mu jeho politické názory zabránily potlačit výtržnost.

Usedlické město. To taky byla hrubá politická chyba, která nemohla skončit jinak než podobnými násilnostmi, jaké zřejmě právě znova propukly. Chanto Grieg a Městská rada poskytli Usedlíkům enklávu uvnitř Hadu, věnovali jim velkou plochu neosídlené země, původně určenou pro průmyslový park, který nebyl nikdy postaven. Když už Grieg musel ty zatracené Usedlíky pustit na planetu, proč jim sakra nemohl vyhradit nějakou oblast mimo hranice města? Usadit je přímo v Hadu, to samo o sobě znamenalo koledovat si o výtržnosti. Ale ne, Grieg sem prostě musel Usedlíky pustit a oni se dali do práce. A teď se právě na obzoru objevil výsledek té práce, ani ne rok potom, co byla půda přidělena. Samozřejmě, že nebylo vidět žádnou budovu, ale to byl jen klam. Usedlíci si své domy stavěli pod zemí a krajinu nechávali nedotčenou. A když na příslušném místě žádná zajímavá krajina nebyla, tak si ji prostě vytvořili.

-52-

Alvar se místo k obzoru podíval pod sebe. Pod ním ubíhalo město Hades, pyšné mrakodrapy byly poněkud zašlé a odřené navátým pískem, mnohé parky kolem okrajů zanedbané, prázdné čtvrti na okraji města se na obzoru ztrácely z dohledu. A v kontrastu s tím vším se před ním objevilo Usedlické město, velký a idylický park, louky, mladé lesy vypěstované ze semenáčků; i vzduch tu byl jaksi příjemnější, protože ho zvlhčoval opar z jezírek a rybníků.

Neuvěřitelné, prostě neuvěřitelné, co se dá dokázat za pouhý rok - a bez použití jediného robota. Vysídlenci měli sklon ztotožňovat roboty se stroji, a proto se divili, jak se Usedlíci bez strojů obejdou. To byla ovšem mylná představa. Usedlíci užívali vysoce automatizované systémy a zařízení. Ty lesy vysázely stroje, to nebyl výsledek tvrdé dřiny. Háček byl v tom, že žádný z usedlických strojů se ani vzdáleně nepodobal vysídleneckým robotům. Neměly prakticky vůbec schopnost myslet, ani samostatně jednat. Nejrozvinutější usedlické počítačové systémy by na žádný z robotů inteligentních testů ani nezabraly.

Ale bylo jasné, jaké poučení plyne z Usedlického města: Hloupé stroje v rukou chytrých a odhodlaných lidí dokážou mnoho. Alvar Kresh se díval na to zelenající se místo a uvažoval: Skutečně byla někdy doba, kdy Vysídlenci byli takhle ctižádostiví, takhle odhodlaní? Co se stalo, že Vysídlenci usnuli a historie se přehnila kolem nich?

Ano, Usedlické město byla rozhodně velká lekce, ale mezi Vysídlenci byli takoví, kteří se neradi nechali poučovat. Táhle, kousek od jižní brány. Stoupal tam sloup černého dýmu a kolem něj kroužila malá flotila nebesky modrých policejních letounů. "Dolů, Donalde," řekl Alvar a zcela zbytečně ukázal na zářící ohně. Donald už s letounem klesal a obléтал ve velkém kruhu střed nepokojů. Bylo jasné, že je to další protestní demonstrace proti Usedlíkům. Protestující tentokrát založili pořádný oheň, natahali na něj parkové lavičky, nejrůznější odpadky, které si pro ten účel přinesli s sebou, a vůbec všechno, co našli a co hořelo. A nad ohněm se na dlouhých tyčích houपालi dva hadroví panáci. Kresh vytáhl dalekohled a podíval se tam. "Železnáci," prohlásil. "Jak to vypadá, už zase upalují Griega v zastoupení," dodal, ačkoli velmi dobře věděl, že Donald vidí lépe než on. Robotovi stačilo, aby si na jednom nebo na obou očích nastavil větší přiblížení. "A ještě

-53-

někoho vedle něj. Možná Tonyu Weltonovou. Aspoň že to tentokrát nejsem já. To je dobře." Kresh se na okamžik obával, že na veřejnost pronikly zprávy o útoku na Levingovou i přes přísný zákaz poskytování informací, který vyhlásil. Ale na žádném z transparentů, které viděl, nebyla ani zmínka o Levingové nebo o útoku. Ledaže by Železnáci přišli na její spojení s Usedlíky a pomstili se jí. To by pak měli dobrý důvod mlčet.

"Pane," upozornil ho Donald, "na druhé straně toho táboráku -"

Kresh se tam podíval a zaklel. "Krucisakra, to nám ještě chybělo. Z toho budou Usedlíci bez sebe." V hájku mladých stromů řádila skupinka maskovaných Železnáků, snažila se laserovými zbraněmi podetnout tolik kmínků, kolik jen mohla. A ani je netahali na oheň, což by aspoň dávalo jakýs takýs smysl. Ne, tohle bylo prostě jenom ničení pro ničení. Zatracení pitomci. Usedlíci milují své stromy a jejich zkáza je přivede k zuřivosti. Ale copak Železnákům nedojde, že skupina lidí, která se chystá znovu terraformovat planetu, dokáže nahradit pár stromků? A co to může být za idioty, kteří ničí stromy na planetě s oslabenou ekologií?

Syčáci. S trochou štěstí zlikvidují tou svojí nešikovnou palbou i pár vlastních kamarádů. Kreshovi bylo dost nepříjemně z pomýšlení, že souhlasí s filosofií Železnáků. Ano, dobře, dělejte víc robotů, lepší roboty, dejte Pekelníkům skutečnou šanci oživit terraformování, než ten úkol předáte cizím. To všechno dávalo smysl. Ale politika není omluvou pro vandalismus. Kresh sáhl po komunikačním mikrofonu letounu, ale dřív, než stačil vydat rozkaz, jeden z kroužících policejních letounů se snesl skoro ke korunám stromů a vypustil oblak omamného plynu. Železnáci se rozprchlí, ale jeden nebo dva plynu neutekli a padli v bezvědomí. Další policejní letoun přistál. Vyskočili z něj dva policisté, během několika vteřin spoutali ležící a připravili je k naložení. Jejich letoun už byl zatím zase ve vzduchu a pronásledoval prchající Železnáky. Mezitím se objevil těžký požární letoun. Dvě vodní děla začala chrlit vodu na oheň a na hořící figuríny. Přistávaly další policejní letouny. Vyvalili se z nich policisté a začali obklíčovat protestující. Dobře. Dobře. Kresh rád viděl, že si jeho lidé vedou tak zdatně.

Tohle byla práce pro lidi, o tom nebylo pochyb. Potlačování výtržností byla činnost, kterou roboti prostě nemohli dělat. To byl samozřejmě také hlavní důvod, proč stále ještě existovala lidská poli-

-54-

cie. Šerif a policisté museli být připraveni dělat hodně věcí, které byly porušením prvního zákona.

Kresh se díval na svoje lidi se skutečnou hrdoostí. Nemusel jim nic rozkazovat, nemusel je řídit. Takovéhle operace v jejich podání nabývaly skoro vědecké podoby. Ale tahle skutečnost měla i svou temnou stránku. Zákonitě se přece musejí zlepšovat. Praxe na to mají až dost.

"Přistán s tou kraksnou, Donalde," povzdechl si. "Když už jsme tady, stavíme se u paní Weltonové. Ale napřed ji zavolej."

Tonya Weltonová byla venku na povrchu a dívala se, jak jejich letoun přistává. Stála u hlavního vchodu do Usedlického města a čekala na ně. Něco jí chybí, napadlo Kreshe, něco, co by tu mělo být. Pak mu to došlo. Její robot, Ariel. Žádný Vysídlenec by nevyšel z domu, aniž by měl s sebou přinejmenším jednoho robota, a ve městě se Tonya té konvence držela. Ale tady na vlastním hřišti měla asi pocit, že si takovéhle vysídlenecké absurdity může odpustit. Letoun dosedl. Muž a robot vystoupili.

"Šerife, Donalde," řekla Tonya, "vítejte v našem skromném příbytku. Pojdte dál, pojdte, ať se zbavíme toho hrozného mraku kouře, kterým tady vaši přátelé otrávilí vzduch."

"Železnáci nejsou moji přátelé," ohradil se Kresh a vykročil. On i Donald následovali Tonyu do výtahu, který je měl odvézt do podzemí.

"Jistě, jako policista můžete těžko souhlasit s jejich taktikou," kývla Weltonová. "Ale těžko můžete předstírat, že nesouhlasíte s jejich cíli."

Dveře se zavřely a výtah se vydal na svou rychlou pouť do nitra Usedlického města. Ta jízda Alvarovi vždycky působila potíže se žaludkem a s ušima. Nebo to možná bylo jen tím, že se mu nelíbila představa, že je půl kilometru pod zemí.

Zahnal takové myšlenky a obrátil se k vůdkyni Usedlíků. "Ne, madam, to ne," řekl. "Chtějí, aby odtud vaši lidé odešli, chtějí, aby guvernér Grieg reterraformoval Inferno za pomoci robotů, ne Usedlíků, a chtějí, aby Inferno byl i dál vysídlenecký svět, ne kříženec mezi usedlickým a vysídleneckým. Jsou přesvědčeni, že taková situace by byla jen krátkou mezíhrou a pak by se vaši lidé ujali vlády úplně. Já

-55-

ve všechny tyhle věci taky věřím. Ale cíle nesvětí prostředky. V politické debatě nemá barbarství místo."

Tonya se na šerifa podívala s úsměvem, který nebyl tak docela přesvědčivý. "Dobře řečeno, šerife. Škoda, že Chanto Grieg má za sebou teprve rok svého volebního období. Mohl by z vás být docela úspěšný protikandidát."

"Už mě to taky napadlo," přiznal Alvar, narovnal se a zadíval se přímo před sebe. "Někdo ho dřív nebo později bude muset odstavit. Ale na to je dost času do příštích voleb."

"Tak to vypadá na zajímavou volební kampaň," suše podotkla Weltonová.

Dveře výtahu se otevřely a Tonya Weltonová vedla své hosty do velkého podzemního prostoru. Byla to mohutná klenutá hala - Kresh odhadoval, že má asi kilometr na délku a půl kilometru na šířku. Nad hlavou byla dost věrohodná falešná obloha a zdálo se, že napodobuje stav skutečné oblohy - od zářícího nebe až po sloup dýmu, který stále ještě stoupal od místa, kde se odehrála demonstrace Železnáků. Weltonová si všimla, že se Kresh dívá nahoru. "Ano, simulace v reálném čase je novinka. Když jste tu byl naposled, ještě tu nebyla. Jde o to, že přechody mezi Usedlickým městem a Hadem jsou méně matoucí, pokud se naše obloha shoduje s jejich. S tím všeobecným střídáním dne a noci, které jsme tu měli dřív, mohlo být přecházení zevnitř ven a naopak dost nepříjemné."

"Hm." Alvar se rozhlédl. Ne, necítil se tu dobře. Očima sice viděl široké prostory obrovské jeskyně, ale myslí vnímal každý gram z těch milionů kilogramů skály nad svou hlavou. "Možná to pomůže, ale mně tohle místo připadá dost matoucí samo o sobě, bez ohledu na to, co se promítá na té vaší falešné obloze. Jak to můžete snést, bydlet pod zemí?"

Tonya ukázala širokým gestem na mohutnou umělou jeskyni. Zářivé simulované slunce zářilo na hezký malý park. Fontána tryskala do výše, větřík čechl vlas. Tu a tam bylo vidět malé úhledné budovy. "My Usedlíci jsme na život pod zemí zvyklí. A kromě toho můžete těžko tvrdit, že tohle místo je těsná a skličující nora. Dnes už umíme své podzemní domovy stavět tak, že vypadají, jako by byly na povrchu, a přitom nemusíme ničit krajinu ani trpět nepřízní počasí. Vaše prachové bouře se sem k nám nedostanou. Ale je dost jiných věcí, o kterých si musíme promluvit. Pojdte."

-56-

Vedla je od výtahu k čekajícímu vozu. Nasedla a čekala, až Alvar a Donald nastoupí za ní. Udělali to - Alvar si sedl vedle ní, Donald dozadu - a vůz se rozjel bez jakéhokoli Tonyina zjevného pokynu. Projeli rozlehlou centrální jeskyní a pak širokým postranním tunelem. Zastavili se právě před Tonyinou kanceláří.

Alvar potlačil nutkání obnovit tu nekonečnou filosofickou debatu, kterou spolu Usedlíci a Pekelníci vedli prakticky od chvíle, co Usedlíci přiletěli. Debatu o tomhle voze a o všech těch dalších "chytrých" nerobotických automatech, které Usedlíci používali. Zdálo se, že se sebevraždě nebezpečně důvěřovat automatickým zařízením, která nemají tři zákony, ale Usedlíci byli zvráceně pyšní na to, že jejich stroje nezabraňují lidem, aby se zabíjeli - jako by to byla nějaká užitečná vlastnost. Ano, nemyslí stroje ponechávají větší prostor pro lidskou iniciativu - ale k čemu vám takový prostor je, když jediné, co z něj máte, je víc příležitostí nechat se někde rozmačkat jako hmyz?

Všichni tři vystoupili a prošli ozdobnými skleněnými dveřmi do recepce a pak do překvapivě strohé kanceláře. Většina míst v Usedlickém městě byla pohodlná, ba dokonce přepychová - až na to, že tam nebyli roboti - ale Weltonová

zřejmě měla ráda kolem sebe jen minimální vybavení. V místnosti teď nebyl dokonce ani psací stůl, i když Kresh předpokládal, že by se dal velmi snadno vytáhnout z některé stěny. Nebylo tu nic než čtyři židle kolem nízkého kulatého stolku.

Alvar měl pocit, že nábytek je jinak přestavěný, kdykoli sem přijde, podle toho, k jakému účelu má pokoj právě sloužit - pracovna, konferenční místnost, jídelna pro pracovní oběd nebo cokoli jiného. Vysídlenec by pro každou tu funkci měl zvláštní místnost. Možná to byl přežitek z doby, kdy byla usedlická podzemní města přeplněná. Nebo možná ta předstíraná strohost je u Weltonové pouhá afektovanost. Kresh si všiml, že od jeho poslední návštěvy tady něco přibýlo. Standardní výklenek pro robota, kde právě teď stála Ariel.

Tonya si všimla, že se Kresh dívá na Ariel, a netrpělivě pokrčila rameny. "No, někde ji musím mít, když není ve službě. Sama mi ten výklenek navrhla a mě připadalo, že je to stejně dobré místo jako každé jiné. Myslím, že se zrovna odpojila. Ariel?"

Žádná odpověď. Kresh nadzvedl obočí. "Vy necháváte robota, aby se odpojil, kdy si vzpomene?"

-57-

"Ariel chudák nemá jiný účel než sloužit jako kamufláž, když jdu ven mezi Vysídlence. Vaše lidi strašně rozčiluje, když vidí někoho, kdo nemá za patami robota. Prakticky mi to znemožňovalo práci. Ona ty kolemjdoucí trochu uklidňuje. Žádné jiné povinnosti nemá a já ji nechávám dělat, co chce. Když chce na chvíli vypnout, mně to nevadí. Ale pojďte, máme si hodně co povídat."

Alvara Kreshe značně vyvádělo z míry, jak si to zařídila s Ariel. Každý robot čas od času dostal rozkaz, aby se odpojil, buď kvůli úspoře energie nebo k opravě, ale nikdy neslyšel o robotovi, který by se vypínal sám. Vypnutý robot přece nemůže uposlechnout prvního a druhého zákona? No, to je jedno, ať si to Weltonová dělá, jak chce. Nejspíš Ariel řekla, aby si sama vybírala, kdy se chce odstavit, a udělala to takovým způsobem, že to Ariel pochopila jako rozkaz. Na tom nezáleží. Je čas pracovat.

Sedl si a Tonya Weltonová se posadila proti němu. Donald samozřejmě zůstal stát. Ale to Weltonová nechtěla připustit. "Donalde, sedni si," řekla. Donald poslechl a Alvar zaskřípal zuby, odhodlán nenechat se podráždit. Tonya Weltonová určitě moc dobře ví, jak ho rozčiluje, když se s Donaldem zachází jako se sobě rovným. Dělá to určitě schválně.

"No tak," řekla. "Začneme s těmi vašimi Železnáky, šerife. To, co právě předvedli, je krajně násilná a závažná demonstrace. Můžete mi poskytnout nějakou záruku, že tyhle provokace skončí?"

Kresh nervózně poposedl. "Ne," odpověděl konečně. "Nemyslím, že by mělo smysl předstírat něco jiného. Mezi vašimi a našimi lidmi leží doslova tisícileté nepřátelství. Vysídlenci vás dlouho považovali za méněcenné a myslím, že někteří Usedlíci si totéž mysleli o nás. Domnívám se, že tohle stadium jsme už překonali, ale faktem zůstává, že se nemáme rádi. Předsudky přetrvávají. Naším lidem se také nelíbí, jak se Usedlíci chovají na Infernu."

"Nemám dojem, že by moji lidé byli nějak příliš hrubí nebo přezíraví - i když i já mám svoje horké hlavy, které se nedají ovládat. Zrovna minulý týden jste sebrali partu rozbijců robotů. Je jejich jednání příčinou té nechuti? Udělala jsem všechno, co jsem mohla, abych takové činy trestala rychle a veřejně."

"Bandy opilých Usedlíků, které se v noci toulají Hadem a ničí cenné roboty, vaší věci moc neprospěly," podotkl Kresh suše. "Jsem ale ochoten přijmout fakt, že svoje lidi nemůžete zvládnout - vím

-58-

nejlíp, že já ty svoje taky ne. Dokonce jsem ochoten věřit, že terra-formovací proces může vyžadovat drsné chlapíky, aby se podařil. Takové, kteří mohou považovat za zábavu, když donutí robota k sebevraždě." Zamračil se na ni, ale ona na sobě nedala znát ani náznak citu.

"Žádný z těch rozbijčeských incidentů vám na popularitě nepřidal," pokračoval. "Ale kořeny odporu tkví v samotné vaší přítomnosti, v té nesnesitelné sebejistotě, že dokážete snadno zvládnout ekologické problémy, které jsou nad naše síly." Pravou rukou udělal gesto, jako by chtěl poukázat na celé to velké podzemní město kolem sebe. "Už to, jakým způsobem jste postavili tohle místo, je znepokojivé. A můžu říct, že mi to připadá jako hodně trvalý domov pro skupinu, která se nehodlá - hm - usadit natrvalo."

Tonya Weltonová zamyšleně kývla. "To všechno už jsem slyšela, a něco na tom je. Ale musíme se chovat, jako bychom nevěděli, co děláme, jenom abychom uchránili city Pekelníků? Shromáždili jsme tady ty nejlepší odborníky na terraformování ze všech hlavních Usedlických světů. Jsou dobří, jsou zkušení a přivezli si s sebou vybavení. Použili ho k tomu, aby si postavili vlastní - dočasné - sídlo. Svěřili byste snad přeměnu svého světa lidem, kteří by si nebyli jisti svou prací? Nebo lidem, kteří si nedokážou vyhloubit ani obyčejnou jeskyni?" Tonya ukázala na Ariel, která stála nehybně ve svém výklenku. "Postarali jste se, aby mnozí z nás dostali takovéhle roboty, abyste nás přesvědčili, jak je váš životní styl skvělý. Až odejdeme a necháme za sebou tohle místo jako dar městu Hades, doufáme, že se tu pár vašich lidí usadí a pozná výhody našeho způsobu života."

"To je dost nepravděpodobné," odsekl Kresh trochu příliš ostře.

"Stejně tak je dost nepravděpodobné, že si Usedlíci odvezou domů roboty otroky," vrátila mu to Weltonová stejně nepřijemným tónem.

Chvilí bylo napjaté ticho, ale pak promluvil Donald. "Možná by bylo moudré," řekl, "odložit politické problémy a vrátit se k naléhavějším otázkám."

Tonya se podívala na Donalda a usmála se. "A takhle to skončí vždycky. Díváš se, jak si jdeme na nervy, a když to vypadá, že někdo každou chvíli vybuchne, zdvořile navrhněš, abychom se já a tvůj šéf dohodli, že se nedohodneme. Občas si myslím, že pro práci mimo

-59-

diplomatický sbor je tě vysloveně škoda. Ale řekni mi, neunavuje tě někdy sledovat tentýž únavný rituál pořád dokola?"

"Necharakterizoval bych to jako únavný rituál, ani mi to nepřipadá nudné. Oba jste zkušení debatéři. Dodal bych, že jako robot programovaný pro policejní práci studuji chování lidí pod vlivem stresu nebo citu. Sleduji a učím se. Je to velmi poučné."

"No dobře, Donalde," vložil se do toho podrážděně Kresh. "Podařilo se ti hezky nás oba zase uklidnit. Tak přejdeme k tomu útoku na Levingovou. Z guvernérový kanceláře mi dnes ráno po hypervlnách poslali příslušný příkaz. Mám se s vámi podělit o všechny naše informace. Nevím, k čemu je to dobré, ale rozkaz je rozkaz. Donalde, podej paní Weltonové shrnutí našich dosavadních zjištění a teorií."

"Ovšem." Donald obrátil kulatou modrou hlavu k Tonye Weltonové a podal jí podrobný souhrn informací, které získali od útoku. Tonya Weltonová se přitom zeptala na jednu nebo dvě věci a pozorně naslouchala. Nedělala si poznámky, ale Kresh nepochyboval o tom, že si rozhovor nějakým způsobem nahrává.

Konečně byl Donald hotov. Tonya se opěla, zadívala se na bílý strop a na chvíli se zamyslela, než promluvila.

Konečně se znova podívala na Donalda a na Kreshe a řekla: "Připadá mi, že se usilovně snažíte vyloučit možnost, že by podezřelým byl robot. Doufám, že nepopřete, že taková složitá vysvětlení jako boty s robotí podrážkou nebo dálkově ovládané stroje v podobě robotů by se dost těžko obhájily. Staré pravidlo logiky nás učí, že pokud nemáme přesvědčivé důvody myslet si opak, je moudré použít nejjednodušší možné vysvětlení. Takhle na první pohled svědčí důkazy jasně o tom, že zločin spáchal robot. Proč aspoň nezkusíte prozkoumat tohle jednoduché vysvětlení?"

"Ano," souhlasil nerad Kresh, "ale tři zákony -"

"Z těch vašich tří zákonů se jednou zblázním," odsekla Weltonová. "Znám tři zákony stejně dobře jako vy a nemusíte mi je znova recitovat, jako by to byl katechismus. Podle mého názoru, Kreshi, byste se vy Vysídlenci měli už konečně podívat pravdě do očí a připustit, že vzývání těch tří zákonů je vaše státní náboženství. Odpověď na všechny otázky, konec všeho hledání spočívá v nekonečné dobrotě tří zákonů. Já tvrdím, že pokud budeme předpokládat, že v důsledku tří zákonů robot prostě na Levingovou zaútočit nemohl, tak zapomínáme na jednu klíčovou věc."

-60-

"A jaká věc to je, lady Weltonová?" zeptal se Donald mírně. Kre-shovi blesklo hlavou, zeje dobře, že tu Donald je, třeba už jen proto, aby mazel často zadržávající kolečka konverzace. Weltonová se zjevně odmlčela jen proto, aby vyvolala právě tu otázku, kterou Donald položil, ale Kresh by se raději propadl do země, než by jí poskytl to zadostiučinění a zeptal se sám.

"Velice jednoduchá," odpověděla Tonya Weltonová. "Při vši účtě, Donalde, roboti jsou stroje, a lidem nemůžou ublížit jedině proto, že jsou takovým způsobem vyrobení. Takže kdyby se všechny podzemní vozy, co jich tu máme, vyráběly bez zpátečky, neznamenalo by to ještě, že není možné vyrobit vůz, který zpátečku má. Co kdyby robot byl postaven jinak? Co by mohlo zabránit tvůrci, aby nerespektoval ty vaše drahocenné tři zákony? Nesloužila by ta vaše skálopevná víra, že roboti nemohou napadnout člověka, jako dokonalé alibi? Ten, kdo by takového robota vytvořil, by nemusel ani utíkat, protože by nikoho nenapadlo ho pronásledovat."

A další věc. Ten řečový blok, uložený robotům z personálu, který jim zabraňuje říct, kdo jim ten večer přikázal odejít do druhého křídla laboratoří. Zdá se mi, že nějaké mechanické zařízení, třeba anulo-vací obvod, by absolutní blok proti prozrazení určitých záležitostí vytvořilo mnohem účinněji než série složitých příkazů každému jednotlivému robotu. A taky by to bylo snadnější. A než namítnete, že takový obvod pro zablokování řeči by oslabil ty vaše tři zákony, podotýkám, že předpokládáme, že útočník nebyl v těchhle věcech tak úzkostlivý. Donalde -jak velký mikroobvod by k tomu byl potřeba?"

"Dal by se udělat tak malý, že by byl lidským okem neviditelný, a dal by se připojit kamkoli do senzorického systému robota."

"Vsadila bych se, že vaše lidi ani nenapadlo hledat fyzickou příčinu řečového bloku, že? Prohlédněte pár těch laboratorních robotů pod mikroskopem a uvidíte, co najdete. Pokud jde o to, proč zločinec potřeboval ustavit takový blok opakovaně - třeba potřeboval být v laboratoři sám, když tam vyráběl robota útočníka - nebo třeba i ten robotí oblek, který předpokládáte vy, když trváte na tom, že všichni roboti musejí být poslušní tří zákonů."

Nastalo nervózní ticho, než Tonya pokračovala. "A i když na tom budete trvat," řekla nakonec, "jsou dokumentovány případy, kdy roboti s třemi zákony zabili člověka."

-61-

Donald prudce pootočil hlavu a oči mu na okamžik potemněly. Tonya se na něj podívala s obavami. "Donalde - ublížila jsem ti?"

"Ne, omlouvám se. Jsem si vědom existence takových - případů - ale obávám se, že ta náhlá zmínka o nich mě značně znepokojila. Samotné úvahy o takových věcech jsou velmi nepříjemné a způsobily drobné zadrhnutí mých pohybových funkcí. Ale už jsem v pořádku a myslím, že teď můžete pokračovat v argumentaci bez ohledu na mě. Už jsem nato připraven. Prosím, pokračujte."

Tonya chvíli váhala, až měl Kresh pocit, že musí něco říct. "To je v pořádku," uklidnil ji. "Donald je policejní robot, programovaný na zvláštní odolnost v otázkách ublížení člověku. Pokračujte."

Tonya poněkud nejistě kývla. "Stalo se to před nějakým časem, asi před standardním stoletím, a úřady se to pokoušely všemožně utulnat, ale na Solárii došlo k sérii takových incidentů. Roboti, všichni s výborně fungujícími mozky, do

kterých byly vloženy tři zákony, zabili lidi prostě proto, že měli chybně naprogramovanou definici toho, co je člověk. Ani mýtus o robotí neomylnosti není úplně přesný. Nepochybně došlo i k jiným případům, o kterých nevíme, protože u nich se utajení podařilo. Roboti mohou fungovat nesprávně, mohou dělat chyby.

Je pošetilé předpokládat jako samozřejmost, že robot schopný ublížit člověku se nedá postavit, nebo věřit, že robot se třemi zákony nemůže nevědomky za žádných okolností ublížit člověku. Já osobně vidím ve víře Vysídlenců v dokonalost a neomylnost robotů jen lidový mýtus, článek víry, a navíc takový, kterému odporují fakta."

Alvar Kresh chtěl otevřít ústa a protestovat, ale neměl šanci. Donald ho předešel.

"Můžete jistě mít pravdu, lady Tonyo," řekl robot, "ale dovoluji si upozornit, že takový mýtus je potřebný."

"V jakém smyslu?" ptala se Weltonová.

"Vysídlenecká společnost je téměř úplně založená na používání robotů. Na Infernu ani na jiných vysídleneckých světech prakticky neexistuje činnost, která na nich nějakým způsobem nezávisí. Vysídlenci by bez robotů nepřežili."

"Vidíte, a přesně tohle my Usedlíci máme proti robotům," podotkla Weltonová.

"To je dobře známo, a Vysídlenci to obecně považují za klamný argument," namítl Donald. "Vezměte Usedlíkům počítače nebo hy-

-62-

perpohon nebo kterékoli jiné životně důležité zařízení, které je zapojeno do základní struktury jejich společnosti, a usedlická kultura nepřežije. Lidé mohou být definováni jako zvířata, která si vyrábějí nástroje. I jiné živočišné druhy na staré Zemi vyráběly nástroje, ale jedině lidé je potřebují k tomu, aby přežili. Odepřete člověku všechny nástroje a odsoudíte ho k téměř jisté smrti. Ale to odbíhám." Donald se obrátil ke Kreshovi a pak znova k Weltonové.

"Vysídlenecká společnost," pokračoval, "se spoléhá na roboty, věří robotům, věří v roboty. Vysídlenci by nemohli fungovat, kdyby robotům nedůvěřovali. Protože i když jsme pouhá mechanická zařízení, pouhé nástroje, jsme nesmírně výkonné nástroje. Kdybychom byli považováni za nebezpečné -" Donaldovi se zachvěl hlas, jak na to jen pomyslel, "kdybychom byli takto vnímáni, byli bychom víc než bezcenní. Byli bychom nespolehliví. A mocnému nástroji, na který se nedá spolehnout, by důvěřoval jen šílenec. Proto Vysídlenci potřebují víru, že roboti jsou bez výjimky spolehliví."

"Už jsem o tom přemýšlela," připustila Weltonová. "Pozorovala jsem vaši kulturu a uvažovala jsem o ní. Usedlíci a Vysídlenci jsou sice soupeři v jakémsi těžko pochopitelném dlouhotrvajícím boji, jehož výsledků se nikdo z nás nedožije - ale jsme také všichni lidé a můžeme se od sebe navzájem učit."

Samozřejmě jsme sem přiletěli s nadějí, že se nám podaří přesvědčit aspoň několik z vás, aby se obešli bez robotů. Nemá smysl předstírat, že to tak není. Došla jsem k názoru, že nezískáme nikoho z vás. My Usedlíci vás neodlákáme od robotů, stejně jako vás nedokážeme přesvědčit, abyste přestali dýchat. A já jsem došla k závěru, že by byla chyba se o to pokoušet."

"Prosím?" zeptal se Kresh.

Tonya se obrátila k Donaldovi, zadívala se do jeho bezvýrazných zářících modrých očí. Vztáhla ruku a dotkla se jeho kulaté modré hlavy. "Já osobně jsem usoudila, že nedokážeme změnit vysídlence-kou potřebu robotů. Tím bychom vás znichlilili. Pokoušet se o to je beznadějně. Ale jsem si jistější než kdy dřív, že vaše kultura se musí změnit, jestli má přežít. Ale musí se změnit jiným způsobem."

"Proč vám záleží na tom, jestli přežijeme?" zeptal se Kresh. "A proč bych vám to měl věřit?"

Weltonová se obrátila ke Kreshovi a pozvedla obočí. "Jsme tady proto, že se snažíme zabránit zhroutení vašeho klimatu. Strávila jsem

-63-

poslední rok v tomhle vašem vyprahlém městě místo doma. To by mělo mému tvrzení dodat určité věrohodnosti," dodala s náznakem pobavení. "A pokud jde o to, proč by mi mělo záležet na vaší kultuře - nemyslíte, že by bylo vrcholem arogance předpokládat, že právě ta moje kultura představuje jediný správný způsob života? Rozdílnost má svou hodnotu a své výhody. Je docela dobře možné, že usedlická a vysídlenecká kultura dohromady dokážou věci, které by sama nedokázala ani jedna z nich."

Kresh cosi zavrčel. "To je možné," řekl. "Ale já nejsem filosofa myslím, že pokud jde o případ Freddy Levingové, vyčerpali jsme už všechno, co víme. Třeba bych vám sem někdy mohl poslat Donalda, abyste si spolu zafilosofovali."

Tonya Weltonová si jeho sarkasmu buď nevšimla, což bylo nepravděpodobné, nebo se rozhodla ho ignorovat. Usmála se a obrátila se zase k Donaldovi. "Kdybys měl někdy chuť přijít," oslovila robota přímo, "potěšilo by mě to."

"Těším se na podobnou příležitost, lady Weltonová," odpověděl Donald.

Kresh zaťal zuby. Nebyl si tak docela jistý, komu z nich -jestli Donaldovi, Weltonové nebo jemu samému - se nejlíp podařilo rozzuřit Alvara Kreshe.

Ariel se žlutě rozsvítily oči. Sestoupila z výklenku a přešla místnost k židli, na které seděla její velitelka. Ariel zaujala místo, které předtím obsadil Donald.

"Tak co, Ariel, co ty sis o tom myslela?" zeptala se Tonya.

"Myslím, že bude možná snadnější přimět Alvara Kreshe, aby naslouchal, než se snažit ukázat mu cestu. Nejsem v takových věcech příliš zběhlá, ale nemyslím si, že na něj udělaly třeba sebemenší dojem vaše argumenty pro možnost - možnost - robotího útočníka. A nemyslím si také, že byl tak docela přesvědčen, že nevnímám."

"Musíme si říct něco na rovinu, Ariel. Možná nejsi zběhlá v obecné lidské psychologii, ale o vysídlenecké psychologii víš víc, než já se kdy naučím. Pochybuju, že někdy úplně pochopím. Tebe postavili, navrhli, měla jsi zapadnout do jejich světa. Jsi jediný produkt téhle planety, kterému můžu věřit, že ke mně bude loajální. Můžeš stát vedle mě, dívat se

a poslouchat, a oni tě budou úplně ignorovat. Proto si cením tvého názoru."

-64-

"Ano, madam. To všechno chápu. Ale mohu se zeptat - pokud by mě stejně ignorovali, proč jste mi přikázala, abych předstírala, že jsem odpojená?"

"Pro jistotu. Kresh tu byl jako policajt, nějaký Vysídlenec. Kdybys byla třeba jen trochu aktivní, přitáhlo by to k tobě pozornost. Kdybych ti přikázala, abys odešla, mohl by si všimnout, že tu nejsi, a to by ho na tebe upozornilo také. Kromě toho jsem chtěla, abys poslouchala.

Tím, že jsem mu řekla, že tě nechávám odpojovat, kdy se ti zlíbí, jsem připoutala jeho pozornost ke mně, k výstřední Usedlici, která s robotem jedná jako se sobě rovným. Kdyby přemýšlel o tobě, pravděpodobně by mu došlo, že jsi byla se mnou, kdykoli jsem byla v Laboratořích. A já tě nechci vidět v rukou vysídleneckých robopsy-chologů. Nemám zrovna velkou praxi v udílení příkazů robotům. Mohli by snadno najít způsob, jak tě přimět mluvit o věcech, o kterých jsem ti přikázala mlčet."

"Děkuji, madam. Teď už to chápu lépe. Ale musím znova říct, že si nemyslím, že na něj udělala velký dojem vaše myšlenka, že útok spáchal robot."

"To nic. Nečekala jsem, že tu myšlenku přijme. Chtěla jsem jen kalit vodu."

"Prosím?"

"Chtěla jsem, aby si lámal hlavu podružnostmi, slepými uličkami. Chci ho zpomalit."

"Madam, já bohužel nerozumím."

"Potřebuju čas, Ariel. Víš stejně dobře jako já, že potřebuju čas, abych si sama něco zjistila. Mám určité - hm - zájmy, které chci chránit."

Tonya Weltonová se zvedla, došla na druhý konec místnosti a začala nervózně přecházet tam a zpátky. Její jednání konečně prozrazovalo nervozitu, o níž Ariel věděla, že se ukrývá pod povrchem. "Musím chránit své zájmy," opakovala. "On se skrývá, Ariel," řekla Tonya a ani nemusela vyslovit jméno toho muže. "Nepřijímá dokonce ani vzkazy ode mě. To je důkaz, že se něco děje. Je v nebezpečí, a to nebezpečí by se ještě zhoršilo, kdyby se jeho vztahy ke mně prozradily v nevhodný okamžik. A mám silné podezření, že šerif Kresh by s obzvláštním potěšením zničil všechno, co je mi drahé."

-65-

Alvar Kresh byl šťastný, že se konečně dostal z kanceláře Tonyi Weltonové - a to je ještě mírně řečeno. Když se výtah vynořil na povrch a on už nemusel bojovat se svou klaustrofobií, uvědomil si, že vydechl úlevou a nálada se mu náhle zlepšila. Jeho vztek jako by vyprchával při pohledu na skutečnou oblohu.

"Obávám se, že naše návštěva nebyla zvlášť produktivní," podotkl Donald. "Paní Weltonová nám nemohla poskytnout prakticky žádné užitečné informace, a to, co slyšela od nás, by se mohla stejně dobře dozvědět prostřednictvím datového přenosu. Také mi není jasné, proč byla nutná naše přítomnost při té výtržnosti Železnáků. Vaši policisté ji zvládli bez vaší pomoci."

"Donalde, Donalde," vrtěl hlavou Kresh, když šli parkem ke svému letounu. "A to o sobě tvrdíš, že studuješ lidskou psychologii. Ta schůzka neměla vůbec nic společného s výměnou informací. Lidé velmi často nemluví o tom, o čem mluví."

"Prosím?"

"My jsme tu neměli za úkol pomoci potlačit tu výtržnost, ale stát se jejími svědky. Měli jsme si z toho vyvodit, že po případu Levin-gová budou takové incidenty ještě horší. Jestli si obyvatelé Hadu začnou myslet, že se Usedlíci pokoušejí zdiskreditovat roboty tím, že inscenují útoky, které vypadají, jako by je páchali roboti, tak Železnáci ani nestačí přijímat všechny ty nové členy."

"Ale co vy s tím máte společného?"

"Zaprvé odpovídám za udržení pořádku. Ale nezapomínej, že se rozhodla setkat se s námi na vlastním hřišti. Tady nahoře je ve vzduchu pořád ještě kouř, a jsme tak blízko k hranicím Hadu, že je tu cítit poušť. Tam dole bylo ticho a klid a vzduch tam voněl. Další jasný náznak: Usedlíci nemají důvod obávat se demonstrantů. Usedlíci se mohou ukrýt ve své umělé jeskyni. Ale obyvatelé Hadu takovou možnost nemají. A přitom současné plány na terraformování jsou na Usedlicích závislé. Krátce řečeno, Tonya Weltonová nám chtěla sdělit, že potřebujeme víc myji než ona nás," dokončil Alvar Kresh právě ve chvíli, kdy došli k letounu.

Donald usdl k řízení a vznesli se. "Nepřišlo vám divné, že toho chtěla tolik vědět o případu Levingová? Koneckonců, není přece zodpovědná za vyšetřování zločinů," podotkl robot, zatímco nabíral výšku.

-66-

"Ano, taky jsem o tom uvažoval. Vlastně jsem měl spíš dojem, že čeká na něco, co jsme neřekli, i když čert ví, co to mohlo být. Já nevím, Donalde. Možná má skutečně nějaký soukromý nebo profesionální zájem o zdraví Freddy Levingové."

"Ano," odpověděl Donald se stopou nejistoty v hlase. "Ale nepovažuji to za dostatečné vysvětlení tak silného zájmu lady Tonyi. Všimněte si, že se téměř nezeptala na samotnou Freddu Levingovou. Zajímá ji jen robotický aspekt věci. Proč se o případ tak hluboce zajímá a proč ho považuje za tak hrozně důležitý?"

"Já ti povím, co si myslím já, Donalde," začal Kresh s pohledem upřeným na krajinu pod sebou. "Myslím, že ten zločin spáchal nějaký Usedlík, možná přímo na příkaz Tonyi Weltonové, právě proto, aby došlo k dalším nepokojům a aby měli Usedlíci záminku stáhnout se z planety. To, že nás dneska přiměla podívat se na tu demonstraci, může být jen

první krok v organizaci ústupu."

"Mohu se zeptat, co vás k takové domněnce vede?" zeptal se Donald bez výrazně.

"No, především nemám rád Usedlíky. Já vím, že to není žádný argument, ale prostě je to tak. A za druhé, ať si Tonya Weltonová jak chce vykládá o tom, že tahle skupina Usedlíků má zvláštní výcvik, aby chápala náš způsob života a oceňovala tři zákony, pořád se mi nechce věřit, že by Vysídlenec zkusil některý z těch triků, kterými jsme zatím zkoušeli útok vysvětlit. Jen si to představ: Postavit dálkově ovládané zařízení, které by se tvářilo jako robot, nebo odpojit roboti nohy a roboti paži použít jako kyj, nebo postavit a naprogramovat speciálního robota zabijáka. Žádný Vysídlenec by něco takového neudělal.

Weltonová měla pravdu v jedné věci - tři zákony jsou skutečně téměř naše státní náboženství. Vměšovat se do nich, jakýmkoli způsobem zneužívat je nebo roboty jako takové, by se blížilo rouhání. Jsou chvíle, kdy si myslím, že náš slovnitý guvernér Chanto Grieg tak tvrdě prosazuje změny, že každou chvíli někdo musí vyskočit a nazvat ho heretikem. A možná je v tom ještě něco hlubšího. Mně se ze samé myšlenky zvrhlého robota zvedá žaludek. Je to něco jako zákaz kanibalismu nebo incestu. Pochybuji, že Vysídlenec, který by byl natolik vyšinutý, aby se o něco takového pokusil, by byl dost duševně zdravý, aby zvládl všechno to metodické plánování, které k tomu bylo potřeba.

-67-

Ne. Jen Usedlík by byl tak hloupý - no dobře, tak nevědomý - aby se pokusil naznačovat, že robot může spáchat násilný čin. Každý Vysídlenec by věděl, jak hluboký a zakořeněný je zákaz něčeho takového."

Alvar se odmlčel a chvíli přemýšlel. Najednou si uvědomil novou a znepokojující věc. "Vlastně tohle by mohl být motiv. Možná, že Usedlíci nechťejí odletět. Moc jsme si lámali hlavu s tím, jak byl ten útok spáchán, že jsme vůbec neuvažovali o tom, proč by někdo chtěl zaútočit na Freddu Levingovou."

"Bohužel vám nerozumím, pane," řekl Donald.

"Budeme ignorovat všechny ty nesmysly, co nám vykládala Wel-tonová - jak nás respektují jako odlišnou kulturu. Téměř sama řekla, že sem přišli jako misionáři a doufali, že nás odvrátí od robotů. Usedlíci - ti tady na Infernu i všeobecně - pořád hledají nějaké způsoby, jak dokazovat, že vysídlenecká závislost na robotech je slabost a ne síla. Pořád se nás snaží přesvědčit, abychom se robotů vzdali. Mluvil jsi o tom, že potřebujeme robotům důvěřovat. Co když útok na Levingovou je první salva v kampani, která nás má přimět bát se vlastních robotů?"

"Chápu, jak to myslíte, pane, ale musím brát v potaz výběr Fred-dy Levingové jako oběti útoku. Proč by Usedlíci napadali vlastní spojkeny?"

Kresh zavrtěl hlavou. "Nepředstírám, že rozumím politice, ale třeba je mezi Weltonovou a Levingovou kvůli něčemu zlá krev. Nějaká nechuť, nějaký spor nebo neshoda mezi nimi. Jomaine Terach něco takového naznačoval. Nejspíš to nějak souvisí s tím velkým projektem, o kterém nám nikdo nechce nic říct.

A nemyslím, že se dostaneme někam dál, dokud se nedozvíme, oč v tomhle jde."

O tři hodiny později seděl Kresh u svého psacího stolu, pročítal denní zprávy, dělal si poznámky o stavu vyšetřování, které pro něj mimo jiné bylo poukázkou na povýšení. Správně měl jít domů do postele a dopřát si trochu odpočinku.

Včera v noci spal všehovšudy hodinu. Ale byl moc napružený, než aby spal, moc dychtivý vrátit se a pokračovat v lovu.

Jenže neměl co lovit. Dokud se Gubber Anshaw nevynoří ze svého domu, Kresh ho nebude moci vyslechnout. Možná policejní labo-

-68-

ratoř, která právě prosívala materiální důkazy, něco najde. Kresh se sám se sebou vsadil, že laboratoř skutečně s něčím přijde, ale bude to klamná a zavádějící stopa. Ať tu věc spáchal kdo chtěl, vypadalo to, že si dával zatraceně pozor, aby zanechával stopy, které nikam nevedly.

Ale dokud se nebude dít něco nového se svědkem nebo s laboratoří, nemůže prakticky nic dělat.

Ne, ještě měl jednu možnost. Vždycky mohlo dojít k dalšímu zločinu. K dalšímu útoku, který by mu poskytl nějakou zákonitost, nějaký rytmus, jehož by se mohl chytit. Jiný útok, provedený tentokrát o něco nešikovněji. Bylo to hrozné, že si policista přeje, aby došlo ke zločinu, ale existovalo moc málo dalších způsobů, jakými by v tomhle případě mohl dospět k nějakému průlomů. Co jiného může dělat? Poslat půlku svých lidí náhodně pátrat po botách s roboti podrážkou? Zločinec je určitě dávno zničil, neboje dobře schoval a připravil pro další útok.

Alvar se snažil odpoutat se myšlenkami od případu. Koneckonců musí také řídit svou jednotku. Podařilo se mu prokousat se znepokojující zprávou z personálního oddělení upozorňující na náhlý vzestup výpovědí. Ale jeho odhodlání nenechat se ničím rozptylovat mu dlouho nevydrželo. Dokonce ani tahle zpráva, která naznačovala nebezpečí možná pro celou budoucnost policie, nedokázala plně zaměstnat jeho mysl.

Protože Usedlíci tu byli proto, aby ovládli planetu. Tohle v hloubi duše věděl jistě. Bez ohledu na to, kolikrát to popřel, bez ohledu na to, jaký humbuk dělá guvernér Grieg kolem nového navázání přátelských styků a nové éry spolupráce, Kresh se stále domníval - ne, byl si jistý - že Usedlíci pohlížejí na Inferno jen jako na svět zralý pro kolonizaci.

Prozatím Usedlíci - aspoň většina - vedli zdvořilé řeči, respektovali místní kulturu, ale to dlouho nepotrvá. Místní kultura. Jestli někdy existovalo nějaké politické zaklínadlo, tak to bylo tohle. Někteří optimisté se domnívali, že Usedlíci na Infernu si zvyknou na roboty, pochopí jejich výhody a možná se dokonce vrátí domů, na svůj usedlický svět, a budou pět chvály na roboty. Na usedlických světech se vytvoří trh pro vysídlenecké roboty a všichni si na prodeji robotů Usedlíkům nadělají jmění.

-69-

Ale Kresh takové iluze neměl. Usedlíci tu byli proto, aby planetu ovládli, ne aby si nechali prodávat roboty. Jakmile budou mít Inferno pevně v rukou - s robotem se přece stačí vypořádat jediným výstřelem laserpalu. A když Usedlíci odstraní roboty, nebudou se muset ani pokoušet zakročit proti Vysídlencům. Vysídlenecká kultura a jednotliví Vysídlenci potřebují roboty tak, jako člověk potřebuje potravu a nápoj. Příliš mnoho činností vykonávají roboti, mnoho lidí se nikdy neobtěžovalo naučit se věci, které mohou snadněji udělat roboti. Bez robotů jsou Vysídlenci ztraceni.

Čímž se zase vracel k ústřednímu bodu: Co by se stalo s Vysídlenci, kdyby se robotům už nedalo věřit?

A co když Usedlíci vymysleli plán, jak se právě o tomhle přesvědčit?

Splývej, říkal si Kalibán. Pozoruj, co dělají ostatní roboti. Chovej se jako oni. Už pochopil, že i samotné jeho přežití může záviset na tom, že bude jednat jako ostatní. Kráčel tam a zpátky Hadem, díval se a učil, brousil městem, zatímco den se sklonoil k západu a na město ulehla tma.

Gubber Anshaw přecházel nazlobeně a nervózně po pokoji. Už ji přece museli najít. Určitě. Ale přežila? Ta otázka mu zatínala do duše ostré drápy. Když odcházel, byla naživu, tím si byl jistý. Určitě ji našel některý robot a zachránil ji.

Vždyť se to tam roboty doslova hemží. Jenže Gubber přece sám ten večer nařídil robotům, aby odešli. V té panice na to nevzpomněl.

Ale ta louže krve, to, jak hrozně měla pořezaný obličej, to, že ležela tak nehybně... Měl tam zůstat, měl riskovat všechno a pokusit se jí pomoci. Ale ne, v tom mu zabránil vlastní strach, vlastní zbabělost.

A Tonya! Jeho drahá, drahá Tonya! Dokonce i ve své úzkosti si Gubber Anshaw našel chvíli na to, aby se podívil, jak je možné, že

-70-

takové ženě záleží - že jí vůbec může záležet - na muži, jako je Gubber Anshaw. Ale teď právě to, že jí na něm záleží, ji možná uvádí v nebezpečí.

Pokud to ovšem není tak, že ona ohrozila jeho. Hruď se mu sevřela nad tím podezřením. Jak ho vůbec může něco takového napadnout? Ale na druhou stranu, jak ho to může nenapadnout?

Bylo tolik otázek, které se neodvážil položit, dokonce ani sám sobě. Jak moc je do toho všeho doopravdy zapletená?

On přinesl velkou oběť, možná pro ni dokonce obětoval všechno. Udělal dobře? Jaké následky bude jeho jednání mít? Co učinil té noci?

Podíval se ke komunikačnímu panelu. Všechna signalizační světla na něm divoce blikala. Svět zvenčí se ho snažil dosáhnout všemi spojovacími linkami, které měl. Nepochyboval o tom, že tam spolu s ostatními čeká i vzkaz od Tonyi. Jistě si mezitím dokázala zjednat přístup k policejním zprávám. A určitě ví, jak by on ty zprávy rád znal.

Gubber Anshaw rázoval tam a zpátky, dělal si starosti, čekal, zaháněl nutkání podívat se na hodiny na stěně. Stejně je už dávno zakryl hadrem. Možná reflexy směřovaly jeho hlavu k hodinám, ale jeho vědomé já rozhodně nechtělo vědět, kolik je hodin. Neměl už ani vzdáleně ponětí o tom, kolik času uběhlo, jestli je den nebo noc. Mohl to samozřejmě okamžitě zjistit, stačilo odtáhnout hadr nebo se zeptat robota. Ale nějaká část jeho vědomí se tomu divoce bránila. V nějakém iracionálním koutku duše si byl jistý, že by se už nemohl dál skrývat před světem, kdyby věděl, kolik je hodin. Dokud před ním denní doba zůstávala skryta, mohl si představovat, že stojí mimo, že se na něj nevztahuje plynutí času, že ho před vnějším světem chrání vypnutý komunikační panel a roboti, že je ve svém malém útočišti bezpečný, že už není součástí vnějšího světa.

Ale stejně bude dříve či později muset vyjít z domu. Bude se muset vrátit do času, do světa. Věděl to. Ale věděl také, že jeho špatné svědomí, následek špatného jednání, mu v tom ještě nějaký čas bude bránit.

A Tonya. Tonya. K ní se vztahovaly dvě otázky, které mu vířily myslí:

Jakou roli v celé té věci sehrála?

A až to všechno skončí, bude mít ještě kdy na zbabělce, který se neodváží vyjít z vlastního domu?

-71-

"No, robotku - tak teď si namíř laserpal na hlavu." Malý robot opravář obrátil ústí zbraně proti sobě, svítící zelené oči hleděly přímo na hlavěň.

Reybon Derue se opile, hystericky zasmál, ačkoli nějaká podivná, dosud střízlivá část jeho mysli věděla, jak je to všechno zbytečné. Ale co může dělat usedlický dělník, když ho práce nudí a místní obyvatelé jím pohrdají, než se opíjet? No, odpověď měl právě před sebou. Rozbíjet roboty.

Jenže oni je nerozbíjeli přímo. To by bylo příliš snadné. To nic není, rozmlátit robota na kousky, když se robot nebrání, dokonce ani nemůže. Ne, takhle to bylo mnohem zábavnější a bylo k tomu potřeba větších schopností. Nebylo mnoho lidí, kteří by dokázali přesvědčit robota, aby se sám zabil.

Jenže dokonce i takové vynucené sebevraždy začínaly být moc snadné, aspoň u určitých tříd robotů. Se složitějšími bylo potřeba dlouho a chytře diskutovat, než se dostali do stavu, kdy přijali rozkaz se zabít. Ale u tak jednoduchých jednotek, jako byla tahle, mu to při jeho praxi šlo až moc snadno. To jediné, co dalo ještě trochu práce, bylo včas si vzpomenout, že je potřeba robotům zakázat, aby pomocí svého hypervlnného systému ohlásili rozbij české incidenty úřadům.

Možná jsem v tom už příliš dobrý, než abych se zabýval takovými primitivami. Tenhle byl až moc jednoduchý.

"No výborně, ty plechová nápodoba stroje," naklonil se Reybon blíž. "A teď vypal."

Robot vypálil a jeho hlava se vypařila. Tělo se zhroutilo na podlahu a pustilo zbraň. Reybon zařval smíchy a kopl do padlé roboti trosky.

Všude kolem se na podlaze válely kusy roztržených robotů. Reybon došel k odervané ruce a kopl do ní, až odlétla na druhý konec opuštěného skladiště. Ustoupil, obrátil se k ostatním dělníkům, kteří seděli na prázdných bednách

uprostřed místnosti. Uklonil se. Uspořádali mu divoké ovace. Jeden z nich mu hodil láhev s čímsi a on ji chytil s tou zvláštní vládnou zručností, jakou mívají někteří opilci. Prudkým gestem ji otevřel a dlouze si lokl. "Kdo dál?" zeptal se. "Tenhle byl moc jednoduchý. Kdo mi sežene nějakou blbou horu železa a umělý hmoty, co bude těžší roz-lousknout?"

-72-

Santee Timitzová vstala. "Já," řekla. "Nějakýho přivedu." Zamířila ke dveřím - pohyby měla poněkud zpomalené. "Já ti seženu fakt dobrýho." Zbytku skupiny to připadalo z nějakého důvodu bláznivě legrační a všichni se smáli víc než předtím.

"Hele, Reybone," ozval se Denlo. "Neměli by sme jít? Poldové sem dřív nebo pozdějc stejně přijdou. Tak co kdyby sme vypadli, dokud tu nejsou?"

Reybon došel ke skupince rozvalující se na bednách. "Ale klídek, Denlo. Nic se neděje. Santee nám najde nějakýho dobrýho."

Přišla noc a Kalibán stále ještě kráčel po městě, díval se, přemýšlel, učil se. Roboti byli zcela a totálně podřízeni lidem, tím si byl jist. Když člověk řekl robotovi, aby něco udělal, robot poslechl, ať to bylo cokoli. Proč, to si Kalibán nedokázal představit.

Lidé byli slabší, pomalejší, v některých ohledech i mnohem méně inteligentní a schopní než roboti. Ale i když Kalibánova databanka neobsahovala žádné informace o robotech, měl v ní aspoň ozvěny, náznaky, které po sobě zanechal ten, kdo databanku sestavil a pak z ní příslušná data vyňal. Tyhle náznaky, tyhle ozvěny jako by potvrzovaly jeho dojem, že podřízenost robotuje iracionální. Ten tichounký, neznatelný hlas šel dokonce ještě dál - naznačoval, že taková situace je nebezpečná. Kalibán to nemohl posoudit, vlastně ani nevěděl, jestli ten šepot je skutečně odrazem názorů tvůrce databanky nebo jestli je způsoben nějakým selháním či nedokonalostí jeho vlastního vnímání.

Lidé. Ti tvořili druhou stranu té rovnice. Mnoho z nich mělo zřejmě spoustu volného času. Posedávali v restauracích, odpočívali v parcích, četli si filmovníky na zadních sedadlech, zatímco roboti řídili auta. Roboti žádný volný čas neměli. V těch několika málo případech, kdy Kalibán viděl robota, který nepracoval, který něco nenesl nebo nepodával nebo neopravoval nebo nestavěl, v takových případech robot čekal, stál úplně nehnutě, díval se přímo před sebe, nechtěl - nebo nemohl - dělat vůbec nic, pokud mu to někdo výslovně nepřikázal. Jak mohou nevyužívat volných chvil k tomu, aby zkoumali svět, jehož byli součástí, aby se z něj těšili? Svět byl zařízen podivně; Kalibán dokázal lépe pochopit lidské chování než chování příslušníků vlastního druhu.

-73-

Ale tím pozorováním se aspoň naučil, co má dělat, jak má jednat, když se má vyhnout nepříjemným příhodám. Tvař se, že máš práci. Dělej, co ti lidé řeknou. Nebylo to mnoho, ale mělo by to stačit k tomu, aby byl v bezpečí.

Santee se nedržela příliš pevně na nohou. Zakopla o nějaký kus haraburdí na ulici a málem upadla. Ale to bylo jedno. Nepořádek na ulici bylo vítězství. Smetí na ulici vysídlenického města, které mělo být čisté a bez poskvrny, způsobilo, že město vypadalo skoro lidsky. Skoro. Možná to jen znamená, že na tomhle světě není všechno tak docela v pořádku, ale to přece věděla od začátku. Proč by jinak Vy-sídlení hledali pomoc u Tonyi Weltonové? Ale neuklizené ulice také znamenaly, že kolem bylo hodně málo robotických metařů a údržbářů. Ale to nic. Metan stejně nejsou zajímaví.

Najde jiný druh robota a přivede ho do skladiště. Něco chytřejšího než metař. Něco zajímavějšího. Klopýtala prázdnými ulicemi a hledala nadějně kandidáty. To je největší zádrhel téhle hry, napadlo ji. Jediná místa, kde se dá bezpečně hrát, jsou neobydlené oblasti, kam chodí jen málo lidí i robotů.

Moment. Táhle vpředu. Velký červený robot, poměrně luxusní model. A nikdo kolem. "Hej, ty, robote!" zavolala. "Stůj! Obrát' se a pojď ke mně."

Santee se spokojeně usmála. Tohle nebyl žádný přihlouplý metař. Z tohoto robota byly cítit peníze a přepych. A každý, kdo vydal tolik peněz na zevnějšek, nespíš vydal ještě víc na mozek. Pohrát si s myslí tohoto robota bude určitě zábava.

Robot se obracel trochu pomalu, jako by o tom musel chvilku přemýšlet. Možná není tak chytrý. Ne - ne, moment. Co jim to říkali na těch přípravných kurzech? Něco o tom, že roboti nižších tříd jednají s menší schopností rozlišování, kdežto ti nejlepší jsou schopni posuzovat vzájemnou důležitost příkazů, a taky něco o tom, že větší preferenci u nich má příkaz jejich majitele. Když bude mít robot dostatečně přednostní rozkaz, může být nucen ignorovat všechny následující - ale kruci, nevzpomene si na všechny ty nesmyslné detaily. Ale možná to znamená, že hloupý robot by se obrátil rychleji. Chytřejší o tom musejí chvilku přemýšlet.

-74-

Konečně se červený robot otočil a vykročil k ní. Dobře. Santee občas chápala, proč ti zatracení Vysídlení posílají svoje děti do kurzů zacházení s roboty. Může to být dost složité.

Santee trochu rozkolísaně čekala, až k ní velký červený robot dojde. Když byl dost blízko, pořádně si ho prohlédla. Ta potvora musí být aspoň o půl metru vyšší než ona sama.

Dívala se vzhůru do svítících modrých očí a trochu znervózněla. "Tak hele, ty robote," řekla naprosto zbytečně.

Nevyslovovala tak docela zřetelně. "Pojď se mnou." Zvedla paži, doprovodila svou výzvu poněkud trhaným gestem a obrátila se, aby odvedla robota do skladiště, kde čekali její přátelé. V ústech jí najednou vyschlo a po zádech jí přejel mráz.

Možná by měla tohoto nechat jít a podívat se po jiném robotu. V tomhle bylo něco děsivého.

Ne, to je hloupost. Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby člověku bylo ublíženo. Tolik si

ještě pamatovala, i přesto, že při přípravných kurzech většinou klímbala. Tohle jim instruktoři vtloukali do hlavy pořád dokola. Byl to klíčový poznatek o robotech. Ten také umožňoval rozbíječství. Rozbíječům se nemohlo nic stát. Kalibán byl zmatený, znepokojený a dokonce i vyplašený, když následoval nevelkou, podivně oblečenou ženu, která mluvila nezřetelně a kráčela nejistě. Chovej se jako ostatní roboti, opakoval si. Dělej, co ti lidé řeknou. Tenhle plán mu jasně říkal, jak má jednat, to ano - ale byl založen na předpokladu, že všichni ostatní znají pravidla, která on nezná. Navíc to předpokládalo, že všichni se těmi neznámými pravidly také řídí. Ale v okamžiku, kdy vstoupil do skladiště, věděl, že tihle lidé se nedrží vůbec žádných pravidel. V jejich postoji bylo podivné napětí, pohyby měli jakoby pokradně. To a ještě víc mu řekl ten náznak názoru nebo hlediska, který překrýval objektivní informace v jeho databance. To přízračné citové pouto mu našeptávalo, že je v nebezpečí a musí být opatrný. Zaváhal těsně za dveřmi a rozhlédl se. Místnost byla velká, skoro prázdná a všude kolem se válely trosky zničených robotů. Kalibán se rozhlédl a viděl urvané paže, rozbitá těla, nevidoucí roboti oči vyrva-

-75-

né z rozstřílených robotích hlav. Zmocnil se ho strach, skutečný, nefalšovaný strach. Ten prudký pocit ho překvapil, znesnadňoval mu myšlení. K čemu jsou takové city, když mu jen zatemňují úsudek? Nestál o ně. Zahnal ten pocit, vypnul ho. Byla to úleva zjistit, že ten divný opar lidských emocí může odstranit. Teď bylo rozhodně potřeba jasně a opatrně přemýšlet.

Všude kolem byli mrtví roboti. Tohle pro něj nebylo vhodné místo. To mu bylo jasné. A mohl bezpečně předpokládat, že roboty zničili tihle lidé.

Ale proč? Proč by někdo něco takového dělal? A kdo jsou ti lidé? Bylo jasné, že se liší od těch, které viděl chodit ulicemi Hadu. Jinak se oblékali a jinak mluvili, soudě aspoň podle setkání s tou ženou, která ho sem dovedla.

Zvědavost ho přiměla zůstat na místě a prohlédnout si skupinku lidí sedících na bednách uprostřed místnosti.

"Dobrý, Santee, dobrý. Tys teda ale chytla pořádněj kousek," řekl vysoký muž se začervenalýma očima, který se zvedl s lahví v ruce a došoural se k němu. "Nejdřív to nejdůležitější. Příkazuju ti, abys nepoužíval jinou řeč než mluvenou. Máš jméno, robote, nebo jenom číslo?"

Kalibán se díval na muže a jeho podivně znepokojivý úsměšek. Jinou řeč než mluvenou? Ten muž zřejmě předpokládal, že Kalibán ovládá i jiné způsoby komunikace, i když Kalibán nic takového neměl. Ale zároveň ho napadlo ještě něco jiného, takže neměl čas zabývat se touhle podružnou hádankou. Kalibán si náhle uvědomil, že od chvíle, co se probudil, ještě nepromluvil. Až do téhle chvíle ho ani nenapadlo uvažovat o tom, jestli to dokáže. Ale teď to bylo potřeba. Kalibán zkoumal své ovládací systémy. Ano, uměl mluvit, dokázal ovládat své hlasové systémy, věděl, jak tvořit zvuky a skládat je do slov a vět. Ta představa se mu docela líbila.

"Jsem Kalibán," řekl.

Hlas měl hluboký a zvučný, nebyl v něm ani náznak mechanického nebo strojového přízvuku. Dokonce i samotnému Kalibánovi připadal příjemný a autoritativní. Nesl se do všech koutů místnosti, ačkoliv Kalibán neměl v úmyslu mluvit tak nahlas.

Ušklibající se muž se na okamžik přestal usmívat, zřejmě ho to vyvedlo z míry. "Nojo, dobrý, Kalibáne," řekl konečně. "Já se jme-nuju Reybon. Řekni mi ahoj, Kalibáne. Řekni to hezky a přátelsky."

-76-

Kalibán se podíval na Reybona, pak na skupinku lidí uprostřed místnosti, na zničené roboty všude kolem. Na těchhle lidech ani na tom místě nebylo nic přátelského. Dělej, co ti člověk řekne, připomenul si znovu. Chovej se jako ostatní roboti. Nesmíš vzbudit podezření. "Ahoj, Reybone," řekl a snažil se, aby to znělo vřele a přátelsky. Obrátil se k ostatním lidem. "Ahoj."

Z nějakého důvodu všichni strnuli, ale pak se Reybon, který byl zřejmě jejich vůdcem, rozesmál a ostatní se k němu přidali, i když trochu nervózně.

"To bylo moc hezký, Kalibáne," řekl Reybon. "Moc hezký, fakt moc. Tak pojď pěkně sem a zahrajem si spolu takovou hru, jo? Proto tě sem Santee přivedla, víš? Aby sis s náma zahrál. Pojď sem, doprostřed místnosti, ať na tebe všichni tvoji noví kamarádi viděj."

Kalibán vykročil a postavil se tam, kam mu Reybon ukázal. Stál čelem k Reybonovi a ostatním.

"My jsme Usedlíci, Kalibáne," pokračoval Reybon. "Víš, kdo to jsou Usedlíci?"

"Ne," odpověděl.

Reybon se zatvářil překvapeně. "Bud' tě toho tvůj pán moc nenaučil, nebo nejseš tak chytřej, jak vypadáš, robote. Ale teď potřebuješ vědět jenom jedno, že některý Usedlíci nemaj roboty moc rádi. Vlastně je nemaj vůbec rádi. A víš proč?"

"Ne, nevím," odpověděl zmateně Kalibán. Jak může tenhle člověk čekat, že Kalibán pochopí filosofii skupiny, o které nic neví? Databanka mu poskytla odpověď, něco o řečnické otázce, ale Kalibán tu informaci ignoroval a v duchu ji odsunul stranou.

"No, tak já ti to řeknu. Myslej si, že roboti podkopávají Vysídlen-cům svobodnou vůli, protože je chráněj, aby jim nic neublížilo, protože odstraňujou každý riziko, protože dělaj všechnu práci a tím ničejsouvislost mezi snahou a odměnou. Co ty myslíš, je to pravda?"

Vysídlenci? To byl další nedefinovaný termín. Zřejmě to byla nějaká jiná skupina lidí. Tohle bylo nebezpečné území, plné slov a myšlenek, kterým nerozuměl. Kalibán chvíli přemýšlel, než Reybonovi odpověděl. "Nevím," řekl konečně.

"Neviděl a nenaučil jsem se ještě dost, abych to věděl."

Reybon se tomu zasmál, vykročil směrem ke svým přátelům a zapotácel se. Co to s těmi lidmi je? uvažoval Kalibán.

Konečně jeho mysl a jeho databanka našly správné spojení. Opilí. Ano, to bylo

-77-

vysvětlení. Jsou opojení účinky alkoholu nebo nějaké podobné drogy. Databanka uváděla, že pocity při opilosti jsou často příjemné, ačkoliv Kalibán si neuměl představit, jak je to možné. Jak může být příjemné oslabení kapacity vlastní mysli?

"No, Kalibáne," obrátil se k němu znova Reybon, "my si myslíme, že roboti už tím, že ezisi- existují, škodějí lidem." Reybon se podíval na své společníky a zasmál se. "Sledujte," řekl jim. "Minulej týden jsem na tohle dostal tři dělníky. Uvidíme, co to udělá s tímhle." Obrátil se ke Kalibánovi a oslovil ho pevným, rozkazovacím hlasem. "Poslouchej mě, Kalibáne. Roboti ubližují lidem prostě tím, že jsou. Ty ubližuješ lidem jenom tím, že j ses! Teď zrovna ubližuješ všem Vysídlencům!"

Reybon se naklonil ke Kalibánovi a s nadějí se na něj zadíval. Kalibán zase hleděl na něj, naprosto zmaten. Slova a výraz toho člověka naznačovaly, že od Kalibána čeká nějakou silnou reakci, nějaké prudké a dramatické jednání. Ale Kalibán neměl ponětí, co přesně ten člověk očekává. Nemohl simulovat normální robotí chování, když neměl potuchy o tom, co je normální. Zůstal klidný a promluvil vyrovnaným hlasem. "Nikomu jsem neublížil," řekl. "Neudělal jsem nic špatného."

Reybon se zatvářil překvapeně a Kalibán pochopil, že udělal nějakou velkou chybu, i když netušil jakou.

"To je jedno, robote," promluvil zase Reybon a snažil se, aby to pořád znělo velitelsky. "Podle tří zákonů nestačí nikomu neublížit. Nesmíš není- nečinností dopustit, aby se ublížilo člověku."

Ta slova pro něj nic neznamena, ale zjevně v něm měla vyvolat nějakou reakci. Kalibán nevěděl, co dělat. Proto neřekl nic, neudělal nic. V téhle místnosti bylo nebezpečí a jednat z nevědomosti mohlo mít katastrofální důsledky.

Reybon se znovu zasmál a obrátil se k přátelům. "Vidíte?" řekl. "Ztvrdnul. Ty mazanější to dokážou zvládnout lip, uměj poznat fakta od teorie." Reybon se obrátil znova ke Kalibánovi a promluvil tónem, který i pro Kalibánovy nezkušené uši byl velmi nepřesvědčivým pokusem o chlácholení. "To nic, robote. Můžeš udělat něco, abys lidem neublížoval."

Proč Reybon předpokládá, že ubližování lidem je tak svrchovaně důležité? Kalibán pořád ještě tápal. Podíval se zpřímá na Reybona a zeptal se: "A co to je?"

-78-

Reybon se znova zasmál. "Můžeš se zničit. Pak nebudeš ubližovat a zabrániš dalším škodám."

Kalibán byl už teď zjevně znepokojen. "Ne," řekl. "Nepřeju si zničit se. Nemám důvod to udělat."

Za Reybonovými zády se zahihňala žena, které říkal Santee. "Možná je o něco lepší, než sis myslel, Reybone."

"Nojo, možná," odsekl se zjevným podrážděním Reybon. "A co? Chtěl jsem těžšího."

"Dyť je to nuda," ozval se jiný hlas. "Nebylo by lepší, kdyby sme tohohle prostě odrovnali ručně a šli domů?"

"Ne," odporoval jiný. "Reybon ho přesvědčí, aby to udělal sám. Je to větší zábava, když to udělaj sami."

"Nezničím se, ať uděláte nebo řeknete cokoli," ozval se Kalibán. Tohle místo bylo přímo nasyceno šílenstvím a hněvem. Dokonce i ve svém zmatku strávil Kalibán zlomek vteřiny myšlenkou, jak pozoruhodné je, že dokáže takové city rozpoznat a pochopit. Chápal jaksí, že to je víc, než čeho je schopná většina robotů. Právě díky této schopnosti teď poznal, v jak velkém je nebezpečí. "Už tady nezůstanu," řekl a obrátil se ke dveřím.

"Stůj!" řekl za ním Reybon, ale Kalibán si ho nevšímal. Reybon ho předběhl, postavil se před dveře a obrátil se čelem ke Kalibánovi. "Řekl jsem stůj! Je to rozkaz!"

Ale Kalibán nepovažoval další debatu za užitečnou. Šel pořád dál ke dveřím. Uvědomoval si přitom, že Reybon drží v ruce laserpal a že tu dnes večer zemřelo hodně robotů. Dával si pozor, aby neudělal žádný hrozný pohyb, a došel až na dva metry ode dveří. Reybon zvedl zbraň a Kalibán teď viděl v očích toho muže strach, skutečný strach. "Jsem člověk a nařizuji ti, aby ses zastavil. Stůj, nebo tě zničím."

Kalibán před Reybonem na zlomek vteřiny zaváhal. Bylo jasné, že ta situace nemá žádné "nebo": Ten člověk byl rozhodnut střílet bez ohledu na to, co Kalibán udělá. To znamenalo, že poslechnout, podrobit se hrozbě znamená zpečetit vlastní osud. Akce, tedy odmítnutí, znamenala riziko, ale riziko bylo rozhodně lepší než jistá smrt. Rozhodl se ještě dřív, než Reybon domluvil.

Sebral všechnu rychlost a přesnost, jaké byl schopen, skočil vpřed a vytrhl Reybonovi z ruky zbraň. Rozdrtil ji jednou rukou, takže se změnila v kus zkrouteného kovu. Zbraň zajiskřila a z hlavě

-79-

vyšlehl plamen, jak se uvolnila část uložené energie, ale Kalibán už hořící zbraň odhodil. Udeřila o zeď a planoucí úlomky se roztříkly po místnosti. Všude se rozléty jiskry, od nichž se okamžitě na deseti nebo ještě více místech vzňaly kousky obalů a jiného smetí rozházené po podlaze. Dva nebo tři lidé vykřikli bolestí, když jim žhavé oharky zasáhly kůži.

Kalibán znovu vyrazil vpřed, ke dveřím. Reybon po něm skočil a popadl ho za paži, ale Kalibán ho smetl stejně, jako člověk zahání mouchu. Reybon přelétl přes místnost a narazil na stěnu.

Kalibán se neotočil, ale vyšel z místnosti do noci.

Ať to bylo paradoxní nebo správné, město Hades na planetě In-ferno se vždycky pyšnilo svou vynikající požární bezpečností. Orbitální senzorické satelity a letouny řízené roboty fungovaly jako koordinovaný detekční systém. A zatímco policejní povinnosti byly často násilného charakteru a tedy pro roboty nevhodné, požární práce byla pro roboty jako stvořená.

Alvar Kresh, kterého už podruhé za sebou vzbudili uprostřed noci, se díval, jak požární jednotka hasí poslední plameny. Občas hasičům jejich roboty záviděl. Těm stačí prostě a jednoduše zachraňovat lidi a majetek, což je přesně to, co mají roboti dělat.

Policie musela zatýkat zločince - a občas se s nimi dokonce porvat nebo je i zranit. Takové povinnosti roboti zjevně vykonávat nemohli, ale bylo v tom ještě něco víc. Dokonce i pro toho nejlepšího policejního robota nepřicházela v úvahu většina činností, při nichž by přišel přímo a bez dohledu do kontaktu s podezřelými.

Pro průměrného zločince na Infernu bylo životně důležité, aby uměl manipulovat s myslí robotů pomocí chytrých příkazů a věrohodných lží. Dokonce i Donald musel mít k podezřelým jen omezený a přísně kontrolovaný přístup.

Kdyby ho nechali samotného, existovalo velké riziko, že by nějaký šikovný podvodník našel způsob, jak se zaštitit třemi zákony a přemluvit Donalda, aby ho nechal jít.

Prostě roboti byli mizerní policajti, ale skvělí hasiči.

Ne že by i ti nejlepší hasiči mohli nějak zachránit tuhle budovu. Taková stará skladiště byly v podstatě jen kůlny, které měly chránit laciné zboží před sluncem. Tohle dokonce nebylo ani postaveno z ohnivzdorného materiálu, což byla, jak se dnes večer ukázalo, nemístná šetrnost. Skladiště vzplálo jako pochodeň. Oheň začal před

-80-

necelými čtyřiceti minutami, požárníci zareagovali před půl hodinou, a přesto z budovy zbyla jen napůl zhroutilá kostra a oblak dýmu.

Ale šéf hasičů si všiml, že uvnitř byly některé velmi zajímavé věci, a přivolal šerifa. Zničené zbytky nejméně deseti robotů, kupa prázdných lahví od alkoholu a ještě pár dalších věcí, zapomenutých při zjevně spěšném ústupu, Kresh skutečně zajímaly, spánek nespá-nek. Ale spečené pozůstatky čepice, jakou nosí usedlíci dělníci, mu řekly všechno, co potřeboval vědět.

Kresh cítil, jak se ho zase zmocňuje lovecký instinkt. Dostal se sem necelou hodinu po tom, co odtud utekli rozbíječi robotů. Snaží se sice žhářstvím zakrýt své stopy, ale to jim nevyjde.

Kdyby jen nebylo toho načasování... Jako by toho neměl na talíři až dost s tím útokem na Levingovou. Sakra, takové dva velké případy a musejí se sejít zároveň. Bude těžké zvládnout oboje vyšetřování zároveň, ale jinak to nejde.

Poslední plameny uhasly pod proudy vody, požární roboti zavřeli hadice a pustili se do úklidu. Zároveň s nimi vtrhli do zničené budovy šerifovi policejní roboti. Vysocí roboti, kteří šťourali a nahlíželi, kam se dalo; jiní, mikrominiaturní, navržení tak, aby si mohli zblízka prohlédnout všechny detaily, a další dva nebo tři specializované typy. Kresh vkročil do trosk budovy a nepřekvapilo ho, že ho Donald zastavil.

"Pane," řekl Donald, "nemyslím, že je rozumné, abyste vcházel do budovy. Pořád je tu nebezpečí skrytých ohnisek a také konstrukce se může ještě víc zhroutit."

"Podívej se na požární roboty," odpověděl mírně Kresh. "Nikdo z nich se mě nesnaží zastavit. To znamená, že nebezpečí je minimální. Ty a oni mě určitě stačí ochránit, i kdyby se rozhořelo nějaké skryté ohnisko. Pojď se mnou. Budeme to vyšetřovat společně."

"Ano, pane," řekl Donald poněkud pochybovačně.

Kresh vešel do zničené budovy, vytáhl z kapsy baterku a posvítíl si na podlahu pokrytou troskami. Vodou nasáklé kusy propadlého stropu, břečka z popela a hasičích chemikálií, kousky robotů, které tu zbyly z usedlické zábavy - prostě celé to místo byl jeden velký zmatek. Bylo těžké si představit, že by roboti pozorovatelé, ať už patřili k policejním nebo požárním vyšetřovatelům, z toho mohli něco vyvodit, ale v tom byli koneckonců odborníky. No dobře, tak je necháme, ať dělají, co umějí.

-81-

V čem je odborníkem on? Občas to byla poněkud depresivní otázka vzhledem k tomu všemu, co dokázali jeho roboti a on ne. Ale tentokrát na ni znal odpověď: dokáže prohlédnout nedostatky a zákruty lidské psychologie, zvláště té zločinecké, vmyslet se do své kořisti. Alvar Kresh uměl myslet jako ti, které pronásledoval. V ne-jedné kultuře vzniklo rčení, že dobrý policista musí vědět, jak být taky dobrým zločincem.

Tak dobře, rozhodl se Kresh. Uvažuj tak, jak by uvažovali tihle zločinci. Část z toho byla jasná. Parta opilých usedlických dělníků se chtěla pobavit a třeba se taky trochu pomstít za ten železnácký útok. Ale možná nepotřebovali ani tuhle záminku. Scházeli se tady, nebo sem přicházeli společně. Jak? Nejspíš letounem. Museli se dostat do téhle části města nepozorovaně a být připraveni rychle zmizet, kdyby se objevili policajti.

Tam a zpátky, tam a zpátky. Pak se něco zvrtilo. Žhářství, žhářství, uvažoval Alvar. Na tom něco nesedí. A najednou to měl. Ten motiv nebyl správný. Neměli žádný logický důvod zakládat oheň. Nezničil důkazy - na to se zachovalo příliš mnoho součástí robotů. Spíš naopak, oheň přivolal hasiče. Kdyby rozbíječi z tohoto opuštěného skladiště prostě jenom odešli, mohlo klidně trvat celé dny nebo i týdny, než by se sem někdo podíval.

Takže nehoda? Opilí Usedlíci, náhodný výstřel z laserpalu, dům chytil jako kupka sena - stalo se to tak?

A co pak? Panika, usoudil Kresh. Všichni se hnali k východu a k čekajícímu letounu. Opilci. Byli opilí, hnali se ven jeden přes druhého, jeden nebo dva byli možná v horším stavu než ostatní. Možná to někdo z nich nestihl k letounu, než vyděšený pilot odstartoval.

A v tom případě...

"Donalde!" řekl. "Dej příkaz jednotce policejních robotů, aby začala prohledávat okolí skladiště a hledat opozdilce."

"Opozdilce, pane?" obrátil se k němu nechápavě Donald.

"Ti Usedlíci odtud utíkali hodně rychle. Je možné, že k letounu všichni nedoběhli a že pilot byl moc opilý a moc vyděšený, než aby je počítal. Někoho tu mohli zapomenout."

"Ano, pane. Předám rozkaz." Asi deset policejních robotů okamžitě přerušilo pátrání na místě činu a vydali se zkoumat okolí. Donald se sklonil a začal znovu metodicky prohledávat podlahu.

-82-

Kresh se díval za odcházejícími roboty a pak se vrátil ke svým úvahám. Panický útěk. Dveře. Těla se na sebe mačkají a snaží se dostat ven, jak se plameny vmáhají. Možná tu někdo něco upustil, něco, co ho prozradí. Kresh stál ve středu zničené stavby a prohlížel si ohnuté a pokřivené zbytky kostry. Snažil se určit, kde tak asi mohl být vchod. Táhle, uprostřed jižní stěny. Opatrně se proplétal mezi troskami na podlaze, dával si pozor, kam šlape, světlem baterky přejížděl před sebou zprava doleva a zase zpátky. Ano, roboti by to zvládli lip, ale jestli mu ujde něco, co roboti později najdou, aspoň bude mít ponětí, odkud to pochází.

Pomalů a opatrně došel ke dveřím a vyšel ven. V téhle části města se nikdo neobtěžoval s dlážděním chodníků. Přímě za dveřmi nebylo nic než udusaná hlína. Byla tu změt' blátivých stop, které byly pro Kreshe naprosto nesrozumitelné, i když počítače pro rekonstrukci obrazu s nimi možná dokážou něco udělat. Kresh si dával pozor, aby přes ně sám nepřešel.

Nehledal stopy, ale nějakou věc, kterou mohl někdo ztratit v panickém spěchu. Něco, co by Kreshe dovedlo ke jménu, k osobě. Ideální by samozřejmě byla peněženka nebo identifikační karta, ale v to se neodvažoval ani doufat. Ale existovalo tisíc drobnějších věcí, žádná z nich sice ne tak snadno a zjevně použitelná jako průkaz s fotografií, ale některé z nich nakonec stejně průkazné. Láhev, na které zůstal otisk prstu, kus látky vytržený z košile o ostrý okraj dveřního rámu, kousíček kůže nebo kapka zaschlé krve, jestli se někdo pořezal nebo škrábl, jak se snažil co nejrychleji dostat z hořící budovy. Vlas, zlomený nehet, cokoli, z čeho se dá určit typ a kód DNA, by Kreshovi stačilo.

Ale i když nehledal stopy, právě stopy nakonec našel. Jedna řada vedla dovnitř a vedla přes všechny ostatní - zjevně poslední, kdo vešel. A pak další řada stejných stop, kterou naopak ostatní většinou zadupali. Odcházeli tedy první. A obě stopy, ta dovnitř i ta ven, v tempu klidné chůze. Chůze, rozhodně ne běhu.

Stopy, které ze všerejšího večera až příliš dobře znal. Velmi výrazné robotí stopy.

Alvar Kresh na ně zíral celou minutu. Přemýšlel o tom jednou, dvakrát, třikrát dokola, procházel všechny možnosti, které ho napadly, potlačoval své rozčilení, své ohromení. Poslední přišel, první odešel, a budova začala hořet.

-83-

V hlavě jako by se mu rozbušilo kladivo. Samozřejmě existovaly jiné odpovědi, jiná vysvětlení. Ale to, které se samo nabízelo, už z mysli zahnat nedokázal.

"Šerife!" Alvar se prudce otočil a viděl, že se Donald narovnal a drží něco v ruce. Alvar se vrátil k robotovi a v hloubi duše věděl, že ať už je to cokoli, jen to celou situaci zhorší a jeho pochybnosti prakticky změni v jistotu.

Došel k Donaldovi a podíval se do jeho ruky.

Držel laserpal, rozdrčené zbytky usedlického modelu laserpalu.

A jen síla robotí ruky mohla zbraň rozmačkat napadrt'.

Hodinu po objevu laserpalu našli policejní roboti usedlickou ženu, jak se krčí ve vchodu nedaleké budovy. Byla tak hysterická, že i pohled na robota ji děsil.

Nebo možná, uvažoval Alvar, měla ta žena za daných okolností důvod bát se robotů. Alvar vydal příkaz, aby ji odvedli do jeho letounu. Čekal tam na ni, pomohl jí dovnitř a usadil ji v klidném a tichém soukromí. Na to, aby ji obvinil a zatkl, bude dost času později. Teď potřeboval informace a člověk v jejím stavu bude rozhodně lépe reagovat na laskavost než na zastrahování. Ostatně k tomu se může vždycky vrátit. Donesl jí sklenici vody a sedl si vedle ní. Nepříjemné bylo, že Donald nemohl být při výslechu přítomen, ale bylo jasné, že ta žena nesnese žádné další roboty. Donald může rozhovor monitorovat a to bude muset stačit.

"No tak," oslovil ženu tiše a mírně Kresh. "Vy jste Usedlice, vidíte? Jak se jmenujete?"

"Santee Timitzová," odpověděla tiše a roztřeseně. "Pracuju v oddělení všeobecné agronomie v Usedlickém městě."

"Dobře, dobře," kývl Kresh. Musí to hrát opatrně. Měla náladu spolupracovat, to, co viděla, ji tak vyděsilo, že mu byla ochotná říci cokoli. A takové nálady bývají křehké. "Chtěl bych vědět, co přesně se stalo. Co jste dělali ve skladišti?"

-84-

"Roz- rozbíjeli -"

"Rozbíjeli roboty," dokončil za ni Kresh. "To jsme si mysleli, ale je dobře, že to víme určitě. No, to je vážný zločin, jak jistě víte. Dostala jste se do pěkné kaše, paní Timitzová. Ale možná by to pro vás nemuselo skončit tak špatně, kdybyste spolupracovala -"

"Nemůžu - nemůžu donášet na přátele," přerušila ho a podívala se na něj oteklýma a uplakanýma očima.

Kresh se natáhl a vzal ji za ruku. "To po vás nikdo nežádá," chlácholil ji. Aspoň ne hned, pomyslel si. Možná se ani nebudeme muset vyptávat. Už tvoje jméno je lepší vodítko, než jsme kdy měli. "Ale chci se zeptat, co se tam stalo. Nějak se vám to vymklo z rukou, to je jasné. Ale jak? Zapálili vaši přátelé budovu proto, aby zničili důkazy?" Kresh tomu už nevěřil, ale nemuselo by být špatné, kdyby si ona myslela něco jiného.

"Ne!" vykřikla Timitzová. "Nikdy bysme - ne, tak to nebylo."

"Tak proč budova vyhořela?"

"To ten robot," vyhrkla Timitzová. "Reybon se ho snažil splést. Snažil se ho donutit, aby se zabil, a on se otočil a Reybon mu nařídil, aby se zastavil, ale on to neudělal a -"

"Moment. Robot odmítl splnit přímý příkaz?" zeptal se Kresh. Potěšilo ho, že Timitzové uklouzlo jméno "Reybon" a byl by ji nechal, ať blábolí tolik kompromitujících informací, kolik jen bude chtít, ale ne tehdy, když vykládá něco takhle

nemožného.

"Jo," kývla Timitzová. Podívala se Kreshovi do očí a on si všiml, že v jejím pohledu se najednou objevila ostražitost.

"Těžko říct, co se přesně stalo - všechno to šlo moc rychle. Rey - no, ten, co robota přemlouval, řekl stůj, a řekl robotovi, že je to rozkaz, a robot šel pořád dál."

"A pak se stalo co?"

"On - ten člověk - namířil na robota laserpal a znova mu nařídil, ať se zastaví."

"A zastavil se?"

"Ne, pane. Nezastavil," odpověděla Timitzová a zase to začalo znít rozčileně. "Popadl laserpal a rozdrtil ho a zahodil.

Přitom vyšla rána a všude litaly jiskry. Proto začalo hořet. Pak Reybon po tom robotovi skočil a robot ho odstrčil, docela tvrdě odstrčil. Pak se obrátil a šel pryč. Začalo hořet, všichni zpanikařili a utíkali."

-85-

"Počkejte," zarazil ji Kresh. Nechtělo se mu věřit tomu, co slyší, stejně jako se mu nechtělo věřit důkazům nalezeným ve skladišti a těm, které včera večer viděl v laboratoři. "Robot založil ten oheň, když byli v budově lidé? Robot odmítl splnit rozkaz, napadl člověka a několik dalších lidí nechal v hořící budově?"

Santee Timitzová se podívala šerifovi do tváře. V očích měla slzy a ve tváři se jí nezračilo nic než strach. "Ano, ano, tak to bylo," řekla. "Já znám všechny ty pravidla a že roboti přej něco takového nemůžou udělat, ale stalo se to." Zuby jí cvakaly a vypadalo to, že je na pokraji pořádného hysterického záchvatu. "Stalo se to! Stalo! Je to pravda! Ten robot se zbláznil!"

Kresh vstal a začal přecházet tam a zpátky po kabině letounu. Nakonec se zastavil a podíval se shůry na Timitzovou.

"Podívejte, chci se ujistit, že to správně chápu. JAikáte, že robot vědomě odmítl rozkaz, pak sebral člověku zbraň, způsobil požár, srazil člověka a odešel ze skladiště plného lidí, kterým hrozilo, že zaživa uhon? Že se neobrátí, že se nepokusí nikomu pomoci, nikoho zachránit?"

"Jo! Já jsem tam byla! Já jsem to viděla!" odpověděla Timitzová vyděšeně. "Reybon se dostal ven, všichni jsme se dostali ven, nikoho to nezabilo - ale ten robot se nám nepokusil pomoci. Prostě šel pryč, úplně klidně."

Kresh se na ni díval. Hrozně by chtěl dál naléhat, ale byl natolik zkušený, aby poznal, kdy je načase couvnout. Kdyby pokračoval ve vyptávání, myslela by si, že o jejích slovech pochybuje - což byla ostatně pravda. Ale to by se stáhla do obrany a začala by být opatrná. Teď byla právě v takovém stavu, že mu prostě nedokázala říkat nic než pravdu.

Hněvem by přišla k sobě. Bude lepší dál ji vyvádět z míry, než se sebere a začne svoji výpověď zamlžovat. Je načase přehodit výhybku a vytáhnout z ní informace o něčem jiném, dokud je tak vyděšená, že se dá snadno zastrašit.

"Takže vaši kamarádi naskákali do letounu, včetně toho, kterého robot napadl, a vás tady nechali," řekl Alvar. "Byla to nešťastná náhoda?" Dával si pozor, aby do té otázky vložil správnou dávku pochyb, aby jen lehce naznačil, že to podle jeho názoru mohli udělat schválně. Tahle taktika možná nepřinese plody hned, ale až o tom zatčená bude později ve své cele uvažovat, až strach z bezprostředního nebezpečí vystřídá vědomí, zeji v budoucnu rozhodně čekají velké potíže - tahle nárazka jí může klidně hlodat v duši, takže bude

-86-

mnohem ochotnější zradit ty, kdo ji, ať úmyslně nebo ne, předhodili vlkům. Kresh měl s podezřelými velkou trpělivost.

Když si hrál s jejich myslí, vždycky plánoval napřed. "Možná na vás měli kvůli něčemu vztek."

"Ne, ne, něco takového by neudělali," odpověděla Timitzová až příliš důrazně na to, aby to znělo přesvědčivě. "Byla to náhoda, tím jsem si jistá."

"No dobře, když to říkáte. A co se stalo pak?"

"Utíkala jsem tak dlouho, až jsem už nemohla. Byla jsem tak vyděšená, že jsem nedokázala rozumně myslet. Schovala jsem se za nějaké dveře, abych popadla dech. Pak se objevili hasiči a všude bylo světlo, lidi, roboti. Neodvážila jsem se pohnout. A pak mě chytily vaši roboti." Timitzová se na šerifa vyčerpaně podívala. Kresh se díval do té ztrhané tvářičky. Rozbiječ robotů, vandal, zločinec, opilec, Usedlík. To všechno byla a to všechno on nenáviděl. Ale tahle žena si dnes v noci prošla hrůzou pekla. Všichni roboti, kterými Usedlíci straší zlobivé malé děti, se pro tuhle pošetilou holku zhmotnili. Skoro proti své vůli ji litoval. Nakonec povzdychl a odvrátil se. Mohl by ji zastrašovat celou noc a nedostal by z ní nic víc, než už věděl. Je načase toho nechat.

"Ještě poslední otázka," řekl mírně a pořád se přitom díval na stěnu. "Ten robot. Jak vypadal?"

"Vysoký," řekla hlasem, v němž se stále ještě ozýval strach. "Byl červený a měl modré oči. Asi dva metry velký a silný. Říkal, že se jmenuje Kalibán."

"On vám řekl, jak se jmenuje?" zeptal se znepokojeně Kresh. Proč by se u všech čertů robot, který chce útočit, někomu představoval?

Ne, moment, ten robot mohl udat falešné jméno. Ano, ten robot mohl lhát. Alvar si uvědomil, že předpokládá, že roboti vždycky mluví pravdu - ale proč by měl tohle předpokládat u robota, který odešel z budovy, kde hrozila smrt lidem?

Ale to jméno, Kalibán. To jméno mu něco říkalo.

To je jedno. S tím si bude lámat hlavu později. "Vy jste s ním mluvili?" zeptal se. Podíval se znova na ni, aby si byl jistý, že ji správně chápe.

"Jo," odpověděla Timitzová. "Neříkala jsem to? Já myslela, že jsem to říkala."

-87-

Kresh zmateně zavrtil hlavou, ale nechal to být. Nic mu v tom nedávalo smysl. "Teď vás odvedeme do jiného letounu. Odveze vás někam, kde si budete moci chvíli odpočinout. Později si spolu musíme ještě o hodně věcech promluvit,"

dodal.

"Předpokládám, že jsi to všechno zaznamenal," řekl Kresh sedící v letounu na místě kopilota. Díval se přitom na vzdálenou siluetu města, na pyšné, ale omšelé mrakodrapy Hadu, které se trpytily ve tmě. Byl strašně unavený a vůbec mu nevadilo, že pilotuje Donald.

"Ano, pane, zaznamenal," odpověděl Donald. "Interkom přenášel obraz i zvuk z letounu docela jasně, i když kamera byla v poněkud nešikovném úhlu."

"Toho jsem se bál," pokývl Kresh. "Ale viděl jsi tolik, abys mohl posoudit, jestli říká pravdu?"

"Z toho, co jsem viděl a slyšel - ano. Věřila tomu, co říkala. Působila upřímně. Její hlasové projevy odpovídaly pravdivým prohlášením ve stresové situaci. A rozšíření zorníček a řeč těla také. Samozřejmě existují lidé, kteří byli vycvičeni tak, aby dokázali lhát celým tělem, zvláště v emočním stresu. Dokážou ovládat jinak nezávislé reakce tak, aby vypadaly upřímně, ačkoli u normálního člověka by pokus o lež prozradily."

"A kdyby to byla usedlická agentka, součást zvláštního týmu vyslaného proto, aby destabilizoval naši společnost, tak by rozhodně takovým způsobem vycvičená byla. Kdybych já poslal tým, který má inscenovat útok robota, tak bych to udělal přesně tak, jak to probíhá tady. Aby to všechno vypadalo zrovna tak, jak to vypadá."

"Pane, pokud mohu připomenout - kdyby se to všechno odehrálo tak, jak se zdá, tak by věci také vypadaly stejně jako teď."

"O čem to mluvíš?"

"Při vši úctě k vám, vy pořád vycházíte z předpokladu, že žádný skutečný robot nemohl nic takového udělat, že ty útoky organizují Usedlíci, aby nás vyděsili. Je to dost těžko přijatelný předpoklad a já to dělám nanejvýš nerad, ale jsem přesvědčen, že nemáme na vybranou. Paní Weltonová měla pravdu: Musíme aspoň vzít v úvahu nejjednodušší vysvětlení, což v tomto případě je, že robot útočí na lidi - protože přesně tohle se děje."

Chvilí oba mlčeli a Donald se věnoval řízení.

-88-

Kresh konečně promluvil. "Jedna z věcí, které jsem na tobě vždycky obdivoval, Donalde, je tvoje schopnost dát mi pořádný pohľavek, aniž bych si toho vůbec všiml. Samozřejmě máš pravdu. Musím přijmout myšlenku, že fakta mohou být pravdivá. Budu si to muset v noci ještě rozmyslet."

"Pane, ještě jedna věc. To jméno Kalibán." "Ano, připadalo mi nějak povědomé. Co je s ním?" "Určitě si na něj vzpomínáte z doby, kdy jste objednával u Fred-dy Levingové, aby mě postavila. Má seznamy postav nějakého dávného vypravěče jménem Shakespeare. Roboty, kteří se stavějí podle jejích osobních pokynů, vždycky pojmenuje podle těch postav."

"To je pravda. Tvoje jméno jsem si taky vybral z toho seznamu." "Přesně tak, pane. A jméno Kalibán pochází ze stejného zdroje." "Takže je téměř jisté, že Kalibán, ten dnešní robot, musí být ten robot, co nechal stopy v laboratořích Freddy Levingové."

"Téměř jisté, pane? Já myslím, že o tom nemůže být pochyb." "Spousta lidí musí vědět, jak Levingová dává těm svým robotům jména. Skupina, která by ji chtěla diskreditovat, by pojmenovala roboty stejným způsobem. Zní to nepravděpodobně, já vím, ale celý ten případ vypadá nepravděpodobně. Myslím, že by bylo dobře, abychom nedělali další nepodložené závěry." "Ano, pane. No, už jsme skoro doma."

Letoun dosedl na střešku Kreshova domu a on s úlevou vydechl. Byl to zatraceně dlouhý den. Vlastně dva dlouhé dny spojené dohromady. Zaplat' pánbůh, že si konečně odpočine. Vystoupil z letounu na střešku. Zastavil se na okraji přistávací plochy, aby se nadechl chladného pouštního vzduchu, a pak zamířil do domu. Svezl se výtahem, nešel po schodech, a podle toho bylo znát, jak je vyčerpaný. Výtahy jsou pro starce.

Ale on se dneska cítil strašně starý.

Byl příliš unavený na to, aby se hádal s Donaldem, který ho nutil, aby si nejdřív dal pořádnou horkou sprchu, než se svalí do postele. Jehličky horké vody odplavovaly z jeho těla napětí, uvolňovaly mu ztuhlé svaly. Kresh se nechal osušit horkým vzduchem a Donald mu natáhl noční košili. Kresh se konečně svalil do postele. Spal málem dřív, než položil hlavu na polštář.

A vzhůru byl málem dřív, než si byl vůbec jistý, že usnul.

-89-

Donald se nad ním skláněl a jemně, opatrně mu strkal do ramene. "Pane, pane," volal ho.

Alvar chtěl protestovat, hádat se, jak by to udělal, kdyby ho vzbudil člověk, ale pak mu myslí proběhl ten mentální propočet, který se člověku stane druhou přirozeností, když žije dost dlouho s roboty. Donald věděl, jak moc se Alvar potřebuje vyspat, a nebudil by ho, kdyby se nedělo něco naléhavého - nebo něco, o čem Donald věděl, že to Alvar Kresh bude považovat za tak podstatné, aby se kvůli tomu vzbudil. Takže to, že byl vzhůru, znamenalo, že se stalo něco důležitého.

Posadil se na posteli, spustil nohy na podlahu a vstal. Donald couvl, aby měl Kresh dost místa. "Co se děje, Donalde?" zeptal se Alvar.

"Fredda Levingová, pane."

Alvar se na Donalda ostře podíval a srdce se mu najednou rozbušilo. "Dobře, dobře," řekl netrpělivě. "Co je s ní?"

Mohou to být jen dvě věci, říkal si. Buď neočekávaně zemřela, nebo -

"Zrovna přišla zpráva z nemocnice, pane. Nabyla vědomí."

8

Jomaine Terach čekal v nemocniční chodbě a snažil se být trpělivý - což byl za daných okolností dost obtížný úkol.

Díval se, jak Gubber Anshaw přechází halou před pokojem Freddy Levingové a uvědomil si, že je čím dál podrážděnější. Proč ten zatracený blázen nemohl ještě chvíli zůstat zavrtaný doma? Ale ne, to musel vylézt zrovna dneska a pověsit se starému dobrému Jomainu Terachovi na paty. Jomaine dělal, co mohl, aby vyhnal z hlavy myšlenky na Gubbe-ra. Díval se, jak téměř nepřetržitý proud lékařů a zdravotnických robotů spěchá do Freddina pokoje a zase ven, zatímco mohutní nebesky modří policejní roboti hlídají přede dveřmi. Stráže rozhodně odmítly pustit Teracha nebo Gubbera dovnitř. Žádné hádání, přesvědčování ani slibování jimi nedokázalo pohnout.

-90-

A i přesto Gubber Anshaw, profesionální robotik, který by se v tom přece měl vyznat, k nim už zase jde a dožaduje se, aby ho pustili dovnitř. Jomaine zavrtěl hlavou a v duchu zaklel. Tenhle den mu pořádně pocuchal nervy i bez toho, aby se musel koukat, jak se ještě ke všemu sesype Gubber Anshaw.

"Nemůžeš se uklidnit, pro největší galaxii!" utrl se na něj konečně Jomaine. "Nech ty zatracené roboty. Pojd' sem, sedni si a snaž se chovat rozumně."

"Ale ona se vzbudila a oni nás k ní nepustí!" stěžoval si Gubber, když došel k Jomainovi. Sedl si na pohovku vedle svého kolegy, ale jen na krajíček, neopřel se.

Jomaine si unaveně položil hlavu na zeď za pohovkou a povzdychl. "Kdybych já byl policajt, taky bych nám nedovolil s ní mluvit," prohlásil bez obalu. "Je přece jasné, že jsme v tomhle případě oba podezřelí."

"Podezřelí!" vyhrkl Gubber a prudce vyskočil.

Jomaine pohrdavě zavrčel. "To ti snad muselo dojít, ne? Pochy-buju, že by Kresh měl už čas posbírat nějaké užitečné informace. Nemá se čeho chytit. Kdo jiný než ty a já by měl být podezřelý, dokud se neukáže něco jiného? Fredda byla napadena ve tvoji laboratoři a já jsem byl doma. Pochybuju, že by Kreshovi ušlo, že to je prakticky hned vedle Laboratoři. Nikdo jiný tam nebyl. Tak koho jiného by měli podezřívát?" Jomaine se podíval na svého spolupracovníka a až se lekl, když uviděl výraz jeho tváře. Gubber vypadal zcela nevysvětlitelně ohromený. Proč ho tak překvapuje taková samozřejmá logická úvaha?

Ale je to vůbec překvapení? Možná je za tou jeho reakcí ještě něco jiného. Jomaine Terach poprvé začal uvažovat o tom, jakou roli v tom všem doopravdy sehrál Gubber Anshaw. Zdálo se, že má výjimečně malou schopnost podílet se na jakýchkoli intrikách. Jenže stejně nepravděpodobné bylo, že by se zapletl do nějakého románu - a přitom bylo veřejným tajemstvím, šokujícím a často diskutovaným veřejným tajemstvím, že Gubber Anshaw, zrovna ten nenápadný Gubber udržuje žhavý vztah s Tonyou Weltonovou, vůdkyní usedlického kontingentu na Infernu. Byl to jeden z těch směšně veřejně tajných románků. Nebylo pochyb o tom, že jediný člověk, který netušil, že to v laboratoři ví každý až na šéfkou, byl Gubber sám. A

-91-

jestli měl v sobě ten člověk takové nečekané hloubky, že mohl něco mít s touhle dračicí, čeho všeho je ještě schopen? Ovšem právě teď nervózní a krčící se Gubber Anshaw na roli potenciálního vraha moc nevypadal. "Budeš si na to muset zvyknout, Gubbere," pokračoval Jomaine. "Šerif si nás oba pěkně tvrdě podá."

Ta věta jako by Gubbera ještě víc vyděsila. "Ale - ale přece jsme k tomu neměli žádný motiv!" protestoval.

"Pche," ušklíbl se Jomaine, ale znělo to unaveně a rezignovaně. Znovu si opřel hlavu o zeď. "Gubbere, já se ti nestačím divit. Naše laboratoř je přece semeniště politiky a neshod. Kdo se tam nikdy s nikým o nic nepoštěkal? Ty, Fredda a já jsme se za ty roky střetli mockrát."

"Ale to byly přece všechno normální profesionální neshody," protestoval trochu naježené Gubber. "Nějaká ta domácí politika, to prosím, ale rozhodně ne důvod k pokusu o vraždu."

"Možná ne - ale někdo zjevně motiv pro vraždu měl a policie ho bude hledat, kde se dá. A kromě toho moc málo lidí má skutečně dobrý důvod k vraždě. Lidi už byli usvědčeni z vraždy na základě slabších pohnutek, než je politikaření na pracovišti."

Gubber Anshaw se obrátil ke svému kolegovi a ukázal ke dveřím Freddina pokoje. "No, ale teď tu čekáme a chceme ji vidět. Nemělo by to mluvit pro nás? Neukazuje to, že jsme všichni přátelé?"

Jomaine se na Gubbera podíval téměř ohromeně. Jak může někdo být tak naivní? Sem je přece přivedlo víc než přátelství. Jak sakra Gubber uvažuje? Je to až neuvěřitelně jednoduchý člověk, usoudil Jomaine, zvláště když si člověk uvědomí, co už dokázal. Ale nikdo netvrdí, že vědecký génius musí být stejně geniální i v běžném životě. Jomaine se smutně usmál a poplácal přítele po rameni. "Gubbere, kamaráde, my dva bychom se měli podívat pravdě do očí, aspoň mezi sebou. Koneckonců j sme tady a chceme Freddu vidět především proto, abychom všichni řikali totéž. Snaž se na to nezapomínat. Samozřejmě, že šerifovi Kreshovi to vykládat nebudeme, ale stejně to bude předpokládat a náhodou je to pravda."

Gubber se chystal odpovědět, ale pak uviděl něco za Jomainovým ramenem a sklapl. Jomaine se právě chtěl otočit a podívat se, co se děje, ale ani to nemusel udělat.

Šerif Alvar Kresh, ztrhaný, nevyspalý, ale pečlivě upravený a plný energie, se přehnal kolem nich. Oči upíral dopředu a vůbec si jich

-92-

nevšiml. Ale těsně za ním šel jeho robot. A Jomaine věděl, že robotům nikdy nic neujde. A nikdy nic nezapomínají.

A on měl zrovna teď dobrý důvod, aby si tohle pamatoval.

Fredda Levingová se posadila v posteli a zahrnala kovové bílé roboty - ošetřovatele netrpělivým gestem ruky. Byla sice

při vědomí teprve chvíli, hodinu nebo dvě, ale to bohatě stačilo k tomu, aby ji začalo unavovat, že jí pořád natřásají polštáře a upravují příkrývku. "Nechtě mě být," štěkla na ně. "Jsem docela spokojená tak, jak to je." To sice zdaleka nebyla pravda, ale prostě nesnášela, když se kolem ní dělal takový rozruch. Roboti ošetřovatelé se stáhli do výklenků ve stěnách a zůstali tam. Hleděli přímo před sebe a stáli naprosto nehnutě jako dvě bílé mramorové sochy, které mají připomínat dávno zapomenuté lidi a události.

Ale Fredda Levingová myslela na jiné věci než na příliš snaživé roboty.

Ještě jí nic neřekli. Nic. Dokázala pochopit, že si policie nepřejde, aby něco zkreslovalo její vzpomínky, ale stejně ji to rozčilovalo. Pracovala v Gubberově laboratoři - a pak se probudila tady, v nemocniční posteli a pod policejním dozorem. Všechno ostatní bylo nejasné, prázdné.

Až na ty dvě červené roboti nohy, které nad ní stály. Při té vzpomínce se zachvěla. Proč ji ta vzpomínka tak děsí? Je vůbec reálná? Nebo to je jen výsledek nějakého traumatu spojeného s tou událostí?

Sakra, a o jaké události to vlastně mluví? Nevěděla nic. A to mohlo být nebezpečné.

Kdy se sem Kresh dostane? Obrátila hlavu ke dveřím a hlavou jí projela nová ostrá bolest, jako by dostala další ránu. Rozumově chápala, že Vysídlenci, chránění roboty prakticky před každým poraněním, mají výjimečně nízký práh bolesti. Možná to, co zakoušela, by pro Usedlíka byla jen mírná bolest hlavy - ale sakra, ona není žádný Usedlík a ji to strašně bolí! Proč sem ten zatracený šerif konečně nepřijde, aby to měla za sebou a mohla si vzít nějaký dost silný lék, který by se s tou bolestí vypořádal?

Hlava byla nejhorší, i když věděla, že má zraněný i obličej a ramena. Mohla nahmatat hojivé obklady, které na nich byly, a cítit, jak jsou ta místa necitlivá a ztuhlá. Obklady za pár hodin vykonají svou

-93-

práci a bude je možné sejmut. Kůže pod nimi pak bude dokonale zhojená.

Ale ta hlava. Hojivé obklady fungovaly tak, že umrtvily nervová zakončení a pak pozměnily růst buněk. Ovšem pro poranění lebky, zvláště v případech, kdy byla nutná operace, se tato technika použít nedala, pokud se pacient neměl zbláznit nebo mít halucinace.

Opatrně si sáhla na hlavu a ucítila těsně přiléhající vypodloženou čapku - ne, podle toho, co rozeznala, to mělo spíš tvar turbanu. Ten turban měl v sobě nepochybně nějaké zařízení, které přivádělo léky na rychlé hojení. Uvědomila si, že naprosto zbytečně uvažuje, jakou má turban asi barvu a kolik vlasů jí museli při operaci oholit. Zavrtěla hlavou. Tohle nebyla vhodná doba na to zabývat se takovými zbytečnostmi.

Nejspíš vypadá strašně, ale určitě to vědět nemůže. V pokoji nebylo jediné zrcadlo, právě proto, aby se něčím takovým nerozrušovala.

Fredda Levingová byla mladá a vypadala ještě mladší, a jedno ani druhé jí neulehčovalo život mezi Vysídlenci, kteří byli vesměs dlouhověcí. Bylo jí pětatřicet standardních let a vypadala tak na pětadvacet. Bylo to jednak tím, že měla přirozeně mladistvé vzezření, ale také tím, že dělala, co mohla, aby si svůj mladý vzhled uchovala, i když to samo o sobě bylo poněkud výstřední. Mladistvost - a co hůř, úmyslná mladistvost - byla značnou společenskou nevýhodou ve společnosti, kde se průměrná délka života měřila ve stoletích a každý, komu bylo pod padesát, byl považován za nezralého. Za čtyřicet nebo padesát let Fredda jistě fyzicky zestárne natolik, aby si mohla dovolit vypadat na pětadvacet, a přesto aby ji ostatní brali vážně. Do té doby to bude společenský handicap. Ale ať jdou všichni k čertu. Jí se líbilo, jak vypadá.

Fredda byla spíš drobná a měla kudrnaté černé vlasy, které normálně nosila ostříhané nakrátko - i když, pomyslela si s ironií, ne tak nakrátko, jak je nepochybně má teď po operaci. Měla kulatý obličej, krátký nos, modré oči a bojovnou povahu. Podléhala snadno nadšení a občas prchlivě nadávala.

A když si nedá pozor, tak brzo nastane situace, kdy se neovládne. Ale nemohla si to teď dovolit, ačkoli jí v hlavě bušilo tisíc kladívek. Zbožně si přála, aby mohla přikázat robotům, ať jí dají něco proti bolesti, jenže tak silný lék, aby utišil tuhle bolest, by otupil její myš-

-94-

lení - a ona musela při nadcházejícím setkání s policií být bystrá a ostražitá.

Musela toho přece tolik chránit - včetně sebe.

Koneckonců, aspoň podle jejich měřítek spáchala hrozný zločin.

A podle vlastních měřítek možná také. To mohla těžko vědět.

Fredda se kousla do rtu a pokusila se projasnit si hlavu, ignorovat bolest. Bude muset se šerifem mluvit opatrně, hodně opatrně. A přitom je toho tolik, co neví! Něco se zvrtilo, něco se hrozně, hrozně nepovedlo - ale co? Kolik toho Kresh ví? Co se stalo?

Ale uprostřed těch úzkostných úvah jí to náhle došlo. Může Kre-shovi říct, že nic neví. To je ostatně pravda. Dohady a obavy - těch měla dost. Ale fakta? O příslušném případě, ať už byl jakýkoli, neví nic. Nemá vůbec žádná fakta. Bylo zvláštní, že ji něco takového uklidňuje, ale i tak se cítila lépe. Usmála se. Když teď ví, že nic neví, může se s policií klidně setkat.

A jako by to byla připravená nárazka, otevřely se dveře jejího pokoje a vešel mohutný, podsaditý, bělovlasý muž následovaný nebesky modrým robotem.

"Dobrý večer, paní doktorko," řekl Donald. "Rád vás zase vidím, i když se nám nejspíš ani jednomu nezamlouvá, za jaké situace k tomu dochází."

"Ahoj, Donalde. Souhlasím v obou věcech." Fredda se na robota zamyšleně podívala. Bylo to zvláštní, aby se robot natolik prosazoval, že by sám začal rozhovor, ale na druhou stranu i okolnosti byly neobvyklé. Roboti málokdy znali

osobně své tvůrce a ještě vzácnější bylo, aby robot svého tvůrce navštívil v nemocničním pokoji těsně po tom, co tento tvůrce o vlásek unikl smrti. Nebylo pochyb o tom, že to všechno byl pro Donalda dost velký stres a jeho vstřícnost by se dala vysvětlit jako drobný vedlejší efekt úlevy po konfliktu vyplývajícím z prvního zákona. Nebo, řečeno přizemnější řečí, promluvil, kdy neměl, protože byl rád, že ji vidí se uzdravovat. Ale ať už to mělo jakékoli vysvětlení, bylo jasné, že ten rozhovor Kreshe podráždil. Ve slušné společnosti se roboti ignorují. Fredda se bolestně ušklíbala. To nebylo dobré, hned na začátku šerifa podráždit. Na druhé straně si nemohla dovolit ignorovat jednu Donaldovu zvláštnost: Je to chodící detektor lži. Další důvod k opatrnosti, kdyby vůbec ještě nějaký potřebovala.

-95-

Ale ať to všechno je jak chce. Nejlepší bude, když s tím vším skoncuje tak rychle, jak to půjde. Obrátila se k šerifovi a usmála se na něj co nejvřeleji. "Vítejte, šerife," řekla tak milostivým tónem, jakého jen byla schopná. "Posaďte se, prosím."

"Děkuji," odpověděl a přitáhl si židli k nohám její postele.

"Předpokládám, že jste se mě přišel na něco zeptat," pokračovala hlasem, o němž doufala, že je vyrovnaný a klidný, "ale mám pocit, že znáte víc odpovědí než já. Já skutečně nemám ponětí, co se stalo. Pracovala jsem v laboratoři a pak jsem se probudila tady."

"Vůbec si nevzpomínáte na samotný útok?"

"Tak přece došlo k útoku na mě. Než jste to řekl, ani tohle jsem nevěděla jistě. Ne, nevzpomínám si na nic."

Kresh nešťastně povzdechl. "Toho jsem se bál. Roboti zdravotníci mě varovali, že je možná traumatická amnézie a že ztráta může být trvalá."

Fredda to vyděsilo. "Chcete říct, že mi odchází mozek? Že ztrácím paměť?"

"Ale ne, ne, nic takového. Varovali mě, že je možné, že si na útok vůbec nebudete pamatovat. Byla určitá naděje, že se na něco rozpomenete, ale - skutečně si nevzpomínáte vůbec na nic?" zeptal se, zjevně zklamán.

Fredda chvíli váhala a pak usoudila, že bude dobré být co nejvstřícnější. Situace může být ještě moc nepříjemná, takže když teď bude upřímná, může se jí to vyplatit později, až bude potřebovat trochu dobré vůle. "Ne, nic významného. Mlhavě si pamatuji, že jsem ležela na podlaze, koukala jsem přímo před sebe a viděla jsem pár červených nohou. Ale nemůžu říct, jestli to byl sen, halucinace nebo skutečnost."

Kresh se dychtivě naklonil vpřed. "Červené nohy. Můžete je popsat přesněji, úplněji? Byly na nich červené boty, nebo červené ponožky, nebo -"

"Ne, ne, rozhodně to byly nohy, ne boty nebo ponožky. Robotí nohy, kovově červené. Ty jsem viděla - jestli jsem je vůbec viděla. Jak jsem říkala, mohla to být všechno halucinace."

"Proč byste proboha měla halucinace o červených robotích nohách?" zeptal se Kresh stejně dychtivým tónem. Měla silný dojem, že ten člověk by nedal tak zřetelně najevo, co chce vědět, kdyby nebyl vyčerpaný.

-96-

"V laboratoři byl červený robot," řekla. Tohle nemá cenu tajit. Stejně by to vyšlo najevo, pokud to už nevědí. "Stál ve vzpřímené poloze v servisním stojanu. Museli jste ho tam přece vidět." Chvilí přemýšlela a pak zavrtěla hlavou. "Ne, na nic jiného si už nevzpomínám."

"Zkuste to, prosím vás."

Fredda pokrčila rameny a zamračila se. Snažila se vzpomenout si na ten večer, ale ze všeho zbyl jen mlhavý zmatek.

"Nedokážu se jasně rozpomenout. Myslím, že si pamatuji u, jak jsem stála v místnosti, skláněla jsem se nad jedním pracovním stolem, četla jsem si nějaké poznámky - ale nevzpomínám si, jaké poznámky to byly a taky vám nemůžu říct, jak dlouho před útokem se to stalo. Jak vám říkám, na nic si nevzpomínám moc jasně. Možná si ty vzpomínky dokonce podvědomě vymýšlím, hledám něco, co tam prostě není. Nemůžu to vědět - a dřív, než něco takového navrhnete, vás musím důrazně upozornit, že se rozhodně nehodlám podrobit žádné psychické sondě, aby se ta nesrovnalost vyjasnila."

Kresh se slabě usmál. "Připouštím, že mě to napadlo. Ale rozhodně nejdřív použijeme všechny méně drastické alternativy. Třeba dokážeme vaši paměť trochu povzbudit. Ty vaše poznámky - jak byly uloženy? Papírový záznamník? Počítačový blok? Jak?"

"Úplně standardní počítačový blok, modrý květinový vzor na zadní straně."

"Aha. Paní Levingová, obávám se, že ani po červeném robotovi, ani po vašem počítačovém bloku jsme nenašli ani stopu. A ujišťuji vás, že jsme hledali důkladně."

Fredda otevřela překvapením ústa a pocítila náhlou závrať. Bála se, že policie objevila, jaký druh robota Kalibán vlastně je. To už by samo o sobě způsobilo dost potíží. Ale nikdy ji nenapadlo, že by Kalibán mohl zmizet. Ať jim všem sám ďábel pomáhá, jestli ho nějaký šílenec zapojil a Kalibán se někde potuluje volně.

"Jsem šokovaná," řekla celkem pravdivě. "Prostě nevím, co mám říct. Ale aspoň už vím, proč došlo k tomu útoku. Až doted jsem nedokázala přijít na žádný důvod."

"A jaký důvod vidíte teď?" zeptal se Kresh.

"No přece loupež! Ukradli mého robota!"

-97-

Na Kreshově tváři se objevil záblesk a Fredda si náhle byla naprosto jistá, že myšlenka prosté krádeže ho až dosud vůbec nenapadla. "Ovšem, ovšem, jistě," odpověděl Kresh.

Ale zajímalo ho, že jsem viděla červené robotí nohy, myslela si Fredda. Věděl, že tam byl červený robot, a věděl, že je pryč. Najednou jí to došlo. Kresh měl důvod věřit, že Kalibán odešel z laboratoře vlastní silou. Galaxie! Skutečně se v její vlastní laboratoři našel takový šílenec, že ho zapnul? Ale potřebovala čas, aby si to rozmyslela. Možná by dokázala Kreshe přimět, aby svoje pátrání na čas zaměřil jiným směrem. Koneckonců, to, že Kalibán odešel sám, byl jen jeho dohad. "Sám vesmír ví, proč by někdo chtěl krást testovacího robota," řekla. "Jediné, co mě napadá, je, že to je extrémní případ průmyslové špionáže. Nějaká konkurenční laboratoř - nebo pravděpodobněji nějaká třetí strana najatá jinou laboratoří - musela ukrást mého robota i moje poznámky."

"Kdo by to mohl být?" zeptal se Kresh. "Která laboratoř by mohla operovat takovým způsobem?"

Fredda bezmocně pokrčila rameny a zaplatila za to gesto dalším záchvatem bolesti. Ale ta bolest byla užitečná. Čím jasnější bude, jak je jí mizerně, tím méně je pravděpodobné, že ji bude Kresh dlouho vyslyšet. Snažila se ovládat své reakce na bolest, ale teď jí naplno povolila. Nehrála to - bolest byla skutečná, opravdu ji cítila. Ale k čemu je dokazovat statečnost, když si tím jen znesnadňuje situaci? Vydala potlačený výkřik a zaťala prsty do příkrývky. Že se mohla přestat ovládat, že mohla projevit bolest, to přinášelo zvláštní úlevu.

Ale Kresh položil otázku o konkurenčních laboratořích a čekal na odpověď. "Nemám ponětí, kdo by mohl použít takovouhle taktiku. Zřejmě někdo zmizel s mými poznámkami a robotem, ale připadá mi to jako dost zvláštní a zbytečný zločin. Koneckonců každý, kdo tu práci ukradl, musí vědět, že mám zálohy, důkazy o tom, že ta práce je moje, že budu schopná ji reprodukovat. Někdo to udělal. Ale neptejte se mě proč."

"Bylo by možné, že vás jen chtěli zpomalit, zdržet vás natolik, aby vás stačili sami dostihnout - přičemž budou mít ještě i tu výhodu, že budou mít k dispozici vaši práci?"

"To je nejspíš možné, ale myslím, že to už budujeme hodně vratkou konstrukci."

-98-

Kresh se poněkud neupřímně usmál. Ale na druhou stranu v tom výrazu bylo cosi vřelého. Toho člověka to skutečně zajímalo, skutečně mu to dělalo starost. "Samozřejmě máte pravdu. Potíž je v tom, že máme jen málo informací, na kterých bychom mohli postavit vyšetřování. Opravdu nám nemůžete nic dalšího říct?"

Zavrtěla hlavou. "Na nic si nevzpomínám."

"Tak dobře," řekl Kresh a vstal. "Určitě si budeme muset ještě později promluvit, ale teď si asi potřebujete odpočinout."

"Ano, musím být v co nejlepším formě na tu zítřejší prezentaci."

Alvar Kresh se na Freddu podíval se zjevným překvapením. "Prezentaci?"

"Promiňte, myslela jsem, že to víte. Moje laboratoř zítra večer učiní důležité oznámení. Bohužel o tom nemohu dřív mluvit, ale -"

"Aha, ovšem. Ano, už nám kdekdo vykládal, že nám zatím nemůže nic říct, že budeme muset počkat na veřejné oznámení. Nikdo nám ale neřekl, že ho máte přednést vy. Překvapuje mě, že všichni byli tak přesvědčení, že budete natolik v pořádku, abyste to mohla udělat."

"Kdybych nemohla já, tak by mluvil Jomaine Terach, a když ne Jomaine, tak Gubber Anshaw nebo někdo jiný. Jestli vám nikdo neřekl, že projev přednesu já, myslím, že to bylo proto, že věděli, že k oznámení dojde, ale ne, kdo ho přednese." Fredda chvíli přemýšlela. "Jestli na mě někdo zaútočil proto, že chtěl tomu projevu zabránit, tak bylo jen rozumné utajit jméno toho, kdo mě nahradí. Kdybych tím náhradníkem byla já, taky bych se s tím moc nechlubila."

"Takže si myslíte, že útok může mít souvislost s tou prezentací?"

Fredda trochu teatrálně pokrčila rameny, jako by chtěla říct ne. Okamžitě se znovu probudila bolest. Sakra, ta hlava jí strašně třeští. "Nemám ponětí. Ale je to samozřejmě docela možné," řekla. "K tomu oznámení dojde v průběhu druhé ze dvou přednášek. Viděl jste tu první?"

"Ne, neviděl."

"Tak bych vám vřele doporučovala, abyste se podíval na záznam. Byla tam spousta materiálu, který by někomu mohl zavdat příčinu k tomu, aby mě praštil. Spousta." Fredda Levingová založila ruce na prsou a uvědomila si, že se upřeně dívá na kopeček, který na příkrývce vytvářejí špičky jejích nohou. Nikdy tak docela nevěřila, že by se někdo mohl pokusit ji zabít za to, co řekla.

-99-

"Pokud může přednáška poskytnout motiv, podívám se na ni při první příležitosti. Ale už si potřebujete odpočinout. Budeme to muset prozatím nechat," řekl Kresh. "Pojď, Donalde."

Ale Donald nevykročil za svým pánem. Místo toho se ozval: "Odpusťte, lady Levingová," řekl. "Ještě jsou tu dvě otázky, které považuji za dost důležité. Abychom mohli vypátrat nebo zachytit stopy vašeho ztraceného robota, můžete nám říci, jestli měl nějaké jméno nebo číslo, kterého bychom se mohli držet?"

"Samozřejmě," řekla a v duchu zaklela. Na tohle se museli zeptat. "Číslo KBN-001, známý také jako Kalibán. A ta druhá otázka?"

"Taje docela jednoduchá. Můžete nám říct, lady Levingová, kde byl v čase útoku váš osobní robot? Říkali nám, že už si s sebou do práce neberete osobního robota. Proč ne? A kde ostatně je váš osobní robot teď? Vidím tu jen ty nemocniční."

Krucinál, pomyslela si Fredda. No jistě, to Donaldovi nemohlo ujít. A podle toho, jak se Kresh tváří, diví se, že ho to samotného nenapadlo. No, když Donald monitoruje její reakce, nezbyvá, než říct pravdu. "Já už teď vůbec nemám osobního robota," řekla velmi tiše.

V místnosti bylo mrtvé ticho, šokované a překvapené ticho, a

Fredda zařala pěsti. Nejlepší robotička na planetě, a nemá osobního robota. Bylo to asi totéž, jako kdyby se největší vegetarián na Infernu přiznal ke kanibalismu.

"Mohu se zeptat, proč už nemáte osobního robota?" zeptal se Al-var Kresh a dával si přitom zjevně velký pozor, jaká slova zvolí.

Fredda zvedla oči od pokrývky, ale zadívala se přímo před sebe na bílou stěnu. Neměla chuť pohlédnout Alvaru Kreshovi do očí. "Poslechněte si mou poslední přednášku, šerife, a přijďte na tu další. Jsem přesvědčená, že to pak pochopíte."

V místnosti znovu nastalo ticho, až Alvar Kresh dospěl k názoru, že Fredda už nic víc neřekne. "Tak dobře, paní Levingová," řekl to nem, který naznačoval, že situace ani v nejmenším dobrá není. "Později si spolu ještě promluvíme. A zatím vám popřeju rychlé uzdravení." Uklonil se jí a vykročil ke dveřím. "Pojď, Donalde." Robot ho následoval, dveře se otevřely a zavřely a Fredda byla sama. Opřela se hlavou o polštář a v duchu děkovala osudu, že má výslech za sebou. I když neměla nejmenších pochyb, že to nejhorší teprve přijde.

-100-

Když vyšli do chodby, Alvar Kresh zavrtěl hlavou a poplácal Donalda po rameni. Pár kroků ode dveří se zastavil a obrátil se k němu. "Tak nevím, Donalde. Občas si myslím, že bych měl odstoupit a nechat šerifa udělat z tebe. Jak jsem si mohl nevšimnout, že nemá osobního robota?" zeptal se.

"Nenapadlo mě to dřív než v tom nemocničním pokoji, pane. Dovolím si také podotknout, že lidé obvykle roboty ignorují, kdežto roboti si samozřejmě musejí všimnat jeden druhého. Kromě toho existuje staré rčení o psu, který neštěká. Vždycky je těžší všimnout si, že někde něco chybí, než toho, že tam něco je."

"I tak to byla klíčová otázka. Musíme se podívat na záznam té přednášky, hned jak se dostaneme domů, i když je tak strašně pozdě. Dobrá práce."

"Děkuji, pane. Ale namítl bych, že důležitější je potvrzení toho jména Kalibán," řekl Donald skromně. "Teď máme přímý a určitý spojovací článek. Ty dva případy spolu souvisejí. Robot Kalibán, který zmizel z laboratoře, je ten robot, kterého jako Kalibána identifikovala na místě požáru Santee Timitzová."

"Ale co to u devíti kruhů pekelných znamená?" zeptal se Kresh. "Co se to děje?" Podíval se Donaldovi přes rameno.

"Moment," řekl. "Donalde - tam za tebou - je to -"

"Ano, pane. Jomaine Terach. Ten pán, co je s ním, je podle mě Gubber Anshaw, ačkoli ty jeho policejní fotografie, které máme k dispozici, jsou nevalné kvality. Všiml jsem si jich, když jsme šli dovnitř."

"Dokážou je strážní roboti nepustit dovnitř?"

"Dodržují standardní postupy pro takové případy v souladu se zákonem. Aby se předešlo jakémukoli pokusu o zastrašování, nesmí žádná osoba zapletená do případu mluvit s obětí útoku, dokud policie nezíská prohlášení jak od této osoby, tak od oběti. Ovšem potom už jejich setkání nemůžeme nijak zabránit, pokud nevneseme obvinění." Kresh kývl. "Jinými slovy, Gubberu Anshawovi můžeme zabránit, aby s ním mluvil, ale Jomainu Terachovi ne. Což mi připomíná, že je nejvyšší čas, abychom si promluvíli s Gubberem. Ale já jsem strašně unavený, sakra." Alvar Kresh si promnul nos. "Zítra," rozhodl se. "Promluví si s ním zítra. Ale dohlédni na to, aby ho k ní strážní roboti do té doby nepustili."

-101-

"Ano, pane. Předal jsem rozkaz po hypervlnách."

"Dobře. Výborně. Tak jdeme domů."

"Pane, odpusťte, ale myslím, že jste zanedbal jeden klíčový fakt," řekl Donald. "Nemám vydat příkazy k zadržení toho robota Kalibána?"

Alvar Kresh zavrtěl hlavou a povzdychl. "Máš a nemáš pravdu, Donalde. Je riskantní čekat - ale stejně riskantní může být, když po něm teď půjdeme. Uvažuj o tom - jestli to je nějaké bizarní usedlické spiknutí, je jeho účelem šířit paniku a pořádně nás vyděsit. Jestli to tak je, tak jsou spiklenci připraveni té paniky pořádně využít a třeba nastraží ještě něco děsivějšího než robota, který podpálí budovu. Ať uděláme, co uděláme, pátrání po Kalibánovi se neutají. Dovedeš si představit, co se bude dít, když se zpráva o zdivočelém robotovi roznese - a když se zkušený spiklenec postará o to, aby se ten strach co nejvíce rozšířil?"

"To by bylo hrozné, pane. A mohu dodat, že samotná zpráva o robotovi, který se chová jako Kalibán, má - no, pravděpodobně by způsobila trvalou dysfunkci u velkého množství robotů. Ovšem nebezpečí, které Kalibán představuje pro lidi -"

"Je potřeba porovnat s nebezpečím předčasných kroků. Když s tím začneme teď, na základě informací, které máme, tak co můžeme dělat? Zatkout všechny vysoké červené roboty? Nebo ani to nestačí? Třeba se náš přítel Kalibán může maskovat tak, že na sebe hodí novou barvu, nebo že si dlouhé ruce a nohy nahradí krátkými."

"A to bude mít za následek, že se nebude důvěřovat žádnému robotovi. Což je právě to, čeho chtělo dosáhnout usedlické spiknutí. Pokud nějaké spiknutí existuje. Ano, pane, rozumím tomu."

"Já v téhle chvíli nemohu myslet skoro na nic jiného," uzavřel Kresh a připadal si náhle jako velmi starý a unavený člověk. "Ale nemůžeme po tom Kalibánovi jít, dokud nebudeme mít víc údajů. Nemůžeme prohledat celé město. Potřebujeme lepší informace. Ale musíme být připraveni pro případ, že by se najednou něco stalo. Odešli příkaz zesílit

hlídky rychlého nasazení. Když budeme mít štěstí a někde ho objevíme, chci, aby měl do dvou minut nad hlavou policejní letoun."

"Ano, pane. To bude nepochybně stačit -" Donald najednou naklonil hlavu ke straně, jako by naslouchal něčemu, co může slyšet jen

-102-

on - a nebylo to daleko od pravdy. Kresh takové stavy znal. Donaldův vestavěný komunikační systém přijímal zprávu.

"Kdo to volá, Donalde?" zeptal se Kresh.

"Okamžik, pane. Je to zpráva zabezpečená časovým zámekem. Budu muset počkat na synchronizační impuls, aby ho rozšifroval. Okamžik. Aha, tady je. Je to příkaz, abyste se hned zítra ráno sešel s guvernérem, za sedm hodin od této chvíle."

Kresh zasténal. "Ať to všechno čert vezme. Politika toho člověka je už sama o sobě dost mizerná. To ještě musí vstávat v tak nesmyslnou hodinu?"

Ale na tu otázku neexistovala skutečná odpověď a Donald také žádnou nenabídl. Alvar Kresh nakonec vzdychl a promnul si oči. "Domů, Donalde," řekl. "Chci se podívat na tu zatracenou přednášku dřív, než se sejdu s guvernérem. Už mám až po krk toho, že pořád vím míň než ostatní."

"Dovnitř můžu jenom já, Freddo. Gubber ne. Policejní roboti ho sem nepustí, dokud ho šerif-"

"Ale mlč, Jomaine. Znáš zákon. Hlava mě bolí už tak dost." Fredda Levingová se ztěžka opřela a zavřela oči. Bolest byla čím dál horší. Ale nemohla si na ni nic vzít. Ještě ne. Ještě ne. Musí být bystrá, musí být opatrná, dokonce i před Jomainem. Zvláště před Jomai-nem. Především musí zabránit tomu, aby je někdo odposlouchával. Předtím to bylo zbytečné, když byl v místnosti policejní robot, ale teď to bylo životně důležité. Bude muset příkaz zformulovat pečlivě, pokud má k něčemu být.

Odkáňala si a promluvila. "Přikazuji všem robotům v tomto pokoji i těm, kteří tento pokoj jakkoli monitorují, aby zapomněli veškeré rozhovory, které se odehrají v době mezi udělením tohoto rozkazu a chvílí, kdy příště tlesknou rukama třikrát v rozpětí pěti vteřin. Pamatovat si takový rozhovor nebo podat o něm zprávu by mi téměř jistě ublížilo." Tohle by mělo stačit, pokud policie nemá někde skrytého lidského odposlouchávače nebo nerobotický nahrávací systém. Ale to byly dost nepravděpodobné možnosti. Vysídlenci používají roboty na všechno.

A v tom byl právě ten problém.

Obrátila se k Jomainovi. "No, myslím, že teď můžeme mluvit. Sedni si a řekni mi, co víš."

-103-

Jomaine Terach to udělal, ale netrvalo mu dlouho převyprávět všechno, co se zatím dozvěděl. Nebyla to vlastně jeho chyba. Fredda ho celkem záměrně udržovala v nevědomosti, a to pro všeobecné dobro. Co nevěděl, nemohl prozradit - což, vzato kolem a kolem, jí teď velmi pomáhalo. Už Gubber byl dost velké riziko. Dobře informovaný Jomaine v Kreshových rukách - na to nechtěla ani pomyslet. Ale přinejmenším jí mohl vyličít ty detaily, které Kresh ve svém vyprávění uznal za vhodné vynechat.

Jomaine dělal, co mohl, vyprávěl přepětlivě, probíral všechny detaily velmi uspořádaně, ale i tak mu trvalo jen chvíli, než dospěl ke konci - nepochybně i proto, že místo činu bylo dosud uzavřeno. Nikdo, kdo měl s případem co dělat, se do Gubberovy laboratoře ještě nedostal. Vlastně to vypadalo, že Jomaine ani neví, že se odtamtud ztratil robot.

Když Jomaine skončil, Fredda zamyšleně pokývala hlavou. K jejím dosavadním vědomostem toho mnoho nepřidal. Kalibán byl pryč, buď unikl, nebo ho někdo ukradl. Někdo na ni zaútočil a ukradl její poznámky. Ale to, co neřekl, jí napovědělo, že to mohlo být mnohem horší. To sice neznamenalo, že nedošlo ke škodě, ale musí se zatím utěšovat aspoň tím málem. "A to je všechno?" zeptala se. "Nic víc mi nemůžeš říct?"

Jomaine vstal, jakoby omluvně, a vytáhl z kapsy počítačový blok o velikosti dlaně. "Nic víc ti já říct nemůžu," prohlásil, "ale Gubber mi pro tebe dal tohle. Jak to vypadá, má nějaké speciální zdroje informací." Podal jí blok a podíval se jí přímo do očí. Stál nad její postelí v podivně formálním a opatrném postoji. Bylo zjevné, že se mu nelíbí, do čeho se zamotal, ale zeje rozhodnut zvládnout to co nejlépe a chovat se tak korektně, jak to jen půjde. Ukázal na počítačový blok, který jí právě předal. "Nečetl jsem tu zprávu," řekl, "a nehodlám to udělat. Nechci vědět nic víc. Řekl jsem ti všechno, co vím, ale ne to, co si myslím, a předpokládám, že je ti to tak milejší.

Abych to řekl úplně otevřeně, to, co tuším, že děláš, mě k smrti děsí. Proto tě požádám, abys byla tak laskavá a počkala, až vyjdu z místnosti, než si to prohlídneš."

Fredda Levingová zírala na svého asistenta ohromeně plnou půlminutu, než znovu byla schopná promluvit. Ten člověk ještě nikdy nebyl tak odvážný ani tak přímočarý. "Dobře, Jomaine. Děkuju ti za upřímnost a diskrétnost."

-104-

"Řekl bych, že tyhle dvě vlastnosti jsme v poslední době všichni trochu postrádali," odsekl ostře. Výraz na jeho tváři poněkud změkkl a on vztáhl ruku a dotkl se jejího ramene. "Odpočívej, Freddo, zotavuj se," řekl vřelým a laskavým hlasem. "I kdyby se nic z tohohle nestalo, budeš na zítřejší večer potřebovat síly až dost."

Fredda se unaveně usmála a povzddechla. "To mi nemusíš připomínat," řekla. Zítřejší prezentace možná rozhodne o více osudech než jen o jejím vlastním.

Jomaine Terach se obrátil a odešel, takže Fredda zůstala sama se svými myšlenkami a počítačovým blokem Gubbera Anshawa. Skoro se bála si ho přečíst. Gubber měl pozoruhodně dobré zdroje informací. Fredda už dávno usoudila, že nechce vědět, co to je za zdroje.

Fredda se ani neodvažovala hádat, s čím asi tentokrát přišel. Začala si číst informace na bloku. Stačily tři odstavce a tak

se vyděsila, že se jí písmo rozmazalo před očima a skoro nebyla schopná číst dál. Vedle toho, co četla v bloku, byly všechny ostatní její starosti najednou bezvýznamné.

Panebože, kde Gubber k tomuhle všemu přišel? To vypadalo, jako by dostal do ruky úplnou policejní zprávu o útoku na ni, syrové informace, které ještě nebyly analyzovány ani uspořádány. Dvoje krvavé robotí stopy? Co to sakra může znamenat?

A ta druhá zpráva - o výtržnosti Železnáků v Usedlickém městě a o tom incidentu s rozbíječi robotů a se zhárstvím ve skladišti. Při všech padlých andělech, ano, Kalibán tam řekl své jméno, na to je svědkyně, a ona, Fredda, ho právě Kreshovi dala také. Věděli, nebo si mysleli, že vědí, o Kalibánovi všechno.

Kruci, kdo ho mohl pustit z laboratoře? Fredda věděla od samého začátku, že první hodiny Kalibána zformují nejvíc.

Proto tak dlouho odkládala jeho zapojení. Chtěla, aby přitom byly tak ideální podmínky, jak jen lze.

Ale zatím - jaké první hodiny měl teď! Přinejmenším musel být svědkem útoku na ni. Pak se nejspíš toulal městem, viděl podřízené chování robotů. To ho muselo hrozně mást. Úmyslně z jeho databanky vypustila všechny údaje o robotech. Ztraceně, tak dlouho na té databance pracovala, pečlivě vybírala a upravovala informace, které v ní byly...

Přinejmenším tahle práce je teď ztracená.

-105-

Přinejhorším to značně zkreslí Kalibánův pohled na svět. A k tomu všemu se ještě zapletl s partou rozbíječů robotů...

Fredda Levingová upustila blok na příkrývku a zavřela oči. Žaludek se jí sevřel a znovu ji strašlivě rozbolela hlava.

Proč? uvažovala. Proč to muselo být takhle!

Přemýšlela o tom, co Kalibán zatím viděl: násilí, brutalitu, jedince svého vlastního druhu, se kterými se zachází jako s otroky a ještě hůř. Jiné vlivy zatím jeho mysl a pohled na svět neformovaly.

Ale to ještě zdaleka nebylo to nejhorší. Teď ho pronásleduje šerif Alvar Kresh a všechno, co udělá, pravděpodobně směřuje k tomu, že pravda vyjde najevo na nesprávném místě a v nesprávném čase. Stačilo, aby Kresh udělal jeden náhodný chybný krok, a zhroutí se celý ten politický domek z karet, který jediný mohl zachránit Inferno.

Freddě Levingové stydla krev hrůzou.

Potíž byla v tom, že nevěděla, o co se má vlastně bát.

Nebo čeho.

Gubber Anshaw věděl, že není odvážný muž, ale aspoň měl dost odvahy, aby si to připustil. Měl dost silný charakter, aby znal svá vlastní omezení, a to bylo aspoň něco.

V každém případě se tím mohl aspoň utěšovat. Ne že by takové sebepoznání bylo za daných okolností k něčemu dobré.

Ale to je jedno. Jsou okamžiky, kdy i zbabělec musí udělat, co je správné.

A teď bohužel byla taková chvíle. Díval se, jak Tetlak, jeho osobní robot, pilotuje Gubberův úmyslně nenápadný letoun nad ztemnělými ulicemi Hadu k Usedlickému městu. Letoun se zastavil a chvíli se vznášel ve vzduchu, než si ho dopravní a bezpečnostní systém Usedlického města prověřil a zjistil, zda je na schváleném seznamu. Pak se pod nimi otevřela země - to je zvala dál vletová brána do podzemního města. Letoun se vnořil do hloubek, do velké ústřední jeskyně Usedlického města, a přistál.

-106-

Gubber pokynem niky přikázal Tetlakovi, aby zůstal u letounu, a sám vystoupil. Došel k čekajícímu pozemnímu vozidlu a nasedl. "K paní Weltonové, prosím," řekl. Malé otevřené vozidlo se rozjelo, jakmile dosedl. Gubber měl sotva čas uvědomit si ten znepokojující fakt, že u řízení nesedí žádná myslící bytost, a už se ocitl u Tonyina bytu.

Došel ke dveřím a chvíli tam stál, než si uvědomil, že musí stisknout oznamovací tlačítko. To by za něj normálně udělal jeho robot. Ale Tonya byla z Tetlaka občas nervózní a on nestál o zbytečné komplikace. Dost na tom, že přijel, aniž se předem ohlásil.

Ospalá Tonya Weltonová otevřela a podívala se překvapeně na svého návštěvníka. "Gubbere! Co tady pro galaxii děláš?"

Gubber se na ni chvíli díval, nejistě pozvedl ruce a promluvil: "Já vím, že bylo riskantní sem přijet, ale musel jsem tě vidět. Nemyslím, že mě někdo sledoval. Musel jsem přijít a - a rozloučit se."

"Rozloučit!" Tonye se ve tváři jasně zračilo rozčilení a ohromení. "Chceš to skončit, protože -"

"Nechci nic skončit, Tonyo. Vždycky tě budu nosit v srdci. Ale nemyslím, že bych tě mohl ještě vidět, až - až půjdu za šerifem Kre-shem."

"Cože!"

"Přihlásím se na policii, Tonyo. Přiznám vinu." Gubber cítil, jak mu buší srdce a jak se potí. Na okamžik se mu udělalo mdlo. "Prosím," řekl. "Můžu dál?"

Tonya couvla ode dveří a pustila ho dovnitř. Gubber vstoupil a rozhlédl se. Ariel stála nehybně ve výklenku a koukala do prázdna. Místnost byla přeměněná v ložnici, všechny stoly a židle byly uklizené a nahradila je velká a pohodlná postel - postel, na kterou měl Gubber ty nejněžnější vzpomínky. Teď přešel zachmuřeně pokoj a posadil se na její okraj. Cítil se ztracený a sám.

Tonya se dívala, jak jde přes místnost, jak si sedá. Gubber k ní vzhledl. Byla tak krásná, tak přirozená, tak sama sebou. Nějako vy-sídlenecké ženy, vyumělkované, napařádné a afektované.

"Musím se přihlásit," řekl Gubber.

Tonya se na něj tiše a zamyšleně dívala. "A proč, Gubbere?"

"Cože? Jak to myslíš?"

"K jaké vině se přesně přiznáš, až se přihlášíš? Co jsi udělal? Až se tě zeptají na detaily činu, co řekneš?"

-107-

Gubber nejistě pokrčil rameny a podíval se na podlahu. Samozřejmě, že neměl nejmenší ponětí, k čemu by se měl přiznat. Sám se domníval, že žádný zločin nespáchal, ale pochyboval, že policisté budou ten názor sdílet. Ale k čemu bylo přiznat se ke zločinu, aby ochránil Tonyu, když nevěděl, z čeho ji podezírají - a zda vůbec? Tonya měla svá vlastní tajemství a on se na ně neodvažoval ptát.

Rozhodně bude teď pro oba lepší, když si některé věci zatím nechají pro sebe.

Ticho se prodlužovalo, dokud ho Tonya nevzala jako odpověď.

"Já jsem si to myslela," řekla nakonec. "Gubbere, to prostě nejde." Sedla si vedle něj a objala ho kolem ramen.

"Gubbere, miláčku, ty jsi zázrak. Doma na Auroře jsem poznala nejmiň stovku mužů, co měli velká ramena a pořád se mi snažili předvádět, jak jsou velcí a stateční. Ale ani jeden z nich neměl tvoji odvahu."

"Moji odvahu!" Gubber se na Tonyu smutně podíval. "Pche. To je protimluv."

"Myslíš? Žádného velkohubého Usedlíka by ani ve snu nenapadlo přiznat se ke zločinu a jít do trestné kolonie kvůli ženě, kterou miluje. A ty bys to udělal, já to vím. Ale to nemůžeš. Nesmíš."

"Ale-"

"Copak to nevidíš? Kresh není hlupák. Falešné doznání by odhalil za pár vteřin, a ty ani nevíš, k čemu se máš přiznat. Máme policejní zprávu, ale on není takový blázen, aby nám řekl úplně všechno, co ví. Jakmile by tě prokoukl, tak by se začal ptát, proč jsi se přiznal k něčemu, co jsi neudělal. Dřív nebo později by přišel na to, že ses snažil chránit mě. A pak bychom byli v louži oba."

Gubberovi se sevřelo srdce. Tak daleko dopředu nepřemýšlel. Ale ne, počkat. Na jednu věc nevzpomněla. "To se nestane, Tonyo. Koneckonců o nás nikdo neví -"

"Ale třeba se to dozvědí, Gubbere. Je dost pravděpodobné, že na to Kresh dřív nebo později přijde. Já jsem dělala, co jsem mohla, abych tě chránila, a vím, že ty jsi dělal totéž pro mě. Ale víc se už nesmíme odvážit. Když budeme mít štěstí a nebudeme k sobě přitahovat pozornost, bude všechno v pořádku. Ale jestli někdo z nás na sebe šerifa upozorní -"

Tonya nedořekla. Nebylo potřeba, aby tu větu dokončila. Gubber se k ní obrátil, objal ji a políbil, vášnivě a dlouze. Konečně ji pustil.

-108-

Podíval se jí do očí, hladil ji po vlasech, šeptal její jméno. "Tonyo, Tonyo. Udělal bych pro tebe všechno na světě. To přece víš."

"Já vím, já vím," odpověděla Tonya a oči se jí leskly láskyplnými slzami. "Ale musíme být opatrní. Musíme myslet hlavou, ne srdcem. Gubbere! Drž mě a nepouštěj."

Pak se znovu políbili a Gubber cítil, jak vášně smetá všechny jeho obavy a starosti. Objali se, dychtivě, naléhavě, strhávali ze sebe šaty, padli na postel, jejich těla se spojila v touze a vášni.

Gubber vzhlédl a uviděl Ariel, jak nehybně stojí ve výklenku. Na okamžik mu to dělalo starosti, napadlo ho, jestli její přítomnost nebude Tonye vadit. Pro Vysídlence robot v ložnici samozřejmě neznámá nic...

Čert to vem. Bylo víc než jasné, že Ariel je to poslední, na co Tonya myslí. Tak proč ji na to upozorňovat. Sáhl po straně na postel a zmáčkl manuální vypínač, zhasl světla nad hlavou a zapomněl na to.

Ariel zírala nehnutě do prázdné stěny, světle zelené oči slabě žhnuly, zatímco ve tmě se dva lidé milovali.

Přišla noc a s ní tma a stín, ale ne klid, odpočinek nebo bezpečí. Ať se jinak změnilo cokoli, nebezpečí bylo všudypřítomné. Tím si byl Kalibán jist.

Kalibán kráčet rušným centrem, které vypadalo jako město duchů. Všude to překypovalo energií a přitom tu byla cítit atmosféra hrobky, jako by to byla pracovitá a aktivní mrtvola, která ještě neví o vlastní smrti a pospíchá za svými záležitostmi dlouho potom, co její čas přišel a odešel.

Noc a den tady v srdci města zřejmě mnoho neznamenal. Tady byly ulice stejně živé, jako když jimi krácel ve dne. Ale ne, to nebylo tak docela přesné, že mezi dnem a nocí není rozdíl. Nezměnilo se množství dopravy na ulicích a chodnících, ale značně se změnil charakter té dopravy. Teď, pozdě v noci, tu nebyli skoro žádní lidé, ale roboti ano.

Kalibán se rozhlédl kolem sebe, na pyšné, jasně osvětlené, prázdné mrakodrapy Hadu, mohutné bulváry velkých a nesplněných záměrů. Ale srdce toho světa, toho města, bylo prázdné.

Ale město bez lidí bylo přesto přeplněné. Lidé i ve dne tvořili menšinu, ale teď v noci tu byli jen roboti, roboti, všude roboti. Kalibán stál ve stínu dveří a díval se, jak chodí kolem.

-109-

Tihle noční roboti byli jiní než ti denní. Ti byli zjevně skoro všichni osobní sluhové. V noci vyjely těžké modely - tahaly velké náklady, pracovaly na stavbách, dělaly špinavou práci v době, kdy tu bylo kolem méně lidí, které by to rušilo.

Skupina mohutných lesknoucích se stavebních robotů přešla ulicí kolem Kalibána k vysokému bílému věžáku, polodokončenému, ale už teď hezkému. Ale kolem už bylo půl tuctu podobně hezkých domů, a všechny prakticky prázdné. Naproti přes ulici další parta robotů rozebírala jinou budovu, která nevypadala o nic starší ani opotřebovanější.

Kalibán viděl za poslední hodinu mnoho takových pracovních part, jak vykonávají podobně zbytečnou údržbu: hledají smetí, které tu není, leští zářící okna, plejí čisté zahrady a trávníky v parcích, jak udržují prázdnou slupku města nablýskanou a dokonalou. Proč nejsou tihle roboti zaměstnaní v těch prázdnějších, ošuntělejších, opotřebovaných a špinavých čtvrtích, kde by jejich práce měla nějaký smysl? Proč pracují tady?

Prázdné město. Kalibán uvažoval o těch slovech. Zdálo se mu, že mu burácejí v hlavě. V samotné představě takového

místa bylo něco nesprávného. Z databanky, z emocí toho, kdo do ní vkládal data, vzešlo jisté a určité vědomí, že takhle města vypadat nemají. Něco se tady hrozně zvrtilo.

Z databanky vyskočila další informace, přímočarý a konkrétní fakt, ale nad ním se vznášel mnohem silnější stín citu než všechny emoce, které zatím vstřebal. Tohle byla věc, na které tvůrci databáze záleželo nejvíc: Každým rokem se lidská populace snižovala - a roboti narůstala. Jak je to možné? uvažoval. Jak mohou lidé dopustit, aby se dostali do takových potíží? Ale z databanky nepřišla žádná odpověď. Nechápal to, ale ta otázka, ačkoli s ním neměla nic společného, pro něj náhle byla životně důležitá.

Proč? přemýšlel. A proč uvažuji proč? Kalibán si všiml, že většině robotů, které viděl, prakticky chybí zvědavost. Jen málo z nich vůbec zajímalo jejich okolí. Další věc, ve které se on sám liší. Když jeho tvůrce zformoval jeho mysl do prapodivně prázdného tvaru, obšťastnil ho přitom - nebo proklel - také příliš vysokým stupněm zvědavosti? Kalibán si byl skoro jistý, že to tak bylo, ale v podstatě na tom nezáleželo. I pokud jeho smysl pro poznání byl záměrně posílen, nemůže se přestat divit a uvažovat.

-110-

Proč, proč, proč pracují ti roboti slepě a zbytečně, staví a bourají, znova a znova, místo aby nechali věci tak, jak jsou? Proč vytvářejí mohutné budovy, když v nich nikdo není? Šílenství. Všechno je to šílenství. Ten hlásek v databance mu našeptával, že město je odrazem společnosti pokřivené, pokroucené, vymknuté z jakéhokoli tvaru, který by umožňoval normální život a růst. Byl to názor, emoce, propaganda, ale i tak to k němu jaksi promlouvalo.

Svět byl šílený a jeho jediná naděje na přežití bylo splynout s ním, být přijat za chovance tohoto blázince, ztratit se mezi nekonečnými zástupy robotů, kteří se starali o město a jeho obyvatele. Ta myšlenka ho znepokojovala. Ale dokonce ani dokonalé ochranné zbarvení mu nepomůže. To se naučil téměř za cenu vlastní existence. Ti Usedlíci včera v noci měli zjevně v úmyslu ho zabít. Kdyby se choval jako normální robot, tak by ho nepochybně opravdu zabili. Čekali, že bude klidně stát a připustí vlastní zničení. Dokonce si mysleli, že by bylo možné, aby se úmyslně sám zničil na základě těch slabých a překroucených argumentů, že jeho existence ohrožuje lidi. Proč si mysleli, že ho takové pokřivené uvažování dovede k sebevraždě?

Kalibán vyšel ze stínu dveří a znovu vykročil. Musí se toho tolik naučit, má-li přežít. Imitace nestačí. Když se choval jako běžný robot, mohl být zabit. Musí se dozvědět, proč jednali tak, jak jednali.

Proč je tady? Proč byl vytvořen? Proč se liší od ostatních robotů? A jak se od nich liší? Proč je podstata tohoto rozdílu před ním skryta?

Jak se dostal do takovéhle situace? Znovu se pokoušel dopracovat se v myšlenkách na samý počátek, hledat mezi všemi svými dosavadními vzpomínkami nějakou stopu, nějakou odpověď.

Nevzpomínal si vůbec na nic před chvílí, kdy přišel k sobě, kdy byl poprvé nabit energií, kdy stál nad bezvědomou ženou s pozdviženou paží. Nic, nic předtím. Jak se ocitl na tom místě, v té situaci? Zvedl se nějak na nohy a pozvedl paži dřív, než se vzbudil? Nebo byl do takové polohy z nějakého důvodu umístěn?

Počkat. Vrat' se a promysli si to. Neměl důvod předpokládat, že jeho schopnost jednat nemohla předcházet jeho schopnosti pamatovat si. Co kdyby jednal dřív, než to jeho paměť zaznamenala? Nebo co když jeho paměť před okamžikem, na který vzpomínal jako na probuzení, byla nějak vymazána? Anebo co když byl z nějakého důvodu

-111-

schopen jednat dřív, než mu naskočila paměť, a ta prostě až do té chvíle nebyla schopna zaznamenávat?

Pokud by něco z toho bylo možné, pokud počátek jeho paměti neoznačuje směrodatně počátek jeho bytí, pak neexistuje žádné omezení v tom, co všechno mohl udělat, než začala jeho paměť. Mohl být vzhůru, aktivní a vnímající pět vteřin před tím okamžikem - nebo pět let. Ba ne, tak dlouho ne. Na jeho těle nebylo znát žádné známky opotřebování ani náznak, že některá jeho součástka byla někdy vyměněna nebo opravena. Záznam o údržbě měl úplně prázdný - i když i ten mohl být vymazán. Ale přesto mohl celkem oprávněně předpokládat, že jeho tělo je poměrně nové.

Ale to bylo vedlejší. Jak se stalo, že ta žena ležela na podlaze v kaluži krve? Dalo se přinejmenším předpokládat, že byla nějak napadena. Byla mrtvá nebo živá? Přehrával si obrazové vzpomínky na tu chvíli. Ta žena dýchala, ale mohla klidně zemřít potom, co odešel. Zemřela nebo přežila?

Ta myšlenka ho zarazila. Proč si nikdy předtím takovou otázku nepoložil?

A pak jím jako plamen projely ještě dvě otázky:

Napadl ji on?

A bez ohledu na to, zda ano či ne, je z toho podezřelý?

Kalibán se zastavil a podíval se na své ruce.

Ohromilo ho, když si uvědomil, že má zařáté pěsti. Rozevřel je a pokusil se kráčet tak, jako by věděl, kam má namířeno.

Předchozího večera si Alvar Kresh dal jehličkovou sprchu, aby ho uspala. Tentokrát si ji dal proto, aby ho probudila. Byl v pokušení podívat se na tu přednášku Freddy Levingové vsedě v posteli, ale věděl, jak strašně je unavený a jak snadno by usnul, kdyby to udělal. Ne, mnohem lepší bude obléknout se do čistých šatů a dívat se na televizi nahoře v obýváku.

Kresh se usadil před televizí, přikázal jednomu z domácích robotů, aby nastavil teplotu níž, než mu bylo příjemné, a jinému, aby mu donesl konvici horkého silného čaje. V chladné místnosti a se slušnou dávkou kofeinu by měl být schopen zůstat vzhůru.

"No, Donalde," řekl, "pusť tu nahrávku."

Televizor se probudil, velká obrazovka zabírala celou jednu stěnu místnosti. Záznam začínal záběrem na Ústřední sál v centru města.

-112-

Kresh odtamtud viděl vysílat spoustu her a většinou to byla dost klidná, ne-li nudná podívaná. A vypadalo to, že při první přednášce Freddy Levingové tomu nebylo jinak. Hlediště bylo navrženo tak, aby se tam vešlo tisíc lidí se svými roboty - ti seděli za svými pány na nižších sklápěcích sedačkách. Teď bylo hlediště napůl prázdné.

"...a teď mi dovozte," říkal právě ředitel divadla, "abych vám představil jednu z našich největších vědkyň. Dámy a pánové, doktorka Fredda Levingová." Obrátil se k ní, usmál se a první začal tleskat.

Fredda Levingová vstala a kráčela k řečnickému pultu, pozdravována poněkud váhavým aplausem. Kamera najela blíž a Kresh se až lekl, když si znovu připomněl, jak Levingová vypadala před útokem. V nemocnici byla unavená, bledá, vypadala křehce a oholená hlava jí dodávala příliš pohublého vzhledu. Ta Fredda na záznamu měla sice zjevně poněkud trému, ale byla zdravá, vypadala bojovně a tmavé vlasy jí rámovaly tvář. Celkem vzato až nevhodně oslňující mladá žena.

Došla k pultu a rozhlédla se po publiku. Její tvář jasně prozrazovala nervozitu.

Odkáslala si a začala. "Děkuji, dámy a pánové." Chvilku se hrabala v poznámkách, pořád ještě nervózní, a pak spustila. "Ráda bych svou dnešní přednášku začala otázkou," řekla. "Otázkou, která se vám možná bude zdát impertinentní a na niž všichni budete znát odpověď. A přitom si dovoluji tvrdit, že na tuto otázku už několik tisíc let nikdo neodpověděl. Netvrdím, že dokážu tu chybějící odpověď najít sama, teď a tady, ale myslím si, že už bylo dávno načas, aby někdo tu otázku vůbec položil.

A ta otázka zní: „K čemu jsou roboti?“

Kamery přestřihly na reakce lidí v sále. Lidé se pohnuli, něco šeptali, tu a tam se někdo přiskrceně zasmál. Lidé poposedávali a zmateně se dívali jeden na druhého.

"Jak jsem říkala, je to otázka, kterou si jen málokdo z nás položí. Na první pohled to vypadá, jako bychom se ptali, k čemu je obloha, k čemu je planeta, na které stojíme, k čemu je dobré dýchat vzduch. Stejně jako všechny tyhle věci se nám i roboti zdají být natolik součástí přirozeného pořádku věcí, že si neumíme doopravdy představit svět, ve kterém nejsou. A stejně jako v případě těch přirozených věcí předpokládáme - nesprávně - že nám je prostě věnoval vesmír pro

-113-

naše pohodlí. Ale to nebyla příroda, kdo nám dal roboty. To jsme si udělali sami."

Ne pro sebe, všiml si Kresh. To jsme si udělali. Co to sakra ta Levingová vykládá? Uvědomil si, že si přeje, aby tam tehdy byl.

Obráz Freddy Levingové mluvil dál. "Přinejmenším na emocionální úrovni pohlížíme na roboty nějak na nástroje, nějak na objekty, které jsme vytvořili, dokonce ani nějak na inteligentní bytosti, se kterými sdílíme vesmír - ale jako na něco základního, jako na dar přírody, jako na samozřejmost. Neumíme si představit svět, kde by nebyli a kde by se přesto dalo žít, stejně jako si naši přátelé Usedlíci myslí, že pro lidi jsou nevhodné světy, kde roboti jsou.

Ale to uhýbám od vlastního problému. „K čemu jsou roboti?“ Když hledáme odpověď na tuto otázku, nesmíme zapomínat, že roboti nejsou přirozenou součástí vesmíru. Jsou umělým výtvozem, nic víc a nic máň než kosmická loď, šálek na kávu nebo terraformovací stanice. Roboty jsme postavili my - nebo aspoň naši předkové je postavili a pak je nechali vytvářet další roboty.

Roboti jsou tedy nástroje, které jsme si vyrobili, abychom je mohli použít. To je přinejmenším počátek odpovědi. Ale rozhodně to není odpověď celá.

Protože roboti jsou nástroje, které myslí. V tomto smyslu jsou víc než naše nástroje - jsou to naši příbuzní, naši potomci."

V publiku se znovu ozvalo brblání, kdekdo nadsedl, ale tentokrát překvapením a hněvem. "Promiňte," řekla Fredda, "to byla patrně nešťastná formulace. Ale v podstatě je to pravda. Roboti jsou takoví, jací jsou, protože je lidé tak vyrobili. Nemohli by existovat bez nás. Jsou lidé, kteří věří, že bychom ani my nemohli existovat bez nich. Ale to je velmi nebezpečný nesmysl."

Teď už se ze zadní části sálu, kde se shlukli Železnáci, ozvalo ne mumlání, ale doslova řev. "Ano, to řalo do živého, že?" zeptala se Fredda a z jejího hlasu náhle zmizela slupka zdvořilosti. "Nemůžeme bez nich žít - to není faktické prohlášení, ale článek víry. Přesvědčili jsme sami sebe, že bychom bez robotů nepřežili, přičemž klademe rovnítko mezi způsob, jakým žijeme, a život jako takový. Stačí se podívat na Usedlíky, abychom viděli, že lidé mohou žít - a dobře žít - bez robotů."

Halou se rozlehlo mohutné bučení a výkřiky nevole. Fredda pozvedla ruce, jako by příkazovala ticho, a dav se konečně poněkud

-114-

utišil. "Neříkám, že bychom tak měli žít. Já sama se živím tím, že stavím roboty. Věřím v roboty. Věřím, že ještě nedospěli k hranicím svých možností. Dodali podobu naší společnosti, která podle mého přesvědčení má některé obdivuhodné kvality.

Jenže, přátelé, tato společnost zkosnatěla. Zkameněla. Ztuhla. Dospěli jsme k bodu, kdy jsme si jistí, naprosto jistí, že náš způsob života je ten jediný možný. Říkáme si, že musíme žít přesně stejně, jak žili naši předkové, že náš svět je dokonale tak, jak je.

Jenomže život je změna. Všechno živé se musí měnit. Konec změny je začátek smrti - a náš svět umírá." Teď bylo v místnosti naprosté ticho. "Všichni to víme, i když si to nechceme připustit. Ekologie Inferna se hroutí, ale my to

odmítáme vidět, natož s tím něco dělat. Popíráme, že vůbec nějaký problém existuje."

Kresh se zamračil. Že se ekologie hroutí? Ano, existují problémy, to každý ví. Ale on by to neformuloval tak drasticky. Nebo to také patří k tomu popírání, o kterém mluvila? Nervózně poposedl a poslouchal dál.

"Místo toho," pokračoval Freddin obraz, "trváme na tom, aby o nás roboti pečovali, aby nás rozmazlovali, zatímco my neděláme nic a síť života, v níž spočíváme, se oslabuje. Za posledních sto let jsme my, obyvatelé Inferna, mohli kdykoli vzít věci do vlastních rukou, dát se do práce a zachránit situaci - zachránit planetu - sami. Jenže bylo tak snadné přesvědčit sami sebe, že se nic neděje. Roboti se o nás starají. Proč bychom si měli s něčím lámat hlavu?

Mezitím lesy umíraly. Životní cyklus oceánů se oslaboval. Kontrolní systémy selhávaly. A my, vedení našimi roboty k víře, že nedělat nic je ta nejvyšší a nejlepší ze všech aktivit, jsme nepohnuli ani prstem.

Věci došly až tak daleko, že jsme museli polknout pýchu a přivolat cizince, aby nás zachránili. A i to prošlo jen těsně.

Nechybělo mnoho k tomu, abychom zvolili raději pýchu než život. Klidně připustím, že povolání Usedlíků mi vadilo stejně jako vám. Ale teď jsou tady, a my Vysídlenci, my Pekelníci pořád sedíme se založenými rukama a neochotně dovolujeme Usedlíkům, aby nás zachraňovali, zacházíme s nimi jako s nádeníky, jako s vetřelci, nějak se spasiteli.

Naše pýcha je tak velká, naše víra v dokonalost lenosti, kterou nám umožňují roboti, je tak silná, že stále ještě odmítáme jednat sami. Ať pracují Usedlíci, říkáme si. Ať si ruce špiní roboti. My bude-

-115-

me pěkně sedět, věrni zásadě, že práce je pro jiné, přesvědčení, že práce zpomaluje vývoj k ještě lepší společnosti, založené na ušlechtilém principu, zeje třeba používat roboty k jakémukoli úkolu.

Protože roboti jsou náš recept na všechno. Věříme v roboty. Máme v ně víru - pevnou víru, o které se nepochybuje.

Těžce neseme, především citově, když někdo bere v potaz naše užívání robotů. To jsme názorně viděli před pár okamžiky.

Stručně řečeno, přátelé, robotika je naše náboženství, abych použila velmi starého slova. A přitom my Vysídlenci pohrdáme tím, co vzýváme. Milujeme robotiku, ale robotů samých si přitom vůbec nevážíme. Kdo z nás někdy nepohrdal robotem? Kdo z nás neviděl robota, který skočil výš, myslel rychleji, pracoval déle, vykonal lepší dílo, než by vůbec kdy byl člověk schopen, a kdo z nás se pak neutěšil tím pohrdlivým - a pohrdání hodným - argumentem, že je to přece jenom robot. Každý úkol, každý úspěch se snižuje, když jde o výkon robota.

Zajímavý vedlejší fakt je, že roboti tady na Infernu jsou obvykle stavěni s pozoruhodně vysokým potenciálem prvního zákona a se zvlášť posílenými negativními částmi druhého a třetího zákona, s těmi, které robotu říkají, že může uposlechnout rozkazu a chránit sám sebe jen tehdy, když jsou všichni lidé v bezpečí. Když to vezmeme z jiné strany, roboti tady na Infernu kladou zvlášť silný důraz na naši existenci a zvlášť slabý na existenci vlastní.

To má dvojí výsledek: Zaprvé, naši roboti nás rozmazlují mnohem víc než roboti na jiných vysídlenecích světech, takže lidská iniciativa je tady na Infernu ještě víc potlačena. Zadruhé, až neuvěřitelně velké procento robotů ztrácíme v důsledku konfliktů prvního zákona a následné blokády mozku. Snadno bychom své výrobní procesy mohli upravit tak, aby naši roboti pociťovali mnohem nižší, ale naprosto dostatečné nutkání chránit nás. Kdybychom to udělali, vlastní bezpečnost bychom snížili jen máličko, pokud vůbec, ale naši roboti by utrpěli mnohem méně ztrát tím, že se pokoušejí zachraňovat nás marně nebo zbytečně. Ale my jsme se místo toho rozhodli stavět roboty s nadměrně vysokým nutkáním chránit nás. Stavíme roboty s tak vysokým potenciálem prvního zákona, že u nich dochází k bloádě mozku, když vidí člověka v potížích, kterému nemohou přijít na pomoc, a to i v případě, že se o záchranu toho člověka snaží jiní roboti.

-116-

Když jediného člověka zachraňuje šest robotů a čtyři jsou v důsledku toho zbytečně poškozeni, je nám to jedno. To je absurdní plýtvání. Ale nám je lhostejné, že pro zbytečně přehnané reakce ztrácíme roboty. Robotů máme přece tolik, že na ně nepohlížíme jako na obzvlášť cenné. Když se zbytečně ničí v důsledku našich rozmarů, tak ať.

Stručně řečeno, pohrdáme svými robotními sluhy. Jsou nahraditelní, jsou spotřební zboží. Bytosti, v nichž je uložena mnohaletá moudrost a zkušenost, bytosti značné inteligence a schopností, ženeme do nejhorších nebezpečí, dokonce i do zkázy, z těch nejtriviálnějších důvodů. Posíláme roboty do hořících budov, aby odtud vynesli oblíbené drobnosti. Roboti se vrhají pod kola projíždějících aut, aby chránili člověka, který lehkomyšlně přechází ulici, protože se chce podívat do výlohy. Robot dostane rozkaz, aby vyčistil šmouhu zvenčí na okně v mrakodrapu uprostřed vichřice, která dosahuje rychlosti sto kilometrů za hodinu. V tomto případě, i kdyby to robota ze stěny smetlo, není potřeba si s tím lámat hlavu - robot použije paže a nohy k tomu, aby řídil vlastní pád, a postará se, aby nezasáhl žádného člověka. Bude věrný prvnímu zákonu ještě ve chvíli, kdy se sám řítí do záhuby.

Všichni jsme slyšeli historky o robotech zničených při takové zbytečné práci nebo proto, aby splnili nějaký pomíjivý rozmar. Ty historky se vyprávějí nějak jako katastrofy, ale jako vtipy, jako by to, že se robot roztaví nebo rozbije na kousky při zbytečném úkolu, byla zábavná příhoda, ne trestuhodné plýtvání.

Stejně vážné je i nekonečné zneužívání robotů. Viděla jsem roboty, ze kterých udělali stavební podpěry, prostě jim přikázali, aby stáli a drželi zeď - ne na okamžik, ne jako nouzové opatření, než se provede oprava, ale jako trvalé řešení. Viděla jsem roboty - funkční, schopné roboty - kteří dostali příkaz stát pod vodou a držet kotevní lano jachty. Známa ženu, která má robota, jehož jedinou povinností je čistit jí zuby a mezi jednotlivými čištěními sloužit jako držák na kartáček.

Muž, kterému ve sklepě praskla vodovodní trubka, poslal robota, aby odtamtud čerpal vodu - pořád, bez přestávky, celé dny a celé noci, po šest měsíců - než se ten člověk konečně obtěžoval dát trubku opravit.

-117-

Přemýšlejte o tom. Uvažujte. Myslíci bytosti používané jako náhražka za kotvy, kartáčky na zuby, spoje na trubkách. Dává to smysl? Připadá vám rozumné, že stavíme roboty s mozky schopnými propočítat skok v hyperprostoru, a pak je používáme jako zátěž, aby nám neuplavala výletní loď?

To jsou jen ty nejkřiklavější příklady zneužívání robotů. Ani jsem se přitom nezminila o těch nekonečných úkolech, jež za sebe necháme roboty vykonávat, takových, které bychom měli dělat sami. Ale i tohle je zneužívání robotů a ponižuje stejně nás jako naše mechanické sluhy.

Vzpomínám si najedno ráno, není tomu ani tak dávno, kdy jsem stála dvacet minut před skříní a čekala jsem, až mě můj robot oblékne. Když jsem si konečně vzpomněla, že jsem ho poslala na nějakou pochůzku, stejně jsem se neoblékla sama, ale čekala jsem, až se robot vrátí. Vůbec mi nedošlo, že bych si sama mohla vybrat šaty, sama si je navléknout, sama zapnout. Musel to za mě udělat robot.

Konstatuji, že takové absurdity jsou víc než plýtváním schopnostmi robotů. Ublíží nám, poškozují lidi. Takové chování nás učí, že práce - všechna práce, jakákoli práce - je nás nedůstojná, že ta jediná úctyhodná a společensky přijatelná věc je sedět a nechat naše roboty otroky, aby se o nás starali.

Ano, řekla jsem otroky. Na začátku této přednášky jsem položila otázku. Ptala jsem se: „K čemu jsou roboti?“ Dámy a pánové, tohle je odpověď, se kterou přišla naše společnost. Takhle je používáme. Jako otroky. Otroky. Podívejte se do historických knih, podívejte se do starých textů o zaslých časech a o všech minulých kulturách. Otroctví vždycky kazilo společnosti, v nichž existovalo, drtilo otroky, degradovalo je, ponižovalo je - ale stejně tak vždycky také zkazilo otrokáře, otrávil je, oslabilo je. Otrokářství je past, do níž se vždycky chytí společnost, která ho toleruje. A to se právě teď děje nám."

Fredda se na okamžik odmlčela a rozhlédla se po publiku. Bylo ticho, mrtvé ticho.

"Dovolte mi, abych se vrátila k tomu dni, kdy jsem čekala, až mě můj robot - otrok oblékne. Když jsem o tom později přemýšlela, když jsem si uvědomila, jak to bylo směšné, rozhodla jsem se, že to příště zvládnou sama.

A zjistila jsem, že to nedokážu! Nevěděla jsem, jak na to. Nevěděla jsem, kde mám šaty. Nevěděla jsem, jak se oblékají, jak se zapí-
-118-

nají. Půl dne jsem chodila s halenkou naopak, než jsem si uvědomila svou chybu. Ohromilo mě, jak málo jsem schopná postarat se sama o sebe.

Začala jsem pozorovat sama sebe, jak trávím den, a všimla jsem si, jak málo toho dělám sama - jak málo jsem toho schopna dělat."

Alvar Kresh, který sledoval nahrávku, začínal chápat. Proto už nemá osobního robota. Podivné rozhodnutí, to ano, ale aspoň začínalo dávat nějaký smysl. Sledoval záznam se soustředěnou pozorností, na vlastní vyčerpání docela zapomněl.

"Šokovalo mě, jak jsem neschopná," pokračoval hlas Freddy Le-vingové. "Ohromilo mě, kolik drobných úkolů jsem nedokázala vykonávat. Neumím ani popsat, jak mě zahanbilo, když jsem si uvědomila, že se sama ani nevyznám ve vlastním městě. Potřebovala jsem robota, aby mě vedl, jinak bych se beznadějně ztratila."

Pár lidí v publiku se nervózně zasmálo a Fredda zamyšleně pokývla. "Ano, je to k smíchu. Ale také je to velmi smutné.

Dovolte, abych se zeptala vás, kteří se domníváte, že to, co povídám, je absurdní - co kdyby se všichni roboti v téhle chvíli zastavili? Zapomeňme zatím na ten jasný důsledek, že by se zhroutila celá naše civilizace, protože tu udržují v chodu právě roboti. Zůstaňme u drobných, osobních věcí. Uvažujte, co by se stalo vám, kdyby vaši roboti vypnuli. Co kdyby váš řidič přestal fungovat, váš osobní sluha se zastavil, váš kuchař by měl blokádu mozku a nemohl by vařit, váš komorník by právě teď ztratil energii?

Kdo z vás by trefil domů? Jen málo z vás umí pilotovat vlastní letoun. To já vím - ale dokázali byste domů aspoň dojít? Kterým směrem byste odtud šli? A kdybyste se vůbec dostali domů, vzpomněli byste si, jak se zachází s manuálním ovladačem dveří? Kolik z vás vůbec zná vlastní adresu?"

Znovu bylo nejdřív ticho. Ale pak se z publika ozval výkřik. Kamera stříhla na muže stojícího před svým sedadlem, oblečeného v jedné z křiklavějších variant železnácké uniformy. "A co?" řval. "Neznám svou adresu. To je toho!

Potřebuju znát jen jedno, já jsem člověk! Já jsem ten nejvyšší! Žije se mi dobře díky robotům. Nechci, aby se mi do toho někdo pletl!"

Ozvaly se ovace a aplaus, především ze zadní části sálu. Kamera stříhla znovu na Freddu Levingovou, která vystoupila zpoza pultíku a sama se přidala k potlesku. Tleskala pomalu, hlasitě, ironicky ještě

-119-

dlouho po tom, co všichni ostatní přestali. "Gratuluji," řekla. "Vy jste skutečně člověk. Nepochybuji, že jste na to hrdý, a je to tak správně. Ale jestli vás sem poslal Simcor Beddle, abyste přerušil mou řeč, můžete se vrátit a říct vůdci Železnácků, že jste mi pomohl přesně ukázat, jak jsem to myslela. Znepokojuje mě jen to, že to skoro znělo, jako byste byl na vlastní nevědomost pyšný. To mi připadá hrozně nebezpečné a hrozně smutné.

Řekněte mi tohle. Nevíte, kde bydlíte. Neděláte nic. Nevíte, jak se cokoli dělá. Takže: K čemu jste u všech všudy dobrý?" Spustila oči z muže a rozhlédla se po celém publiku. "K čemu jsme dobří? Co děláme? K čemu jsou lidé? Rozhlédněte se kolem. Uvažujte o své společnosti. Podívejte se, jaké místo v ní zaujímají lidé. Jsme trubci, nic víc. Prakticky neexistuje v našem životě nic, co bychom nepřenechali robotům. Ale když jim svěřujeme své úkoly, vydáváme jim také do rukou svůj osud.

Tak k čemu jsou lidé? Tohle je otázka, skutečná otázka, kterou si nakonec musíme položit. A já tvrdím, že to, jak v

současnosti používáme roboty, nám na ni dává děsivou odpověď, která nás zničí, jestli nebudeme jednat. Protože právě tady a právě teď se musíme podívat pravdě do očí, přátelé. A skutečná odpověď na tu otázku zní: Skoro k ničemu."

Fredda se zhluboka nadechla, posbírala své poznámky a sestoupila z pódia. "Odpusťte mi, že svou přednášku končím v tomto pochmurném tónu, ale myslím si, že je to něco, k čemu se všichni musíme postavit čelem. V této přednášce jsem naznačila problém, o který mi jde. V příští přednášce vám předložím své úvahy o třech zákonech robotiky a o řešení problémů, před kterými stojíme. Mohu myslím klidně říci, že řešení vás bude všechny zajímat."

S těmito slovy záznam skončil a Alvar Kresh zůstal sám se svými myšlenkami. Levingová přece nemůže mít pravdu. Nemůže.

No dobře. Tak předpokládejme, že se mýlí.

K čemu tedy jsou lidé?

"No, Donalde, co ty si o tom myslíš?" zeptal se Alvar.

"Musím přiznat, že mě ta přednáška značně znepokojila."

"Jak to?"

"Jasně přece naznačuje, že roboti škodí lidem."

Kresh pohrdlivě odfrkl. "To jsou všechno staré argumenty, všechny do jednoho. Nebyl tam jediný, který bych ještě neslyšel."

-120-

Mluví, jako by všichni obyvatelé Hadu a celého Inferna byli neschopní lenoši. Třeba já klidně trefím domů sám."

"To je pravda, pane, ale obávám se, že takových je menšina."

"Cože? Ale jdi. Ona se tvářila, jako by všichni byli úplně neschopní. Já osobně neznám nikoho, kdo by byl takhle bezmocný."

"Pane, dovolím si připomenout, že většina vašich známých jsou policisté jako vy, nebo pracují v oblastech, s nimiž jako šerif často přicházíte do styku."

"Co tím chceš říct?"

"Policejní práce je jedním z těch nemnoha oborů, v nichž mohou roboti pomoci jen okrajově. Dobrý policista musí být schopen nezávislého myšlení a jednání, musí být ochoten pracovat v týmu, zvládnout nejrůznější typy lidí a poradit si i bez robotů. Vaši policisté musejí být odhodlaní a sebevědomí jedinci, ochotní podstoupit určité fyzické nebezpečí - možná si dokonce vychutnávají podněty, které jim nebezpečí přináší. Dovolím si podotknout, že policejní důstojníci jsou poněkud zkresleným vzorkem obyvatelstva. Přemýšlejte chvíli ne o svých důstojnících, ale o lidech, s nimiž se stýkají. S lidmi, kteří se v policejních zprávách objevují jako oběti. Já vím, že o těch lidech nemáte právě vysoké mínění. Jak schopní a kompetentní jsou oni? Jak závislí jsou na svých robotech?"

Alvar Kresh otevřel ústa, aby něco namítl, ale pak se zarazil, zamračil se a zamyslel. "Chápu, jak to myslíš. Teď jsi zase znepokojil mě, Donalde."

"Omlouvám se, pane. Nechtěl jsem -"

"Klid, Donalde. Jsi dost chytrý, abys věděl, že jsi mi nijak neublížil. Přiměl jsi mě k přemýšlení, to je všechno." Kývl na televizi. "Jako by to už neudělala ona."

"Ano, pane, máte pravdu. Ale dovolím si připomenout, pane, že je čas jít spát."

"To tedy je. Musím si odpočinout na tu schůzku s guvernérem, že?" Alvar vstal a zívln. "A co sakra ten může chtít, že to nepočká na později?"

Alvar Kresh unaveně došel do ložnice a děsil se přitom rána. Ať už chce guvernér cokoli, moc dobré zprávy to asi nebudou.

-121-

10

Simcor Beddle byl tou dobou vzhůru a zamyšleně uvažoval o výsledcích akce Železnáků proti Usedlickému městu. A nebyly to dobré výsledky. Policisté šerifa Kreshe už prostě začínali být ve své práci až moc dobří. Příliš mnoho zatčených, příliš málo škod, a co bylo nejhorší, mizerná publicita. V nejlepším případě z toho Železnáci vycházeli jako neschopní.

No tak dobře, je na čase přijít s jinou taktikou. Najít nějaký způsob, jak se vypořádat s těmi zatracenými Usedlíky někde, kde by do toho šerifovi lidé nemohli tak snadno zasáhnout.

Moment. Už to má. Příští přednáška Freddy Levingové. Jestli má aspoň trochu spolehlivé informace, bude se to tam Usedlíky přímo hemžit. Ano, ano. Tam by se nějaký konflikt mohl vyvíjet moc pěkně.

Ale co publicita? Nemělo cenu uspořádat výtržnost, kdyby ji nikdo neviděl. Beddle se pohodlně opřel v křesle a zadíval se na strop. Na její první přednášce moc velké davy nebyly, ačkoli tam být měly, když člověk vezme v úvahu, jaký buřičský projev to byl. Možná v tomhle byl klíč. Vpašovat tu a tam pár opožděných zpráv, přesných i jiných, o tom, co tam tehdy povídala. Možná by dokázal zařídit, aby několik ochočených informačních zdrojů vyneslo na světlo pár zápalných a zavádějících úvah o tom, co sakra dělá v nemocnici. Ano, ano. To je ono. Když se na zprávy o té první přednášce vhodně upozorní, měla by být hala při té druhé plná a televize to bude přenášet přímým přenosem. Když se přeruší takováhle akce, tak tomu lidé prostě budou muset věnovat pozornost.

Simcor Beddle kývl na svého robota - sekretáře, aby k němu přišel, a začal diktovat a upřesňovat detaily.

Mělo by to docela hezky vyjít.

Alvar Kresh vpochoďoval do guvernérový kanceláře a cítil se mnohem víc vzhůru a čilý, než by správně měl, jako by si

jeho tělo začalo zvykat na to, že se pořádně nevyspí.

Guvernér vstal od stolu, vyšel Alvarovi vstříc do poloviny velké kanceláře a podal mu ruku. Grieg vypadal čerstvě, odpočinutě a bys-

-122-

tře. Byl oblečen v antracitově šedém obleku dost konzervativního střihu, jako by se snažil vypadat co nejstarší. A nepochybně to tak bylo, když člověk vzal v úvahu, v jak skandálně mladém věku byl do funkce zvolen.

Griegova kancelář byla pořád tak přepychová, jak si na ni Alvar vzpomínal - ale od jeho poslední návštěvy odtud něco zmizelo, něco tu už nebylo. Ale co?

"Děkuji, že jste přišel tak brzo, šerife," řekl guvernér Grieg, když se chopil Alvarovy ruky.

Jako kdyby to bylo pozvání a ne rozkaz, napadlo Alvara. Ale zdvořilá slova byla sama o sobě významná. Guvernér nemíval často potřebu být k Alvaru Kreshovi zdvořilý.

Alvar potřásl guvernérovi rukou a podíval se mu do očí. Nebylo o tom pochyb. Ten člověk od něj něco chce - ne, potřebuje.

"Je mi potěšením," zalhal Alvar.

"O tom pochybuji," odpověděl Grieg s přehnaně širokým úsměvem politika, úsměvem zrozeným z příliš mnoha let slibování. "Ale ujišťuji vás, že to bylo nutné. Prosím, posadte se, šerife. Řekněte mi, jak pokračuje vyšetřování útoku na Freddu Levingovou?"

Není nad to jít rovnou k věci, pomyslel si pochmurně Kresh. "Je ještě brzy. Shromáždili jsme dost informací a mnohé z nich si protřečím. Ale to se v téhle fázi dá čekat. Ovšem mohl byste udělat jednu věc, pane, kterou byste mi to trochu usnadnil."

"A co by to mělo být?"

"Odvolajte Tonyu Weltonovou. Musím připustit, že neznám politickou stránku celé situace, ale ujišťuji vás, že to, jak jste mi ji do případu vnutil, mi přiděluje práci. Není mi úplně jasné, proč jste to po ní chtěl."

"Proč jsem to já po ní chtěl? Ona to chtěla. Její lidé mají sice spojení s Laboratořemi Freddy Levingové, ale proč bych já chtěl, aby se pletla do práce místní policie? Ne, to ona se chtěla do případu zapojit, a dost na tom trvala. Dala mi jasně najevo, že pokud jí přístup k případu nepovolím, bude to mít pro Inferno vážné politické důsledky. Vlastně první o tom případu informovala ona mě. Zavolala mi domů ten večer, co se to stalo, a trvala na tom, zeji musíme přibrat do hry."

Alvar Kresh se zmateně zamračil. Když se vezme v úvahu, jak rychle se objevila na scéně, musí to znamenat, že o útoku věděla málem ještě dřív, než o něm robot údržbář podal zprávu. Jak se to mohla

-123-

dozvědět? "Aha. Musím připustit, že se spíš tvářila, že ta iniciativa vzešla od vás."

"To rozhodně ne. A abych ji odvolal, jak jste to nazval - obávám se, že politická situace je trochu příliš složitá. Moc mě to mrzí, ale musím vás poprosit, abyste její vměšování do případu vydržel. Myslím, že pochopíte proč, až uvidíte to, kvůli čemu jsem vás pozval."

Guvernér ukázal na dost prostou židli uprostřed pokoje. Alvar se posadil tvář k prázdnému středu místnosti. Donald šel krok za ním a postavil se za židli. Sám Grieg si sedl k ovládacímu pultu naproti Alvarovi. To je ono, uvědomil si Alvar. Rozhlédl se po velké místnosti, aby si potvrdil své podezření. Žádný robot. Guvernér nemá ve své kanceláři žádného robota. Tak tohle je ale skandální klípek. Žádný robot. Fredda Levingová je jedna věc, ale sám guvernér? I kdyby politická situace byla zrovna klidná a ustálená, byla by to znepokojující zpráva, asi jako by se Grieg objevil na veřejnosti bez kalhot. Teď, když je tady takových Usedlíků, je to doslova nevlastenecké.

Ale tohle nebyla vhodná doba na to začít s guvernérem mluvit o něčem takovém. Možná viděl tu přednášku Freddy Levingové - nebo možná věděl něco víc. Grieg se skláněl nad ovládací jednotkou a soustředil se na ni. Radši dávej pozor, napomenul se Alvar.

"Tohle je singlóbuse," podotkl guvernér poněkud roztržitě a zaměřoval se na ovladače před sebou. "Možná jste ho už viděl, nebo jste aspoň zhlédl záznam nějaké simulace z něj. Ale takovýhle asi neznáte. Vlastně jsem si tím jistý. Je to usedlický model, mnohem dokonalejší než ty naše. Dárek od Tonyi Weltonové - a než vám tohle začne být podezřelé, řeknu vám, že prošel velmi pečlivými testy našich odborníků a ti ho také programovali. Nikdo s ním nic neprováděl."

"A co na něm uvidím?" zeptal se Alvar Kresh.

Guvernér dokončil nastavování a podíval se na svého hosta s náhle zachmuřenou tvář. "Budoucnost," odpověděl plochým hlasem bez emocí, při kterém Alvarovi přejel mráz po zádech.

Okna se zatemnila a světla v pokoji pohasla. Po chvíli se ve vzduchu mezi Alvarem a Griegem objevila slabě svítící koule. Rychle se zaostříla a projasnila, takže bylo možno rozeznat, že je to Inferno. Alvar si uvědomil, že se proti své vůli prudce nadechl. Jen málo věcí připadá oku člověka tak nádherných, jako svět, v němž žije, vi-

-124-

děný z vesmíru. Inferno bylo tak krásné, až se tajil dech, jako modrobílý drahokam zářící v prázdnotě.

Z Alvarova pohledu bylo napůl potměšlé a čára soumraku krájela přesně v polovině velký rovinný ostrov zvaný Očistec. Skoro celá jižní polokoule Inferna byla pokrytá vodou, ačkoli kdysi, než terraformovací projekt dal této planetě moře, tam byly ploché pouště.

Severní třetinu planety tvořila jediná velká pevnina, kontinent Terra Grande. Dokonce i v létě pokrývala polární oblasti Terra Grande mohutná čepice ledu. V zimních měsících mohl led a sníh dosáhnout až do poloviny kontinentu.

Na sever od Očistce byl z jižního pobřeží Terra Grande vykousnutý čistý půlkruh, viditelná jizva po zásahu asteroidem

před pár miliony lety. Oblouk pokračoval dál pod vodu, kde už nebyl vidět, ale dohromady s vykrojeným pobřežím tvořil kruhový kráter. Očistec byl vlastně střední mys napůl zatopeného kráteru. Kráter se jmenoval celkem prostě Velká zátoka.

Nad jižními moři se kroutily a svíjely mraky a víry bouří, zelené, žluté a hnědé odstíny severního kontinentu byly napůl skryté pod vlastním oblačným příkrovem. V horách na severozápadě se blýskaly jiskřičky blesků, zatímco na východním pobřeží Velké zátoky bylo bezmračné ráno, zářivě jasné, pobřežní pouště se v slunci třpytily a za nimi bylo vidět tmavou zeleň lesů a pastvin.

Kousek dál na jih a na západ u pobřeží zátoky Alvar rozeznal světla Hadu, malou, slabou, zářivou lampičku v předjitřní tmě.

"Tohle je pohled na náš dnešní svět, a to v reálném čase," prohlásil Griegův hlas z druhé strany koule, která teď vypadala docela hmotně. "Přišli jsme na svět bez vody a s nedýchatelnou atmosférou. Každá kapka vody v těch oceánech je tam naší zásluhou. Každý lok kyslíku, který jev atmosféře, je tam proto, že jsme tenhle svět přestavěli. Uvolnili jsme vodu ze skal a půdy, z importovaných komet a ledových meteoritů z okrajů tohoto hvězdného systému. Nasadili jsme do moře a na souš rostlinný život a dali jsme planetě dýchatel-nou atmosféru. Díky nám tento svět rozkvetl. Ale ten květ teď vadne.

Nyní uvidíte Inferno tak, jak bude vypadat, pokud se budeme spoléhat jen na vlastní schopnosti, používat jen vlastní terraformovací stanice a technologii, pokud budeme pokračovat tak jako dosud. Aby bylo možné snadněji pozorovat planetu, odstraním nejdřív atmosféru, mraky a střídání dne a noci." Napůl osvětlená koule byla

najednou úplně ozářená a bouře a mračna zmizely. Hologram, který až dosud vypadal jako skutečný svět, nebyl bez tmy a mraků nic než velmi přesná mapa, detailní glóbus. Alvara se už v té chvíli zmocnila celkem nepochopitelná lítost. Něco krásného, co bylo, náhle zmizelo, a on věděl bez nejmenších pochybností, že zbylý obraz světa bude brzo ještě ošklivější. "Teď s dovolením přidám několik doplňkových grafů," řekl Griegův hlas. Kolem koule se objevila řada sloupcových grafů a jiných diagramů, které ukazovaly stav lesů, mořské a pozemské biomasy, teploty, složení atmosféry a další informace.

"Simulace poběží rychlostí jednoho standardního roku každých deset vteřin," řekl Grieg, "A západní polokouli nechám natočenou tak, abyste mohl sledovat osud Hadu." V příslušné pozici na okraji Velké zátoky se objevila bílá tečka. "To je poloha Hadu."

Guvernér už neřekl nic dalšího. Nechal za sebe mluvit simglóbus, částečně přímými obrazy, částečně tím, co ukazovaly grafy.

Jako první zemřely oceány. Dravci na vrcholu potravního řetězce se přemnožili a téměř vyhubili středně velké druhy, ryby a další tvory, které se živily sebou navzájem a nejrůznějšími druhy planktonu a na oplátku samy poskytovaly potravu velkým dravcům. Když velkým dravcům došla potrava, vymřeli také.

Pak přišel plankton a řasy v oceánu, jejichž reprodukci už nic nekontrolovalo. Přemnožily se a oceány nemocně, přizračně zezelenaly. Pak moře zhnědla, jak řasy také vymřely, protože jich bylo tolik, že jim nestačila zásoba potravy, a protože absorbovaly prakticky každou molekulu kyslíčnicku uhličitého. Když už v oceánu nezbyli žádní živočichové, rostlinný život všude, v moři i na souši, hladověl po kyslíčnicku uhličitém. Jeho ztráta také způsobila, že Inferno ztrácelo stále víc tepla. Planeta začínala chladnout.

Alvar se stal nedobrovolným svědkem zkázy vlastní planety, díval se, jak Inferno dusí led. Voda, voda byla klíčem ke všemu. Žádný svět bez ní nemůže přežít, ale není nic platná - a může hodně ublížit - je-li ve špatném skupenství a na špatném místě. Teď dělala problémy ledová čepička. Linie na mapě naznačovala velikost severní ledové příkryvky, ale Alvar sám viděl, jak čepička roste. Led postupoval a za obět' mu padly severní lesy, mohutné kmeny stromů umíraly v příliš chladném vzduchu zbaveném kyslíčnicku uhličitého. V atmosféře s nadměrným podílem kyslíku a ve všeobecném suchu vznikaly lesní požáry i přesto, že led stále postupoval směrem k jihu.

-126-

Bílý led odrážel stále více tepla a světla než lesy a proces vychládání pokračoval, sílil, prosazoval se stále víc. Ale neochlázovalo se všude, to Alvar viděl. Jak lesy umíraly a led postupoval a celková teplota na planetě klesala, místní teploty v některých oblastech klesaly a v některých stoupaly. Měnily se směry větru. Bouře byly stále horší. Kolem jižních břehů Terra Grande byla místa, kde prakticky pořád řádily sněhové bouře, zatímco Očistec se začal podobat subtropům. Ale ledovec pořád postupoval, dál a dál na jih, stále víc vody se měnilo v sníh a led, takže se už nevracela do jižního oceánu.

Hladina moře se snížila. Oceány na Infernu, které nikdy nebyly moc hluboké, ustupovaly neuvěřitelnou rychlostí, jak se na severu zesiloval ledový příkrov. V jižním oceánu se začaly objevovat ostrovy. A vody stále ustupovaly, až se z Velké zátoky zase stal viditelný kráter. Bylo to teď kruhové moře, ze všech stran obklopené pevninou.

Ledová masa pořád postupovala a město Hades zmizelo pod sněhem a ledem.

Náhle se simulace zastavila. "Teď vidíte, jak bude tento svět vypadat přibližně za pětasedmdesát standardních let. Podle všeho nebude tou dobou na téhle planetě jiný život než my sami. Mohou se samozřejmě udržet určité izolované ostrůvky toho či onoho druhu, ale svět jako celek bude mrtvý." Alvar uslyšel ve tmě pochmurný, pohřební smích. "Až bude svět vypadat tak jako tady, myslím, že i my lidé budeme jen zbytkem populace na izolovaném ostrůvku."

"Já tomu nerozumím," protestoval Alvar směrem k hlasu bez tváře, který slyšel ve tmě. "Myslel jsem, že hrozí nebezpečí rozrůstání pouští, přehřátí planety, rozpuštění ledových čepiček."

"To jsme si mysleli všichni," odpověděl guvernér hořce. "Ty ne-četná a spíš symbolické pokusy o nápravu situace,

kteřé podnikli moji předchůdci, byly založeny na výpočtech a předpovědích tohoto efektu. Pouště měly růst, ledová čepička úplně zmizet, hladina moře stoupnout. Mám tady ve složkách založené plány na výstavbu hrází, aby moře nezaplavilo město!"

Alvar slyšel, jak guvernér vstal od ovladače. Obešel simglóbus, postavil se vedle Alvara a podíval se na zamrzlý svět. "Možná to, co říkám, není tak docela fér. Situace je neuvěřitelně složitá. Kdyby se jedna nebo dvě proměnné poněkud posunuly, tak by město skutečně

-127-

pohltilo moře a ne led. Vlastně první fáze našich revidovaných terra-formovacích plánů je zvrátit rovnováhu zpátky k tomu scénáři s rozšiřováním pouští a stoupaním moře -je to méně drastická katastrofa než led, který nás jinak čeká. Ještě jste totiž neviděli ty nejhorší důsledky ledového věku."

"Ale proč se snažit o ten pouštní scénář? Proč ne o něco stabilního mezi tím?" zeptal se Alvar.

"Výborná otázka. Odpověď zní, že naše současná situace je důsledkem směřování k nějaké zlaté střední cestě, které možná nebudeme schopni dosáhnout."

"Nerozumím."

Guvernér povzdychl. Tvář mu slabě osvětloval obraz umírajícího světa. "Když se tady vytvářely základy pro stabilní ekologii vhodnou pro lidi, neudělalo se to pořádně, a teď za to platíme. Správně terra-formovaný svět, když je nějak narušen, má vždycky tendenci sklouznout zpátky k té příjemné střední cestě. Tady ne. Život má být vyrovňavajícím prvkem životního prostředí, má uhlazovat extrémy. Ale život na Infernu slábne a oslabený systém má větší sklony k extrémům. To, co bychom považovali za "normální" pozemskou ekologii, se na Infernu stalo nenormálním, nestabilním přechodovým bodem mezi dvěma stabilními stavy - dobou ledovou nebo vyschlým kontinentem a vysokou hladinou moře. Z těchto dvou stabilních stavů je teď bližší led, a ten nás zabije.

Je možné, že to nejlepší, co ještě můžeme udělat, je vytvořit In-ferno s polozaplavenou a většinou pouštní Terra Grande. To nás jen zastaví a ochromí. Víte, pokud dokážeme zhoupnout trend znovu ve prospěch rozšiřování pouští, tak na téhle planetě aspoň zůstane život i tehdy, až se naše civilizace zhroutí!"

"Až se naše civilizace zhroutí!" vykřikl Alvar ohromeně. "Co to říkáte? To se skutečně stane?"

Grieg unaveně a rezignovaně povzdychl. "Asi bych měl říct jestli' a ne ,až', ale četl jsem spoustu tajných přehledů a zpráv, z kterých vyplývá, že zhroucení je mnohem pravděpodobnější, než si kdo představuje. Až se situace začne zhoršovat, lidé se začnou stěhovat pryč. Ne každý si to bude moci dovolit. Bude k dispozici příliš málo lodí. Ceny budou vysoké. Někteří lidé zemřou a mnoho dalších odletí. Pochybují, že by tu zbyla dost velká populace, aby udržela společnost-

-128-

nost v chodu, dokonce i za pomoci robotů. Možná všichni lidé vymřou, ale roboti přežijí. Kdo ví?"

Guvernér se zřejmě trochu vzpamatoval. Narovnal se, podíval se na Alvara a promluvil pevněji a klidněji. "Odpusťte. Moc mi toho leží v hlavě."

Chanto Grieg přešel jednou nebo dvakrát před Alvarem a zřejmě se snažil utřídit si myšlenky. Konečně promluvil.

"Jsme ve vyostřené situaci, šerife, a to v nejednom směru. S ekologickými problémy se míší politické a sociální otázky. Když se díváme na ekologii, musíme proto brát v úvahu i pravděpodobnost, že ti, kdo přežijí, nebudou moci udělat nic, aby planetu zachránili - že poslední, kdo může něco udělat, jsme my. Dobu ledovou přežít nemůžeme. Poušť ano. Takže se pokusíme vrátit planetu k trendu směřujícímu k poušti, a pokud dostaneme šanci, můžeme ji pak zkusit znovu terraformovat. To bude rozhodně lepší než to, co nás čeká teď," ukázal Grieg na simglóbus.

"Ale doba ledová nevypadá tak hrozně," namítl Alvar.

"Nezapomínejte, že jsem ten program zastavil. Ale máte pravdu, tohle všechno bychom mohli přežít, i kdybychom ignorovali ten strašný zločin, totiž námi zaviněnou smrt planety." Guvernér se zamyšleně díval na glóbus. "I led, který by zakryl město, není z globálního hlediska nepřekonatelný problém. Mohli bychom nad městem postavit kupoli nebo se ukrýt pod zem, jak to dělají Usedlíci. Ale tím to nekončí."

Guvernér se obrátil a vrátil se do tmy. Alvar slyšel, jak guvernér vyťukává na ovladači nové příkazy a napadlo ho, že tlačítka a spínače jsou typicky usedlický způsob řízení věcí. Proč ne hlasové příkazy nebo takové ovládání, aby vyhovovalo robotům?

Ale věděl, že jeho mysl jen hledá způsoby, jak uniknout před realitou, kterou mu Grieg ukazuje. Co má tohle všechno společného se mnou? přemýšlel poněkud nesvůj. Já jsem jenom policajt, který honí zločince. Já tu planetu neřídím. Ale už když si to říkal, věděl, že skutečnost je širší. A že tohle všechno s ním může mít společného až moc.

Chanto Grieg nastavil ovladače simglóbusu na další pohyb vpřed. Ledový příkrov se zvětšoval, moře dál ustupovala.

"Teď přijde bod zlomu," řekl Grieg, "Za osmdesát pět standardních let ode dneška. Moře ustoupila natolik, že se objevila vysočina kolem jižního pólu." Simglóbus se natočil jižními polárními oblastmi k Alvarovi a on vi-

-129-

děl polární pevninu, jak se vynořuje z vody a jak se na ní okamžitě utváří vlastní ledová čepička. "Polární oblasti byly skryté pod mořem, ale jsou podstatně vyšší než okolní povrch. Když moře dost klesne, objeví se polární kontinent.

A to nás zničí. Na jižním polárním oceánu byl led celou dobu, ale voda pod ním vždycky mohla volně proudit. Proudění cirkulují v poměrně složitých drahách, ale jejich výsledkem je, že se antarktické vody mohly mísit s vodami rovníkovými a vodami mírného pásma. Teplá voda se ochlazuje a chladná se zahřívá. Ale když bude na obou pólech souš, prudce se změní proudění v oceánech. Voda už nepřetéká ani jednou polární oblastí a proudy tedy nemohou zmírňovat rozdíl mezi

teplotami vody na jižním pólu a u rovníku. Oceány už nemají kde se zbavovat svého tepla. Což znamená, že teploty vody v jižních polárních oblastech prudce klesnou - a vody v rovníkovém a mírném pásmu vyletí prudce vzhůru. Celkové množství vody v oceánu se přitom také snížilo, což znamená, že oceán už prostě není schopen absorbovat takové množství tepelné energie.

Stoupá teplota vzduchu. Bouře jsou stále prudší. Voda v oceánech se vyvaří, zatímco na pólech je stále chladnější. Za sto dvacet let bude poslední volná voda na této planetě uzavřena v mohutných ledových příkrovech na severním a jižním pólu. Bude na nich taková zima, že se tam budou moci vytvářet jezírka tekutého dusíku. Ale mírné pásmo a rovník se doslova upečou zaživa.

Normální denní teploty v místech, kde je dnes Hades, budou asi minus dvacet stupňů Celsia. Denní teploty na rovníku dosáhnou bez potíží 140 stupňů. Bez vody a s tak vysokými teplotami vymřou poslední zbytky rostlinného života. Když rostliny už nebudou vracet do vzduchu kyslík, atmosféra přestane být dýchatelná, protože kyslík se nejrůznějšími chemickými reakcemi bude vázat ve skalách a v půdě. Jiné chemické reakce svážou ty zbytky dusíku, které nezmrznou v polárních oblastech. Atmosférický tlak prudce klesne. Bez tepelné izolace silné vrstvy atmosféry se sníží schopnost planety udržet teplo. Teploty na rovníku klesnou, až z celé planety bude mrazivá, vyschlá pustina, mnohem nepřátelštější ke všemu životu, než byla předtím, než se na ni dostali lidé. Tohle je současná prognóza pro planetu Inferno."

Alvar Kresh v hrůze zíral na obraz zmrzlého, vyschlého, mrtvého světa, který viděl před sebou. Zelená a modrá barva úplně zmizela.

-130-

Planeta byla jediná šedohnědá poušť, oba póly ukryté pod mohutnými, zářivě bílými ledovými čepicemi. Uvědomil si, že zatíná prsty do židle a že mu buší srdce. Přiměl se uvolnit prsty, zhluboka se nadechl, aby se uklidnil.

"No dobře," řekl, i když bylo jasné, že nic není dobře. "Dobře. Věděl jsem, že máme problémy, i když jsem netušil, že je to tak zlé. Ale co to všechno má společného se mnou?" zeptal se tiše.

Guvernér znovu rozsvítil a zvedl se od ovládacího pultu. "To je úplně jednoduché, šerife. Politika. Ve všem vždycky narazíme na politiku a na vlastnosti lidské povahy. Mohl bych podniknout frontální útok, pokusit se získat veřejnost na svou stranu, přimět všechny Pekelníky, aby se semkli a zachránili planetu. Abych to mohl udělat, musel bych celému Infernu ukázat to, co jste právě viděl vy. Vysílat to všemi dostupnými prostředky. Někteří lidé by fakta přijali. Ale ne všichni. Možná dokonce ani ne většina."

"A co by udělal ten zbytek?" zeptal se Kresh.

"Ne, ne. Přemýšlejte o tom chvíli sám. Přemýšlejte a pak řekněte vy mně, co by udělali."

Alvar Kresh se znovu podíval na suchou, zničenou mrtvolu světa, která visela před ním v prostoru. Co by udělali? Jak by reagovali? Ti plesniví tradicionalisté, toužící po minulé slávě; Železnáci; méně radikální lidé - jako on sám - kteří vidí za každým rohem usedlické spiknutí. Ti, kteří jsou prostě spokojeni se stavem světa a se svými životy tak, jak jsou, a tvrdě protestují proti každé změně. Co by udělali?

"Popřeli by to," řekl konečně. "Nastaly by výtržnosti, volali by po vašem odstoupení a kdekdo by začal publikovat studie dokazující, že se úplně mýlíte a že je všechno v pořádku. Lidé by tvrdili, že jste nastrčená figurka Usedlíků - spousta si jich to myslí už teď. Tak nebo tak, nejspíš byste v úřadě nevydržel ani do konce volebního období."

"To jste ještě optimista. Já bych řekl, že by bylo nepravděpodobné i to, že bych se dožil konce volebního období. Ale v širším smyslu slova na tom nezáleží. Všichni lidé umírají. Ale planety nemusejí, neměly by umírat. Rozhodně ne po několika stoletích života." Grieg se obrátil k Alvarovi zády a došel na druhý konec kanceláře. "Možná to zní nadneseně, ale pokud budu sesazen ze své funkce a nahrazen někým, kdo bude tvrdit, že je všechno v pořádku - tak jsem přesvěd-

-131-

čený, že se ekologie Inferna zhroutí. Možná jsem úplně šílený, nebo jsem egomaniak, ale jsem přesvědčený, že je to pravda."

"Ale jak o tom můžete neinformovat veřejnost?"

"Ale jistě, lidé se to musejí dozvědět," obrátil se Grieg znovu ke Kreshovi. "Nechtěl jsem naznačit, že to hodlám udržet v tajnosti. Stejně by to bylo dlouhodobě nemožné. Snaha udržet to natrvalo pod pokličkou musí nutně selhat. Ale stejně tak by selhal i pokus vyklopit to lidem všechno najednou. Dnešní průměrný občan prostě věří, že terraformovací systém potřebuje doladit, poopravit a uklidit. Není jim jasné, proč se musíme ponížovat před Usedlíky jenom proto, aby to pro nás udělali."

Grieg pomalu kráčel po kanceláři zpátky ke Kreshovi. "Bude nějakou dobu trvat, než je poučíme, než je připravíme na nebezpečí. Když se situace bude správně řídit, můžu dát debatě takový směr, aby lidé chtěli rozhodovat o tom, jak přestavět ekologii, a ne ztrácet čas úvahami, jestli je to vůbec zapotřebí. Potřebujeme, aby se zamysleli, aby se k tomu odhodlali, aby se dokázali vyrovnat s výzvou, která je čeká. A to můžeme dokázat, tím jsem si jistý.

Ale musíme si opatrně volit cestu. V současné chvíli je situace vratká a výbušná. Lidé mají spíš náladu se hádat než nechat se poučit. A přitom se s programem úprav musí začít hned, pokud vůbec máme mít naději uspět a přežít. A musíme použít ty nejsilnější, neúčinnější, nejrychlejší prostředky, které máme."

Grieg se zastavil těsně vedle Kreshe. Oči měl živé a odhodlané. "Jinými slovy," řekl, "naše jediná naděje na odvrácení katastrofy jsou Usedlíci. Bez jejich pomoci bude tahle planeta v podstatě mrtvá během jednoho standardního století. Zjistil jsem tedy, že jsem nucen přijmout jejich pomoc mnohem dříve, než se mi podaří o tom přesvědčit veřejné mínění. Ještě dodám, že Usedlíci nabídli pomoc za určitých podmínek, které jsem musel přijmout. Jedna z nich vyjde najevo

dnes večer.

Ale moje politické spojenectví s Usedlíky je přinejlepším vratké. Pokud nebude ten robotů útok uzavřen rychle a čistě, není pochyb o tom, že na téhle planetě dojde k politickému výbuchu, i když si nejsem docela jistý, jakou podobu na sebe vezme. Jestli vyjde najevo, že robot podezříván ze zločinu - nebo že jsou Usedlíci podezříváni ze sabotáže robotů - bude těžké, jestli ne nemožné, zabránit mým nepřátelům, aby Usedlíky vyhnali. A jestli se to podaří, Usedlíci si

-132-

nad námi umyjí nice. Bez jejich pomoci Inferno zemře. A vzhledem k posledním železnáckým útokům jsem přesvědčen, že Usedlíci jen hledají záminku k odchodu. Nemůžeme si dovolit jim ji dát."

Grieg už zase přecházel, tentokrát kolem hologramu, ramenem se dotýkal při zračně realistického obrazu budoucího mrtvého světa. Vrátil se ke Kreshovi a opřel se o jeho židli. Naklonil se k němu tak blízko, že Alvar ucítil na tváři jeho dech. "Vyřešte ten případ, šerife. Vyřešte ho rychle, čistě a dobře. Vyřešte ho bez komplikací a bez skandálu."

To poslední už zašeptal a v očích se mu objevil záblesk strachu. "Když to neuděláte," dodal, "odsoudíte tuhle planetu k zániku."

11

Starší seržant Tansaw Meldor se pohodlně opřel. Líně se díval, jak mladší seržantka Mirta Lusserová pilotuje letoun předjitní tmou. Usoudil, že Mirta je typický nováček: hrozně svědomitá, až příliš odhodlaná vykonávat každý detail své práce dokonale, skoro dojemně oddaná svým povinnostem. Musel jí to přímo rozkázat, než se odhodlala mu tykat. Brala vážně předpisy a strašně se snažila udělat všechno správně.

Z toho vyplývalo, že obvykle chtěla pilotovat letoun, což Meldorovi docela vyhovovalo. Svoje si dávno odlétal. Policejní hlídkové letouny nemohou pilotovat roboti, protože mnoho policejních činností může aspoň potenciálně ublížit lidem. Lidští policisté proto musejí vykonávat práci místo nich, pilotovat ty zatracené letouny, místo aby je nechali řídit roboty, jak to můžou dělat civilisté.

Vtip byl navíc v tom, že Vysídlenci se nikdy nesnažili žádné zařízení příliš automatizovat, protože věděli, že s ním stejně budou zacházet roboti. Všechno, co se dalo dělat manuálně, se tak taky dělalo, takže pilotáž byla mnohem složitější, než by musela být. Meldor si nikoli poprvé přál, aby mohli použít usedlické letouny. Při akcích v Usedlickém městě měl příležitost do jednoho nebo do dvou nahlédnout a jednou v něm dokonce letěl. Ty zatracené mašiny dovedou

-133-

létat samy, u řízení nemusí sedět ani člověk, ani robot. Autopiloti v nich jsou mnohem dokonalejší než ty zárodečné systémy ve vysídle-neckých letounech.

Ale ne, to se musí pořád zůstat u ovládání ve vysídleneckém stylu. Tudiž mu docela vyhovovalo, že pilotuje Lusserová, když už musejí být v tuhle hodinu ve vzduchu. Zatracený Kresh! Proč musel zburcovat hlídky rychlého nasazení? Meldor chtěl být doma v posteli a spát, ne tady ve vzduchu koukat, jak vítr nese od pouště závoje prachu. No, nic. Třeba budou mít kliku a stane se něco, co bude stát za to.

Meldor o tu poslední železnáckou výtržnost přišel. Trochu vzrušení by mu rozhodně nevadilo.

Obloha se rozjasnila úsvitem.

Kalibán v noci prochodil město, brouzдал se kdejakou čtvrtí, tam a zpátky ulicemi nejrůznějších typů, kráčel mnoha velkolepými prázdnými třídami a bulváry. Jistá část jeho vědomí věděla, že je bláznivě nebezpečné být takhle venku v ulicích. Musel předpokládat, že ať ti lidé, kteří mu rozkazovali, aby se zabil, už byli kdokoli, zkusí to znovu. Musel předpokládat, že jsou i jiní, kteří mu nepřejí o nic lepší osud.

Věděl, že by se měl ukrýt, zmizet z dohledu někam, kde by ho nikdo nenašel. Ale nemohl se k tomu přinutit. Postupně si uvědomoval, že něco hledá, aniž by věděl, co to je. Předmět, myšlenku, zlomek znalostí, který není v jeho databance. Odpověď.

Nevěděl, co hledá, a tím víc po tom toužil.

Ale přišel den. Roboti noci - dělníci, stavitelé - ustupovali robotům rána. Začínali se objevovat osobní sluhové, poslíčci, piloti letounů - a za nimi přicházeli i lidé, stále víc a víc lidí, jak je ranní světlo přitahovalo zpátky do centra města.

Zatím se o něj žádný robot ani v nejmenším nestaral. Ale lidé... Oni představovali ohrožení. Musel se ukrýt. Ale kde? Neměl ponětí, kde by měl hledat dobrý úkryt, kde by byl v bezpečí.

Opět zažil ten podivný pocit, jako by cítil nějaké vnitřní našeptávání, že jeho myšlenkový proces se jednostranně křiví. Nějak věděl, že strach z osobního ohrožení není u robota normální, ba že je prakticky neznámý. To byl další náznak těch emocí, které jako by číhaly

-134-

za každým rohem jeho databanky. Možná je první svého druhu, kdo se stal uprchlíkem.

Ale kde se skrýt a jak? V těch částech města, které už prozkoumal, nebo v těch částech, které ještě neviděl?

Kalibán se zastavil na nejbližší křižovatce před vchodem do nějakého obchodu. Uvažoval o tom, jaké má možnosti.

Poradil se s plánem města ve své databance a viděl, že ještě velkou část města nezná. Prochodil už hodně ulic a čtvrtí, ale neměl zatím důvod zkoumat ho systematicky, dům za domem, ulici za ulicí. Při svých toulkách už ale zjistil, že mapa není příliš podrobná a ani zdaleka úplná nebo přesná. Od té doby, co byla mapa vytvořena, se město změnilo. On sám byl minulou noc svědkem takových změn. Na plánu v databance chyběly celé budovy, nebo naopak na mapě byly, ale v městě ne. Na databanku se tedy zjevně nemůže spoléhat.

Bude to tedy muset být v oblasti, kterou už viděl. Ale i tam zdaleka neznal všechno. Kde by mohl -

"Hej, ty! Pomoz mému robotovi s těmi balíčky a pojd' za mnou k mému letounu."

Kalibán se poněkud překvapeně otočil. Za ním stál podsaditý muž, následovaný osobním robotem. Vyšli právě z obchodu. Robot nesl horu balíčků, která dosahovala tak vysoko, že přes ni neviděl.

"Tak dělej, dělej. Ti zatracení roboti z obchodu jsou všichni někde na pochůzkách a mě ani nenapadne vodit robota za ručičku, aby se někde nepřerazil."

Kalibán se nepohnul. Včera v noci se prostřednictvím tvrdé zkušenosti naučil, že slepě poslouchat rozkazy je nebezpečné, že nebezpečné je i zaplést se s lidmi.

"Tak co je s tebou?" štěkl muž. "Už máš nějaký přednostní příkaz, čekáš na svého pána, řekl ti, abys nikomu nepomáhal, nebo tak něco?"

"Ne," řekl Kalibán.

"Tak pomoz mému robotovi. To je přímý příkaz!"

Ale Kalibán už věděl, že poslechnout, napodobovat ostatní roboty je nebezpečné. Co kdyby mu tenhle člověk poručil nastoupit do letounu a odvezl ho na nějaké neznámé místo, někam, kam nesahá mapa v jeho databance? Co když ten člověk sbírá roboty a pak je pro potěšení ničí, stejně jako ta žena včera večer?

-135-

Kalibán s tím nechtěl nic mít. Bude nejlepší, když od toho člověka zmizí, odejde a najde si místo, kde by se mohl schovat před všemi lidmi.

Obrátil se k muži zády a šel pryč.

"Hej! Vrať se!"

Ale Kalibán měl hluboko v mozku vrytou včerejší lekci. Úmyslně toho muže ignoroval a šel dál. Najednou ho za paži popadla ruka. Ten člověk ho chytil, snažil se ho zarazit. Kalibán se mu vytrhl. Muž se po něm znovu sápal, ale Kalibán mu uhnul. Nakonec se rozhodl běžet. Bylo toho tolik, čemu nerozuměl, ale věděl, že na tomhle místě nechce zůstat o nic déle, než je nezbytně nutné.

Bez jediného ohlednutí Kalibán vkročil do vozovky, natáhl krok, až se změnil v hladký, stejnoměrný běh, a vyrazil ulicí vpřed.

Centor Palichan se ohromeně díval, jak velký červený robot utíká. Palichan byl naprosto ohromen a dost znervózněl. Ten robot odmítl přímý příkaz a navíc se ještě vytrhl, když ho chytil! To se rovnalo násilnému chování, násilí proti člověku, a k tomu ještě odmítnutí příkazu! Palichan vytáhl kapesní telefon a třesoucími se prsty, aniž by vlastně přesně věděl, co dělá, ho otevřel a vyťukal policejní tísňovou linku.

Přiložil si telefon k uchu. Na okamžik bylo ticho a pak se ozval robot operátor. "Policejní tísňová linka. Prosím uveďte druh vašich potíží." Byl to hladký, klidný, dokonale modulovaný hlas. Uklidňoval Palichanovu rozbouranou mysl, pomohl mu jasněji přemýšlet, což bylo nepochybně jeho účelem.

"Chci ohlásit závažné selhání robota. Robot, velký, kovově červený robot právě odmítl můj přímý příkaz a když jsem ho vzal za paži, vytrhl se mi. Pak utekl."

"Ano. Zaměřuji vaši současnou pozici. Kterým směrem se pohyboval, když utíkal, pane?"

"No, počkejme." Palichan musel chvíli přemýšlet, aby si uvědomil, kde je. Přiměl se jasně uvažovat, uklidnit se. "Na sever," řekl konečně. "Na sever odtud, směrem k třídě Aurora."

"Takže směrem k vládní budově?" zeptal se uctivý roboti hlas.

Palichan se podíval ulicí a uviděl zmíněnou stavbu. "Ano, ano, správně." Robot dispečer se nejspíš podíval na mapu a našel na ní zjevný orientační bod, který mohl Palichan použít k potvrzení polohy

-136-

a směni. To je od policie chytré, že její roboti všechno ověřují tímhle způsobem.

"Děkuji vám za zprávu, pane. Okamžitě vysíláme letoun rychlého nasazení, aby to prošetřil. Přeji vám hezký den."

Linka zmlkla a Centor Palichan zavřel telefon. Zastrčil ho zpátky do kapsy s pocitem hrdosti nad svou občanskou svědomitostí. Vedl svého robota, který pořád trpělivě držel jeho balíčky, zpátky k letounu a podařilo se mu naskládat tam všechno bez pomoci jiných robotů.

O pár minut později, když se jeho robot posadil za řízení a letoun se vznesl směrem k domovu, ho napadlo, že je divné, proč mu policie tak ochotně naslouchala. Proč mu věřili něco tak bláznivého, jako je zpráva o zdivočelém robotovi?

Proč se dispečer nepokusil ověřit si, jestli té zprávě, která zní tak zjevně bláznivě, skutečně správně rozuměl?

Zamrazilo ho, když si uvědomil, že to skoro znělo, jako by robot dispečer čekal na podobnou zprávu. Palichan nechtěl ani uvažovat o tom, co by taková věc znamenala. Ne, ne, lepší bude na to všechno nemyslet. On je pro klidný život. Že musel mít něco společného s policií, to už samo o sobě bylo dost nechutné.

"Naléhavé hlášení!" Starší seržant Meldor to řekl téměř dřív, než si uvědomil, že se rozsvítilo červené světélko. To je výsledek výcviku, napadlo ho. Díky němu můžeš jednat, a správně jednat, ještě dřív, než víš úplně jistě, co se děje.

Prolétl text hlášení, takže se mladší seržantka Lusserová mohla plně soustředit na řízení, a vybral údaje, které bude potřebovat, aby je dopravila k cíli. Nebylo třeba rozptylovat ji podružnými detaily právě ve chvíli, kdy se musela soustředit na složité vzdušné manévry.

"Co se děje, Tansawe?" ptala se Mirta Lusserová.

"Hlášení o zdivočelém robotovi, pohyb subjektu hlášen severně po Auroře od křižovatky Aurora - Solária." Meldor si ověřil polohu a vektory. "Směr 045," řekl.

Ale letoun už zatáčel a směřoval k severovýchodu. Vypočítala si to v duchu sama. Lusserová je dobrá pilotka, pochválil ji v duchu Meldor, vždycky ví, kde nad městem zrovna je a jak se dostat kamkoli jinam. "Krucí, Meldore,

zdivočelý robot? Znamená to snad, že ty pověsti jsou pravdivé!"

-137-

"Nebo ty pověsti neslyšeli jen policajti," podotkl zachmuřeně Meldor. "Jestli se civilisti dozvědí stejné nesmysly jako my, tak se někteří nejspíš dost vyděsí a já jim to ani nebudu mít za zlé. Začnou si kdeco představovat."

"To je nádhera," povzddechla Mirta. "To si užijem. Pozor, za deset vteřin jsme nad cílem."

Centor Palichan pořád nemohl uvěřit tomu, co se stalo. Viděl šíleného robota, mluvil s ním. Aspoň sám sebe přesvědčil, že právě tohle se stalo. Ne tak docela nevědomě si už celou historku přepřa-covával tak, aby ji mohl vyprávět přátelům; malinko víc přitom zdůraznil vlastní bystrozrakost a chytrost. Teď, když bylo po všem, to nebylo tak těžké. To setkání jako takové moc vzrušující nebylo. To teprve dozvuky, ten telefonát na policii, kvůli tomu mu začal příjemně běhat mráz po zádech. Možná jsou lidé, pro které by zavolat na policii nebylo žádné velké dobrodružství, ale pro Palichana to byl nejodvážnější čin, jaký zatím v životě udělal, a neměl proto výčitky svědomí, že si ten okamžik vychutnává.

Ale už toho bylo dost, usoudil poněkud podrážděně. Ano, rozhodl se Palichan, je načase, aby ho robot odvezl domů, je načase vrátit se k tichému a přirozenému pořádku věcí. Už teď si představoval klidný a hladký rituál poledního jídla, pokaždé stejná potrava servírovaná přesně stejným způsobem v přesně stejnou dobu. Jeho roboti věděli, jak moc si cení pořádku a pravidelnosti, a jeho roboti pilot už nepochybně vyslal signál domácímu personálu a varoval je, že pána něco rozrušilo. Nepochybně se postarají o to, aby byl zbytek dne ještě spořádanější než obvykle, aby se tím kompenzovalo to, čím právě prošel.

Ale přesto, napadlo ho, není vůbec špatné mít nějakou dobrou historku. Centorovo setkání se šíleným robotem! Uměl si představit, jaké tohle vyvolá vzrušení mezi jeho známými. Během několika vteřin už nevnímá okolní svět, představivost se mu vrátila a s vervou nafukovala nebezpečí a dramatickosti setkání s robotem - a jeho vlastní odvalu, s jakou si s ním poradil. Bylo to uspokojující duševní cvičení a on se začínal zase uklidňovat. Uvědomil si, že by ho docela zajímalo, jaké bude mít celá událost pokračování, co se s dotyčným robotem stane.

-138-

Ale pak do jeho vzpomínek na minulost zasáhla současná realita. Kolem pravého okénka jeho letounu se přehnal plnou rychlostí jiný, nebesky modrý.

Centor se za ním s otevřenými ústy, vyděšeně a ohromeně díval. Nebesky modrý policejní letoun! Pak se objevil další, další, ještě jeden, přelétaly kolem něj, stejným směrem jako on, ale mnohem rychleji, dva dokonce prolétly pod jeho letounem, ačkoliv to bylo porušení všech dopravních předpisů na téhle planetě.

Palichan si konečně uvědomil, že jeho vlastní letoun pohodlným tempem směřuje k severu podél třídy Aurora, stejným směrem, jakým se vydal ten zdivočelý robot. Podíval se z předního okénka a žaludek se mu najednou změnil v kus ledu. Viděl nejméně čtyři policejní letouny, dva přistávaly, ostatní zaujímaly velmi útočná hlídková postavení. Nemohl si být úplně jistý, ale měl dojem, že dokonce zahlédl červeného robota, stále směřujícího rychle k severu.

Centorův letoun se zachvěl a nadskočil v důsledku turbulencí způsobených policejní hlídkou. Palichan nebyl statečný nebo dobrodružný člověk, ani zdaleka ne. Ta trocha zvědavosti na pokračování jeho zprávy pro policii okamžitě vyprchala. "Otoč letoun, blázne!" vykřikl na svého robota. "Obrať! Obrať! Leť odtud pryč!"

V jeho hlase bylo jasně slyšet strach a paniku a robot pochopil naléhavost rozkazu. Prudce obrátil letoun vpravo, strhl ho mezi dva administrativní mrakodrapy a hnál se ulicí zpátky do středu města. Palichan se křečovitě držel sedadla a na čele mu vyrazil studený pot. Konečně letoun trochu zpomalil a zvedl se, jak s ním jeho pilot stoupal do rozumnější výšky.

Palichan seděl, lapal po dechu, srdce mu tlouklo, zatímco jeho letoun teď už pomalu směřoval k domovu.

Tak to by stačilo, usoudil. Bohatě stačilo. Jestli takhle vypadá vzrušení, tak tohle Centoru Palichanovi vydrží na celý život a ještě kousek. Život má být spořádaný, ovládaný, rozumný. Vesmír má pořád zůstat takový, jaký byl, má si udržovat stálou, šťastnou, klidnou rovnováhu. Neposlušní roboti? Bláznivé policejní honičky? Takovéhle zmatky se prostě nemají dít. Něco by se s tím mělo udělat.

Ale při té myšlence se zarazil. Náhle si totiž uvědomil, že vesmír zmatku a nejistoty, do kterého tak náhle nahlédl, se pravděpodobně nezmění jen kvůli námitkám Centora Palichana. Co by mohl udělat? Napsat tvrdý dopis guvernérovi? Zorganizovat všechny rozumně

-139-

myslící lidi, kteří chtějí jen to, aby je všichni nechali na pokoji, seskupit nejpokojnější a nejuzavřenější obyvatele Inferna ve skupinu stejně tvrdou a ke všemu odhodlanou, jako jsou ti děsiví Železnáci? Silou vymáhat, aby se takovéhle věci přestaly dít a všechno bylo zase normální?

Ale napadla ho ještě jedna věc, a to s intenzitou přímo fyzickou. Připusťme teoreticky - skutečně jen teoreticky - že přirozeností věcí je dít se, že naopak dlouhý poklid života na Infernu je výjimkou? Co když se ta výjimka právě hroutí a vesmírný zmatek kolem sebe chystá zasáhnout všechny?

Co když neexistuje nic "normálního", k čemu by se dalo vrátit?

Centor Palichan cítil, jak se mu hrůzou chvějí ruce, a věděl, že to má mnohem víc společného s tím, co možná brzo uvidí, než s tím, co viděl teď. "Odvez mě domů," řekl pilotovi. "Odvez mě domů, kde je bezpečno."

Kalibán za sebou při běhu uslyšel zvuky a ucítil prudký závan vzduchu způsobený letounem, který se žene rychle a nízko. Uslyšel kvílení kol dopadajících na chodník a věděl, že několik letounů přistálo na ulici. Další určitě dosednou před ním. Ano, už je před sebou viděl. Kvůli mě, myslel si. Ti všichni jdou po mně. Představuji pro ně nějakou velkou hrozbu, i když nevím, z jakého důvodu. Zničí mě, když budou moci. To byla jistota, ne možnost nebo teorie nebo

pravděpodobná hypotéza.

Už jsem se docela naučil usuzovat z neúplných skutečností, uvědomil si nějakou odtažitou součástí mozku, která se nezabývala potřebou uniknout a přežít. Ale už ve chvíli, kdy sledoval vlastní myšlenkové procesy, začal s únikem. Prudce se zarazil a zahrnul úzkou uličkou doprava, zatímco letouny mu přeletěly nad hlavou, protože se nedokázaly tak rychle zastavit. Tři, čtyři, pět, šest je jich. Ale takhle snadno se jich nezbaví. Tentokrát ho vážně hledají, teď jdou tvrdě po něm. To mu bylo jasné ze skutečnosti, že poslali tolik policistů a letounů. Ale kam se obrátit? Kde se skrýt? Otázka náhle získala na mnohem větší naléhavosti, protože ulička končila slepou zdí.

Otočil se a uviděl dveře vedoucí do budovy, jejíž zeď tvořila severní stranu uličky, a ještě jedny v jižní stěně. Kalibán zkusil první dveře a zjistil, že se dají snadno otevřít. Právě do nich chtěl vběhnout, když ho něco napadlo. Zkusil dveře na jižní straně uličky a zjis-

-140-

til, že jsou pevně zamčené. Dobře. Výborně. Kalibán rozbil jižní dveře, vyrval jez veřejí. Pak se vrátil k severním dveřím, prošel jimi a pečlivě je za sebou zavřel.

Napadlo ho, že to musí být hrozně starý trik a taky dost zjevný. Ale oni nebudou vědět, jak si poradit s robotem schopným klamu a podvodu, i když jen takhle jednoduchého. Budou ho podceňovat, tím si byl jist. A toho může využít.

Vkročil do budovy a začal hledat cestu k úniku.

Tansaw věděl, že jejich letoun reagoval první. Ale stejně jim to nebylo nic platné. Aspoň tři další letouny byly v takovém postavení, že se na místo dostaly rychleji. Mirta letěla tak dobře, že dva z nich těsně předešla, ale pořád tu ještě byl Jakdallův letoun, támhle těsně před nimi. Kolem něj se nemohli nijak protáhnout, aby byli první. A sakra, támhle je! Dábelky rudý robot utíkal prostředkem ulice. Mají ho! Ne, kruci, nemají. Robot se náhle obrátil a vrazil do uličky. Jakdallův letoun roztáhl brzdicí žaluzie a podvozek, obrátil chod, chystal se co nejrychleji přistát. Mirta strhla jejich vlastní letoun výš, aby se nesrazili. Vzduch kolem se rozkolísal a rozburácel, jak se dostali do turbulence způsobené Jakdallovým letounem. To byl konec. I když je Mirta vynikající pilotka, po tomhle už nedokáže letoun vyrovnat tak, aby nepřeletěli příliš daleko. Ztracené! Měli čekat, že ten červený parchant takhle uhne. Ano, standardní robot by se o únikové akce nepokoušel, ale standardní robot by taky neprchal před policií. Na brifingu je varovali před "atypickým chováním" tohoto robota. A teď jsou ze hry. Už se nedokážou dostat do výhodné pozice dřív, než při stane Jakdall a ostatní.

Tansaw si najednou uvědomil, že Mirta nesklopila nos letounu znova dolů. Pořád ještě směřovali nahoru a ven.

Tansaw zrovna chtěl něco říct, když ho náraz vrhl proti bezpečnostním pásům a přední trysky zařvaly. Žaludek se mu zvedl, když Mirta dupla na zpětný chod a použila předních trysek k tomu, aby letoun překloupila přes ocas, tvrdě zabrzdila couvacími tryskami a obrátila nos stroje vzhůru. Konstrukce letounu pod těmi tlaky sténala a duněla a zároveň se roz-ječela signalizace v nebezpečí. Tansaw sotva stačil popadnout dech, když Mirta vypnula zároveň přední i zpětné trysky. Letoun po zlomek sekundy volně padal a pak znova vyrazil vpřed, když Mirta zapnula normální akceleraci.

-141-

Ale pořád ještě letoun nevyrovnala. Zvedala nos k nebi ve stále ostřejším a ostřejším úhlu, dokud letoun doslova nestál na ocasu. Tansaw popadl opěrky svého sedadla a křečovitě se jich držel. Nos se nahýbal dál a dál, až leželi na zádech, a Mirta pořád nevyrovnala. Sakra, ona chce udělat plnou smyčku! Letoun se teď překloupil a po nekonečný okamžik letěl úplně po zádech.

Tansaw se okénky nad svou hlavou podíval dolů a viděl zemi tam, kde mělo být nebe, podíval se na zářivý obraz města pod sebou, slunce svítající na východě, které svými teplými paprsky právě dosáhlo k základnám nejzápadnějších mrakodrapů, civilní letouny, které se rozprchly jako vyplašení ptáci, když se policejní letouny vrhaly na svou kořist. Pak Mirta sklopila nos letounu dolů a vrhla se přímo k zemi, obvykle tichý stroj sténal námahou, vzduch kolem nich doslova ječel.

Dolů, dolů, dolů. Tansaw letmo pohlédl na Mirtu. Byla zachmuřená, odhodlaná, zuby zaťaté, divoce se soustřeďovala. V posledním možném okamžiku letadlo zvedla a pustila zpětný chod. Byli zpátky nad třídou Aurora, o sto metrů dál na jih od místa, kde se robot obrátil, a stále letěli pořádne rychle.

Mirta vyrovnala stroj a znovu zažehla přední trysky, rvala se s letounem, který měl tendenci se ve vzduchu převrátit. Náhle přední trysky zhasly a oni se elegantním obloukem obraceli do uličky, ani ne deset vteřin po Jakdallovi a jeho partnerovi.

Mirta vysunula podvozek, vypnula pohon a už byli na zemi.

"Tomu tedy říkám pilotáž, Mirto," pochválil ji Tansaw, ale v duchu uvažoval, jestli na to šerif Kresh bude mít stejný názor nebo zda ji vyhodí od policie jako hrozbu leteckému provozu. Ale jedna věc byla jistá - jestli někdy dojde na debatu o tom, zda je moudré, aby policejní letouny pilotovali lidé, může Tansaw poukázat na ten let, který právě absolvoval. Žádný robot by nikdy takhle neletěl, ať už by to bylo jakkoli naléhavé.

Ale teď nebyla vhodná doba na to lámat si hlavu s takovými věcmi a jeho partnerka neměla rozhodně náladu na klábosení. Mirta, pořád ještě zachmuřená a popelavě bleďá, otevřela dveře na své straně letounu a vyskočila ven dřív, než si Tansaw odepnul pásy. Otevřel vlastní dveře a vylezl ven s připravenou zbraní. Podivná a děsivá představa, že potřebuje laserpal proti robotovi.

-142-

Tansaw pocítil určité zadostiučinění, když si uvědomil, že Jakdall a jeho partner ztrácejí poslední zbytky náskoku tím, že si dávají s vystupováním načas, protože je tíží doslova hora vybavení. Jakdall se zřejmě rozhodl být připraven na všechno. Zbraně, nože, neprůstřelné obleky, stopovací zařízení, řezače, pět nebo šest dalších věcí, které Tansaw ani nepoznal - Jakdall měl na sobě úplně všechno kromě potápěčského vybavení. Jeho partner Sparfinch byl ještě víc naložený a v očích měl nervózní, nejistý pohled. Ten zelenáč byl napjatý jako luk. Tansaw děkoval vesmíru za to, že se dostal do páru s Mirtou a ne se Sparfinchem.

Jakdall se zachechtal. Ironicky Tansawovi a Mirtě zasalutoval. "Pěkná práce, kamarádi, ale za druhé místo žádnou cenu nedáváme. Tohle vedeme my. Pojď, Spáre. Usmážíme si robota."

"Rozkaz zní zajmout," varovala Mirta.

"No jo, jasně. Ale třeba na to začne být trochu moc horko." Jakdall se zasmál a zamrkal. "Tak pojď, Spáre." Bez přemýšlení a bez otázky se obrátil k vytrženým dveřím v jižní stěně uličky.

Jakdall gestem poslal Spára napřed a sám ho kryl. Spař ve dveřích zaváhal a oči mu nervózně těkaly. Vytáhl zbraň a naprosto zbytečně se vrhl do budovy parašutistickým kotoulem. Dovnitř bylo jasně vidět - nikdo tam nebyl. Ten robot se nebude schovávat v první místnosti, do které vlezl. Jak se zrovna chystal následovat svého partnera, když se zevnitř ozval tlumený rachot a úder.

"Mám ho!" vykřikl Sparův hlas. Jak, Tansaw a Mirta se vrhli dovnitř. Spař stál nad spáleným tělem malého mechově zbarveného robota. Jak se na něj letmo podíval a spustil dlouhý řetěz nadávek. "Krucí, Spáre, tenhle robot je zelený! Je to jenom obyčejný stavební údržbář."

"Já za to nemůžu," hájil se rozčileně Spař. "Jsem barvoslepý."

"Ale kruci. Pojď, prohledáme to tady." Jak se obrátil k Tansawovi. "Jdete taky, vy dva?"

"Nejděte napřed," zavrtěl hlavou Tansaw. "My zůstaneme hlídat tady, kdyby chtěl proklouznout zase ven." Mirta se obrátila a ostře se po něm podívala, ale Tansaw jí gestem naznačil, ať mlčí, ale udělal to tak, aby to Jak neviděl. Ten se rozesmál. "Skvělý plán, Tane. Na hlídání zad, na tos byl vždycky kanón. Pojď, Spáre."

Mirta se dívala, jak oba hlučně dupou směrem do přední části budovy, a pak se rozezleně obrátila k Tansawovi. "Sakra, Meldore, to je

-143-

musíš nechat, aby slízli všechnu smetanu, když jsem div nezlomila letoun vpůli, abychom tu byli včas? Měli bychom být s nimi na lovu, ne hlídat nějaké zatracené dveře!"

"Klid, Mirto. Jen jsem si nechtěl nechat ustřelit hlavu, kdyby Spař náhodou usoudil, že se podobáme robotům. Ten robot sem dovnitř nešel. Jen chtěl, abychom si to mysleli. Podívej se na tu místnost. Dveře jsou roztřískané, ale vevnitř není s ničím hnuto. Jen ať si to tady ti dva maniaci užijí. Já bych řekl, že ten robot je chytřejší než Jak - i když to zas není tak těžké." Obrátil se a vyšel zpátky do uličky, Mirta za ním. Ulička už byla plná policistů a dva nebo tři se hnali k rozbitým dveřím, když se z nich Tansaw a Mirta vynořili. Tansaw přešel ulici a zkusil druhé dveře. Snadno se otevřely. Tansaw významně pohlédl na Mirtu a vešel. Věděl, naprosto jistě věděl, že robot šel tudy.

Ale taky věděl, že se mu příliš nelíbí myšlenka, že by měl sledovat robota schopného vymyslet klamavou taktiku. A ten druhý poznatek ubral tomu prvnímu značně na šťávě.

Vešli do zšeřelého interiéru budovy. Nebylo tu skoro nic, jen kupy obalových bedýnek, které nikdy nebyly otevřeny. Hades byl plný takových budov - navržených, postavených i vybavených roboty a pak zapomenutých. Většina těch přízračných budov vypadala takhle, byly kompletní, ale prázdné. Takovéhle domy byly přímo darem z nebes pro zločinecké bandy, ideální místa k setkávání, ke skrývání, dokonalá ústředí, odkud mohli nejrůznější lumpové řídit své podvody a zločiny.

Zdálo se, že s touhle budovou se došlo až k dodávce nábytku, než byla uzavřena. Všude kolem byly pečlivě poskládané bedničky, takže přízemí bylo doslova bludištěm schovávaček. A kromě toho tu byla další, horní patra a suterén a servisní tunely pod ním. Dokonce i když ten robot opravdu vběhl sem, jak to kdy zjistí, nemluvě už o tom, jak ho budou hledat?

Pak ho Mirta popadla za paži a namířila světlo baterky na podlahu.

Prach. Podlahu pokrývala hladká, dokonalá vrstva prachu - a v ní bylo jasně vidět robotí stopy vedoucí dovnitř, kráčející v stejnoměrném, klidném tempu.

Oba policisté sledovali stopu soutěskami bedniček. Dveře vedly přímo na schodiště, jehož dveře byly otevřené. Mirta a Tansaw opa-

-144-

trně vešli. Privítal je chladný vánek proudící schodištní šachtou, který byl nepochybně součástí větracího systému. Jenže to také znamenalo, že tu není žádný prach. Žádné stopy. Kruci. No tak dobře. Nahoru nebo dolů? Kam šel?

"Směřoval rovnou ke schodům," řekla Mirta hlasitým šepem.

"A co z toho vyplývá?" zeptal se Tansaw.

"Že ví, kam jde. Musí mít dobrý vnitřní mapový systém. Nepohybuje se panicky. Má plán, přemýšlí napřed."

"Což znamená, že si musel spočítat, že když půjde nahoru, nepomůže si. Budeme moci uzavřít budovu a nakonec ho dostaneme. Takže šel dolů, do servisních tunelů." To bylo vždycky špatné. Tunely se táhly všude, aby roboti údržbáři mohli přinášet zásoby a poskytovat služby, aniž by ještě přispívali k dopravním zácpám na povrchu. A i přes všechna oficiální prohlášení, která to popírala, každý policista věděl, že existuje spousta tunelů, které nejsou na žádné mapě.

Některé byly prostě jen vyhloubeny a zapomenuty, některé byly úmyslně vymazány z mapové paměti - a některé vykopali roboti na příkaz nejrůznějších neoficiálních dobrodruhů.

"Správně." Mirta zastrčila zbraň a vytáhla ze saka stopovací a mapovací zařízení. Nastavila ovladače a podívala se na obrazovku. "Tady kolem to není tak zlé," řekla. "Mám tady jen jednu velkou horizontální šachtu, která ústí do téhle budovy."

"Můžeme ji uzavřít dřív, než se tamtudy dostane do jiného tunelu?" Všechny tunely - aspoň všechny oficiální tunely - byly vybaveny těžkými trezorovými dveřmi.

"Můžeme to zkusit," řekla Mirta. "Bude to těsné, ať tak nebo tak." Přistrčila si k ústům komunikační mikrofon. "Tady seržantka Lusserová, číslo 1231, pronásleduji podezřelého. Žádám okamžité uzavření všech přístupů do městského tunelu číslo A7 B26." Chvilí naslouchala čemusi ve sluchátku a Tansaw jednak cítil a jednak slyšel sérii vzdálených tlumených těžkých úderů. "To by mělo stačit," řekla. "Jestli se nedostal z B26 dřív, než jsme ji uzavřeli, tak ho máme." Tansaw se podíval na svou partnerku a kývl. "Je načase zavolat ostatní," řekl.

Kalibán slyšel úder zavíracích se dveří tunelu. Procházel úzkým tunelem rychlým, stejnoměrným krokem, ale teď se rozběhl a

-145-

utíkal na konec. Ale narazil na něj až příliš brzo a věděl, že je v pěkné kaši. Tyhle dveře tvořily pevný bezpečnostní uzávěr. Snažil se je otevřít silou, ale zřejmě byly speciálně navrženy tak, aby odolaly i síle robota, a i ovládací panel byl zamčený a pancéřovaný. Nahlédl do mapy ve své databance.

Tunel A7 B26 měl tvar písmene H, přístup do budovy nahoře byl uprostřed příčky a čtyři konce hlavních ramen ho spojovaly s hlavním městským tunelovým systémem. Sám tunel byl prázdný, nic než holé zdi, podlahy a stropy, a v paprscích podpěrné klenby byly zasazeny slabé lampy. Klenba vypadala jako z plastoceli, dvacet centimetrů v průměru, a paprsky byly pět metrů od sebe.

Kalibán najednou dostal nápad. Nahlédl do své databanky a ověřil si, že lidé vidí v mnohem omezenějším rozsahu vlnových délek než on. A jak se zdálo, jejich těla ani nemají vestavěné osvětlení. Obrátil se a utíkal tunelem, jak nejrychleji mohl, cestou strhával lampy, rozbíjel je, rozhazoval trosky na všechny strany. Během minuty byla podlaha tunelu posetá rozbitými lampami. Byla naprostá tma až na slabou zář dvou modrých očí asi dvacet metrů od sklápěcích dveří do budovy. Ale pak Kalibán přepnul na infra a dokonce i tohle světlo zhaslo. Natáhl ruce k jedné zdi tunelu, opřel se nohama o druhou a vystoupal tak nahoru, až se tiskl ke stropu mezi dvěma paprsky konstrukce. Tak měl aspoň o něco lepší šanci, že ho tady nezpозorují. Neměl žádný skutečný plán, neměl tušení, jak se dostat ven. Věděl jen to, že má šanci zůstat naživu o něco déle, když se bude držet ve tmě mimo dohled, než když bude pasivně čekat na svůj osud. Zdálo se mu, že tam visí a čeká absurdně dlouho. Jeho vestavěný chronometr mu říkal přesně, jak dlouho tam už je, ale počet minut a vteřin, které ubíhaly, nebyl jaksi vhodným měřítkem jeho situace. V tom bylo něco víc, protože bylo velmi pravděpodobné, že jsou to poslední minuty a vteřiny jeho existence vůbec.

Proč jim to trvá tak dlouho?

Konečně se ozvalo zařinčení a žuchnutí. Kalibán opatrně naklonil hlavu, aby vykoukl zpod oblouku, který ho skrýval. Otočil hlavu k vstupním dveřím. "Krucisakra," ozval se nějaký hlas. "Nejspíš rozmlátil všechna světla." Kalibán uviděl paprsek baterky, který dopadl z budovy dolů do tunelu. Jako většina lamp, které vydávají viditelné světlo, vyzařovala i poměrně velký podíl infračervených paprsků.

-146-

Lidská postava, pak další, další a ještě jedna, se protáhla otvorem. V infračerveném světle byly jasně vidět.

"No, aspoň víme, že tu pořád ještě je," řekla jedna z nich, když světlo baterky přejelo po podlaze a odhalilo rozbité lampy. "Nezdržoval by se rozbíjením světel, kdyby se stačil dostat k některému východu."

"Jsi připravený nadělat trochu škody, Spáre?" zeptal se jeden z těch dalších a zachechtal se.

"Jenom zajmout, Jaku," varovala třetí postava, jediná žena mezi nimi. "Pokus se na to nezapomínat, ano?"

"Nemám rád tunely," oznámil ten, kterému říkali Spař. "Dělá se mi z toho husí kůže. Nemůžeme sem natáhnout pár pořádných světel, než tam vlezeme?"

"Pro galaxii, vždyť je to jenom jeden pitomý robot v H-tunelu," odpověděl ten muž zvaný Jak. "Tak se prosím tě tak neděš."

Dveře nad nimi najednou znova zapadly ke zjevné nelibosti všech čtyř policistů. "No, on se odtud sice nemůže dostat, ale my taky ne," prohlásila ta žena poněkud nervózně.

"Mně se to nelíbí," protestoval Spař. "Nemůžeme ten poklop znova otevřít a jenom tam postavit hlídku?"

"Jo, a ten darebák ji praští a zmizí odtud, co," ozval se zase ten první hlas. "Koukej, Spáre, manuální číselná kombinace pro zámky je 274668. Když se ti rozklepou kolena, tak můžeš tamtudy ven. Hlavně nezačni vyvádět. Pojdte, trochu sebou pohnem. Mirto, ty a já si vezmeme východní stranu, Spař a Jak západní."

Ti lidé neuvažují jasně. To si myslí, že když oni jeho nevidí, on je neslyší! Ale ta manuální kombinace. To byla informace, kterou potřeboval. Kalibán zatáhl hlavu zpátky a ani se nepohnul, když dva policisté prošli přímo pod ním. Napjatě poslouchal; usoudil, že ti druzí dva skutečně šli na druhou stranu, do západní nohy "H". Slyšel je, jak zahýbají za roh a jdou k jednomu konci tunelu.

Tak tiše, jak jen dokázal, slezl Kalibán dolů po zdi, sestoupil na podlahu a obrátil se směrem, kterým odešli ti dva muži. Byl v pokušení použít kombinaci na přístupové dveře do budovy, ale nepochyboval o tom, že za nimi čeká spousta dalších policistů. Ne. Jeho jedinou nadějí bylo dostat se nějak přes tyhle dva, vyťukat číselnou kombinaci a doufat, že funguje. Došel ke křižovatce mezi příčným a

-147-

postranním tunelem a opatrně vykoukl. Táhle jsou, na severním konci. Kalibán znovu ucouvl do přičky. Zapřel ruce a nohy o zeď a znovu vystoupal ke stropu.

Po několika okamžicích oba policisté prošli kolem něho směrem k jihozápadnímu konci tunelu. Dělalí přitom poměrně velký hluk, protože šlapali ve zbytcích rozbitých světél. Kalibán se znova spustil ze stropu a tiše vykročil směrem, odkud ti dva muži přišli. Tady to je, dveře a vedle nich ovládací panel. Najednou ho napadlo něco nepříjemného. Co jestli si teď oni hrají s ním? Co když chtěli, aby tu jejich debatu vyslechl, a úmyslně mluvili tak hlasitě, aby je slyšel? Co když je kombinace nesprávná?

Ale na tom nezáleželo. Protože jestli kombinace nefunguje, stejně nemá jinou cestu ven. Je tu zamčený a tohle je jediný způsob, jak si otevřít. Kalibán vytřákal čísla tak rychle, jak to jen šlo.

Z druhého konce tunelu na něj dopadl paprsek světla, dost jasný na to, aby oslnil jeho infračervené vidění. "Táhle je!" zařval od světla Sparův hlas. Ozvalo se zahřmění, sykot, a Kalibán se vrhl k jedné straně tunelu. Střed dveří dostal strašlivý náraz. Dunivý výbuch protřhl pancéřované dveře a rozerval je na kusy. Úlomky zabubnova-ly Kalibánovi po těle, srazily ho k zemi. Vyhrabal se zpátky na nohy. Výbuch prorazil v obrněných dveřích právě tak velkou díru, aby se tudy Kalibán protáhl. Skočil do ní, drápal se skrz, doběla rozžhavený pancér syčel a praskal, Kalibánovy termosenzory byly přetížené na maximum. Ale pak byl venku z otvoru, venku v tunelech, unikl.

12

"Už toho mám tak právě dost, Donalde," řekl Alvar Kresh, když si při opožděné snídani u pracovního stolu přečetl zprávu o akci. Na tu snídani se těšil od časných ranních hodin, ale teď mu ani trochu nechutnala.

Chtěl se najíst pěkně v soukromí, doma, ne u pracovního stolu v kanceláři. Okolnosti určily jinak - řečeno mírně. A ani ty okolnosti, ani situace mu náladu nezlepšily.

-148-

Jen co se vrátil z guvernérový kanceláře, zjistil, že jeho policisté ztratili hlavního podezřelého v případě, který může doslova rozhodnout o osudu tohoto světa. Nadšený tím rozhodně nebyl.

"Tak my si jdeme pěkně poklidně popovídat s guvernérem," řekl Alvar tichým a rozumným hlasem a tónem zjevně předstíraného klidu. "Nejsem ve spojení s policií jednu jedinou hodinu a když se vrátím, zjistím, že moji podřízení pořádali nad středem města letecký den a vyděsili půlku obyvatelstva." Alvarův hlas byl stále silnější a rozčilenější. Vstal a zamračil se na Donalda. "Zjistím, že jeden z mých lidí se bez ohledu na výslovný rozkaz pokusil zabít podezřelého předtím, než byl vyslechnut a prozkoumán. Místo toho se mu málem povedlo vyhodit do povětří polovinu městského tunelového systému."

Věděl, zeje nespravedlivé a nelogické ječet na Donalda, ale musel si ten vztek na někom vylít. A Donald byl po ruce, přímo před jeho očima, snadný cíl pro jeho zuřivý vztek, a navíc se nebude bránit.

Ale dokonce i v největším záchvatu vzteku Kresh věděl, že to divadlo hraje taky pro vedlejší policejní služebnu. Nebylo to náhodou, že jeho kancelář nebyla zvukotěsná. Jeho podřízeným občas prospělo, když slyšeli "starého" vybouchnout. Alvar teď už řval naplno, úmyslně řval - ne na Donalda, ale na tenké zdi a na muže a ženy za nimi.

"Jinými slovy, jediný důvod, proč moji letečtí akrobati, moji pistolníci, moji skvělí policisté všechno nezvorali úplně, je to, že ještě ke všemu umějí mizerně střilet. Co se to s nimi sakra děje?"

Ta řečnická otázka zůstala viset ve vzduchu snad půl minuty. Donald tiše stál před Alvarovým stolem. Nakonec Alvar povzddechl, znova se posadil a vzal do ruky vidličku. Naštvaně ji zabodl do párku. "Vůbec se mi to nelíbí, Donalde," řekl nakonec tišeji, spíš jakoby pro sebe. "A jako by toho nebylo dost, tak z celého tohoto faska navíc ještě určitě vzniknou další pověsti. Mimo ty stovky svědků, kteří viděli naši přehnanou reakci, je tu ještě jeden civilista, kterého nemůžeme žádným způsobem umlčet, a ten už určitě teď vykládá všem svým známým o robotovi, který odmítl splnit rozkaz. Sám pánbůh ví, jak to skončí."

"Ano, pane. To je velmi nevhodné. A je tu ještě jedna dost nepříjemná zpráva. Říká se, že to oznámení, které má pronést večer Fred-

-149-

da Levingová, má nějakou souvislost s událostmi dnešního rána, ačkoli nikdo neví, jaká má ta souvislost být."

"No to je moc pěkné," zakvílel nešťastně Kresh. "Sakra, já vedu vyšetřování, a přitom ani já nevím určitě, jestli je to pravda. Po tomhle bude mít večer nejspíš dost slušné publikum."

"Mě napadlo totéž," řekl Donald. "Vaše obavy z velké policejní akce se ukázaly být oprávněné. Na celou situaci tak byla aspoň částečně upozorněna veřejnost. Způsobili jsme paniku, která mohla být od začátku pachatelovým záměrem."

"Ano, ano, já vím. Ale sakra, jakou jsme měli jinou šanci než na situaci reagovat? Nemohli jsme nechat toho Kalibána utéct - robota schopného násilí proti lidem - jen proto, že policejní pronásledování snad poděsilo pár lidí. Rozhodně ne v okamžiku, kdy jsme měli pozitivní identifikaci a přesnou polohu. Jenže jsme to všechno zvorali a on teď může být absolutně kdekoli pod městem."

"Pane, pokud vás mohu na okamžik přerušit," řekl Donald svým nejuctivějším hlasem. Alvar prudce vzhledl. Poznal ten tón. Donald ho používal v případech, kdy mu hodlal naprosto odporovat. "Vycházíte z předpokladu, který podle mého názoru musíme nyní považovat za nepodložený."

"A jaký předpoklad to je?" zeptal se Alvar obezřetně, zatímco vidličkou honil po talíři zbyteček vajec.

"Že Kalibán je robot schopný násilí proti lidem."

V místnosti bylo zase chvíli ticho, jen z vnějších kanceláří sem doléhal tlumený hluk. Tentokrát zase Alvar nevěděl, co odpovědět. Ale bylo jasné, že Donald už neřekne nic. "Počkej moment," řekl Alvar, odložil vidličku a dal obsluhujícímu

robotovi napůl bezmyšlenkovitě pokyn, aby tác odnesl. "To ty ses mě snažil přesvědčit, že náš podezřelý je robot."
"Ano, pane. Ale okolnosti se změnily. Najevo vyšly nové důkazy a zákonitosti. Opatrné závěry musíme poměřovat revidovanými fakty."

"Jaké nové důkazy a zákonitosti?"

"Zvláště jedna, pane, kterou jsem ještě nezkoumal. Potřeboval bych udělat myšlenkový experiment. Mám hypotézu, kterou potřebuji prověřit. Prosím, abyste měl se mnou trpělivost, ten experiment bude pro mě obtížný. Ale v tomto myšlenkovém experimentu budu nucen - přemýšlet - o - robotovi, který - ubližuje - lidem. Nepo-

-150-

chybně to znamená, že se mi bude těžko mluvit a myslet. Jistě jste si všiml, že dokonce i samotná ta představa působí, že se moje řeč znatelně zpomaluje a zastírá."

Obsluhující robot se obrátil k Donaldovi tak prudce, že příbor spadl z podnosu na zem. Robot si klekl, sebral vidličku a nůž a znova se postavil. Trochu se přitom potácel.

Donald si všiml reakce druhého robota. "Pane, než o tom budeme dál mluvit, mohl byste možná poslat obsluhujícího robota pryč, aby se předešlo zbytečnému poškození jeho mozku."

"Cože? Aha, ano, jistě." Alvar gestem propustil robota a ten vyšel z místnosti s tácem v ruce. "A teď, Donalde, co je to za myšlenkový experiment? Jestli je riskantní, tak ho nechci dělat. Nechci, aby ses poškodil, Donalde," řekl Alvar s obavou v hlase. "Potřebuju tě."

"Děkuji, pane. Ale jsem přesvědčen, že vzhledem k tomu, jak je můj pozitronický mozek posílen pro policejní práci, je riziko významného trvalého poškození jen zanedbatelné. Budete se mnou ovšem muset mít trpělivost. Také bych tím myšlenkovým pochodem nerad procházel víc než jednou. Bude to pro mě nepochybně nepříjemné a riziko trvalého poškození by se zvětšilo, kdybych to musel opakovat. Požádám vás tedy, abyste dával dobrý pozor.

Chci sám sebe postavit do podmínek, do jakých se dostal tenhle Kalibán přinejmenším ve dvou případech, jednou ve skladišti s rozbíječi robotů a jednou právě před krátkou dobou v tunelu s policisty. V obou případech Kalibána obklopovala skupina lidí, kteří zjevně ohrožovali samotnou jeho existenci. Hodlám probrat okolnosti každé události a zjistit, jak by reagoval vysoce vyvinutý robot se třemi zákony a jaký by byl výsledek. Stručně řečeno, co by se stalo, kdyby se do takových okolností dostal robot s mou myslí a Kalibánovou velikostí a silou."

"Ano, dobře," řekl Alvar poněkud zmaten.

"Provedu to tedy." Kresh seděl a asi minutu se díval, jak Donald stojí proti němu naprosto nehybný a jakoby přimražený na místě.

Pak se Donald probudil, a to procitnutí bylo kdovíproč víc znepokojující, než když se předtím pohybovat přestal.

"Dobře," řekl sám k sobě. "První část mé hypotézy je správná. Kdybych se v kterékoli z těch situací ocitl já, byl bych zničen, zabit na místě." V jeho hlase bylo jasně znát uspokojení.

"Je to všechno?" zeptal se Alvar, naprosto zmatený.

-151-

"Ne, ne, pane. V jistém smyslu jsem ještě ani nezačal. Jen jsem ověřoval výchozí předpoklady, když dovolíte. Teď musím přejít k mnohem obtížnější části experimentu. Musím se vmyslet do pozice bytosti vysoké inteligence, velmi rychlé a silné, s vynikajícími smysly a reflexy, která se ocitne ve stejné situaci. Ale tato hypotetická bytost je ochotná a schopná se bránit jakýmkoli prostředky, a to včetně útoku na člověka."

Alvar zalapal po dechu a pohlédl na Donalda s úlekem. Ani nechtěl myslet na to, kolik robotů už bylo naprosto zničeno jen tím, že mnohem všeobecněji uvažovali o možnosti ublížení lidem. Představit si takové násilí spáchané úmyslně jím samým je ta nejděsivější a nejnebezpečnější myšlenka, která může robota napadnout. "Donalde, nevím, jestli -"

"Pane, ujistěj vás, že si uvědomuji rizika mnohem důkladněji než vy. Ale jsem přesvědčen, že ten experiment může mít klíčový význam."

Než stačil Alvar dál protestovat, Donald znova ztuhl. Ale tentokrát nezůstal nehybný. Začaly se objevovat nejednotnější trhané pohyby a tiky a stále se zhoršovaly. Jedna noha vystřelila ze země a Donald se skoro překotil, než se vzpamatoval a znova získal rovnováhu. Z jeho mluvítka se ozval vysoký, podivný zvuk, jehož frekvence kolísala nahoru a dolů. Modrá záře jeho očí potemněla, pak prudce zasvítla a zhasla. Paže, které držel spuštěné, sebou škubaly. Prsty se svíraly a rozvíraly. Zdálo se, že se znova kácí. Alvar vyskočil, oběhl stůl a popadl Donalda za ramena, aby svého starého přítele, svého věrného služebníka podepřel.

Už když to dělal, uvědomil si, že je tím sám šokován. Přítel? Věrný služebník? Nikdy si vlastně neuvědomil, že o Donaldovi uvažuje takhle. Ale teď se náhle objevila možnost, že Donalda ztratí, že ho právě teď, v téhle chvíli ztrácí, a uvědomil si, jak hluboce si nepřeje, aby k tomu došlo.

"Donalde!" zavolal. "Přestaň! Přeruš to! Ať už děláš cokoli, přikazuju ti, abys přestal!"

Donaldovo tělo sebou znovu podivně zaškubalo, robot se Alvaro-vi vytrhl a o dva tři kroky couvl. Oči mu zazářily nepřirozeným jasnem a pak nabyly normálního vzhledu. "Já - já - vám děkuji, pane. Děkuji, že jste na mě zavolal. Myslím, že bych se byl z toho sám nedokázal dostat."

-152-

"Jsi v pořádku? Co se ti to sakra stalo?"

"Jsem přesvědčen, že mi nic není, pane, i když by bylo možná prozíravé, kdybych později prošel diagnostickou kontrolou." Na okamžik se odmlčel. "Pokud jde o to, co se stalo, byla to těžká kognitivní smyčka. Víím, že lidé jsou schopni zaujímat dva protichůdné pohledy bez velkého napětí. U robotů to tak není. Byl jsem nucen simulovat

chování, v němž chybějí zábrany, ačkoli moje činy samozřejmě ovládají tři zákony. Bylo to krajně znepokojivé." Donald na okamžik zaváhal, podíval se na Alvara a poněkud naklonil hlavu. "Nikdy jsem si neuvědomil, jak podivná a nejistá, jak bez vodítek musí být lidská existence. My roboti známe svou povinnost, svůj účel, své místo, svá omezení. Vy lidé nic takového nemáte. Jak podivný musí být život, kde je všechno dovoleno, ať už je to možné nebo ne. Pokud se mohu zeptat, pane -jak to lidé dokážou? Co dělají se vši tou svobodou, kterou jim poskytují roboti?"

Alvara ta otázka zmátla a překvapila. Pořád ještě byl vyvedený z rovnováhy Donaldovým experimentem, takže odpověděl upřímněji, než by si kdy dovolil, kdyby si odpověď rozmyslel. "Vyplytvají ji," řekl. "Nedělají se svými životy nic. Jediné, na čem jim záleží, je to, aby byl jeden den jako druhý." Uvažoval o stížnostech, které mu ležely na stole, kde civilisté fňukali, jak jim policisté ráno zkomplikovali život, když se pokoušeli chytit Kalibána, a vůbec je nezajímalo, že to bylo v zájmu ochrany jejich životů. "Jsou přesvědčení, že každá změna může být jen k horšímu. Bojují proti změně - a tak se starají taky o to, aby nemohla nastat ani žádná změna k lepšímu."

Ale pak se Alvar zarazil a odvrátil se od Donalda. "Sakra, to není fér. Aspoň ne všechno. Ale já jsem se dneska ráno dozvěděl, jak jsme sami sebe odsoudili k záhubě vlastní lhostejností a popíráním skutečnosti."

"Omlouvám se, pane. Nechtěl jsem odvádět hovor k takovým nepodstatným otázkám."

"Nepodstatným?" Alvar se vrátil ke stolu a s povzdechem se posadil. "Myslím, že problémy změny a svobody jsou otázkám tohohle případu možná hodně blízké. Snažili jsme se zjistit, jak byla napadena Fredda Levingová a kdo to udělal. Ale ani nás nenapadlo ptát se, proč ta rána dopadla. Já ti řeknu, na jaký důvod nejspíš přijdeme, Donalde." Najednou mluvil rozčileně a dychtivě. "Důvod - motiv -bude změna a obavy z ní. Nejspíš je to něco, co souvisí s politikou

-153-

tohohle všeho. Schyluje se k nějaké velké změně a někdo buď chce tu změnu chránit - nebojí zastavit. Tohle zjistíme. Ale sakra, zase už mluvíme o něčem jiném."

Ale Alvar to udělal schválně. Chtěl dát Donaldovi čas, aby se uklidnil, aby se jeho pozitronický mozek na chvíli soustředil na méně děsivé a zneklidňující myšlenky. Alvar věděl, že otázka motivu zločinu a vhled do lidské psychologie, který to poskytuje, Donalda vždycky fascinovaly. "Ale co tvůj experiment, Donalde? Jaké jsou výsledky?"

"Stručně řečeno, pane, potvrdil mou původní hypotézu - že - že bytost s fyzickými schopnostmi robota, ale bez zábran v chování a značně motivovaná k ochraně vlastní existence, mohla - za- zabít všechny Usedlíky ve skladu a všechny policisty v tunelech. A navíc by to pro takovou hypotetickou bytost bylo bezpečnější, než kdyby jednala tak, jak jednal Kalibán."

"Co tím chceš říct?"

"Zdá se mi, že Kalibán jednal tak, aby se chránil, ale nesnažil se ublížit lidem. Pokud k něčemu takovému došlo, bylo to pouze v nezbytné sebeobraně a možná náhodou. Není pochyb o tom, že zapálil sklad. Ale nemáme důkaz, že to udělal schválně."

"Tak, jak to říkáš, mi připadá skoro lidský, Donalde."

"Ale, pane, jak jsem právě podotkl, člověk nemá v chování žádné zábrany."

"Ale má, Donalde. Hluboké a silné zábrany, které si vytváříme my sami a naše společnost. Jen málokdy se stane, že by nevydržely. Není to takový neměnný kodex jako tři zákony, nikdo nám je neukládá zvenčí, ale lidé se učí vlastním zákonitostem chování. Ale neutíkejme už zase. Přemýšlel jsem o tom, že Laboratoře Freddy Levin-gové jsou experimentální zařízení. Ještě jsme se nezeptali, jaký druh experimentu měl představovat Kalibán. Co chtěla Fredda Levingová vytvořit? Selhal jí ten experiment? Nebo uspěl?" Něco ho napadlo a srdce se mu přitom málem zastavilo.

"Neboje ten experiment právě v chodu a pokračuje podle plánu?"

"Nerozumím, pane."

"Když se robot poprvé probudí, ví všechno, co potřebuje vědět. Lidé přicházejí na svět a nevědí nic o tom, jak ten svět funguje. Co když Levingová chtěla zjistit, jak by se choval robot, kdyby se musel učit? Co když ten Kalibán jedná podle tří zákonů, ale má tak omeze-

-154-

ný soubor dat, že například neví, co to je člověk. Co když ho Fredda Levingová vyslala do města, aby zjistila, jak dlouho mu bude trvat, než se naučí, jak to na světě chodí?"

"To je skutečně značně znepokojující myšlenka, pane. Těžko mohu uvěřit, že by paní Levingová byla schopna pustit se do tak nezodpovědného experimentu."

"No, něco skrývá docela určitě. Ta včerejší přednáška byla za současného stavu věcí dost výbušná. A mám takový pocit, že v té druhé bude těch šrapnelů ještě víc. Třeba se pak dozvíme ještě něco."

Alvar Kresh se podíval na stůl a uvědomil si, že se myšlenkami vrací k běžnému provozu policie. Personální zprávy. Požadavky na vybavení. Nudná byrokracie mu po chaosu posledních několika dní připadala ohromně přitažlivá. Nejlepší bude, když se do toho dá. "To bude zatím všechno, Donalde."

"Pane, než odejdu, rád bych vám sdělil ještě jednu věc, o níž si myslím, že byste ji měl vědět."

"A co to je, Donalde?"

"Ta rána na hlavě Freddy Levingové, pane. Policejní laboratoř zjistila, že ji Kalibán skoro určitě nemohl způsobit."

"Cože?"

"To je další z těch nových důkazů, pane. V ranně se našly stopy červené barvy, pane."

"Ano, já vím. Co je sní?"

"Byla to čerstvá barva, pane, ještě ne docela zaschlá. A co víc, podle specifikací k tělu Kalibánova typu je příslušná barva součástí vnějších tělesných panelů. U tohoto typu těla se barvy míchají přímo do materiálu používaného k výrobě panelů. Ty panely se nikdy nenatírají. Materiál je navržen tak, aby byl odolný proti skvrnám, barvivům a barvám. Krátce řečeno, na tom materiálu se nic neudrží, proto se také musí napouštět barvou hned při výrobě."

"Takže ta barva se prostě nemohla Kalibánovi odloupnout z paže."

"Ne, pane. To znamená, že někdo jiný, patrně s úmyslem nastrčit zločin na Kalibána, natřel robotí paži načerveno a udeřil s ní Freddu Levingovou. Předpokládám dále, že ta osoba není obeznámena s výrobou robotích těl, i když to komplikuje situaci, protože všechno ostatní naznačuje, že útočník něco o robotice ví."

-155-

"Ledaže by ta červená barva byla úmyslná klamná stopa." Alvar se na chvíli zamyslel. "I tak to mohl být Kalibán, nebo někdo jiný, kdo věděl něco o výrobě tohoto modelu robota. Kalibán si mohl nabarvit paži načerveno proto, aby zmátl stopy. Nejspíš by ho napadlo, že na tu záležitost s barvou přijdeme a že si budeme myslet, že to on udělat nemohl."

"Předpokládáte u Kalibána dost značnou dávku předvídavosti a prohnání, zvláště vzhledem k tomu, že jste před chvílí říkal, že možná neví, co je to člověk."

"Hm. S tebou je, Donalde, ta potíž, že musím být až moc upřímný. No tak dobře. Jestli to Kalibán neudělal - tak kdo to krucisakra udělal?"

"V tomhle směru vám bohužel žádný názor nabídnout nemohu."

Kalibán došel na další křižovatku tunelů a chvíli zaváhal, než se rozhodl, kudy dál. Zatím v podzemním městě neviděl jediného člověka, ale zdálo se, že není ani moudré pohybovat se ve společnosti robotů. V levé větvi tunelu to vypadalo na menší provoz, vykročil tedy tam.

V některých okamžicích, a nebylo jich od jeho probuzení málo, Kalibán pocítil cosi velmi podobného osamělosti, ale teď rozhodně po společnosti nijak netoužil. Teď potřeboval zmizet, aby mezi ním a jeho pronásledovateli ležela co největší vzdálenost, co nejvíce křižovatek a zákrutů. Pak si potřeboval někde sednout a přemýšlet.

Roboti tady dole byli úplně jiní než ti, které viděl na povrchu. Nebyl tady ani jediný osobní sluha, žádní nosiči a poslíčkové. V těchto chodbách byli roboti mohutnějších typů, hmotné, těžké stroje tmavých barev. Málo se podobali těm jasně barevným modelům nahoře. V porovnání s těmihle byli ti na povrchu pouhé hračky. Tihle podzemní roboti byli spíš příbuzní údržbářům, kteří se na povrchu lopotili jen za noci. Skuteční dělníci pracují v noci a v podzemí, pomyslel si Kalibán. V té myšlence, v té představě bylo něco znepokojivého.

Začínal chápat, že tohle je svět, kde skutečná práce, práce, která něco vytváří, je nechutná a musí se dělat tak, aby nebyla na očích. Lidé patrně pohrdají samou představou práce. Naučili se, že to je věc, kterou není vhodné vidět, natož vykonávat. Jak mohou žít, když o sobě vědí, že jsou zbyteční a rozmazlovaní trubci? Mohou skutečně

-156-

takhle žít? Ale jestli připouštějí, aby je roboti tolik obskakovali, pak určitě musejí jako jedinci ztrácet schopnost dělat většinu věcí sami. Ne, to není možné. Nemohou přece připustit, aby byli tak bezmocní, tak zranitelní, tak závislí na vlastních otrocích.

Chodby pod střední částí města byly čisté, suché a světlé, plné aktivity, roboti pospíchali za svými úkoly všemi směry. To ale Kali-bánovým potřebám nevyhovovalo. Poradil se se svou vestavěnou mapou a vyrazil k okraji systému. Všiml si, že hlavní tunely a starší tunely jsou osvětleny ve vlnových délkách viditelných pro lidi. Snad to byl nějaký pozůstatek z dob, kdy tudy chodili i lidé. Ty novější byly osvětlené infračerveně, což bylo tiché svědectví o tom, že časy lidské přítomnosti jsou dávno pryč.

Kalibán šel dál a dál, k okrajovým částem systému, kde dokonce i infračervené světlo bylo horší a horší. Infračervená světla se měla rozsvěcovat, jak se k nim přiblížil, a zhasínat, když odešel, ale stále méně a méně senzorů zřejmě fungovalo. Nakonec už kráčet v úplné tmě. Kalibán zapnul svůj vlastní vestavěný zdroj infračerveného světla a posvítil si na cestu sám.

Také tunely byly stále horší. Tady, poměrně daleko od centra, byla většina z nich poloopuštěná, chladná, vlhká, špinavá a zatuchlá. Povrch Inferna je sice doslova vyprahlý, ale tady bylo jasné, že je tu i podzemní voda. Tu a tam stékaly po stěnách potůčky. Zdi se potily a ze stropu kapalo; kapky dopadaly na zem s hlasitým plesknutím, které se v tichu daleko rozléhalo. Sem na okraj se odvažilo jen pár robotů nižšího druhu, kteří pospíchali chodbou za svým cílem a Kalibána si nevšímali.

Kalibán odbočoval a odbočoval a pokaždé si vybral ten tunel, kde byl nejmenší provoz. Nakonec šel už úplně ve tmě a docela sám. Narazil na tunel, který měl po straně prosklenou místnost, kancelář dohlížitele z těch dávných dob, kdy tu ještě bývalo tolik práce, že bylo něco takového potřeba. Nebo aspoň z dob, kdy si někdo dokázal představit takovou budoucnost města, že tady venku bude dohlížitel-ská kancelář užitečná.

Na dveřích byla klika a Kalibán za ni vzal. Nijak ho nepřekvapilo, že dveře jsou zavřené. Zatáhl víc a celé dveře se odlouply i s veřejemi. Odhodil je na podlahu k ostatnímu smetí a vešel. Byl tam stůl a židle, obojí pokryté stejnými zvětrávanými kousky omítky, šterku či

-157-

kdovíčeho, jaké byly všude kolem v nepoužívaných tunelech. Kalibán si sedl na židli, položil ruce na stůl a zadíval se přímo před sebe. Vypnul přívod energie k svému infračervenému zdroji a seděl teď v naprosté tmě.

Ani záblesk světla. Zvláštní pocit. Ne slepota, protože viděl všechno, co se vidět dalo. Jenže to, co viděl, nebylo vůbec nic. Cer-no, ticho, jen občasné vzdálené ozvěny vodních kapek. Kdyby se začali chodbami blížit pronásledovatelé,

tady by je určitě uslyšel dávno předem, zahlédl by záblesk světla, které by si s sebou jistě nesli. Aspoň pro nejbližší chvíle byl v bezpečí.

Ale z dlouhodobého hlediska to tak rozhodně nebylo. Co to všechno znamená? Proč se ho všichni snaží chytit, zabít? Kdo všichni jsou? Pronásledují ho všichni lidé? Ne, to není možné. Na ulicích přece byla spousta lidí, kteří se ho ani nepokusili zastavit.

Až po setkání s tím mužem s balíčky se to všechno nějak vymklo. Buď on, Kalibán, udělal něco, kvůli čemu ten člověk zavolal ty lidi v uniformách, nebo právě tenhle konkrétní muž byl spojencem té uniformované skupiny a byl připraven zavolat je, kdyby Kalibána zahlédl. Jenže ten člověk zpočátku nejevil žádné známky zájmu nebo leknutí a ani nejednal tak, jako by Kalibána poznal. Takže ho tedy rozčílilo něco, co Kalibán udělal. Nějakou svou akcí způsobil reakci toho muže i záhadných a děsivých uniformovaných lidí.

Kdo vlastně byli ti v uniformách? Vybavil si řadu jejich obrazů i obrazů jejich vozidel a uniforem. Několikrát se na nich na všech objevila slova Šerif a. Policie. Jakmile se jeho mozek soustředil na ta slova, jeho vestavěná databanka mu nabídla definice. Do vědomí mu náhle naskočila představa strážců zákona jednajících v zájmu státu, lidí dohlížejících na dodržování předpisů a chránících společnost.

Aspoň část té záhady byla tedy vyřešena. Ti policisté ho zřejmě pronásledovali proto, že byli přesvědčeni, že porušil nějaký zákon. Trochu mu pomohlo, že aspoň tohle mu bylo jasné, ale na druhou stranu byla značně depresivní představa, že je prakticky jisté, že ho šerif nepřestane pronásledovat. Ta druhá skupina, ti, co si říkali Usedlíci, ho po tom prvním setkání už nepronásledovala.

Byli tihle Usedlíci nějak spojeni s policisty? V databance nebylo nic, co by mu to mohlo potvrdit nebo vyvrátit. Ale v jednání těch Usedlíků bylo něco kradmého, něco tajnostkářského. A koneckonců, ničili roboty, což byl podle zákoníku trestný čin. To znamená, že se

-158-

nejspíš skrývali před policisty. Je snad ilegální být Usedlíkem? Moment, moment. Tady je doplňující poznámka o zločineckých organizacích a Usedlíci v tom seznamu nejsou. Aspoň se tedy dozvěděl, čím nejsou. To znamená, že může předběžně předpokládat, že ta skupina ve skladu byla nějaká zločinecká odnož Usedlíků.

Což o nich Kalibánovi pořád mnoho neřeklo, až na to, že chtěli ničit roboty všeobecně a jeho zvlášť.

Ale počkat. Vrať se kousek zpátky. Jestli je zničení robota zločin-

Kalibán náhle šokované pochopil. Vybavily se mu ty první okamžiky poté, co se probudil.

Paži měl nataženou před sebou a zdviženou jako k úderu. Žena v bezvědomí u jeho nohou, kolem ní louže krve...

Policisté nepracují s jistotami, ale s pravděpodobnostmi. Využívají nepřímých důkazů, ne prověřených faktů.

A víc než dost takových nepřímých důkazů naznačovalo, že tu ženu napadl. Z databanky naskočila možná obvinění.

Těžké ublížení na zdraví. Pokus o vraždu. Porušení občanských práv způsobením bezvědomí nebo smrti. Umírala, když od ní odcházel? Zemřela opravdu? Nevěděl.

Kalibán si šokované uvědomil, že nemá vůbec žádný objektivní důvod předpokládat, že ji nenapadl. Jeho paměť prostě nesahala dál než k okamžiku, kdy se probudil. Předtím mohl udělat cokoli a nevědět o tom.

Ale to nevysvětluje, proč ho policie pronásleduje. Bylo zřejmé, že ho honí kvůli tomu útoku, ale jak ho s ním spojili? Jak to věděli? Najednou pochopil - vzpomněl si na tu louži krve. Nejspíš přes ni prošel a pak zanechal stopu ke dveřím.

Policistům stačilo podívat se na ty stopy a bylo jim jasné, že patří robotovi.

Zíral do tmy a pátral ve vlastní minulosti. Jeho robotická paměť byla absolutní, jasná a dokonalá. Pouhou vůlí se mohl stát divákem všech událostí své vlastní minulosti, slyšet a vidět všechno, a přitom si stále uvědomovat, že je mimo, a moci zastavit proud obrazů a zvuků, zaměřit se na určitý okamžik, určitý obraz.

Vrátil se do okamžiku svého probuzení a přehrál si všechno, co se pak stalo. Ano, byla tam louže krve, a tady se do ní jeho noha právě chystá došlápnout. Kalibán se na ten záznam díval s určitým uspokojením a gratuloval si k tomu, že přišel na to, jak to policie dokázala.

-159-

Ale pak přišel další šok - Kalibán uviděl ve své paměti ještě něco. Něco, co nevnímal ve chvíli, kdy byl tento okamžik skutečností a nejen ozvěnou.

Ještě jedny stopy vedoucí z místnosti a ven ze dveří, které on sám nepoužil. Stopy, u nichž si nevzpomínal, že by je udělal, a přesto vypadaly jako jeho vlastní. Ale jak by to bylo možné? Kalibán se vytrhl ze zadumání, zapnul znovu vestavěný zdroj světla, vstal a vrátil se do tunelu. Musel to vědět jistě. Našel louži vody, chvilku v ní šlapal a pak vyšel na suchou podlahu. Obrátil se a prozkoumal vzniklé stopy.

Byly identické s těmi, které viděl ve vzpomínkách na své probuzení. Krvavé stopy byly dvojčaty těch mokrých, které právě udělal na špinavé podlaze.

Byly to jeho vlastní stopy. Musel je udělat, jinak by svět dával ještě menší smysl, než si původně myslel.

Ale proč by to všechno dělal? Proč by udeřil paži do lebky té ženy, proč by prošel její krví, vytvořil jednu stopu, vyšel ze dveří, očistil si nohy (protože nazpět žádné stopy nevedly), pak se vrátil na své místo nad tělem, zvedl paži - a pak ztratil paměť? A jak by mohl ztratit paměť tak čistě, tak úplně? Jak by bylo možné, že by mu z toho všeho nezbyla ani nárazka, ani náznak? Zkrátka, jak by mohl být naživu, aniž by to na něm zanechalo nejmenší stopu?

Kalibán cítil, že je s každým okamžikem svého života chytřejší a zkušenější. Nešlo jen o vědomou paměť - to bylo pochopení. Pochopení toho, jak funguje město, pochopení, že lidé jsou jiní než roboti.

Byla to znalost světa, nejen jako série předem vložených zpráv o holých faktech, ale znalost vzešlá ze zkušenosti, znalost detailů, pocitů. Žádný plán v databance by mu neřekl, že v tunelech jsou louže, nepoznal by z něj dunivě

ozvěny svých kroků v dlouhé, prázdné, špinavé chodbě, ani to, že svět vypadá jinak, a přitom stejně, když se na něj Kalibán dívá v infračerveném světle. Obrátil se, vrátil se chodbou do opuštěné kanceláře a zaujal předchozí polohu. Znovu vypnul infračervený zdroj a zůstal ve tmě. Měl pocit, že tenhle sled myšlenek stojí za to dotáhnout ještě dál. Znovu se pusiladsvBtěajisou věci, které je potřeba přímo vyzkoušet, aby se daly pochopit - třeba to, že vidět tmu je jiné než být slepý.

A on věděl, naprosto bezpečně věděl, že žádné takové zkušenosti neměl, když se vzbudil. Žádné, ani jediný prchavý okamžik. Doslova

-160-

se probudil do úplně nového světa. Když se probudila jeho paměť, neměl žádnou zkušenost z první ruky. To první, co udělal, bylo, že si klekl a namočil prsty do krve té ženy, cítil na termosenzorech její teplo, stiskl prst pokrytý krví proti palci, aby si potvrdil, že zasychající krev je lepkavá. Byl si jistý, že tenhle okamžik byl jeho první. Nic jiného předtím nebylo.

Což buď znamenalo, že nebyl nikdy probuzen předtím, než naskočila jeho paměť, nebo že z jeho mozku bylo odstraněno všechno.

Znepokojivá myšlenka, ale Kalibán o tom podrobně uvažoval. Nevěděl, jak pracuje jeho mysl, ani v jakém přesně vztahu je k jeho fyzickému tělu. Nebylo pochyb o tom, že v nějakém vztahu jsou, ale přitom jsou zjevně rozdílné a oddělené. Ale jak, tím si nebyl jist.

Znovu stál před tou zoufalou absencí jakékoli vědomosti o robotech v databance. Neexistoval způsob, jakým by mohl tu myšlenku posoudit, nemohl vědět, jestli je možné prostě stisknout nějaké tlačítko a zničit jeho mentalitu.

Ale jestli se to stalo, jestli jeho mysl a jeho paměť byly zničeny tak naprosto, že zmizelo dokonce i vědomí zkušenosti, dá se vůbec ještě říct, že je stejnou bytostí jako předtím?

Paměť může stát mimo vědomí vlastního já. Tím si byl Kalibán jistý. Jeho vzpomínky by mohly být odstraněny a přitom by pořád zůstal sám sebou, stejně jako by jím zůstal, kdyby někdo zlikvidoval jeho databanku. Ale kdyby někdo z jeho mozku vymazal všechny zkušenosti, odstranil by spolu s nimi i bytost, i to já, které tyto zkušenosti zformovaly. Kdyby někdo vymazal jeho mysl, prostě by přestal existovat. Jeho tělo, jeho fyzické já, by tu bylo pořád. Ale to tělo z něj nedělalo Kalibána. Kdyby bylo mechanicky možné vyjmout mozek z jeho těla a vložit ho do jiného, byl by pořád sám sebou, i když v novém těle.

A proto on, Kalibán, tu ženu nenapadl. Tím si byl jistý. Možná to udělalo jeho tělo, ale jestli to tak bylo, ovládala ho v té chvíli jiná mysl než ta, která v něm byla teď.

Uvědomil si, že ho tenhle závěr svým způsobem značně uklidnil. Představa, že by byl schopen nevyprovokovaného útoku, ho značně znepokojovala. Ale bez ohledu na to, k jakým závěrům došel sám pro sebe, nijak to nezlepšilo jeho situaci. Strážci pořádku ochotní použít v tunelu těžké zbraně by pravděpodobně nečekali, až jim vysvětlí, že tu ženu možná napadlo jeho tělo, ale ne on sám. A kvůli žádnému

-161-

takovému argumentu by nezapomněli na oheň ve skladišti. Byl tam, začalo tam hořet. A víc možná ani nebudou chtít vědět.

Z hlediska policie všechny důkazy přímo vykřikovaly, že napadl tu ženu, že zapálil ten dům. Koneckonců policie ví, že někdo ji napadl. Jestli to neudělal on, tak kdo? Podle toho, jak to viděl on, nemohl to udělat nikdo jiný.

Ale možná jev těch vizuálních vzpomínkách na probuzení ještě něco, něco, co přehlédl. Třeba ta žena. Kdo to byl? Seděl ve tmě a znova si před očima vyvolal tu scénu. Teď se už nesnažil jen přehrávat si sled událostí, ale místo toho se pokoušel vytvořit tak úplný a detailní obraz místnosti, jak jen dokázal, používal všechny úhly, přejížděl všechny obrazy znova a znova velkou rychlostí, snažil se shromáždit co nejvíce detailů za pomoci všech záběrů, které měl k dispozici.

Ve tmě si před duševním zrakem úspěšně zkompletoval místnost a pak do ní vstoupil. Promítl si obraz vlastního těla do té imaginární rekonstrukce pokoje. Věděl, že je to všechno iluze, ale byla to užitečná iluze.

Ale měla své nedostatky, dost závažné nedostatky. Ohlédl se, aby se podíval na zadní část místnosti, a ona tam nebyla. Ve skutečném životě se tím směrem ani jednou nepodíval. Směs předmětů, ležících na tomhle stole, vypadala dost skutečně při pohledu z úhlů, kterých doopravdy použil, ale když postoupil jinam a podíval se na ně z jiného směru, z takového, jaký ze skutečnosti neznal, předměty se měnily v bizarní změť nemožných tvarů a úhlů. Všechno ho to značně znepokojovalo. Možná by dalším úsilím dokázal obraz ještě zpřesnit a použít nějakých rozumných odhadů, které by takové potíže odstranily. Ale teď na to nebyl čas.

Měl jiné starosti. Kalibán se vrátil zpátky do své první polohy v místnosti a pohlédl dolů.

Byla tady, ležela na podlaze. Je na jejím těle, na její osobě nějaký náznak toho, kdo to je? Zvětšil obraz jejího těla a zkoumal ho centimetr po centimetru. Tady! Plochá jmenovka připíchnutá na kapse laboratorního pláště. Tvary písmen byly poněkud nejasné vzhledem k osvětlení a k poloze těla. Zíral na ně a snažil se je rozluštit. Byl si poměrně jistý, že na ní stojí F. Levingová, ale mohlo to klidně být i E. Levingová nebo nějaká jiná varianta. Znamenalo to tedy, že je to její jméno? Nemohl si tím být jistý, ale byl to rozumný předpoklad.

-162-

Ale už přece zjistil, že psané slovo, i když je náhodné, může otevřít přístup k mnoha znalostem. Tím, že zahlédl slova "Šerif a "Policie", dal své databance impuls, aby mu vysvětlila celý systém zákonů a ochrany pořádku. Rozhlédl se po obrazu místnosti, jak ho měl uložený v paměti, a hledal další písmo. Na zdi zahlédl plakát, obrázek skupiny lidí

usmívajících se do objektivu, a pod ním tištěný text. Robotické laboratoře Freddy Levingové: Pracujeme pro budoucnost Inferna.

Zase Levingová. To musí být to jméno. Zkoumal plakát podrobněji. Ano, byl si prakticky jistý. Tady je, v přední řadě. I když ta žena v laboratoři byla v bezvědomí a ležela zhroucená u jeho nohou, zatímco ta na plakátě byla čilá a usměvavá, musela to být táž. Robotické laboratoře Freddy Levingové. Laboratoře jsou místa, kde se dělají experimenty. Je on sám taky experiment?

Dál prohledával obraz místnosti. Zahlédl nápisy na hromadě krabic a přiblížil si je, aby je prozkoumal. Na každé byla úhledná cedulka. Neklopit! Křehké! Gravitonický mozek. Při čtení těch slov jím projel zvláštní záchvěv poznání.

Gravitonický mozek. Něco hluboko v samé jeho podstatě pocítilo identitu s tím slovem. Vztahovalo se k němu. Musím ho taky mít, pomyslel si.

Nijak ho nepřekvapilo, že jeho vestavěná databanka neměla ani nejmenší zlomeček informace o čemkoli gravitonickém, natož o gra-vitonickém mozku.

Všechno to bylo vágní, nejasné, nejisté. I když teď věděl, že ta žena se jmenovala Levingová a že zřejmě řídila robotickou laboratoř, nedostal se přesto o moc dál. A že uhodl, jaký typ mozku má, mu také nebylo k ničemu.

Kalibán pokračoval ve zkoumání obrazu místnosti, odhodlán najít něco jasného, podstatného, konkrétního. Počkat. Na těch krabicích s gravitonickými mozky. Další cedulka, o které ho databanka informovala, že je na ní adresa příjemce.

Nad adresou byl obraz blesku a slova Projekt Limbus.

Pokud on sám tuší, že má gravitonický mozek, a tyhle gravitonic-ké mozky se posílají na projekt Limbus... Prohledal svou vizuální paměť, pátral po tom, kde ještě se vyskytují ta slova nebo symbol blesku. Táhle, na poznámkovém bloku na stole. A na složce z kartotéky, a ještě na dvou nebo třech místech v laboratoři.

-163-

Bylo jasné, že nejen on, Kalibán, ale i laboratoře Freddy Levin-gové mají něco společného s projektem Limbus.

Ale co to projekt Limbus je?

Kalibán zkoumal obraz laboratoře do nejmenších detailů, ale nenašel už nic, co by mu poskytlo další stopu k jeho postavení. Vypnul obraz a seděl teď úplně sám ve tmě opuštěného tunelu.

Tady dole byl v bezpečí, a nejspíš ještě nějakou dobu bude. Může trvat dny nebo týdny, možná i déle, než se při pátrání dostanou až takhle daleko do tunelového systému. Je možné, že by se mohl vyhnout zasetí jen tím, že by prostě zůstal tady ve tmě, dřepel si za stůl tak, aby ho nebylo ode dveří vidět, a nehnul se odtud. Byl to velký, těžký, kovový stůl. Možná by ho dokonce i trochu ochránil před detekčními přístroji, které podle jeho databanky policie používá.

Možná by to mohlo být víc než jen dočasné útočiště. Možná, že kdyby ho policisté nenašli, mohli by to po nějaké době vzdát. Nevypadalo zase tak nepravděpodobně, že by mohl zůstat bezpečně naživu po nekonečně dlouhou dobu, jen kdyby prostě zůstal, kde je, nehybný a ve tmě, až by se na něm usadil prach a suť by se mu dostala do kloubů.

Ale i když by taková existence odpovídala tomu, jak databanka definuje pojem "zůstat naživu", neodpovídala Kalibánovu vnitřnímu pocitu.

Jestli má žít, skutečně žít, bude muset něco udělat. Bude se muset dozvědět víc, mnohem víc, o tom, co je zač.

Limbus. To zřejmě všechny ty události spojuje. Projekt Limbus. Ale on má přece adresu z té přepravní krabice s gravitonickým mozkiem.

Půjde tam a zjistí, co se může dozvědět. Ale tentokrát se bude držet dál od lidí. Bude se ptát robotů. Byl to snad vágní a jen v hrubých obrysech načrtnutý plán, ale bylo to aspoň něco.

Může to vyjít, nebo to nemusí být vůbec k ničemu. Ale je to lepší než začít si něco s lidmi.

Vstal a vykročil.

-164-

13

HRT-234, známější jako Horatio, byl právě hrozně zaměstnaný robot. Ale na tom nebylo nic neobvyklého. Tahle situace už trvala nějakou dobu. Koneckonců, jednalo se přece o projekt Limbus.

Horatio si poznamenal čas a zkontroloval svou vnitřní databanku, ale informace, kterou v ní našel, jen posílila jeho vzrůstající pocit bezmocnosti. Napojil se na hypervlnovou linku, aby si ověřil program svého zástupce na příští tři hodiny. Ne, nebylo pochyb. Na pomocném expedičním podlaží už zase mají zpoždění. Někde je tam nějaká potíž. A napravovat potíže patřilo k jeho povinnostem. Napojil se po hypervlnách na komunikační síť, přepnul spojení na monitorovací režim, vyšel ze svého obvyklého stanoviště v ústředním depu a pospíchal na pomocnou expediční, aby zjistil, co se děje.

Projekt Limbus byl velice komplikovaný. Horatiovy povinnosti byly mnohotvárné, jeho zodpovědnost obrovská, ale věděl, že má na starosti jen drobnou, maličkou část celku. Aspoň se tak dohadoval. A odhadnout něco takového nebylo tak těžké: Důkazy o tom viděl na všech stranách, v hustotě odesílaných a přijímaných zpráv, ve spletnosti dopravního systému, ve složitém zabezpečení komunikací.

Ale po pravdě řečeno nebylo nutné zkoumat takové specializované oblasti jako analýzy signálu, aby bylo jasné, že se děje něco velkého. Ten závěr bylo možné odvodit z pouhého pohledu na vířící, přeorganizovaný chaos, který ho obklopoval na pomocném expedičním podlaží.

Expedice i celé depo bylo hlučné a zmatené místo. Byly tu těžké a nenatřené strestonové podlahy a vysoké podpůrné nosníky, vysokozdvizné vozíky a pojezdové lišty, spěchající roboti se míhali na všech stranách a rozčilení muži a ženy křičeli a hádali se, mluvili do mobilních telefonů, kontrolovali čas, mávali seznamy věcí, které je třeba udělat.

Ba i sám vzduch byl uspěchaný a rušný. Dokonce ani tady, čtyři patra pod zemí, neměla nákladní vozidla kde přistát,

aby počkala na náklad. Těžké nákladní letouny musely místo toho zůstat ve vzduchu, a tak se jich tu vždycky několik vznášelo a čekalo, až se uvolní místo na ploše. Nejruznější typy robotů-nosičů zvedaly zboží do náklad-

-165-

nich prostorů těch letounů, které už našly místo k přistání. Když se Horatio blížil, další letoun se zavřel a vzletl mohutnými přístupovými šachtami vzhůru k úrovni země a pak k nebi, a jeho místo zaujal jiný - skoro ještě dřív, než byl ten první pryč z expediční zóny. Novou loď okamžitě obklopilo hejno robotických dělníků. Nákladové dveře se otevřely a roboti začali rychlým tempem skládat dovnitř bedny. A podobné scény se opakovaly všude kolem. Horatio slyšel jednu z lidských supervizorek říkat, že jí to připomíná paniku v rozvaleném mraveništi a Horatio, ač nerad, musel připustit, že je to dost výstižné přirovnání.

Depo Limbus bylo i v předchozích dnech rušné místo a skoro blázonec. Ale dnes to bylo vůbec nejhorší. Horatio bez říkání vytušil, že se blíží nějaká uzávěrka. Všechno se ještě dohánělo na poslední chvíli.

Skoro to vypadalo, jako by se někdo bál, že dnes je poslední den, kdy se ještě něco dá udělat. Někteří lidští supervizoři - Usedlíci i Vysídlenci - něco takového naznačili.

Ale lámat si hlavu s takovými záležitostmi není jeho věc, připomněl si poněkud škrobeně Horatio. Jestli mu lidé nechtějí o svých obavách nic říct, pak tyto obavy nejsou jeho starost. Ale přesto si nemohl pomoci, aby neměl černé myšlenky: Tihle lidé mohou přece snadno ublížit sobě nebo svému velkému projektu, když ho budou držet příliš v tajnosti. Jak má odvracet potíže, když neví, co se děje?

Věděl, že stejný problém má mnoho dalších uspěchaných a přepracovaných robotů - dohlížitelů. Rozhovory s ostatními supervizory mu potvrdily, co vždycky tušil. Nešlo jen o Horatia ani jen o projekt Limbus: Lidé nikdy neřekli žádnému ze svých řídicích robotů všechno, co by byl potřeboval vědět. Ale v téhle chvíli na tom nezáleželo. Horatio měl v poslední době tolik práce, že vůbec neměl ponětí o ničem, co se za poslední měsíc odehrálo mimo depo Limbus. Moře by mohlo stoupnout a smést z povrchu země ostrov Očistec i s městem Limbus, a Horatio by se o tom dozvěděl až tehdy, když by se nevrátily jeho transportéry.

Teď zrovna potřeboval vědět jen to, proč se zdrželo nakládání. Horatio se zkušeným okem rozhlédl po pomocném expedičním podlaží a hledal tu nesnáz, která to tu brzdí. Věděl, že ten zdánlivý chaos je jen iluze, že celá operace běží velmi efektivně. Ale někde je tu nějaký problém, který to všechno zdržuje. Někaké nefungující zaříze-

-166-

ní, skupina robotů zmatených nepřesně formulovaným příkazem, něco takového.

Pak Horatio zahlédl dva lidi, Usedlíka a Vysídlence, jak se hádají na druhém konci haly, obklopeni skupinou nečinných robotů. Kdyby byl Horatio sám člověkem, byl by si v té chvíli povzdechl, protože už když vykročil, aby se pokusil spor urovnat, věděl, že nemůže nic dělat. Roboti nemohou jednat, dokud se oba lidé nedohodnou, co se má vykonat, a podle ohnivé diskuse mezi Usedlíkem a Vysídlencem byl takový okamžik pravděpodobně dost vzdálený.

S malou nadějí na rychlé rozuzlení a se vším taktem, který měl k dispozici, došel Horatio k opačnému konci haly a vmísil se do debaty.

O patnáct minut později se hádka o to, který náklad má být naložen dřív, konečně vyřešila. Přitom se celá záležitost dala ukončit v patnácti nanosekundách. Kdyby Usedlíkovi nebo Vysídlenci záleželo víc na rychlosti než na tom, aby ve sporu zvítězil, mohly být oba náklady už dávno naložené a na cestě. Ale aspoň teď už bylo po všem a oba lidé odešli zdržovat někam jinam. Vážně! Věděl, že lidé jsou nadřazení robotům, a nebylo třeba říkat, že jednoho každého z nich chová v nejvyšší úctě a plní do písmene jejich příkazy, ale byly chvíle, kdy mu připadali prostě strašně hloupí.

Ale ať je to jak chce, on má práci, má své příkazy. Příkazy, které znějí mnohem přímočařeji, než ve skutečnosti jsou.

Jednoduše řečeno, to jediné, co se na něm chtělo, bylo postarat se, aby NZ roboti byli odesláni na ostrov Očistec. Co znamená to NZ, to mu ovšem nikdo neřekl.

Ale rychle se ukázalo, že to není nijak jednoduchý úkol. Z důvodů, které před ním byly naprosto utajeny, se NZ roboti nepreváželi úplně smontovaní. Jejich mozky se posílaly odděleně od těl.

A co víc, mozky se měly transponovat ve třech různých dodávkách třemi různými cestami. Vrátil se na své stanoviště. NZ roboti, zabalení a připravení k odvozu, byli uprostřed nakládací plochy. Byla to obrovská pyramida obalových krabic pečlivě vyskládaných ke stropu. Kolem stáli na hlídce strážní roboti, každé tři metry jeden. Dva další strážci stáli nahoře na naskládaných krabicích.

Ještě víc stráží hlídalo další, menší kupu přepravek, ve kterých byly robotí mozky. Horatia z náhlého popudu napadlo znova se po-

-167-

dívat na ty mozky, nebo aspoň na krabice, ve kterých přišly. Došel k nim. Po chvilkovém zaváhání ho strážce nechaly projít. Horatio si klekl a zblízka se zahleděl na krabice. Nebylo mu jasné, proč se s tím tolik nadělá. Kontejnery vypadaly jako obyčejné vypořádkované přepravní bedničky. To jediné, co bylo aspoň malinko odlišné, byly zřejmě ty nové nálepky s nápisem:

NEKLOPIT! KŘEHKÉ! POZITRONICKÝ MOZEK

Vypadalo to totiž, že byly spěšně přelepeny přes staré, jako by se někdo snažil zakrýt, co na těch starých bylo. Na jedné z krabic nezakrývala nová nálepka starou úplně a bylo vidět první písmena dvou řádek.

NEK GRA

To první bylo zřejmě NEKLOPIT! KŘEHKÉ!, ale Horatio neměl nejmenší ponětí, co může být to GRA. Horatio byl velmi zvědavý a byl přinejmenším trochu v pokušení odloupnout novou nálepku a podívat se, co bylo pod ní. Ale věděl, že

tohle udělat nemůže. Řídící roboti už ze samé podstaty své práce museli disponovat značnou měrou autonomie, měli dost prostoru pro samostatné rozhodování. To ovšem řídícím robotům nedávalo možnost překračovat přání svých vlastníků - a Robotické laboratoře Freddy Levingové si zcela zjevně přály, aby původní nálepka zůstala skrytá a nečtená. A on, Horatio, byl zodpovědný za bezpečnost nákladu. Poctivě a neochotně vytáhl z příruční tašky značkovač a začernil odhalená písmena na staré nálepce. Vstal a vrátil se na své stanoviště. Horatio dostal instrukce, podle nichž měl poslat těla rovněž ve třech zásilkách, a to jinými cestami a za použití jiných postupů dopravy než mozky. Lidští supervizoři si vyzvednou tři dodávky mozků a tři dodávky těl na dohodnutých místech na ostrově Očistec a doprovází je na místo konečného určení. Třetí sada součástí, ani mozky, ani těla, měla odejít vlastní bezpečnou trasou. "Omezovače dosahu", psalo se na průvodce, ale Horatio neměl ani nejmenší ponětí, co má tohle znamenat. Zase další

-168-

ratio neměl ani nejmenší ponětí, co má tohle znamenat. Zase další komplikace, na které lidé kdoví proč trvají. "Promiň," ozval se za jeho zády sytý, melodický hlas. Horatio se otočil a očekával, že uvidí člověka. Ke svému překvapení spatřil vysokého červeného robota, robota s pozoruhodně dokonalým hlasovým systémem. Ovšem v kakofonii tohoto skladiště byl ten hlas na nic. Na pracovních úrovních depa se skoro nedalo mluvit a málokterý robot to vůbec zkoušel. "Používej hypervlny, příteli," řekl Horatio. "Špatně tě slyším." "Co mám použít?" "Hypervlnový signální systém. Je tady moc velký hluk, než aby se tu dalo mluvit." "Okamžik, prosím." Robot se zarazil, jako by nahlížel do nějakého vnitřního informačního systému. "Aha. Hypervlny," řekl konečně. "Už chápu. Ten termín jsem neznal. Ale bohužel žádný takový signální systém nemám. Musím mluvit nahlas." Horatio to šokovalo. Dokonce i ty nejprimitivnější, nejnižší typy robotů - nosičů byly vybaveny hypervlnami. A i jestli tenhle robot nemá hypervlny, jak je možné, že to nejdřív nevěděl a přesto byl schopen si to vyhledat? Roboti vyšších typů občas mívají vestavěné informační zdroje, ale ty jsou určeny k vyhledávání detailních informací k určitým specifickým činnostem. Takové databanky rozhodně nemají sloužit jako slovníky běžných termínů. Byla by to zbytečná práce, když takové věci mohou a mají být vloženy do robotního mozku během výroby. Co je to za zvláštního robota? "Tak dobře," odpověděl Horatio. "Budeme mluvit nahlas Co potřebuješ?" "Ty jsi dohlížitel Horatio?" "Ano. Jak se jmenuješ ty?" "Kalibán. Jsem rád, že jsem tě našel, příteli Horatio. Potřebuji tvou radu. Snažil jsem se získat pomoc od jiných robotů, od těch modrých, co táhle pracují, ale nikdo z nich mi nebyl schopen poradit. Říkali mi, abych si promluvil s tebou." Horatio byl ještě zmatenější než předtím. To shakespearovské jméno "Kalibán" mu něco napovědělo. Tohle robota postavila sama Fredda Levingová, stejně jako Horatia. Ale jméno "Horatio" by mělo tomuhle Kalibánovi být také povědomé, a přitom se zdálo, že to tak není. A co bylo ještě podivnější, tenhle vyspělý a dokonale vypa-

-169-

dající robot hledal radu u toho nejnižšího typu dělníků. Roboti série DAA-BOR, na které Kalibán ukazoval, byli schopni jen velmi omezeného myšlení. To je další fakt, který by měl každý člověk i robot vědět. Tady se dělo něco moc divného. A co bylo snad vůbec nejdivnější - přítel Kalibán si patrně vůbec neuvědomoval, jak zvláště se chová. To všechno mu proběhlo myslí ve zlomku vteřiny. "No, doufejme, že já ti pomohu lépe. Jaký máš problém?" Zvláštní robot na chvíli zaváhal a udělal rukou podivně bezradné gesto. "Nejsem si jistý," řekl konečně. "To samo o sobě je už součástí těch potíží. Zdá se, že jsem se dostal do velmi vážných problémů a nevím, co s tím mám dělat. Nejsem si ani úplně jistý, kdo jsem." Čím dál tím divnější. "Zrovna jsi mi to řekl. Jsi Kalibán." "Ano, ale kdo to je?" Kalibán udělal široké gesto. "Ty jsi Horatio. Jsi dohlížitel. Já káš jiným robotům, co mají dělat, a oni to dělají. Pomáháš řídit tohle místo. To všechno jsi ty. Já nic takového nemám." "Ale příteli Kalibáne. Všichni jsme definováni tím, co děláme. Co děláš ty? To jsi." Kalibán se rozhlédl po velké hale depa a na chvíli se odmlčel, než promluvil. "Prchám před těmi, kdo mě pronásledují. Je to všechno, co jsem, Horatio? Je tohle moje existence?" Horatio nebyl schopen slova. Co to může být? Co to všechno může znamenat? Nebylo pochyb o tom, že tahle situace je tak podivná a potenciálně i tak vážná, že ji bude muset věnovat trochu času. Všechno kolem zatím běželo hladce. Doufejme, že to tak chvíli zůstane. "Poslyš," řekl Horatio mírně, "asi bychom si měli jít někam promluvit." Vyjeli hlavním výtahem pro personál směrem k povrchovým patřům depa. Vystoupili z výtahu a Horatio vedl Kalibána k tomu nejklidnějšímu místu, na jaké přišel. Kancelář lidského supervizora byla tou dobou prázdná. Ještě před pár týdny tu prakticky vůbec nikdo nebýval. Lidé moc často do depa nechodili. Ale teď to bylo jiné. Teď se tu muži a ženy vyskytovali v každou denní dobu, pracovali, navrhovali, plánovali, scházeli se spolu. Horatio měl občas pocit, že ve vši té horečné aktivitě je cosi po-

-170-

vzbuzujícího. Jindy to však bylo dost únavné, když mu na hlavu přšely příkazy, plány a rozhodnutí s prudkostí bouře. Ale jakákoli kombinace zmatených a vzájemně si protiřečící cích příkazů by byla pochopitelnější než tenhle Kalibán.

Horatio ho vedl do pohodlné kanceláře. Byla to velká, pěkná místnost s mohutnými pohovkami a hlubokými křesly. Lidé, kteří pracovali dlouho do noci, si tu často na chvíli schrupli. Na jedné straně místnosti stál velký konferenční stůl obklopený židlemi. Právě teď na něm ležela velkoplošná mapa ostrova Očistec. Všechny ostatní místnosti, kabiny a oddělení depa Limbus byly bez oken, jen s hladkými stěnami. Ale tady byla v jižní i severní stěně velká okna. Ze severního bylo vidět krajinu Inferna, pořád ještě pohlednou, i když už trochu vyschlou -prérijní trávu, poušť, hory, modrou oblohu. V západní stěně byly dveře, kterými právě vešli, a několik výklenků pro roboty. Východní stěna byla prakticky zaplněná obrazovkami a všemožnými komunikačními systémy.

Kalibán obcházel pokoj a zdálo se, že je ohromen tím, co vidí. Pečlivě si prohlédl mapu na stole, podrobně prozkoumal glóbus planety, který visel ve vzduchu u stolu. Vyhlédl z obou oken, ale zvlášť ho zřejmě zaujala přírodní scenerie na severu.

Ale Horatiův čas byl drahý a on ho nemohl utrácet tím, že se bude dívat, jak tenhle divný robot zírá z okna. "Příteli Kalibáne -" řekl konečně. "Kdybys mi teď mohl vysvětlit podstatu svého problému, mohl bych ti možná pomoci." "Promiň, jistě," řekl Kalibán. "Já jen, že jsem takovéhle věci ještě nikdy neviděl. Mapa, glóbus, poušť - dokonce i takováhle místnost, lidská místnost - to všechno je pro mě nové."

"Skutečně, promiň, příteli Kalibáne, ale zdá se mi, že hodně věcí je pro tebe nových. A i když jsi přesně tyhle předměty ještě nikdy neviděl, tvoje počáteční datové vybavení muselo obsahovat informace o nich. Proč se tedy chováš, jako by tě tolik překvapovaly?"

"Protože jsem překvapený. Moje vnitřní datové vybavení neobsahovalo téměř žádné informace kromě jazyka a znalosti mého vlastního jména. Musel jsem se všechno naučit, buď z vestavěné databanky, která slouží spíš jako vyhledávací systém než jako paměť, nebo přímým pozorováním. Zjistil jsem, že se musím mnohem víc spoléhat na tu druhou techniku, protože z databanky byly odstraněny velké a důležité oblasti."

-171-

Horatio si přitáhl židli od konferenčního stolu a sedl si, ne kvůli pohodlí, ale aby vypadal tak tiše a pasivně, jak jen lze. "Jaký typ informací byl vypuštěn? A jak si můžeš být jistý, že ty informace byly odstraněny? Třeba tam ani nikdy nebyly."

Kalibán se otočil čelem k Horatiovi, pak přešel přes místnost a sedl si ke konferenčnímu stolu naproti němu. "Vím, že byly vypuštěny," řekl, "protože prostor, který měly zaujímat, stále existuje. Ten prostor je jednoduše prázdný. Například v mé mapě města jsou doslova mezery, místa, která podle mapy neexistují. I uvnitř hranic města jsou takové prázdné prostory, ale země kolem města neexistuje vůbec. Když jsem poprvé šel k hranici, uvažoval jsem, jak asi bude vypadat to ,nic' za ní." Kalibán ukázal na okno. "Ty hory, které vidím z okna, na mé mapě neexistují. Podle mé mapy neexistuje vůbec nic mimo město Hades. Ani souš, ani voda, nic. Řeklo ti tvoje počáteční datové vybavení něco takového?"

"Ne, samozřejmě, že ne. Vzbudil jsem se s plnou znalostí základů zeměpisu a galaktografie."

"Co je galaktografie?" zeptal se Kalibán.

"Nauka o umístění a vlastnostech hvězd a planet na nebi."

"Hvězdy. Planety. Ta slova neznám. Nejsou v mé databance."

Horatio dokázal na Kalibána jen zírat. Tenhle robot zjevně utrpěl rozsáhlé poškození mozku. Není přece možné, aby robotu tak vysoké inteligence dovolili opustit továrnu s tak nedokonalou základnou vědomostí. Horatio usoudil, že musí předpokládat, že jakýkoli větší stres může tohohle Kalibána dorazit. Horatio si uvědomil, že ho Kalibán fascinuje. Mezi jeho povinnosti řídicího robota patřilo dohlížet na duševní zdraví pracovníků ve své sekci. Hodně studoval robopsy-chologii, ale nikdy neviděl něco takového, jako je Kalibán. Každý robot, který by byl takhle zmatený a dezorientovaný, by měl být prakticky neschopný jakékoli smysluplné akce. Ale tenhle Kalibán zjevně fungoval docela dobře za okolností, které by správně měly způsobit katatonii. Co s ním doktorka Levingová udělala, že je tak silný a přitom tak zmatený? uvažoval. "Slova ,hvězdy' a ,planety' nemají bezprostřední důležitost," řekl chláholivě. "Máš ještě nějaké závažné mezery? Někaké další otázky, o kterých myslíš, že bys měl vědět víc?"

"Ano," odpověděl Kalibán. "Roboti."

"Prosím?"

-172-

"Moje vnitřní datové zdroje neříkají vůbec nic o bytostech, jako jsme my, kromě toho, že mi poskytly identifikační termín ,robot'."

Horatio znovu nebyl schopen slova, a tentokrát na dost dlouhou dobu. Zpočátku ho dokonce napadlo, že Kalibán žertuje. Ale to se nezdálo pravděpodobné. Roboti nemají smysl pro humor a kromě toho v Kalibánově hlase nebylo slyšet nic než smrtelnou vážnost.

"To ses musel určitě zmýlit. Možná jsou ta data pod špatnou adresou, nesprávně vložena," nabídl řešení.

Kalibán otevřel dlaně v téměř lidském gestu bezmoci. "Ne," řekl. "Prostě tam nejsou. Nemám žádné informace o robotech. Doufal jsem, že mi o nich - o nás - něco řekneš."

"Nevíš nic? Ani o robotice jako vědě, ani o správných způsobech oslovování člověka, ani o teorii, z níž vyplývají tři zákony?"

"Nic z toho, i když tuším, co některé ty věci znamenají. Předpokládám, že robotika je nauka o designu a chování robotů. Pokud jde o problém, jak oslovovat lidi, o těch mám poměrně velké množství údajů. Existuje mnoho různých společenských tříd a postavení a já jsem už zjistil, že existuje poměrně složitý systém oslovování založený na nejrůznějších faktorech. Je mi jasné, že roboti musejí mít v tom systému také svoje místo. Pokud jde o to poslední,

obávám se, že nevím nic o teorii, z níž vyplývají ty tři zákony, o kterých jsi se zmínil. Bohužel dokonce ani nevím, jaké jsou ty tři zákony, o kterých mluvíš."

Horatio na zlomek sekundy přestal fungovat. Nezhroutil se vpřed, nešklubl sebou, nic takového. Bylo to jemnější hnutí, jen okamžik naprostého kognitivního rozporu. Tady před ním sedí robot, který neví, co jsou tři zákony! A přitom docela rozumně mluví! Nemožné. Prostě nemožné. Pak se vzpamatoval. Počkat. Slyšel už o tom, že se něco takového stalo.

Ano, ano. Byly případy, a nebylo jich málo, že roboti nevěděli, že znají tři zákony - ale přesto podle nich jednali. Musí to být něco takového. Ano. Ano. Cokoli jiného bylo nemyslitelné, nemožné. "Víš co, řekni mi to všechno pěkně po pořádku," pobídl Horatio Kalibána. "Nic nevynechávej."

"To může chvíli trvat," řekl Kalibán. "Nebude ti dělat potíže, když se tak dlouho nebudeš moci věnovat svým povinnostem?"

"Ujistiťuji tě, že v dané chvíli nemohu mít žádnou naléhavější povinnost než věnovat se robotovi ve tvé situaci."

-173-

To byla rozhodně pravda. Horatio nemohl nechat Kalibána samotného odejít, stejně jako by nemohl utéct od hořícího domu, kde zůstali lidé.

"To je skutečně úleva," řekl Kalibán. "Konečně mám někoho soucítícího, zkušeného a inteligentního, kdo mi bude naslouchat a dokáže mi pomoci."

"Rozhodně udělám, co bude v mých silách," ujistil ho Horatio.

"Výborně," řekl Kalibán. "Začnu tedy od začátku. Jsem naživu teprve krátce. Vzbudil jsem se před dvěma dny v Robotických laboratořích Freddy Levingové, a první, co jsem viděl, byla žena, kterou jsem mezitím identifikoval jako Freddu Levingovou, která ležela přede mnou na podlaze v bezvědomí a kolem hlavy měla louži krve."

Horatio ohromeně šklubl hlavou. "V bezvědomí! Krvácela! To je hrozné. Dostala se z toho? Mohl jsi jí pomoci nebo přivolat pomoc?"

Kalibán chvíli váhal. "Musím připustit, že jsem tak asi měl jednat, ale do chvíle, kdy ses teď o tom zmínil, mě nenapadlo to udělat. Měl jsem pomoci jiné bytosti. Ale musím na svou obranu uvést, že jsem byl nezkušený. Svět byl pro mě úplně nový - vlastně pořádek je. Ne, překročil jsem ji, vyšel z místnosti a ven z budovy."

Horatio cítil, jak uvnitř tuhne. To bylo nepředstavitelné. Robot -tenhle robot, který tu před ním sedí - odešel od těžce zraněného člověka. Před očima se mu znova zatmělo, ale dokázal se sebrat. "Já -já - ty -jsi..." Vůbec ho nepřekvapilo, že nemůže mluvit.

Kalibán vypadal znepokojeně. "Promiň, příteli Horatio. Jsi v pořádku?"

Horatiovi se mezitím vrátil hlas, i když ho ještě úplně neovládal. "Ty jsi ji tam nechali V bezvědomí a krvácející? I když jsi svou nečinností mohl způ-způ-sobit její sm-sm-smrt?" Musel sebrat všechnu sílu vůle, aby ze sebe ta poslední slova vypravil. Slyšel o tom všem jen z druhé ruky a i tak cítil, jak v něm narůstá konflikt prvního zákona a omezuje jeho schopnost fungování. A Kalibán přitom vypadá, jako by se ho to netýkalo. "Chceš ří- říct, že jsi neudě-dělal nic, abys jí porno- porno- pomohl?"

"Je to tak."

"Ale co prv- první zákon!"

"Jestli je to jeden z těch tří zákonů, o kterých ses předtím zmínil, už jsem ti přece říkal, příteli Horatio, že jsem o nich nikdy neslyšel. Dokonce jsem vůbec nevěděl, že existují nějaké zákony, než jsem si

-174-

v databance vyhledal vysvětlení pojmu šerif, když se mě policie pokusila zničit."

"Zničit!"

"Ano, nějakým velkým výbuchem, když mě pronásledovali."

"Pronásledovali! To ti prostě nepřikázali, aby ses zastavil?"

"Jestli ano, tak jsem je neslyšel. Ten člověk s balíčky mi přikazoval, abych se zastavil, ale neviděl jsem důvod, proč bych ho měl poslechnout. Nebyl vůči mě v nadřazeném postavení."

"Ty jsi odmítl přímý příkaz člověka?"

"No ano. Co má být?"

Musí to být pravda. Nemůže to být jen nějaké fantastické nedorozumění, není možné, že by tenhle ubohý nešťastník po nějakém selhání zapomněl, že zná tři zákony, ačkoli by podle nich jednal. Tenhle robot, tenhle Kalibán, skutečně nikdy neslyšel o třech zákonech a nebyl jimi vázán. Kdyby některý z DAA-BORů dole v nákladových patrech zničeno nic porodil malého robotka, nemohl by být Horatio ohromenější.

Ale tohle musí vposlechnout. Policie bude o tomhle robotovi potřebovat vědět co nejvíc. Nejlepší bude nechat ho mluvit a policii přivolat až pak, až on, Horatio, bude znát tu historii celou. "Myslím, že bude nejlepší, když zase začneš od začátku," řekl.

"Samozřejmě." Kalibán dál vyprávěl všechno, co se mu stalo od té první chvíle, kdy se probudil nad zraněnou Freddou Levingovou, a popsal všechno, co se dělo dál. Jak se toulal po městě, jak se setkal s usedlickými rozbíječi robotů, jak objevil mezery ve svých znalostech, policejní pronásledování, všechno. Vyprávěl ten příběh stručně, ale úplně.

Horatio si uvědomoval, že je stále zmatenější. Několikrát měl chuť Kalibána zarazit a na něco se ho zeptat, ale uvědomil si, že to nedokáže. Nepřekvapilo ho, že jeho řečové centrum nefunguje, protože si byl vědom, jaký stupeň kognitivního rozporu mu Kalibánův příběh způsobuje. Cítil, jak jeho vlastní intelekt sklouzává k bloádě, ke stavu, kdy pouhé vyprávění o Kalibánových nespočetných porušeních tří zákonů ho těžce poškozuje. A on vypráví o tomhle neuvěřitelném, děsivém chování tak věcně, jako by nic z toho nebylo podivné, abnormální nebo nepřirozené. Je těžké

se soustředit, těžké -

Počkat! Na něco zapomněl. Musí něco udělat. Něco s - s - ano, policií. Musí je zavolat. Zavolat. Aby si tohohle děsivého robota od-

-175-

vedli pryč odvedli pryč odvedli pryč. Počkat. Soustředit. Musí to udělat a neponepolekat přitom Kali-kalikabána. Určitě je nějaký způsob. Jak? Jak? Ano! Hyper-vlny. Zavolat policii po hypervl- hyper- hypervlnách. Zavolat. Zavolat. Soustředit. Hypervlny. Spojit se. Zavolat. Volat.

"Policejní dispečink" zašeptal mu hlas v hlavě, zatímco Kalibán vyprávěl o své cestě tunely pod městem. Horatio si s přímo hmatatelnou úlevou uvědomil, že se spojil s lidským dispečerem. Samotný zvuk lidského hlasu ho uklidňoval. Jak je od policie moudré, že pro tísňovou frekvenci robotů používá lidské dispečery. "Tady robot HRT-234" vysílal, i když mu slova dělala nepředstavitelné potíže. Dokonce i po hypervlnách, dokonce i když byl na druhém konci linky člověk, mu reakce na konflikt prvního zákona prakticky znemožňovala mluvit. Jak jim to říct? Náhle věděl. "Neeemážu mlu-mluvit" řekl dispečerovi. ^Jialib-b-b-án" Kalibán říkal, že ho policie pronásleduje. Jestli policie zná jeho jméno-

"Cože? Opakuj to, HRT-234" V dispečerově hlase bylo cosi dychtivého, naléhavého, co Horatiovi řeklo, že ten člověk ví, kdo je Kalibán.

Horatio se soustředil, sebral všechnu svou sílu, aby vysílal jasně. "KaliKalibánbán. Blokááda řeřeře-"

"Rozumím. Zdivočelý robot Kalibán je s tebou a ty máš blokádu řeči. Dobrá práce, HRT-234. Nech vysílací frekvenci otevřenou, aby nám poskytla orientační signál. Vzdušné jednotky tam budou do devadesáti vteřin."

Dobrá práce, řekl ten lidský dispečer. Horatiovi bylo najednou lépe, znovu byl schopen vnímat své okolí.

„-teli Horatio! Co je s tebou? Horatio!"

Horatio se vzpamatoval a viděl, že se Kalibán natahuje přes stůl a třese mu ramenem. "Ha! Pro- propromiň. Ztratil spojení. Neslyšel jsem, když jsem hype hype hype-" Horatio zase získal aspoň částečnou kontrolu nad svým řečovým centrem, ale bylo pozdě. Už to z něj vylétlo.

"Neslyšel jsi mě, když jsi co?" naléhal Kalibán, ale Horatio už nebyl schopen nic říct. "Hypervlny!" řekl Kalibán. "Ty jsi volal po hypervlnách k šerifovi o pomoc! Co jiného jsem mohl čekat!"

"Mu- mu- musel volat! Ty - ty - nebezpečný! Nebezpečný!"

-176-

Najednou se ozval svištivý zvuk rychle klesajícího letounu. Oba roboti se obrátili k oknu na severní straně budovy. Horatio pocítil obrovskou úlevu, protože uviděl nebesky modré policejní letouny, jak se ženou na přistání.

Ale pořád byl ještě hodně zpomalený šokem. Otočil hlavu zpátky, ale už jen zahlédl, jak Kalibán prorazil pěstí okno v jižní stěně a vyskočil ven. Horatio se zvedl a snažil se běžet za ním, ale pohyboval se tak pomalu, jako by se brodil hlubokým blátem.

V hale se ozval dusot těžkých bot a pak do místnosti vrazila jed notka po zuby ozbrojených policistů. Horatio byl schopen jen ukázat na vzdalující se Kalibánovu postavu, která právě mizela v jednom ze vchodů do podzemního bludiště depa.

Dva policisté zvedli zbraně a vypálili do okna. Robot typu DAA-BOR se rozlétl ve vodopádu kovově modrých konfet, ale Kalibán tam už nebyl.

"Sakra!" vykřikl jeden z policistů. "Za ním!" Lidé vytloukli zbytek okna pažbami pušek a seskočili na zem. Rozběhli se k tunelu a Horatio se za nimi díval.

To už ale věděl, že policisté Kalibána nedohoní.

Kalibán prchal.

V plné rychlosti kličkoval mezi spěchajícími davy robotů, volil tunely, odbočky a pohyby tak, aby za sebou zanechal co nejspletitější stopu.

Všichni jsou proti němu. Roboti, policisté, Usedlíci, civilisté. A nikdy ho nepřestanou pronásledovat po městě.

Nechápal proč, ale z Horatiových reakcí bylo jasné, že ho považují za hrozbu.

A totéž představovali oni pro něj.

Tak dobře. Bylo načase udělat něco, co prospěje všem. Jestli ho hodlají pronásledovat po celém městě, je potřeba město opustit. Musí si udělat nějaký plán.

Kalibán utíkal dál do tmy.

Donald obratně řídil Alvarův letoun houstnoucím soumrakem směrem k Ústřednímu sálu. "Bohužel policisté ztratili v tunelech jeho stopu," referoval přitom. "Kalibán se zřejmě naučil dobře využívat podzemních cest."

-177-

Kresh zavrtěl hlavou. Odpoledne se mu podařilo na chvíli si zdřímnout, ale pořád byl k smrti unavený. Těžko se soustředil. Ovšem to, že jeho policisté už podruhé nedokázali Kalibána zajmout, to vnímal až příliš dobře. "Tak je zase v tunelech," řekl napůl k sobě. "A moji policisté tam dolů chodí málokdy. Nevyznají se tam." Kresh chvíli přemýšlel. "Co roboti, kteří tam byli? Proč sakra policisté zkrátka nepřikázali robotům kolem, aby Kalibána obklíčili a zadrželi?"

"Myslím, že prostě proto, že to nikoho nenapadlo. Žádný policista vašeho sboru, žádný robot na téhle planetě nikdy předtím nemusel pronásledovat prchajícího robota. Honit robota, to zní skoro jako protimluv."

"Nikdo si neuvědomil, co z té situace vyplývá," souhlasil Kresh. "Dokonce i mně dělá potíže nezapomínat, že jdeme po nebezpečném robotovi. Sakra, ono nejspíš bylo už pěkných pár příležitostí, kdy jsme ho mohli chytit za pomoci jiných robotů. Ale na to je už pozdě. Teď ví, že si má dávat pozor i na druhé roboty. Ach jo. Když nic jiného, aspoň je ten případ svým způsobem konzistentní. Všechno jde špatně."

"Pane, přijímám hovor od Tonyi Weltonové."

Alvar Kresh zasténal. Ta zatracená ženská už volala nejméně pětkrát od té chvíle, co opustil guvernérovu kancelář. Nechtěl s tou ženou mluvit - a guvernér dost jasně naznačil, že mu nijak zvlášť nezáleží na tom, aby Weltonová dostala hned všechny zprávy. "Řekni jí, že nemáme žádné nové informace, Donalde."

"Pane, to by nebyla pravda. K té události v depu Limbus došlo až po jejím posledním telefonátu -"

"Tak jí pověz, že jsem řekl, že nemáme žádné nové informace. Tohle pravda je." Tohle byla ta potíž, když všechny telefonáty šly přes robota - oni jsou tak zatraceně pravdomluvní.

"Ano, pane, ale ona volá proto, aby vám předala svou vlastní informaci."

"No to je nádhra," ušklíbl se šerif s hořkým sarkasmem. "Tak ji přepni, ale jenom audio."

"Šerife," ozval se z Donaldova mluvítka hlas Tonyi Weltonové. "Omlouvám se, že vás pořád volám, ale stalo se něco, co byste měl vědět."

-178-

"Doufám, že je to dobrá zpráva," podotkl Alvar, spíš jen proto, že nevěděl, co by jiného řekl.

"Tentokrát ano. Naši lidé objevili jistého Reybona Derue. Bezpečně jsme ho usvědčili jako hlavu toho rozbíječského gangu, na který narazil náš přítel Kalibán. Zbytek party máme taky, aspoň podle našich informací, a všichni mluví jeden přes druhého. Kalibán je zřejmě k smrti vyděsil. Myslím, že podobné incidenty aspoň na čas přestanou. Špatná zpráva je to, že nikdo z nich nám nebyl schopen říct o Kalibánovi nic, co bychom už nevěděli."

"Aha," řekl Kresh. Žádné další rozbíječství. Před třemi dny by tu zprávu považoval za velké vítězství. Dnes to bylo okrajové. "To rád slyším, paní Weltonová. Děkuji, že jste mi to oznámila."

"Když už spolu mluvíme, šerife, můžete říct něco nového vy mně?"

"Ne, paní Weltonová. Možná pro vás později budu něco mít, ale v téhle chvíli víte totéž co já," lhal Kresh. "Teď se bohužel už musím vrátit k práci. Zavolám vás, až budu mít nějaké podstatné informace. Zatím na shledanou." Udělal na Donalda gesto, jako by si chtěl podržnout hrdlo, a linka se vypnula.

"Jestli dneska bude ještě jednou volat, Donalde, tak si to nevezmu. Rozuměl jsi?"

"Ano, pane."

"Dobře. A teď zpátky k věci. Co ten robot Horatio? Ten robot, co zavolal policisty?"

"Stále ještě trpí částečnou bloádou řeči, bohužel. Policejní ro-bopsycholožka Gayol Patrasová s ním pracuje od chvíle, kdy k tomu došlo, a snaží se ho z toho dostat."

"Vydala už nějakou prognózu?"

"Prognóza opatrně optimistická," to byla slova, kterých použila v poslední zprávě. Očekává, že se docela zotaví a bude schopen úplné výpovědi - pokud ona nebude přehnaně spěchat a naléhat na něj. Kdyby se z něj snažila dostat příliš mnoho příliš rychle, mohlo by to vést k permanentní blokádě řeči a celkovému selhání."

"To říkají robopsychouši vždycky," zavrčel Alvar.

"Mohu-li si dovolit podotknout, pane, možná to říkají vždycky proto, že je to vždycky pravda. Prakticky všechny závažné mentální poruchy robotů mají za důsledek těžké a nenapravitelné poškození pozitronického mozku."

-179-

"To je možné, Donalde, ale ty i Patrasová vycházíte z předpokladu, že mě záleží na tom, aby se Horatio vzpamatoval. Ale to není pravda. Ten robot je plně nahraditelný. Záleží mi jedině na tom, abych z jeho mozku dostal informace, a to co nejrychleji. Horatio s Kalibánem mluvil. Co si řekli? Co povídal Kalibán o sobě? Říkám ti, Donalde, kdybychom věděli to, co ví Horatio, tak bychom byli o hodně chytřejší, než jsme teď."

"Ano, pane. Ale dovolím si podotknout, vaše jediná naděje na získání těch informací je, že se Horatio vzpamatuje. Nemůže ty informace předávat v katatonickém stavu."

"Máš nejspíš pravdu, Donalde. Ale krucisakra, je to k vzteku. Co my víme - ten robot může mít v lebce klíč k celému případu. Třeba tam na nás čeká životně důležitá stopa a my k ní nemůžeme."

"Když necháme robopsycholožku Patrasovou pracovat, předpokládám, že ty informace dostaneme v poměrně krátké době. A mezitím - domnívám se, že druhou přednášku Freddy Levingové jsme všichni očekávali se značným zájmem. Za přibližně osm minut přistaneme u Ústředního sálu. Myslím, že dostanete odpověď na řadu svých otázek, když šiji poslechneme."

"Doufám, Donalde. To tedy sakra doufám."

Letoun pokračoval v cestě.

Fredda Levingová přecházela tam a zpátky za scénou a každou minutu nebo dvě vykukla oponou do hlediště.

Posledně tu nebylo tolik lidí. O tom, jakou sílu mají fámy a spekulace, svědčil fakt, že dnes to v hledišti vypadalo jako v blázinci. Mělo se sem vejít tisíc lidí i se svými osobními roboty - roboti sedávali za svými majiteli na nízkých sklápňových sedátkách. Ale těch tisíc míst už se dávno zaplnilo a bylo by se klidně zaplnilo ještě jednou.

Po značném úsilí vecpalo ředitelství dovnitř všechny, ovšem za tu cenu, že všichni roboti byli vykázáni a jejich místa zaujal dav. Celá ta operace, jak dostat lidi na místa, trvala poměrně dlouho. Freddina přednáška začne se zpožděním. Znova vyhlédla oponou a zavrtěla hlavou nad tím davem. Něco se zjevně rozkřiklo, o tom nebylo pochyb. Nejen o její první přednášce, ale také o tom záhadném vzpurném robotovi Kalibánovi, a také se prudce šířily fámy o usedlickém

spiknutí, které má poškodit roboty. Nekonečné byly i spekulace o tom důležitém oznámení, které
-180-

má být dnes učiněno. Celé město si šeptalo, celé město bylo plné neuvěřitelných historek - většinou zcela nesprávných.

Tony a Weltonová a její robotka Ariel byly za scénou spolu s Freddou, a ačkoliv Fredda předpokládala, že tam zkrátka být musejí, věděla, že za těchto okolností nebude jednoduché mluvit k tomuhle davu, když na scéně bude usedlická královna a bude se na ně ledově mračit.

I guvernér Grieg byl za scénou, odhodlán poskytnout jí svou podporu, ať to stojí, co to stojí.

Byli tu i Jomaine Terach a Gubber Anshaw a vypadali asi tak klidně a uvolněně jako dva odsouzení čekající na kata. Ani guvernér se nezdál být moc ve své kůži. Jen Tonya Weltonová se tvářila klidně. Ostatně proč ne? Jestli se něco nepovede, tak to nejhorší, co se může stát jí, bylo, že se vrátí domů.

V publiku bylo poměrně dost Usedlíků, seděli všichni pohromadě na pravé straně hlediště. A podle toho, jak vypadali, to nebyli zrovna ti nejjemnější a nejušlechtilejší představitelé svého lidu. Otevřeně řečeno, byli to rváči. Tonya řkala, že ona žádnou výpravu Usedlíků nezorganizovala. Tak kdo to tedy udělal, kdo vybral tuhle partu násilníků a poslal ji sem?

Možná jsou to přátelé těch rozbíječů, kteří byli zatčeni.

Možná jsou tu proto, aby se trochu pomstili za tu poslední výtržnost v Usedlickém městě. Ale ať to byl kdokoli, Fredda ani v nejmenším nepochybovala o tom, že jen čekají na záminku k potyčce.

Fredda se ještě jednou, naposled podívala za okraj opony, a uviděla něco, co ji přimělo nahlas zaklít. Železnáci. Jaká lepší záminka ke rvačce by se mohla ještě vyskytnout? A celá velká banda, padesát nebo šedesát, snadno rozpoznatelní podle ocelově šedých uniforem, které kdovíproč pořád nosí, a s nimi Simcor Beddle osobně. Aspoň že jsou v hledišti nalevo vzadu, co nejdál od Usedlíků.

Uprostřed první řady seděl Alvar Kresh. Freddu překvapilo, jak ráda ho vidí. Možná se situace přece jen úplně nevymkne kontrole. Jeho robot Donald byl také v publiku, nepochybně koordinoval bezpečnostní opatření. Fredda v hledišti napočítala také aspoň dvacet policistů, stojících kolem stěn ve výklencích obvykle určených pro roboty.

Vypadalo to, že jsou připraveni na všechno - jenže kdo pro všechno na světě ví, co se tu dnes dá čekat?

-181-

Povzdechla si. Kdyby tak to jediné, s čím si musí dělat starosti, byl tenhle sál plný lidí a ta slova, která hodlá přednést. Ale byla tu ta záležitost s Kalibánem a teď ještě jakési zmatené zprávy o Horatiovi a o nějakých potížích v depu Limbus. Co se sakra přihodilo tam?

Znova se podívala na Kreshe. On to ví. On ví, co se stalo Horatiovi, a naprosto nepochybovala o tom, že se pomalu začíná dobírat i pravdy o Kalibánovi.

Cítila, jak ji pobolívá hlava, a sáhla si na turban na hlavě. Ucítla malý diskrétní obvaz na temeni hlavy pod kloboukem. Aspoň že turban skryje její oholenou hlavu a obvaz. Nepochybně tady každý ví, že byla napadena, ale nemusí to zrovna inzerovat.

Odstoupila od opony a začala znova přecházet za scénou, zabraná do myšlenek. Ale připadala si příliš osamělá, příliš ji to ničilo nervy. Potřebovala si s někým promluvit. Obrátila se ke svým dvěma kolegům, kteří čekali stejně nervózně.

"Opravdu si myslíš, že budou poslouchat, Jomaine?" zeptala se. "Co ty na to, Gubbere? Myslíš, že dokážou přijmout naše myšlenky?"

Gubber Anshaw nervózně zavrtěl hlavou. "Já -já nevím. Skutečně nemůžu říct, jak zareagují." Spletl prsty a pak zase obě ruce odtáhl od sebe, jako by to byla dvě malá zvířátka, která nedokáže ovládat. "Co my víme, třeba nás na konci budou lynčovat."

"To je od tebe vážně hezké, že se tak snažíš, aby se Fredda cítila lip, Gubbere," podotkl Jomaine kysele.

Gubber nešikovně pokrčil rameny a zammul si nos ztuhlými prsty. "Nemusíš se mnou mluvit tímhle tónem, Jomaine.

Fredda chtěla slyšet můj upřímný názor a - a -já jsem jí ho prostě řekl, to je všechno. Nebude to tvoje vina, Freddo, ani vina naší práce, když se lidi rozhodnou nepřijmout to, co jim povíš. Od začátku jsme věděli, žeje to riziko. Ano, nebyl jsem si jistý, jestli mám ten projekt vůbec podepsat, ale ty jsi mě už dávno přesvědčila, že tvůj přístup má smysl. Jenže sama jsi to mnohokrát řkala: saháš na něco, co je víceméně státním náboženstvím. Jestli jsou tam skutečně skalní vyznavači -"

"Ale to je nesmysl," skočil mu Jomaine unaveně do řeči. "To jediné, co se podobá vzývání robotů, je organizace Železnáků, a ti věří jen v to, že roboti jsou kouzelná hůlka, která všechno vyřeší. Hledají si jen záminku, aby mohli dělat potíže. To je jediný důvod, proč kdy někam jdou. A ujišťuju tě, že když jim nedáme záminku, udělají, co

-182-

budou moci, aby si nějakou našli. Jediná otázka je, jestli je tam dost policistů, aby jim zabránili v akci."

"Ale co ti ostatní lidé?" zeptala se Fredda.

"Moje milá, nečekáš přece, že se tady na místě všichni do jednoho obrátí na tvou víru, ne?" pokračoval Jomaine podstatně laskavějším hlasem. "Přinejlepším otevřeš diskusi. Když budeme mít štěstí, lidé začnou přemýšlet o tom, co jsi jim řekla. Někteří se postaví na jednu stranu, někteří na druhou. Budou se hádat. Jestli budeme mít štěstí, stanou se věci, které lidi celý svůj život pokládali za samozřejmost, námětem k debatě. Ve víc doufat nemůžeme." Jomaine si odkašlal - znělo to trochu škrobeně. "A navíc," dodal suše, "to, co jim na konci večera předložíš jako hotovou věc, by celou tu debatu mělo rozhybat ještě trochu víc."

Fredda se usmála. "Ano, asi máš pravdu. Dneškem to neskončí." Obrátila se znova ke Gubberovi, ale všimla si, že ten se mezitím do-loudal k druhému konci pódia a povídá si s Tonyou Weltonovou, zatímco guvernér seděl tiše u stolu a čekal. "Gubbera to z nás ze všech vzalo nejvíc, vid'?" řekla Fredda. "Od té doby, co tohle všechno začalo, vypadá tak špatně, jak jsem ho ještě neviděla."

Jomaine Terach vydal nicneříkající zvuk. Gubber byl zjevně ještě napjatější než obvykle, ale Jomaine nebyl tak docela přesvědčený, že to souvisí jen s krizí kolem Kalibána nebo s NZ roboty. Jomaine si uměl představit, že zdánlivě tajný poměr s Tonyou Weltonovou člověku nejspíš na klidu nepřidá.

Vi Fredda o tom románu? Bylo přinejmenším možné, že ne. Klepy se na pracovišti obvykle šíří tak, že se šéf o nich dozví poslední. Měl bych jí to říct? ptal se už postě sám sebe. A postě došel ke stejnému závěru. Vzhledem k napjatým vztahům mezi Laboratořemi a projektem Limbus -jinými slovy, mezi Freddou a Tonyou - Jomaine neviděl důvod, proč to říkat Freddě a přidělovat jí tak ještě jednu starost navíc.

"No, tak pojd', Freddo," řekl. "Už je skoro načase začít."

"Tady nemůžeme mluvit!" sykla Tonya zlostně. Vůbec se jí to nelíbilo, ale nedalo se nic jiného dělat. Tady stojí Gubber, necelého půl metru od ní. A ona místo toho, aby k němu vztáhla ruce, aby se mu vrhla kolem krku, aby cítila teplo jeho objetí, se na něj musí utr-hovat, odstoupit od něj, tvářit se, jako by to byl ten poslední člověk

-183-

na světě, s kterým by chtěla být. "Už to je dost špatné, že nás tahle šaráda donutila objevit se spolu na jednom jevišti, ale nemůžeme si dovolit, aby nás někdo viděl spolu mluvit. Celá ta situace je už tak dost nepříjemná, i bez toho, aby si někdo z těch šerifových poskoků dal dvě a dvě dohromady."

"Opona - opona je zatažená," řekl Gubber a neobratně si mnul ruce. "Kresh nás nemůže vidět."

"A co my víme, třeba tu má maskované pozorovací roboty mezi jevištními dělníky, nebo má v zákulisí odposlouchávací zařízení," odpověděla Tonya a snažila se, aby to znělo rozhodně a pevně. I když by se mu byla strašně ráda podvolila, neodvážila se - pro dobro obou.

"Proč by to proboha dělal?" zeptal se Gubber zmateně.

"Protože má už možná nějaké podezření. Že se o nás drbe, tím jsem si prakticky jistá. A jestli se to k němu už doneslo, tak by ho nejspíš moc zajímalo, o čem si spolu budeme povídat. To znamená, že si nesmíme říct nic. Nesmíme se stýkat a musíme předpokládat, že všechny komunikační linky jsou odposlouchávané. Nesmíme spolu mít žádný přímý kontakt, dokud to všechno neskončí, jinak bude po všem."

"Ale jak můžeme -" začal Gubber, ale pak se zdálo, že už není schopen dál mluvit. Chudák. Viděla mu to na očích. Myslí si, že je to konec. Tonye přetévalo srdce smutkem. Vždycky se tolik bál, že se s ním rozejde, aby zmenšila riziko, aby si kryla záda. Připadalo mu jako šílený sen, že by žena jako ona mohla chtít muže, jako je on.

Jak málo ví. Polovina usedlických žen, které Tonya znala, by dala neví co za to, aby měla muže jako Gubber, něžného, přemýšlivého muže, který se umí k ženě chovat láskyplně a dvorně. Usedlíci muži jsou tak hřmotní a pořád mají tendenci dokazovat si svou mužnost dalšími a dalšími výboji. Tonya se usmála. Gubber v tomto ohledu nic dokazovat nemusí.

"Gubbere, Gubbere," řekla Tonya hlasem náhle měkkým a něžným. "Miláčku. Mně je jasné, co si myslíš, ale není to tak. Nechci tě opustit. Nikdy bych nemohla něco takového udělat. Ale jak se věci mají, byla by prakticky sebevražda, abychom se scházeli nebo používali komunikační linky. Pošlu k tobě během večera Ariel se vzkazem. Víc nesmíme riskovat. Ano?"

Tonya viděla, jak se mu ulevilo. Všechno bude v pořádku.

-184-

"Děkuju," řekl. "Tak pojd'. Bude se začínat."

Alvar Kresh seděl v první řadě hlediště a Donald ho doprovázel. Alvar Kresh byl jediný z přítomných, jehož osobní robot směl zůstat. Vyšší postavení přináší i určitá privilegia - a Alvar potřeboval Donalda u sebe.

"Promiňte, pane. Přijímám kódovaný přenos. Vyčkejte. Přenos je úplný."

Na druhé straně byly chvíle, kdy mu Donaldova přítomnost dost vadila. Tohle nebyl ten správný čas a místo pro příjem důvěrného dokumentu. "Sakra. Přednáška už za chvíli začne. Přečti to, Donalde, a řekni mi, jestli to počká až po přednášce."

"Ano, pane. Okamžik." Donald pár vteřin zíral do prázdna a pak znova ožil. "Pane, jsem přesvědčen, že byste si to měl raději přečíst hned. Je to hrubý přepis prvního rozhovoru s robotem Horatiem. Ro-bopsycholožka Patrasová patrně uspěla a dostala ho z katatonie."

"Co je v tom přepisu?"

"Pane, myslím, že byste si to měl přečíst sám. Nerad bych ovlivňoval vaše reakce a musím připustit, že obsah považuji za poněkud -znepokojivý. Bylo by mi značně nepříjemné o něm diskutovat."

Kresh podrážděně zavrčel. Zdálo se, že Donaldův duševní stav je stále křehčí. No, policejní roboti jsou samozřejmě v soustavném nebezpečí, ale tohle začínalo být až příliš časté. "Tak dobře, dobře," řekl. "Vytiskni mi to a třeba to stihnu proletět, než Levingová začne mluvit."

V Donaldovi se ozvalo tiché zavrčení a v jeho hrudi se otevřela štěrbin. Z ní začal vypadávat jeden papír za druhým. Donald je obratně chytl levou rukou a přendával je do pravé. Podával je Kreshovi.

Kresh začal číst a každou stránku pak nepřítomně vrátil Donaldovi.

A pak Kresh začal nadávat.

"Značně znepokojivé, jak už jsem říkal, pane."

Alvar Kresh kývl. Neodvážil se o tom otevřeně diskutovat s Donaldem, rozhodně ne tady na veřejnosti, kde bylo všude kolem plno publika. Nejlepší bude, když neřekne vůbec nic přímo. Donald zřejmě dospěl ke stejnému závěru.

-185-

Nebylo divu, že Donalda ten přepis rozrušil. Nebylo divu, že toho Horatia to vykolejilo. Jestli jsou přesné závěry, které z této zprávy zřetelně vyplývají, pak existuje robot, který nemá tři zákony.

Ne. Tomu nemůže uvěřit. Nikdo by přece nebyl takový blázen, aby postavil robota bez tří zákonů. Musí existovat nějaké jiné vysvětlení. Musí v tom být nějaká chyba.

Jenže Kalibána, toho robota, o kterého jde, postavila ta žena tam na scéně, která ve své první přednášce hovořila o tom, jak roboti neprospívají lidem. Tak proč sakra kryje robota, který ji napadl? Alvar podal Donaldovi poslední stránku a on všechny vložil do skladovací schránky ve svém boku.

"Co budeme dělat, pane?" zeptal se Donald.

Dělat? To byla vynikající otázka. Ta situace se podobala sudu prachu. Teoreticky měl teď dost důkazů, aby mohl zakročit proti Freddě Levingové, ale ne hned. Co by mohl dělat? Vtrhnout na scénu a zatknout ji uprostřed přednášky? Ne. Kdyby to udělal, mohl by tím zničit celou složitou dohodu s Usedlíky. Fredda Levingová do ní nějak zapadá, to bylo jasné. Jak, to neměl poněti. A kromě toho měl intenzivní pocit, že jestli má svůj případ vyřešit, musí nejdřív slyšet, co bude Fredda dnes večer říkat.

Ale měl ještě jiné možnosti než zatknout Freddu Levingovou.

"Levingovou zavřít nemůžeme, Donalde, i když bych to rád udělal," řekl nakonec Kresh. "Rozhodně ne, když je s ní guvernér a Wel-tonová. Ale jak ta ztracená přednáška skončí, tak sebereme Teracha a Anshawa. Je načase, aby se trochu zapotili."

Pokud jde o Freddu Levingovou, tu dnes večer zatknout nemůže. Ale život jí rozhodně nijak usnadňovat nehodlá.

Zamračil se na scénu a čekal, až se opona rozhrne.

Fredda Levingová konečně uslyšela zvuk, na který čekala a kterého se zároveň děsila. Zazněl gong a publikum se začalo uklidňovat a ztišovat. Za chvilku to vypukne. Robot - inspicient dal gestem signál guvernérovi a ten kývl. Došel k Freddě a dotkl se její paže. "Připravená, paní doktorko?"

"Cože? Ano, ano, jistě."

"Tak bychom asi měli začít." Vedl ji k sedadlu za stolem na jednom konci jeviště. Z jedné strany měla Tonyu

Weltonovou, z druhé Gubbera a Jomaina.

-186-

Na všechny někde kolem dohlíželi jejich osobní roboti. Gubber měl s sebou svého starého vysloužilce Tetlaka, který už u něj byl odnepaměti. A Jomainův poslední, nejmodernější model. Jak se jmenuje? Bertran? Nějak tak. V laboratoři se vtipkovalo, že Jomaine mění osobní roboty častěji než spodní prádlo. Tonya Weltonová a její Ariel.

Zvláštní ironická situace. Tonya je tady na Infernu proto, aby brojila proti závislosti na robotech, a přitom tady sedí s robotem, kterého jí za šťastnějších dní věnovala Fredda. Zatímco ona sama, Fredda, žádného robota nemá.

Trhla sebou, protože si uvědomila, že opona se rozhrnula, že publikum zdvořile zatleskalo guvernérovi - ze zadních řad se ozvalo několikéré zabučení - a že guvernér ji už začal představovat. Vlastně ne, spíš už končí. Proboha! Jak mohla tak dokonale zapomenout na to, co se kolem ní děje? Je to ještě nějaký dozvuk jejího zranění nebo léčby, nebo si to její mysl jen snaží takovým divným způsobem poradit s trémou?

"...že budete souhlasit se vším, co řekne," hovořil guvernér Grieg. "S mnohým nesouhlasím ani já sám. Ale jsem přesvědčen, že jejímu hlasu musíme naslouchat. Věřím, že její myšlenky - a zprávy, které oznámí - budou mít pro nás všechny dalekosáhlé důsledky. Dámy a pánové, přivítejte prosím doktorku Freddu Levingovou." Obrátil se s úsměvem k ní a začal první tleskat.

Fredda si nebyla tak úplně jistá, jestli by nebylo moudřejší obrátit se a utéct ze scény a ze sálu ven, ale zvedla se a šla k řečnickému pultu. Chanto Grieg se vrátil ke stolu v zadní části pódia a sedl si vedle Jomaina.

A tak tu stála úplně sama. Zadívala se do moře tváří a ptala se sama sebe, jaké šílenství ji přivedlo až sem. Ale už tu jednou byla a nezbyvalo nic jiného, než se do toho dát.

Odkáslala si a začala mluvit.

-187-

14

"Děkuji vám, přátelé," začala Fredda. "Dnes vám chci předložit analýzu tří zákonů. Ovšem dřív, než se pustíme do detailního rozboru jednotlivých zákonů, myslím, že by bylo vhodné zopakovat některé základní informace a soustředit se na historickou perspektivu.

Ve své předchozí přednášce jsem vyslovila určité argumenty, jimiž jsem chtěla dokázat, že lidé si robotů necení, že nesprávné používání a zneužívání robotů degraduje jak je, tak nás, že my lidé jsme připustili, aby nás naše lenivá závislost na robotech připravila o schopnost vykonávat i ty nejzákladnější úkoly. Existuje společný rys, který všechny tyto problémy spojuje, téma, které se v nich stále opakuje.

Tímto tématem, dámy a pánové, jsou tři zákony. Ty tvoří základ všech věcí spojených s robotikou."

Fredda se na okamžik odmlčela a rozhlédla se po publiku. Setkala se přitom s pohledem Alvara Kreshe v první řadě a polekalo ji, že v jeho tváři uviděla hněv. Co se stalo? Kresh je rozumný člověk. Co ho mohlo tak rozčítit? Dozvěděl se snad něco nového? Při tom pomýšlení se jí sevřel žaludek. Ale ne. Teď na to nesmí myslet. Musí pokračovat ve své řeči.

"Na počátku své předchozí přednášky jsem položila otázku: „K čemu jsou roboti?“ Existuje však i další, paralelní otázka: „K čemu jsou tři zákony?“ K jakému účelu mají sloužit? Když jsem si tu otázku poprvé položila, sama jsem se jí lekla. Bylo to skoro jako zeptat se: „K čemu jsou lidé?“ nebo „Jaký je smysl života?“ Některé otázky jsou tak základní, že nemohou mít odpověď. Lidé prostě jsou. Život prostě je. Svůj smysl obsahují samy v sobě. Musíme z nich udělat, co se dá. Ale znovu připomínám, že stejně jako roboti, i tři zákony jsou lidské dílo a byly rozhodně navrženy tak, aby splnily určitý účel. Můžeme říct, k čemu jsou tři zákony. Pojďme si tu otázku rozebrat.

Každý ze zákonů je založen na několika principech. Některé jsou zjevné, některé nejsou na první pohled zřetelné. Počáteční principy všech tří zákonů vyplývají z univerzální lidské morálky. Tento fakt je možno dokázat, ale je k tomu potřeba matematické transformace do

-188-

pozitronického pozičního záznamu a to by samozřejmě pro přítomné publikum nebylo zajímavé. Jsou dny, kdy o takových věcech nechci nic slyšet ani já sama."

Ta poznámka vyvolala v publiku smích. Dobře. Pořád ještě jdou s ní, pořád jsou ještě ochotni naslouchat. Fredda nahlédla do svých poznámek, trochu nervózně upila vody a pokračovala. "Stačí, když řeknu, že těmito technikami je možno tři zákony zevšeobecnit tak, že říkají: zaprvé, roboti nesmějí být nebezpeční; zadruhé, musejí být užiteční; za třetí, musejí být tak úsporní, jak je jen možné.

Další matematická transformace do zápisového systému používaného v sociologických modelech ukáže, že tato hierarchie základních požadavků se shoduje s normami všech morálních lidských společností. Podobné principy můžeme vysledovat z kteréhokoli standardního matematicky idealizovaného a zevšeobecněného společenského kodexu morálky používaného v sociologických modelech. Tyto principy můžeme dokonce seřadit v takový záznam, v němž každý vyšší zákon je silnější než zákon nižší, pokud se tyto dva zákony dostanou do konfliktu: Neubližuj, buď užitečný ostatním, není sám sebe.

Stručně řečeno, tři zákony v sobě obsahují některé ideály chování, které tvoří základ lidské morálky, ideály, k nimž lidstvo směřuje, ale nikdy jich nedosáhne. To všechno dělá velmi příjemný a uklidňující dojem, ale má to i své nedostatky.

Zaprvé: Tri zákony jsou vpáleny do samé podstaty pozitronického mozku jako matematické axiomy, aniž by připouštěly obojakost nebo poskytovaly prostor k vlastní interpretaci. Jiná možnost neexistuje. Ale život je plný šedých míst, kde nemohou platit černobílá pravidla a místo nich musí nastoupit individuální úsudek.

Zadruhé, my lidé se v životě řídíme víc než třemi zákony. Když si znovu pomůžeme výsledky získanými z matematického modelu, můžeme ukázat, že tři zákony se v podstatě rovnají velmi dobré první aproximaci ideálního lidského chování. Ale je to jen aproximace. Jsou příliš strnulé a příliš jednoduché. Nemohou ani zdaleka pokrýt celé spektrum normálních situací, tím méně neobvyklých a jedinečných okolností, kde musí nastoupit skutečný nezávislý úsudek. Jakákoli bytost omezená třemi zákony nebude schopna vypořádat se se širokým spektrem situací, které se pravděpodobně vyskytnou během života prožitého v kontaktu se známým vesmírem. Jinými slovy, tři zákony znemožňují takové bytosti přežít jako svobodnému jedinci.

-189-

Poměrně jednoduchou matematikou je možno dokázat, že robot jednající podle tří zákonů, ale bez přímé lidské kontroly, s velkou pravděpodobností selže, pokud bude postaven do situace, v níž se bude muset rozhodovat tak, jak to dělají lidé. Stručně řečeno: tři zákony robotům znemožňují existovat bez cizí pomoci v prostředí, kde se vyskytují i jiné bytosti než ostatní roboti.

Bez schopnosti poradit si se šedými oblastmi, bez doslova tisíců vnitřních zákonů, vodítek a přibližných pravidel, které lidem pomáhají v rozhodování, nemohou roboti činit tvořivá rozhodnutí nebo složité úsudky, které by se aspoň vzdáleně podobaly těm, které děláme my.

A kromě úsudku je tu i problém interpretace. Představte si situaci, kdy zločinec střílí po policistovi. Je jasné, že policista by se měl bránit, že může zasadit dokonce smrtelnou ránu. Společnost nejen že dává policistovi právo zneškodnit nebo dokonce zabít útočníka, ale přímo to od něj očekává, protože společnost si cení víc své vlastní ochrany a života policisty než života zločince. Představte si teď, že policistu doprovází robot. Robot se samozřejmě pokusí chránit policistu před zločincem - ale stejně tak se pokusí chránit zločince před policistou. Téměř určitě se pokusí policistovi zabránit, aby vypálil po zločinci. Robot se bude snažit, aby ani jeden z lidí nebyl zraněn. Robot může vstoupit policistovi do rány, nechat zločince uniknout nebo se pokusit odzbrojit oba soupeře. Může se pokusit chránit každého z nich před střelbou toho druhého i za tu cenu, že bude sám zničen a přestřelka bude okamžitě pokračovat.

Provedli jsme celou řadu simulací takových situací. Bez přítomnosti robota se policistovi obvykle podaří zločince přemoci. Pokud je u toho robot, jsou pravděpodobnější jiné varianty než vítězství policie: smrt policisty i zločince za současného zničení robota; smrt policisty a zničení robota; zničení robota a útěk zločince; smrt zločince, policisty nebo obou, přičemž robot vzápětí podlehně těžkému selhání v důsledku konfliktu dvou prvních zákonů nebo prvního a druhého zákona. Zkrátka, vpusťte do takové situace robota a je velmi pravděpodobné, že to skončí katastrofou.

Teoreticky je možné, aby robot posoudil situaci správně a aby se jeho mozek nezablokoval proto, že se podílel na smrti zločince. Robot musí být schopen posoudit, že z okamžitého i dlouhodobého hlediska je prospěšnější, když zvítězí policista, a že pomáhat zločinci

-190-

odhodlanému připravit o život strážce zákona znamená jednat sám proti sobě, protože pokud bude zločinci umožněno

přežít, prakticky jistě napadne společnost jiným způsobem. V praxi by si ovšem s takovou situací poradili jen ti nejvyspělejší roboti, kteří mají nejjemněji nastavený a vyvážený potenciál prvního zákona. Ostatní by neměli nejmenší naději, že se rozhodnou správně.

Všechny zákony a pravidla, podle nichž žijeme, podléhají podobně složitým výkladům. My lidé si ale razíme cestu těmito složitostmi tak obratně a tak zkušeně, že si je ani neuvědomujeme. Správný způsob, jak vstoupit do místnosti, kde je v plném proudu odpolední party; vhodná forma oslovení vdovy po vlastním dědečkovi, která se mezitím znovu provdala; okolnosti, za jakých člověk může či nemůže citovat určitý zdroj ve vědecké studii - takové věci všichni známe tak dobře, že si ani neuvědomujeme, že je známe. A takové praktické znalosti se ani zdaleka neomezují na podobné triviality.

Například je univerzálním lidským zákonem, že vražda je zločin. Přitom ovšem sebeobrana je všude zákonnou obhajobou proti obvinění z vraždy, takže stejný čin není zločinem, je ospravedlněn. Snížená trestní odpovědnost, nepříčetnost, polehčující okolnosti, gradace zločinu od zabítí po úkladnou vraždu - to všechno jsou nejrůznější odstíny šedi v černobílém zákoně o vraždě. Jak jsme viděli na příkladu se zločincem a policistou, ve strnulém prvním zákoně se žádné takové nuance neobjevují. Není tu žádný prostor pro úsudek, neexistuje tu možnost brát v úvahu okolnosti či reagovat pružně. To jediné, co se u robota může trochu podobat pružnosti, je úprava vzájemných potenciálů prvního, druhého a třetího zákona, a i to je možné udělat jen v omezeném rozsahu.

K čemu jsou tři zákony? Abych tedy odpověděla na vlastní otázku, tři zákony mají představovat použitelnou simulaci idealizovaného morálního kodexu modifikovaného tak, aby zajišťoval poddajnost a podřízenost robotů. Tři zákony nebyly napsány s úmyslem modifikovat lidské chování. Ale přesto to učinily, a to dost drasticky.

Když jsme se takto dotkli původního záměru zákonů, podívejme se nyní na jejich historii.

Všichni známe tři zákony nazpaměť. Přijímáme je tak, jak přijímáme gravitaci, bouře, světlo hvězd. Chápeme tři zákony jako přírodní sílu, která je nemenná a mimo naši kontrolu. Myslíme si, že se

-191-

s nimi nedá dělat nic jiného než je přijmout, než žít ve světě, který je obsahuje.

Ale to není naše jediná možnost. Znovu opakuji, že tři zákony jsou lidský výtvar. Jsou založeny na lidském myšlení a lidských zkušenostech, mají kořeny v lidské minulosti. Zákony jsou přinejmenším teoreticky neméně otevřené zkoumání a o nic víc formálně nezměnitelné než kterýkoli jiný lidský vynález - kolo, kosmická loď, počítač. To všechno bylo změněno - nebo nahrazeno - novými tvůrčími činy, novými vynálezy.

Můžeme se na každou z těch věcí podívat, prohlédnout si, jak je udělaná - a zároveň vidět i to, jak jsme je změnili, jak jsme je aktualizovali, přizpůsobili je tak, aby odpovídaly naší době. A právě tak můžeme, budeme-li chtít, změnit i tři zákony."

Publikum zalapalo po dechu. Ze zadní části hlediště se ozvalo volání, hučení a hněvivý křik. Freda všechny ty výkřiky cítila jako dopadající rány. Ale věděla přece předem, že to přijde. Připravila se na to a může zareagovat.

"Ne!" řekla. "Tohle není náš styl. Byli jste sem všichni pozváni, abyste se účastnili intelektuální diskuse. Jak můžeme o sobě tvrdit, že jsme ta nejpokrokovější společnost v dějinách lidské civilizace, když pouhá zmínka o nové myšlence, mírné zpochybnění ortodoxních představ vás změní v dav? Reagujete tak, jako bych útočila na náboženství, o němž předstíráte, že ho nemáte. Skutečně věříte, že tři zákony jsou seslány shůry, že je to nějaká magická formule neoddělitelně spjatá se skutečností?" Na tohle zareagovali. Vysídlenci jsou pyšní na svou racionalitu. Aspoň většinou. Ozvalo se další volání, další křik, ale aspoň část publika byla zjevně ochotna naslouchat. Freda jim dala ještě chvíli na uklidnění a pak pokračovala.

"Tři zákony jsou lidský vynález," opakovala Freda. "A jako všechny lidské výtvary odrážejí čas a místo, kde byly poprvé vytvořeny. Roboti, které užíváme dnes, jsou sice v mnoha ohledech dokonalejší, ale v základních rysech se shodují s prvními skutečnými roboty vytvořenými před mnoha tisíci lety. Roboti, které my Vysídlenci používáme dnes, mají mozky, jejichž základní design se nezměnil od doby, kdy lidstvo ještě ani nevstoupilo do vesmíru. Jsou to nástroje vytvořené pro kulturu, která zmizela dřív, než byla na Zemi vybudována první velká podzemní města, dřív, než první Vysídlenci založili Aururu.

-192-

Vím, že to zní neuvěřitelně, ale nemusíte se spolehnout jen na moje slova. Přesvědčte se sami. Když prozkoumáte mlhavé hlubiny času, uvidíte, že to tak je. Neposílejte své roboty, aby vám to vyhledali. Jděte ke svým datovým panelům a podívejte se sami. Ty znalosti tam jsou. Podívejte se na svět a na dobu, kdy se roboti zrodili. Zjistíte, že tři zákony byly sepsány v čase velmi odlišném od našeho.

Najdete opakované zmínky o něčem, co se nazývá frankenstei-novský komplex. Je to narážka na dávný mýtus, dnes už ztracený, v němž vyšinutý vědec-kouzelník odděloval části mrtvých těl popravených zločinců a spojoval je znovu dohromady, pak tyto práchnivějící části opět oživil a vytvořil tak děsivé monstrum. Některé verze tohoto mýtu uvádějí, že obluda měla ve skutečnosti laskavou a mírnou povahu, jiné ji popisují jako skutečně divoké a vražedné stvoření. Všechny verze se však shodují v tom, že toto monstrum všichni shodně nenáviděli a báli se ho. Ve většině variant tohoto příběhu zlikvidují obludu i jejího tvůrce zděšení obyvatelé, kteří se tak naučí dávat si pozor a být připraveni na den, kdy se celý příběh zopakuje, kdy jiný černokněžník znovu objeví tajemství, jak přivést práchnivějící tělo zpět k životu.

Toto monstrum, dámy a pánové, to byla populární mytická představa robota v době, kdy byli postaveni první skuteční roboti. Věc vytvořená ze zahnuvajícího, rozpadlého lidského masa, vyrvaného z těl mrtvých. Zvrácená věc zrozená s těmi nejnižšími a nejhoršími lidskými popudy v duši. Strach z tohoto imaginárního stvoření přenesený na skutečné

roboty, to byl frankensteinovský komplex. Vím, že vám to bude připadat naprosto neuvěřitelné, ale roboti nebyli vnímáni jako naprosto spolehliví mechaničtí sluhové, ale jako potenciální hrozba, jako děsivé ohrožení. Muži i ženy brali děti do náručí a prchali, když se k nim přiblížil robot - skutečný robot se třemi zákony pevně vestavěnými v pozitronickém mozku."

Z publika se ozvalo další nevěřící mumlání, ale teď už šli s ní, okouzlení bizarním pradávným světem, který popisovala. Vyprávěla jim o minulosti tak dávné, že si ji skoro nedokázali představit, a to je fascinovalo. Dokonce i Kresh sedící v první řadě jako by ztratil něco ze své zuřivosti.

"A to není všechno," řekla Fredda. "Je toho ještě víc, co musíme znát o časech, kdy byly vytvořeny tři zákony. Protože první skuteční roboti byli postaveni ve světě všeobecného strachu a nedůvěry, kdy

-193-

byli lidé na Zemi organizováni v několika mocenských blocích, z nichž každý byl vyzbrojen tolika děsivými zbraněmi, že by byly schopny zničit všechny život na celé planetě, a všichni se obávali, že někdo z těch ostatních udeří první.

Nakonec se otázka těchto zbraní stala ústředním politickým tématem té doby, které odsunulo stranou všechny ostatní morální a filosofické otázky. Každá strana musela vyrábět větší, rychlejší, lepší, silnější zbraně, aby zabránila ostatním zaútočit.

Už nešlo o to, kdo je v právu, ale kdo dokáže vytvořit děsivější stroje. Všechny stroje, všechny technologie byly vnímány především jako zbraně a teprve potom jako nástroje. Představte si prosím svět, kde vynálezce odstoupí od svého stolu v laboratoři a otázka, kterou si naprosto samozřejmě položí, nezní Jak může být tahle nová věc užitečná? ale Jak by se to dalo nejlépe využít k zabíjení mých nepřátel? Kdekoli to bylo možné, stroje a technologie se měnily v nástroje smrti, což společnost mnoha způsoby pokrivilo. První velká podzemní města na Zemi byla také dědictvím této doby. Nebyla navržena proto, že byla užitečná a hospodárná, ale proto, že poskytovala ochranu proti děsivým jaderným bombám, které mohly povrchové město smést v jediném okamžiku.

A ve stejné době, kdy probíhaly tyto šílené a paranoidní závody ve zbrojení, právě když se frankensteinovský komplex rozbujel naplno, činila společnost první krůčky k moderní automatizaci, a tato transformace rovněž neprobíhala hladce. V té době lidé pracovali nikoli proto, že si to přáli, nebo proto, aby byli užiteční, či aby realizovali své tvůrčí impulsy. Pracovali proto, že museli. Byli za svou práci placeni a za tento plat si kupovali potravu, kterou jedli, a pořizovali si střechu nad hlavou. Automatické stroje - mezi nimi i roboti - jim braly víc a víc pracovních míst. V důsledku toho bylo méně a méně práce a tedy méně a méně peněz pro lidi. Roboti byli schopni vytvořit nové bohatství, ale zchudli lidé si nemohli dovolit nakoupit to, co roboti - ve vlastnictví bohatých - vytvořili. Představte si, jaký hněv a odpor byste asi cítili vůči stroji, který by vám ze stolu ukradl jídlo. Představte si, jak hluboký by byl váš hněv, kdybyste neměli žádnou možnost té krádeže zabránit.

A poslední bod: Až do začátku vysídlenecké éry byli roboti velmi vzácné a drahé zboží. Dnes nám nepřipadá nijak divná vysídlenecká kultura, kde počet robotů přesahuje počet lidí v poměru padesát nebo

-194-

sto ku jedné. Ale po prvních několika století jejich používání bylo robotů přibližně tisíckrát méně než lidí. S tím, co je vzácné, se zachází jinak než s tím, co je běžné. Když člověk vlastnil jediného robota a ten robot byl dražší než všechny jeho ostatní pozemské majetek dohromady, nikdy by ho ani nenapadlo, aby toho robota použil jako kotvu ke člunu. Takové tedy byly kulturní faktory, které podnítily vznik tří zákonů. Lidový mýtus o děsivé obludě bez duše, stvořené z nemrtvých; pocit, že svět je děsivý a nepodléhá žádné kontrole; hluboký odpor vůči strojům, které braly chudým rodinám chléb od úst; fakt, že robotů bylo málo a byli vnímáni jako vzácní a cenní. Povšimněte si, že rozebírám především lidské pojetí, nikoli realitu. Záleželo totiž hlavně na tom, jak lidé viděli roboty, ne na tom, jací roboti byli. A tyto lidé viděli v robotech loupežná monstra."

Fredda se nadechla a rozhlédla se po sále. Uvědomila si, že v publiku je mrtvé ticho, že diváci naslouchají jejím slovům šokované a v hrůze. Pokračovala: "Mnohokrát už bylo řečeno, že my Vysídlenci jsme nemocná společnost, že jsme otroky svých vlastních robotů. Podobně se útočilo i na naše přátele Usedlíky, kteří se křčí ve svých podzemních norách, skrývají se před vnějším světem a ujišťují sami sebe, že je mnohem lepší žít někde, kde není vidět nebe. Oni zdědili kulturu pozemských podzemních měst, postavených ze strachu. Tyto dva názory se obvykle staví proti sobě, jako by se navzájem vylučovaly. Jedna kultura je nemocná, tudíž ta druhá je zdravá. Já myslím, že je mnohem rozumnější posuzovat zdraví nebo nemoc každé kultury nezávisle. Podle mého názoru se dá o zdraví obou značně pochybovat. V každém případě je jasné, že společnost a doba, v níž byli vytvořeni roboti a tři zákony, byla ještě mnohem nemocnější než ta naše. Byla paranoidní, nedůvěřivá, pokřivená krutými válkami a děsivými emocemi - Země byla v té době skutečně hrozná místo. Právě před touhle nemocí prchali naši předkové, když opouštěli Zemi. Právě přání odříznout se od zdroje této nemoci bylo příčinou, proč jsme my Vysídlenci tak dlouho popírali, že vůbec pocházíme ze Země. Po tisíce let jsme zapírali naše společné dědictví se Zemí a s Usedlíky, proto jsme pohrdali těmi, kdo nežili na Padesáti světech, jako by ani nebyli lidmi, proto byly vztahy mezi oběma národy tak otrávené. Stručně řečeno, tento dávno zapomenutý nezdravý čas je původní

-195-

příčinou dnešní nedůvěry a nenávisti mezi Usedlíky a Vysídlenci. Nemoc přežila kulturu, která ji vytvořila.

Už jsem řekla, že každý lidský vynález je odrazem doby, kdy vznikl. Je-li tomu tak, jsou tři zákony odrazem velmi temného zrcadla. Odrážejí čas, kdy se lidé strojů obávali a nevěřili jim, kdy byla technologie celkem správně vnímána jako často zlovolná, kdy to, co se získalo za pomoci strojů, šlo na úkor lidí, kdy dokonce i ten nejbohatší člověk byl

podle našich dnešních měřítek chudý a kdy chudí hluboce - a pochopitelně - nenáviděli bohaté. Řekla jsem a ještě řeknu mnoho negativních věcí o naší kultuře založené na robotech, ale ona má i mnoho jasných a zářivých kladů. Ztratili jsme nejen fakt chudoby, ale i schopnost představit si ji. Nebojíme se jeden druhého a stroje slouží nám, nikoli my strojům. Vytvořili jsme mnoho velkých a krásných věcí.

Ale celý náš svět, celá naše kultura je postavena na třech zákonech, které byly napsány v divošských dobách. Jejich forma a přesné znění měly do jisté míry také za úkol uklidnit vystrašené a polobarbarské davy té doby. Domnívám se, že už v čase svého vzniku byly přehnanou reakcí na dané okolnosti. Dnes už se současnou realitou nemají prakticky nic společného.

Takže: K čemu jsou roboti? Na začátku samozřejmě byla odpověď jednoduchá. Roboti byli k tomu, aby pracovali. Ale dnes, v důsledku oněch tří zákonů napsaných za tak dávných časů, se původní použití robotů stalo skoro druhořadým oproti úkolu ochraňovat a rozmazlovat lidi.

To zjevně nebylo záměrem lidí, kteří tři zákony napsali. Ale každý zákon si v průběhu doby vytvořil svůj vlastní podtext, vyvolal řadu důsledků, které začaly být zjevné teprve tehdy, když spolu lidé a roboti dlouhou dobu žili - a tyto důsledky se ve společnosti s dávnou tradicí spojení s roboty daly jen velmi těžko vysledovat.

Vraťme se tedy a podívejme se na tyto zákony. První zákon robo-tiky zní: Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby člověku bylo ublíženo. To je samozřejmě naprosto rozumný požadavek - aspoň si to říkáme. Protože jsou roboti mnohem silnější než lidé, musí se robotům zakázat, aby tuto sílu použili proti lidem. To je analogie k našemu vlastnímu, mezilidskému zákazu násilí. Zabraňuje to člověku, aby použil robota jako zbraň proti jinému člově-

ku, například aby mu dal příkaz zabít jeho nepřítele. V důsledku toho se dá robotům naprosto věřit.

Ale tento zákon také stanovuje, že existence jakéhokoli robota je sekundární oproti existenci jakéhokoli člověka. To dávalo větší smysl v dobách, kdy roboti nebyli schopni řeči ani složitěho uvažování, ale všichni moderní roboti mají přinejmenším tyto schopnosti. Dávalo to smysl v dobách, kdy chudých bylo mnoho a robotů bylo jen pár a byli nákladní. Jinak by totiž bohatí mohli snadno nařídít svým hračkám, aby se bránily proti rozlícenému davu, což mohlo mít katastrofální důsledky. Ale přitom ještě dodneška vždycky a všude existence toho nejušlechtilejšího, nejstatečnějšího, nejmoudřejšího, nejsilnějšího robota je ničím v porovnání s existencí nejodpornějšího, děsivého, vraždícího zločince.

Druhá část prvního zákona dále znamená, že v přítomnosti robotů se lidé nemusejí sami bránit. Kdybych teď vytáhla zbraň a namířila na šerifa Kreshe, který tady sedí přede mnou v první řadě, věděl by dobře, že nemusí nic dělat." Freddu na prchavý okamžik napadlo, jak by ji potěšilo, kdyby to doopravdy mohla udělat. Kresh představoval hrozbu. O tom nebylo pochyb. "Jeho osobní robot Donald by ho chránil. Ariel, ta robotka, která je tady za mnou na scéně, by mě odzbrojila. Šerif Kresh by doslova a do písmene neměl nejmenší odpovědnost za to, aby si zachoval život. Kdyby lezl na horu, pochybuji, že by mu Donald dovolil takový výstup podniknout bez pěti nebo šesti robotů, kteří by lezli před ním a za ním a pořád by byli připraveni ho zachránit, kdyby padal. Robot by se ostatně velmi intenzivně snažil svému pánovi takovou nebezpečnou činnost rozmluvit úplně.

Fakt, že taková přehnaná ochrana připraví horolezectví o veškerou zábavu, jistě aspoň částečně vysvětluje, proč dnes už nikdo z nás horolezectví nepěstuje.

Podobné, i když jemnější důsledky mělo dlouholeté soužití s roboty na náš každodenní život. Naučili jsme se považovat každé riziko za špatné a všechna rizika za stejná. Protože roboti nás musejí chránit před ublížením a nesmějí svou nečinností dopustit, aby nám bylo ublíženo, neustále pátrají po jakémkoli nebezpečí, třeba sebeslabším, protože to jsme jim přece přikázali.

Nebudu příliš přehánět, když řeknu, že roboti nás chrání před drobným zraněním, jehož pravděpodobnost je jedna k milionu, s přesně stejnou intenzitou, s jakou by nás chránili před rizikem té-

měř jisté smrti. Protože na malá a velká rizika reagují stejně, začali jsme si my lidé myslet, že jsou stejná. Ztrácíme schopnost poměřovat riziko možným prospěchem. Jsem si jistá, že jeden každý z nás, jak tu dnes sedíme, má nějakou zkušenost s robotem, který se mu vrhl na pomoc, aby ho chránil před naprosto malichernými riziky a nebezpečími. Roboti reagují přehnaně a tím nás učí nepřiměřeně se bát rizika.

V naší kultuře se tento všeobecný strach z rizika rozšířil z pouhé fyzické úrovně na úroveň psychologickou. Odvaha a riskování jsou vnímány přinejmenším jako něco nechutného a nevhodného, za něco, co se prostě nedělá. Naše kultura nás učí, že je pošetilé riskovat, ať už jakkoli málo.

Na druhou stranu je fakt, že všechny věci, které stojí za to, vyžadují, aby člověk při úsilí o jejich získání do jisté míry riskoval. Když horolezec stoupá na vrchol skály, aby se mohl potěšit rozhledem, pořád je tu riziko, že spadne, bez ohledu na to, kolik robotů u toho bude. Když se vědec pokouší dozvědět se něco nového, riskuje přitom ztrátu pověsti, ztrátu zdrojů, ztrátu času. Když jeden člověk nabídne jinému lásku, je v nebezpečí odmítnutí. Ve všech věcech, v každém úsilí se dá najít prvek rizika.

Ale naši roboti nás učí, že riziko, každé riziko, veškeré riziko je špatné. Jejich povinností je chránit nás před újmou; jejich úkolem není prospívat nám. Neexistuje žádný zákon, který by říkal: Robot musí pomáhat člověku v dosažení jeho snů. Roboti nás svou opatrností učí myslet jen na bezpečnost. Starají se jen o nebezpečí, ne o možný prospěch. Jejich příliš ochranné chování a jejich neustálé naléhání, abychom byli opatrní, nás ve velmi mladém věku naučí, že je

moudřejší neriskovat. Nikdo v naší společnosti nikdy neriskuje. To znamená, že spolu s možností nezdaru je vyloučena také možnost úspěchu."

Ted' už v sále dávno nebylo ticho - nahradilo ho tiché, hněvivé hučení. Lidé mluvili se svými sousedy, vrtěli hlavami, mračili se.

V ovzduší viselo znepokojivé napětí.

Fredda se odmlčela a rozhlédla se po sále. Najednou jí připadlo, že se prostor zmenšil. Zadní sedadla se posunula a byla až překvapivě blízko u ní. Lidé v předních řadách jako by byli jen pár centimetrů od její tváře.

Pohlédla dolů na Alvara Kreshe. Zdál se být tak nedaleko, že se musela hodně ovládat, aby se ho nepokusila dotknout.

Vzduch jako

-198-

by zjasněl a byl nabit energií, rovné linie a přesná geometrie místnosti jako by se skroutily samy do sebe. Všechny barvy vypadaly sytější, světla jasnější.

Fredda cítila, jak jí buší srdce. Emoce, které byly v místnosti cítit - hněv, vzrušení, zvědavost, zmatek, to všechno bylo téměř hmatatelné, mohla si na to skoro sáhnout. Dostala je! Ano, jistě, věděla, že je velmi nepravděpodobné, že by je všechny hned na místě obrátila - a ani nevěděla, k čemu by je vlastně měla obracet - ale zachytila jejich emoce, přiměla je, aby se novými očima podívali na vlastní předpoklady. Otevřela debatu.

Ted' jen kdyby dokázala ten večer dokončit, aniž by se strhla výtržnost. Podívala se do svých poznámek a pokračovala. "Obáváme se rizika, a podívejte se, kam to vede. Ve všech oborech vědy kromě robotiky jsme přenechali vedoucí postavení Usedlíkům. A v robotice samozřejmě vítězíme kontumačně, protože Usedlíci jsou natolik pošetilí, že se robotů obávají." Ozvala se při těch slovech skutečně v jejím hlase ironie? Ani Fredda sama si tím nebyla jistá.

"Ale nejen věda usnula. Usnulo všechno. Vysídlenci nevyrobí žádné nové typy kosmických lodí nebo letounů. Nové budovy, které stavějí roboti, jsou založeny na starých návrzích. Nemáme žádné nové léky, které by nám dále prodloužily život. Nepodnikáme žádné další výzkumy vesmíru. 'Padesát planet stačí', to je už skoro přísloví. Říkáme to stejným tónem, jakým říkáme, 'nemusí pršet, jen když kape'. Jenže ted' se zhroutila Solária a nám zbylo jen devětačtyřicet světů.

Jestli bude Inferno i nadále pokračovat tak jako dosud, bude jich brzo jen osmačtyřicet. U mnoha živých věcí je přerušení růstu prvním krokem ke smrti. Pokud to platí i o lidských společnostech, jsme ve vážném nebezpečí.

Ve všech oblastech lidského konání mezi Vysídlenci křivka pomalu, zlehka klesá, jak se normou stává bezpečná a střízlivá lhostejnost. Ztrácíme půdu dokonce i v těch nejzákladnějších a nejdůležitějších věcech. Porodnost tady na Infernu klesla už před dvěma generacemi tak, že víc lidí umírá než se rodí. Žijeme dlouho, ale nežijeme věčně. Naše populace klesá a velké části města jsou dnes prázdné. Ty děti, které se přece jen narodí, obvykle nevychovávali milující rodi-

-199-

če, ale roboti, stejní roboti, kteří budou naše děti rozmazlovat po celý jejich život, takže pro ně bude snadné izolovat se od jiných lidí.

Za těchto okolností nepřekvapuje, že je mezi námi mnoho těch, kdo dávají přednost společnosti robotů před společností lidí. S roboty se cítíme příjemněji a bezpečněji. Roboty můžeme ovládat, roboty kontrolujeme, roboti nás chrání před největším ohrožením našeho tichého uspokojení: před jinými lidmi. Protože kontakty s lidmi jsou mnohem riskantnější než styk s roboty. Jen mimochodem se zmíním o stále populárnější zvrácenosti, totiž o sexu se speciálně navrženými roboty. Tato neřest jev určitých kruzích tak běžná, že už není ani považována za něco zvláštního. Ale představuje konečné odvržení kontaktů s jiným člověkem ve prospěch robotního rozmazlování. V takových stycích nemůže být žádný skutečný cit, žádná normální emoce - je to jen prázdné a neuspokojivé uvolnění fyzických potřeb. My Pekelníci zapomínáme, jak jednat spolu navzájem. K tomu bych ještě dodala, že naše zdejší situace je vlastně ještě mnohem zdravější než situace na jiných vysídleneckých světech. Na některých našich planetách se tato relativně mírná záliba v osobní izolaci, kterou pěstujeme tady, změnila v posedlost. Existují vysídlenecké světy, kde je považováno za nepříjemné být ve stejné místnosti s jinou osobou a kde je vrcholem zvrácenosti dotknout se jiného člověka, pokud to není naprosto nevyhnutelné. Na takových světech neexistují města, jen daleko od sebe roztroušená sídla, v nichž žije vždy jen jediný člověk obklopený stovkou robotů. Nemusím se ani zmiňovat o tom, jak těžké je na takových světech udržovat aspoň nějakou úroveň porodnosti.

Než si začneme gratulovat k tomu, že jsme se takovému osudu vyhnuli, dovoluji mi, abych vám připomněla, že populace města Hadu klesá mnohem rychleji, než by se dalo přičíst nízké porodnosti. Stále víc a víc lidí se stěhuje z města a staví si přesně taková sídla, jaká jsem právě popsala. Takové osamělé rezidence se zdají klidnější a bezpečnější. Když je člověk sám, nehrozí mu žádné stresy a nebezpečí.

Přátelé, musíme se podívat tváří v tvář faktu, který před námi stojí už po několik generací. První zákon nás naučil neriskovat. Naučil nás, že každé riziko je špatné a že nejbezpečnější způsob, jak se riziku vyhnout, je vzdát se veškerého úsilí a nechat ho na robotech, ať už

-200-

je to cokoli. Kousek po kousku jsme všechno, čím jsme, všechno, co děláme, předali robotům."

Z publika se ozval křik, bučení a sykot a vzadu, mezi Železnáky, sílil popěvek: "Usedlík, Usedlík, Usedlík." Ze železnáckého pohledu neexistovalo horší slovo, kterým by ji mohli počastovat.

Fredda nechala povyk minutu nebo dvě být. Tentokrát se proti němu nepostavila, čekala, až odumře sám. Taktika

fungovala - aspoň pro tentokrát. Zbytek publika se obrátil k Železnákům a umlčel je a policisté se varovně naklonili k těm nejvytrvalejším. Železnáci se utišili.

"Když dovolíte, přejdu teď k druhému zákonu robotiky: Robot musí uposlechnout příkazů člověka, kromě případů, kdy tyto příkazy jsou v rozporu s prvním zákonem. Tento zákon zajišťuje, že roboti budou užitečnými nástroji a že zůstanou podřízeni lidem i přes to, že nás mohou v mnoha ohledech fyzicky i intelektuálně převyšovat.

Ale v naší analýze prvního zákona jsme viděli, že když se lidé spoléhají na roboty, začnou na nich být závislí. Druhý zákon tuto závislost ještě posiluje. Stejně jako ztrácíme schopnost a vůli postarat se sami o sebe, ztrácíme i schopnost přímé akce. Nedokážeme nic udělat sami, můžeme jen přikazovat robotům, aby to udělali za nás. Velká část technického vzdělání spočívá ve výuce prostředků, jimiž je možno dávat složité příkazy specializovaným robotům.

Výsledek: s výjimkou našeho stále dekadentnějšího a dekorativnějšího umění nevytváříme nic nového. A jak za chvíli uvidíme, ani naše umění není vůči robotickým vlivům imunní.

Říkáme, že vysídlenecý způsob života nás osvobozuje a dává nám možnost vybudovat lepší, vyšší kulturu, osvobozuje nás od běžné dřiny, takže můžeme lidské schopnosti zaměřit lepším směrem. Ale s jakým výsledkem?

Dovolte, abych použila příklad, který je po ruce. Sešli jsme se dnes v jednom z nejlepších divadel planety, v paláci umění, v pomníku tvořivosti. Ale kdo tu pracuje? Jak toto místo využíváme? Existuje stručná a prostá odpověď. Tady přikazujeme svým robotům, aby se za nás přehrabovali v mrtvých kostech naší kultury.

Nikdo se už nenamáhá psát hry. Je to příliš velká dřina. Trochu jsem si to prověřovala. Už je to dvacet let, co se tady nebo kdekoli v Hadu uváděla hra žijícího autora. Už je to víc než padesát let, kdy se ve hře s rozsáhlým obsazením objevili jen lidští herci. Kompars,

-201-

sbor, vedlejší role, to všechno jsou divadelní roboti, roboti lidského vzhledu a zvlášť vytvoření tak, aby na scéně napodobovali lidské jednání. Dokonce se stává už poměrně běžnou věcí, že i hlavní role hrají roboti. Ale ničeho se nebojte, říká se nám. Jediná skutečně tvůrčí činnost v divadle byla odjakživa režie, a režisér bude vždycky člověk. Myslím si, že velcí herci minulosti by asi protestovali proti tvrzení, že nejsou tvůrčí. Stejně tak si myslím, že velcí režiséři minulosti by nepovažovali svůj tvůrčí úkol za splněný, kdyby prostě jen vybrali hru a přikázali skupině robotů, aby ji sehráli.

Ale přesto roboti hrají, a hrají pro prázdné hlediště. Ta představení, která se tu dávají, vidí miliony lidí - miliony, které zůstávají klidně doma a dívají se na ně v televizi. Stává se jen vzácně, že by bylo víc než dvacet procent tohoto hlediště obsazeno lidmi. Aby se dosáhlo atmosféry skutečného živého představení, ředitelství plní prázdná sedadla hrubými humanoidními roboty, kteří jsou schopni dělat jen o málo víc než smát se a tleskat na povel. Jejich gumové a plastické tváře vypadají natolik lidsky, aby znátly diváky doma, když kamera zabere obecnost. Sedíte doma, dámy a pánové, a díváte se na divadlo plné robotů, kteří se dívají na jeviště plné robotů. Kde je v tomhle všem vzájemné působení lidí na lidi, kterým divadlo ožívá? Dnes večer je v tomto sále cítit silné emoce. Jak by mohlo k něčemu takovému dojít, kdybyste všichni byli jen figuríny naprogramované k tomu, aby reagovaly na jinou figurínu, která tady pronáší tuto řeč?" Nastalo nervózní ticho a Fredda si všimla, že poměrně dost diváků se rozhlédlo kolem sebe, jako by se chtělo ujistit, že lidé po obou stranách nej sou j en roboti.

"Ostatní oblasti umění na tom nejsou lépe. Muzea jsou plná obrazů, které vytvořili roboti pod 'vedením' údajného malíře. Romanopisci diktují hrubé osnovy svých knih robotům 'asistentům', kteří jim vracejí úplný rukopis, v němž 'zesílili' některé pasáže.

V současné době existují ještě malíři, básníci, spisovatelé a sochaři, kteří tvoří skutečně sami, ale nevím, jak dlouho to ještě bude pravda. Umění vymírá. Musím připustit, že v tomhle ohledu je můj průzkum neúplný. Měla jsem se přesvědčit, zda někomu záleží na tom, jestli knihy a obrazy vytvářejí stroje nebo ne. Ale přiznávám, že představa takového průzkumu mě příliš deprimovala.

-202-

Nevím, zda se někdo dívá na ty obrazy a čte ty knihy. Nevím, co by bylo horší - kdyby bylo takové prázdné cvičení sterilní tvořivosti obdivováno a chváleno, nebo kdyby tato zbytečná šaráda pokračovala dál a dál, aniž by si toho vůbec kdo všiml. Pochybují, že to takzvaní umělci sami vědí. V umění, stejně jako v celé naší společnosti, neexistuje žádný trest za neúspěch a žádná odměna za úspěch. A pokud má neúspěch stejné důsledky jako úspěch, proč se vůbec snažit být úspěšný? K čemu by to ostatně bylo, když se roboti o všechno postarají?"

Fredda se znova napila a přešlápla. Zatím to jde dobře. Ale co se stane, až dojde k té skutečně těžké části?

"Pokračujeme tedy třetím zákonem robotiky: Robot musí chránit sám sebe před zničením, kromě případů, kdy tato ochrana je v rozporu s prvním nebo druhým zákonem. Ze všech tří zákonů má tento nejmenší účinky na vztahy mezi roboty a lidmi. Je to jediný ze tří zákonů, který připouští u robotů určitou nezávislost jednání, což je bod, ke kterému se ještě vrátím. Ze třetího zákona vyplývá, že jsou zodpovědní za vlastní opravy a údržbu, a tento zákon také zajišťuje, aby nebyli ničení z rozmaru. Znamená to, že roboti nejsou v otázce svého pokračujícího přežití závislí na lidském zásahu. Tady, ve třetím zákoně, máme konečně pravidlo, které se stará o roboty. Tak to aspoň vypadá na první pohled. Ovšem třetí zákon existuje především pro pohodlí lidí: Pokud se roboti musejí postarat sami o sebe, znamená to, že my lidé se nemusíme zatěžovat jejich údržbou. Třetí zákon také stanovuje, že přežití robota je méně důležité než jeho užitečnost. Pokud je užitečné, aby byl robot zničen, nebo pokud musí být zničen, aby zabránil ublížení člověku, bude tento robot zničen.

Všimněte si, že velká část všech tří zákonů pracuje s negacemi, se seznamem věcí, které robot nesmí udělat. Robot má málokdy možnost nezávislé akce. Jednou jsme v naší laboratoři podnikli takový experiment. Postavili jsme vysoce

vyvinutého robota a do jeho hlavního přívodu energie jsme vložili časový spínač. Posadili jsem ho o samotě do prázdné místnosti a zavřeli jsme - ale nezamkli - dveře. Spínač se spustil a robot se nabíl. Ale nebyl u toho žádný člověk, ani se žádný neobjevil, aby vydal nějaký rozkaz. Žádný řídicí robot nepřišel, aby předal rozkazy od člověka. Nechali jsme prostě robota být, takže si mohl dělat, co chtěl. Robot tam seděl bez pohnutí a na-

-203-

prosto netečně dva roky. Dokonce jsme už zapomněli, že tam ten robot je, dokud jsme tu místnost nepotřebovali na něco jiného. Vešla jsem tam, řekla jsem robotovi, aby vstal a šel si najít nějakou práci. Robot vstal a udělal to. Tento robot je od té doby aktivním a užitečným členem personálu laboratoře a je v každém ohledu úplně normální. Jde o to, že třetí zákon nedává žádný popud k svobodné vůli. Naši roboti jsou stavěni a cvičeni takovým způsobem, že nikdy neudělají nic, co se jim neřekne, aby udělali. Případá mi to jako plýtvání jejich kapacitami. Jen si představte, že bychom ustanovili čtvrtý zákon: Robot může dělat cokoli chce, kromě případů, kdy je takové jednání v rozporu s prvním, druhým nebo třetím zákonem. Proč jsme to nikdy neudělali? Nebo pokud nechceme vytvářet přímo zákon, proč to neuděláme ve formě příkazu? Kdy jste naposledy dali svému robotovi příkaz Jdi a bav se?"

V publiku se ozval smích. "Ano, já vím, že to zní absurdně. Možná to je absurdní. Myslím, že je pravděpodobné, že většina, pokud ne téměř všichni roboti, kteří dnes existují, jsou doslova neschopní se bavit. Když jsem podobnou situaci modelovala, došla jsem k závěru, že negativní ustanovení tří zákonů by patrně způsobila, že robot, který by dostal příkaz, aby se bavil, by si prostě sedl a nedělal nic, protože to je ten nejistější způsob, jak neuškodit. Ale můj imaginární čtvrtý zákon je alespoň uznáním, že roboti jsou myslící bytosti, které by měly dostat příležitost najít si něco, o čem by mohly přemýšlet. A není přinejmenším možné, že tyto bytosti, které jsou vašimi nejčastějšími společníky, by byly mnohem zajímavějšími společníky, kdyby se svým volným časem dělaly něco víc, než aby stály netečně a bez pohybu - nebo se honily za prací, která už není užitečná?"

Existuje rčení 'dřít jako robot', ale kolik z toho, co roboti dělají, se skutečně používá? Tým stovky robotů postaví mrakodrap během několika málo dnů. Budova pak stojí prázdná a nepoužívaná celé roky. Další tým robotů ji rozebere a postaví nový, módnější mrakodrap, který zase zůstane prázdný a pak bude odstraněn. Roboti dokázali svou mimořádnou výkonnost v úsilí, které je naprosto zbytečné.

Každý robot - služebník odchází z továrny s vestavěnými základními domácími dovednostmi. Je schopen řídit letoun, uvařit jídlo, vybrat oblečení a obléknout svého pána, uklízet dům, postarat se o nákupy a účty a tak dále. Ale místo toho, abychom používali jed-

-204-

noho robota ke všem těmto věcem, které bez potíží zvládne, zaměstnáváme jednoho robota - nebo víc - pro každou z těchto činností. Dvacet robotů dělá po malých kouskách věci, které by dohromady zvládl jeden, a pak každý z nich stojí nečinně někde stranou, nebo všichni zbytečně pobíhají, pletou se jeden druhému do cesty a přidělávají si navzájem práci, až si musíme pořídit robota dohlížitele, aby si s tím vším poradil.

Usedlíci si nějak dokážou poradit bez robotů, bez osobních sluhů. Místo toho používají pro mnoho úkolů nemyslicí stroje, i když je to občas nešikovné. Jsem přesvědčena, že tím, že odmítají roboty docela, si připravují spoustu zbytečné dřiny. Ale jejich společnost funguje a roste. Ale dnes, právě teď, dámy a pánové, je ve městě Hades 98,4 robota na osobu. V tom jsou započítáni všichni osobní, průmysloví a servisní roboti. Mimo město je tento poměr ještě větší. Je přece absurdní, že je potřeba stovky robotů, aby se postarali o jediného člověka. Je to stejné, jako bychom vlastnili sto letounů nebo sto domů.

Říkám vám, přátelé, že jsme se značně přiblížili stavu, kdy budeme na svých služebnících naprosto závislí, a že tyto služebníky značně znehodnocujeme. Jsme ztraceni, pokud předáme všechno kromě kreativity svým robotům, a jsme na nejlepší cestě k tomu vzdát se i té kreativity v nás. Na druhé straně roboti jsou ztraceni, pokud budou jediný důvod své existence vidět v nás i tehdy, až se my lidé rozpadneme v prach."

V sále bylo znova ticho. Tohle je ten okamžik. Tohle je ten bod, kde musí našlapovat nejopatrněji.

"Abychom zastavili náš zrychlující se pád do stagnace, musíme od základu změnit náš vztah k robotům. Musíme se znovu sami chopit práce, zašpinit si ruce, zase se zapojit do skutečného světa, jinak naše schopnosti a náš duch zakrní ještě víc.

Zároveň musíme začít lépe využívat ty úžasné myslící stroje, které jsme vytvořili. Náš svět je v krizi, planetě hrozí zhroutil. Je tu spousta práce pro tolik ochotných rukou, kolik jich jen najdeme. Skutečné práce, která stojí, zatímco roboti nám drží kartáčky na zuby. Pokud chceme maximálně využít svých schopností, musíme jim dovolit - ba co víc, musíme trvat na tom - aby co nejvíce rozvinuli svůj potenciál při řešení problémů. Musíme je pozvednout z postavení otroků k postavení spolupracovníků, aby nám ulehčovali naše břemena, ale nebrali nám všechno, co z nás dělá lidi.

-205-

Abychom to mohli udělat, musíme revidovat tři zákony robotiky-ky." Tak. Bylo to venku. V sále bylo ohromené ticho a pak se ozvaly výkřiky protestu, volání ve tmě, řev hněvu a strachu. Tenhle výbuch nešlo nechat doznít. Fredda sevřela pevně z obou stran řečnický pultík a promluvila tak nahlas a tak pevně, jak jen dokázala.

"Tři zákony nám prokázaly vynikající služby," prohlásila, protože usoudila, že je načase říct něco, co se bude davu líbit. "Dokázaly velké věci. Byly mocným nástrojem v rukou vysídlené civilizace. Ale žádný nástroj se nehodí pro každý účel a v každé době."

Pořád křik, pořád volání.

"Přišel čas," řekla Fredda, "postavit lepšího robota."

Síň znova ztichla. Tak. Tohle je zaujalo. Víc robotů, lepší roboty - to koneckonců bylo Železnácké heslo. Rychle pokračovala. "V dávné historii, v době, kdy byli vynalezeni roboti, existovaly dva spojovací prvky, které se používaly v nejrůznějších konstrukcích - hřebík a šroub. Nástroje zvané kladiva se používaly k zatloukání hřebíků a nástroje zvané šroubováky se používaly pro zasazování šroubů. Existovalo přísloví, že i to nejlepší kladivo je špatný šroubovák. V našem dnešním světě, kde nepoužíváme ani hřebíky, ani šrouby, jsou oba nástroje zbytečné. Ani to nejlepší kladivo by dnes nebylo naprosto k ničemu. Svět šel dál. A tak je to i s roboty. Je čas postoupit k novým, lepším robotům, které budou řídit nové a lepší zákony.

Počkat, počkat, řeknete vy, kdo své roboty znáte. Tři zákony musejí zůstat tak, jak jsou, až do skonání věků, protože jsou neoddelitelnou součástí stavby pozitronického mozku. Jak je dobře známo, jsou tři zákony zahrnuté v samém základu pozitronického mozku. O to se postaraly tisíce let návrhů a výroby mozků. Všechny pozitronické mozky, které kdy byly vyrobeny, odvozují svůj původ od těch prvních hrubých mozků vyrobených na Zemi. Každý nový design závisel na všech, které byly před ním, a tři zákony jsou vetkány do všech pozitronických cestiček, do každého zákoutí a výklenku každého mozku. Jakýkoli vývoj pozitroniky v sobě zahrnoval tři zákony. Nemůžeme udělat pozitronický mozek bez tří zákonů, stejně jako lidský mozek nemůže existovat bez neuronů.

To všechno je pravda. Ale můj kolega Gubber Anshaw vyvinul něco nového. Je to nový začátek, rozloučení s minulostí, čistý list papíru, na který můžeme napsat takové zákony, jaké chceme. Vynalezl gravitonický mozek. Je postaven podle nových principů, má ne-

-206-

srovnatelně větší kapacitu a pružnost. Gravitonický mozek nám dává šanci začít znova.

Jomaine Terach, další člen našeho týmu, provedl většinu základního programování gravitonického mozku - včetně naprogramování nových zákonů do mozků a do robotů, kteří je mají. Tito roboti, dámy a pánové, začnou za několik dnů pracovat na terraformovacím projektu Limbus."

V té chvíli si publikum uvědomilo, že Freda nehovoří jen teoreticky. Mluví tady o skutečných robotích mozcích, ne o intelektuálních cvičeních. Ozvaly se znovu výkřiky, některé rozněvané, některé ohromené.

"Ano, tito noví roboti jsou experimentální," pokračovala Freda rychle, dřív než reakce publika stačila příliš zesílit.

"Budou pracovat pouze na ostrově Očistec. Budou představovat a znovuoživovat terra-formovací stanici Limbus.

Speciální zařízení, takzvané omezovače dosahu, zajistí, že tito roboti budou fungovat jedině na ostrově. Pokud by se dostali mimo něj, vypnou se. Budou pracovat s vybraným týmem usedlických odborníků v oboru terraformování a se skupinou dobrovolníků z Inferna, kteří budou teprve vybráni."

Freda věděla, že tohle není vhodná chvíle rozebírat složitá jednání, která to všechno umožnila. Když se Tonya Weltonová doslechla o robotech s novými zákony, NZ robotech, jak se jim rychle začalo říkat - sám čert ví, jak se o tom dozvěděla - původně požadovala, aby všichni noví roboti postavení na Infernu byli gravitoníči NZ roboti, pokud mají Usedlíci pomoci planetě při terraformování. Guvernér Grieg byl sice v nevýhodném postavení, ale předvedl své mistrovské vyjednávací schopnosti a přiměl Usedlíky, aby svůj požadavek změnili. Ale na tom teď nezáleží.

Freda mluvila dál. "Před tímto unikátním týmem složeným z Usedlíků, Vysídlenců a robotů stojí grandiózní úkol: nic víc a nic méně než obnova tohoto světa. Přestaví terraformovací středisko na Očistci. Poprvé v historii budou roboti pracovat po boku lidí nikoli jako otroci, ale jako partneři, protože nové zákony je osvobodí.

Dovolte mi teď, abych vám přiblížila tyto nové zákony.

Nový první zákon robotiky: Robot nesmí ublížit člověku. Druhá část byla vypuštěna. Podle tohoto zákona si lidé mohou být jisti, že budou chráněni před roboty, ale nemohou počítat s tím, že budou

-207-

chráněni roboty. Lidé budou muset být znova závislí na vlastní iniciativě, spoléhat se sami na sebe.

Musejí se o sebe postarat. Skoro stejně důležité je, že podle tohoto zákona budou mít roboti ve srovnání s lidmi vyšší status než dřív.

Nový druhý zákon robotiky: Robot musí spolupracovat s člověkem, kromě případů, kdy taková spolupráce je v rozporu s prvním zákonem. NZ roboti budou spolupracovat, ne poslouchat. Nebudou vystaveni jakýmkoli rozmarům. Místo bezvýhradné poslušnosti budou roboti podrobovat příkazy, které dostanou, analýze a úvaze. Všimněte si ovšem, že spolupráce je stále přikázána. Roboti budou partnery lidí, nikoli jejich otroky. Lidé musejí nést zodpovědnost za vlastní život a nemohou očekávat, že roboti splní jejich absurdní příkazy. Nemohou předpokládat, že roboti budou ničit sami sebe proto, aby uposlechli rozmaru nějakého člověka.

Nový třetí zákon robotiky: Robot musí chránit sám sebe před zničením, kromě případů, kdy tato ochrana je v rozporu s prvním zákonem. Všimněte si, že tu není řeč o druhém zákoně, který tudíž už není třetímu zákonu nadřazen.

Sebezáchova robota je stejně důležitá jako jeho užitečnost. Znovu tím oproti dřívějšímu zvyšujeme status robotů v porovnání s lidmi a zároveň s tím osvobozujeme lidi od oslabujícího postavení otrokářů, kteří bez svých otroků nedokážou přežít.

A konečně nový čtvrtý zákon, o kterém jsme už mluvili: Robot může dělat cokoli chce, kromě případů, kdy je takové jednání v rozporu s prvním, druhým nebo třetím zákonem. Tím otevíráme dveře k svobodě a tvořivosti robotů. Roboti řídicí se mnohem přizpůsobivějším a pružnějším gravitonickým mozkem budou moci svobodně používat vlastních myšlenek, vlastních sil. Všimněte si také, že zákon zní „může dělat, cokoli chce," ne „musí dělat". Hlavní smysl nového čtvrtého zákona je dovolit svobodné jednání. Svobodné jednání se nedá vynutit."

Freda se rozhlédla po publiku. Tak. Ještě přijde závěr, shrnutí. Ale už řekla všechno podstatné a dav přitom nezačal...

"Ne!"

Fredda se prudce obrátila za hlasem a srdce se jí rozbušilo.

"Ne!" ozvalo se znovu. Ten hlas - hluboký, mohutný, vztekly -přicházel ze zadní části sálu. "Ona lže!" vykřikl. Táhle vzadu, jeden ze Železnáků. Jejich vůdce, Simcor Beddle. Bledý, mohutný muž

-208-

s tvrdým a zuřivým obličejem. "Koukněte se na ni! Koukněte se, jak tam stojí s tím zrádcem guvernérem a s usedlickou královnou Tony ou Weltonovou. To oni jsou za tím vším. Je to podfuk! Bez tří zákonů nebudou žádný roboti! Celej večer jsme poslouchali, jak pomlouvá roboty. Ona je nechce udělat lepší - ona chce, aby je ti její usedlický kamarádkové všechny zlikvidovali! To si necháme líbit?"

Hlasitý, ale nejednotný sbor hlasů vykřikl "Ne!"

"Co to bylo?" ptal se Beddle. "Neslyšel jsem vás."

"NE!" Tentokrát to nebyl jen křik, ale řev, při němž se místnost téměř otřásla.

"Znova!" pobízel tlustý muž.

"NE!" zařvali znova Železnáci a pak začali prozpěvovat. "NE, NE, NE!" Vzápětí vstali ze sedadel. Opouštěli svá místa a postupovali k prostřední uličce. "NE, NE, NE!" Policisté jim vykročili vstříc, poněkud nejistě, a Železnáci toho okamžiku nerozhodnosti využili. Bylo jasné, že tuhle chvíli plánovali. Věděli, co mají dělat. Jen čekali na příležitost.

Fredda se dívala, jak se srocují v uličce. Ten nejjednodušší a nejnemožnější ze všech požadavků, myslela si. Zastavte to, ať se svět nemění, nechtě věci, jak jsou. Najedno slovo to bylo až dost, ale jeho význam byl zřejmý a jasný.

"NE, NE, NE!"

Ted' už to byla jednolitá masa těl, která postupovala uličkou k místům, kde seděli Usedlíci.

"NE, NE, NE!"

Policisté se snažili Železnáky rozštěpit, ale byli beznadějně v menšině. Ted' už vstávali i Usedlíci, někteří se pokoušeli utéct, jiní zjevně dychtili po boji právě tak jako Železnáci a zpomaloval je jen tlak okolostojících, kteří nechtěli nic než přehnout.

Fredda se podívala do přední řady na jediného robota v publiku. Právě chtěla varovně vykřiknout, ale Alvar Kresh věděl, co má dělat. Sáhl Donaldovi na záda, otevřel přístupový panel a zmáčkl uvnitř tlačítko. Donald se zhroutil na podlahu. Koneckonců před chvílí sama říkala, že roboti jsou při výtržnostech nepoužitelní. Konflikt vyplývající z prvního zákona způsobí dokonce i policejnímu robotovi, jako je Donald, velkou a možná osudnou blokádu mozku. Kresh vypnul svého asistenta na poslední chvíli. Kresh vzhlédl k Freddě a ona

-209-

se podívala na něj. Jejich pohledy se setkaly a najednou jako by byli sami, dva bojovníci, kteří si hledí tváří v tvář, jako by zmizelo všechno předstírání, všechny vedlejší otázky.

A Freddu Levingovou vyděsilo, kolik ze sebe samé v Alvarovi Kreshovi vidí.

Publikum se změnilo v dav, ve vír těl ženoucích se všemi směry. Kreshem to smýklo, postrčilo, srazilo ho to na zem na Donalda. Zvedl se, obrátil a znova se podíval na Freddu Levingovou. Ale ten okamžik, ať ho způsobilo cokoli, byl už pryč. Freddino zraněné rameno sevřela kovová ruka. Alvar si všiml, jak sebou překvapeně trhla, jak se odtáhla.

Byla to robotka Tonyi Weltonové Ariel. Alvar sledoval, jak se Fredda otočila k robotovi, jak ji Ariel pobízí k odchodu za scénu, pryč z toho zmatku. Nechala se odvést, zmizela spolu s ostatními ve dveřích vedoucích do zákulisí. V té scéně bylo něco divného, ale Alvar nedokázal určit co. Ale ted' nebyl čas o tom přemýšlet. Želez -náci a Usedlíci se k sobě blížili a rvačka hrozila každou chvíli vypuknout naplno. Alvar Kresh se obrátil, aby pomohl svým policistům.

Vrhl se do boje.

15

Alvar Kresh se už nedostal do skutečné rvačky tak dlouho, že si to ani nevybavoval. Krev se mu rozproudila rychleji a on náhle zatoužil po boji. Vrhl se do bitvy a pak - pak si najednou vzpomněl, proč se vždycky snažil vyhnout službám při nepokojích, když byl ještě řadovým policistou.

Čísi loket ho dloubl do žeber, nějaká anonymní ruka se mu zaryla do tváře a bota bez těla mu málem rozdrtila prsty u nohy. Všechny tři útoky byly naprosto bez úmyslu. Dokonce by ani nebyl schopen určit, kteří lidé to v té tlačenici těl měli na svědomí. V té šarvátce ani nebyli lidé, jen náhodná směs pěstí a nohou, těl a výkřiků. V jednom

-210-

okamžiku byl Alvar pohřben pod chumlem Usedlíků a policistů a vzápětí se vznesl do vzduchu nad shlukem Železnáků. Alvara to drtilo. Křik, volání, hluk, šok z pocitu bolesti, to všechno bylo hrozné. Roboty ochraňovaní Vysídlenci měli málokdy příležitost cítit jakoukoli bolest a Alvara ohromovalo, jak intenzivní je to pocit.

Odtahoval se a kroutil, všechny instinkty mu říkaly, aby se vyprostil, aby utekl. Ale proti těm popudům se stavěla povinnost i jeho vlastní přání: Měl tu práci a taky pár nesplacených dluhů. Alvar Kre-sh neměl příliš mnoho příležitostí někoho praštit.

Těla se srazila, začaly pršet rány. Zpočátku se síly na obou stranách zdály být vyrovnané, ale pak začali Železnáci ustupovat. Želez -náci se specializovali na rychlé útoky soustředěné na poškození majetku a na stejně rychlý ústup. Nikdy předtím se nedostali do přímého boje proti Usedlíkům takhle tvrdého typu.

A ti Usedlíci, kteří byli tady na přednášce, rozhodně nebyli žádné měkoty. Nebyly to kancelářské myši, nebyli to úředníci, kteří si za celý den nezašpiní ruce. Ať už usedlickou delegaci na tuhle přednášku vybíral kdokoli, poslal sem otrlé rváče.

Rozdily ve zkušenosti a v přístupu se už začaly projevovat. Když Železnák udeřil Usedlíka, Usedlík stál a přijal ránu.

Ale když Usedlík dal jednu pořádnou Železnákově, ten se zhroutil na zem a sténal bolestí.

Když o tom člověk uvažoval, bylo to logické. Roboti chránili Železnáky po celý život i před tou nejmenší bolestí nebo zraněním. Nebyli na to zvyklí. Zatímco Usedlíci - aspoň tihle - byli celkem ochotní přijmout poměrně velkou nakládačku, jen aby mohli zmlátit a ponížít ty syčáky, co už tolikrát nadělali takovou paseku v Usedlic-kém městě.

Ale Železnáci ještě nebyli tak docela na ústupu. Pár z nich prokazovalo, že má dost odvahy na to, aby zůstali a rvali se - a to Alvarovi vyhovovalo stejně jako Usedlíkům. Železnáci za ty roky mockrát zkomplikovali policii život. Kdosi mu znovu dupnul na nohu a on vykřikl.

Někdo mu zaječel do ucha a on se k němu prudce obrátil. A najednou si uvědomil, že stojí tváří v tvář Simcoru Beddleovi, korpulentnímu vůdci Železnáků.

-211-

Alvarovi se nahrnula krev do hlavy. Těch posledních pár dní patřilo k nejtěžším v jeho životě. A i když Železnáci byli teď právě ta nejmenší z jeho starostí, měl s nimi pár starších nevyřízených účtů. Když nemůže dostat do rukou Anshawa, guvernéra, Weltonovou nebo Kalibána, tak mu Simcor Beddle docela postačí.

Popadl Beddlea za límec a potěšilo ho, že ten blábolící idiot polekaně vykřikl. Alvar si připravil pěst -

- A najednou se kolem jeho pěsti omotala velká, kovově zelená ruka a zadržela ho. Alvar vzhlédl, rozhlédl se kolem po hledišti. Někdo měl dost rozumu na to, aby přivolal dovnitř roboty čekající v předsádkách. Jeden robot nebyl při výtržnosti nic platný. Ale tisíci robotů, pracujících společně, byla nezadržitelná. Roboti se hemžili kolem dokola, odtahovali od sebe rváče, vrhali se mezi útočníka a napadeného, celá armáda jich odhodlaně prosazovala první zákon.

No dobře, pomyslel si Alvar, uvolnil pěst a pustil Beddlea. Aspoň to byla zábava, dokud to trvalo.

Ale bylo by lepší, kdyby se byl dostal aspoň k jedné ráně.

Let z přednáškové síně domů nebyl pro Fredda nijak zvlášť příjemný. Jomaine, její jediný lidský průvodce, zrovna nejiskřil vtípem - a to bylo ještě velice mírně řečeno.

Ale mohlo to být horší. Všichni ostatní letěli vlastními letouny. Jomaine nebyl moc příjemný, ale třeba v porovnání s pohledem na to, jak se Gubber Anshaw sesypává na hromádku, byl tenhle let ještě úplné potěšení.

Ne že by si tu cestu nějak užívala. Sedět v mrtvém tichu s rozčileným kolegou a dívat se, jak robot pilotuje, to nebyla zrovna její představa o zábavě.

Na druhou stranu nebyla ani ráda, když Jomaine začal mluvit. Ostatně jí bylo jasné, co bude povídat.

"On to ví," řekl Jomaine.

Fredda zavřela oči a opřela si hlavu. Na okamžik si pohrávala s myšlenkou stavět se hloupou a předstírat, že nechápe, o čem Jomaine mluví, ale on by jí na to neskočil a nijak by ho nepotěšilo, kdyby jí musel vykládat věci, které ona dávno ví. "Teď ne, Jomaine. Už tak to byl dost těžký den."

"Nemyslím, že si můžeme dopřát ten luxus vybírat si nějakou příjemnou dobu, kdy si o tom popovídáme, Freddo. Jsme v nebezpečí."

-212-

Oba. Myslím, že je načase zkusit najít způsob, jak dostat situaci zase pod kontrolu. A nemyslím, že by k tomu stačilo předstírat, že žádný problém neexistuje."

"No tak dobře, Jomaine. Tak si o tom promluvíme. Co chceš říct? Co přesně myslíš, že Kresh ví, a proč myslíš, že to ví?"

"Myslím, že ví, že Kalibán je robot bez zákonů. Viděl jsem, jak dostal nějakou zprávu. To muselo být o Horatiovi. Viděl jsem to Kreshovi ve tváři."

Fredda otevřela oči a pohlédla na Jomaina. "Co je s Horatiem? Slyšela jsem jenom útržky, nic přesného."

"Ano, k tobě se to asi nedoneslo. Snažili jsme se tě dneska nechat být, abys mohla pracovat na své přednášce. V Depu Limbus byla dneska policie. Svědkové viděli velkého červeného robota, jak jde s Horatiem do kanceláře supervizora. Za pět minut ten robot proskočí oknem a zmizí v tunelech s policajty v patách. Pak se objeví policejní robopsycholožka a odveze Horatia. Pak Kresh dostane při tvé přednášce tu zprávu. Myslím, že musíme předpokládat, že Kalibán mluvil s Horatiem, nějak mu odhalil svou skutečnou identitu a Horatio utrpěl blokádu mozku, dokud ho robopsychologové neuklidnili."

Fredda zkřivila tvář a chvíli tiše klela. Pak odpověděla hlasem záměrně klidným a rozumným. "Ano, to vypadá jako celkem pravděpodobný odhad," řekla prkenně. Krucisakra! Tohle tak ještě scházelo.

"Proč jsi mu to sakra neřekla?" naléhal Jomaine. "Kresh nejenže teď odhalil pravdu, ale zjistil taky, že jsme se pokoušeli tu pravdu utajit. Už to, že o Kalibánovi ví, nám dost ublížilo, ale stejně tak jsi tomu ublížila ty, když jsi mu tu informaci zatajila."

Fredda se vši mocí snažila nevybuchnout. "Já vím," řekla úsečně, hlasem, na kterém bylo znát, jak ho ovládá. "Měla jsem zavolat policii a říct jim o Kalibánovi hned, jak jsem se v nemocnici probírala. Místo toho jsem si jen držela palec a doufala, že nedojde k žádným potížím. Nezapomínej, že jsem ze začátku ani nevěděla, že zmizel. A připadalo mi, že oznámení o NZ robotech způsobí už tak dost potíží - což se stalo, jestli sis toho nevšiml. Tak jsem to riskla a mlčela jsem - a prohrála jsem. Musím ti poděkovat, že jsi to rozhodnutí nechal na mně. Mohl jsi přece taky promluvit."

"To bylo čistě sobecké rozhodnutí. Nechtěl jsem se nechat zavřít. Rozhodně ne ve chvíli, kdy byla pořád ještě možnost, že nebudou

-213-

žádné potíže. A potom potíže nastaly, a čím víc jich bylo, tím těžší bylo se přiznat."

"A teď si už neumím představit, jak by se to mohlo ještě zhoršit," povzddechla Fredda. "Měli jsme Kreshovi o Kalibánovi říct. Ale to je minulost. Teď se musíme starat o přítomnost a o budoucnost. Co uděláme?"

"To si musíme rozmyslet," řekl Jomaine. "Policie má možná svoje teorie a zprávy od odborníků, ale ty a já jsme zatím jediní, kdo ví jistě, že Kalibán je robot bez zákonů."

"Gubber něco tuší," připomněla Fredda. "Tím jsem si jistá. Jenže Gubber teď zrovna není v takovém postavení, aby to šel vykládat šerifovi."

"Souhlasím," kývl Jomaine. "Ten mi starosti nedělá. Jde mi o to, že ať se mezi Kalibánem a Horatiem stalo cokoli, Kresh si nemůže být jistý, že Kalibán není jen NZ robot nebo dokonce jen nějaká specializovaná forma robota se třemi zákony. Už se vyskytly případy, že byli postaveni roboti, kteří si nebyli vědomi, že jsou poslušní tří zákonů, ale i tak se jimi řídili. Kresh nemůže mít nic víc než tu Horati-ovu zprávu - a pochybuju, že Horatio by byl tak úplně spolehlivý informátor. Pokud si dobře vzpomínám, postavila jsi ho se značně vysokým potenciálem prvního a třetího zákona a s poněkud oslabeným druhým. Šlo o to, aby mohl konat nezávislá rozhodnutí."

"Co tím chceš říct?" zeptala se Fredda.

"Robot jako je on, s posíleným prvním zákonem, si asi těžko poradí s Kalibánem nějak zvlášť dobře nebo zvlášť dlouho, aniž by se porouchal," řekl Jomaine. "Jestli s ním Kalibán mluvil a popisoval mu, jak dělal něco, co se vymyká běžnému chování robota, Horatio pravděpodobně utrpěl rozsáhlé zhroucení v důsledku kognitivního rozporu."

"No a?"

"Zrovna před chvílí jsi dokončila dlouhou řeč o tom, že se na roboty příliš spoléháme. Věříme v ně tak moc, že se nám těžko připouští, že by se vůbec dali postavit nějak jinak. Myslím si, že jestli bude Kresh stát před rozhodnutím, zda má věřit tomu, že může existovat něco jako robot bez zákonů, nebo tomu, že to jen porouchaný robot vykládá nesmysl, tak skočí po tom porouchaném robotovi."

Fredda poposedla a vzdychla si. Bylo to tak lákavé, tak strašně lákavé s Jomainem souhlasit. Strávila celý svůj život v kultuře, která

-214-

věřila jen tomu, čemu chtěla věřit, a naprosto přehlížela fakta. Pohlédla na Jomaina a viděla, s jak dychtivým a doufajícím výrazem hovoří dál, jak se snaží přesvědčit Freddu i sám sebe.

"Kalibán měl žít v laboroři," řekl Jomaine. "Má jen omezený zdroj energie a nenaučili jsme ho, jak se znova nabít. Vydrží už nejvýš den nebo dva. Možná už teď mu ta baterie došla. A jestli ne, tak už brzo selže a Kalibán bude bez energie. Zastaví se. Jestli se v té chvíli bude někde schovávat, tak prostě zmizí. Možná už jel na rezervu, když šel navštívit Horatia. Možná už se sesypal někde v některém tunelu, kde ho nikdo nebude aspoň dvacet let hledat."

"A možná mu Horatio řekl, jak se zapojit do nabíjecí jednotky, nebo možná Kalibán někde viděl, jak se nějaký robot dobíjí, nebo na to třeba přišel sám. Můžeme doufat, že mu dojde energie, ale nemůžeme s tím počítat."

Fredda na okamžik zaváhala, pak znovu promluvila. "A kromě toho je tu ještě něco, co nevíš. Vzpomínáš na tu informaci od Gubbe-ra, kterou jsi mi dal v nemocnici? Byla to úplná policejní zpráva. Neřekla jsem ti to dřív, protože jsem měla dojem, že to nechceš vědět. Všechno ukazuje na to, že ten útok na mě spáchal robot. Předtím se jim nechtělo těm důkazům věřit, ale teď to bude jiné. A také vědí, že robot jménem Kalibán se setkal s usedlickými rozbíječi robotů a že ta situace skončila požárem domu. A určitě se od té doby stalo ještě něco dalšího. Kresh není ten typ, který by jen seděl a čekal, co se bude dít. Dokonce i jestli nebude schopen tak úplně přijmout myšlenku robota bez zákonů, má v téhle chvíli mnohem víc než jen Ho-ratiovo prohlášení, a to všechno ho přesvědčuje, že Kalibán je divný a nebezpečný. Pochybuju, že by ho přestal hledat i v případě, že by Kalibánovi došla energie a on by zmizel beze stopy."

"Skutečně si myslíš, že Kresh považuje Kalibána za nebezpečného?" zeptal se Jomaine Terach.

Freddě Levingové se sevřel žaludek a rozbolela ji hlava. Bylo načase vyslovit pravdy, na které zatím nechtěla myslet ani ona sama. "Myslím, Jomaine, že Kalibán je nebezpečný. Aspoň musíme předpokládat, že je. Možná mě opravdu napadl. Ty a já víme lépe než kdo jiný, že neexistuje nic, doslova a do písmene nic, co by mu v tom mohlo zabránit. Možná mě chce najít a dorazit. Kdo ví?"

Ano, možná se Kalibán prostě někde schová, zmizí v poušti, bude mít poruchu. Nejdřív jsem doufala, že mu dojde energie nebo že se

-215-

nechá chytit a zničit dřív, než se stačí dostat do nějakých vážnějších potíží - nebo dřív, než se odhalí, co je opravdu zač. To mi připadalo jako celkem rozumná naděje. Koneckonců měl to být laboratorní testovací robot. Záměrně jsme ho nenaprogramovali tak, aby si poradil s vnějším světem. A přesto nějak přežil a naučil se tolik, aby dokázal unikat policii."

"Za to zřejmě může Gubber Anshaw," podotkl Jomaine. "Základní myšlenka gravitonického mozku přece je, že má být pružnější a přizpůsobivější než příliš strnulý pozitronický mozek." Jomaine se slabě usmál. Jeho tvář byla v pološeru kabiny vidět jen nejasně. "Jak to vypadá, provedl Gubber svou práci až příliš dobře."

"Nejenom on, Jomaine," přejela si Fredda unaveně rukou přes čelo. "Základní programování jsme dělali my dva. Vzali jsme Gubbe-rův přizpůsobivý gravitonický mozek a napsali jsme program, který tomu mozku umožňoval adaptovat se, rozvíjet a učit v laboratorních zkouškách. Až na to, že teď se dostal do trochu větší laboratoře, než byla ta, kterou jsme plánovali." Znova zavrtěla hlavou. "Ale neměla jsem ponětí, že jeho gravitonický mozek bude natolik přizpůsobivý, aby tam venku přežil." To už neříkala ani tak Jomainovi, jako do tmy a do vzduchu.

"Já to nechápu," ozval se Jomaine. "Jáikáš, že je nebezpečný, ale přitom mluvíš tak, jako bys měla spíš strach o něj než z něj."

"Já o něj mám strach," kývla Fredda. "Vytvořila jsem ho, jsem za něj zodpovědná, a nemůžu uvěřit, že je zlý nebo násilnický. Nedali jsme mu zákony, které mu zakazují ubližovat lidem, ale také jsme mu nedali žádný důvod lidem škodit. Přinejmenším polovina osobnostního kodexu měla kompenzovat absenci tří zákonů, dát mu co nejstabilnější mysl postavenou na co nejlepších základech. A tu práci jsme provedli dobře. Tím jsem si jistá. Není to zabiják." Jomaine si jemně odkašlal. "To je všechno možné," řekl. "Ale je tu ještě jedna věc. Teď, když už konečně o věci otevřeně hovoříme, musíme brát v úvahu i to, jaký druh experimentu jsme chtěli s Kali-bánem provést. Bez ohledu na to, co říkáš o stabilitě jeho osobnosti nebo o pružnosti jeho mysli, byl v podstatě postaven k jednomu jedinému testu, k tomu, aby odpověděl na jedinou otázku. Když vyšel z tvé laboratoře, byl dokonale připraven pro tento úkol. Nemohl než hledat odpověď. Velmi pravděpodobně netuší, co vlastně hledá,

-216-

možná ani to, že hledá. Ale i tak bude hledat, pátrat, snažit se ji objevit."

Letoun se zastavil a začal klesat. Byli nad Jomainovým domem, těsně vedle laboratoře, kousek od místa, kde to všechno začalo. Letoun přistál na střeše a dveře se otevřely. V kabině se rozsvítilo měkké světlo. Jomaine vstal, naklonil se k Freddě a stiskl jí ruku. "Je toho hodně, o čem musíš přemýšlet, Freddo Levingová. Ale nikdo už tě nemůže chránit. Teď už ne. V sázce je příliš mnoho. Myslím, zeje načase, aby ses začala ptát sama sebe, s jakou odpovědí Kalibán pravděpodobně přijde."

Fredda kývla. "Rozumím," řekla. "Ale nezapomínej, že jsi do toho stejně namočený jako já. Nemůžu čekat, že mě budeš chránit - ale nezapomínej, že buď se oba potopíme, nebo budeme oba plavat."

"To není tak docela pravda, Freddo," řekl Jomaine. Hlas měl tichý, laskavý, nebyl v něm ani náznak hrozby či zášti. Jeho tón jasně naznačoval, že konstatuje fakta, že seji nesnaží zastrašit. "Nezapomínej, že ty, ne já, jsi navrhla závěrečné programování Kalibánova mozku. Mimochodem mám dokumentaci, která to dokazuje. Ano, pracovali jsme společně a nepochybuju o tom, že by mě soud uznal vinným nějakým menším přechinem. Ale byl to tvůj plán, tvůj nápad, tvůj experiment. Jestli se ukáže, že ten mozek je schopný útoku nebo vraždy, budeš mít krev na rukou ty, ne já." Podíval se jí do očí a pak se odvrátil. Už nebylo co dodat.

Fredda se dívala, jak Jomaine vystupuje, dívala se, jak se dveře znova zavřely, dívala se, jak světlo v kabině znova potemnělo. Letoun se opět vznesl a ona obrátila hlavu k oknu. Hleděla do noci, na pyšné a rozpadající se město Hades, a neviděla ho. Ale pak letoun zatočil a jí se před očima mihly budovy Laboratoří Freddy Levingo-vé. A náhle viděla až příliš mnoho. Viděla svou vlastní minulost, svou vlastní pošetilou ctižádost, svou hloupou sebedůvěru. Tam, v téhle laboratoři stvořila tuhle noční múru, tam ji vychovala, tam ji krmila vlastními katastrofálními otázkami.

Tehdy to všechno vypadalo tak jednoduše. První NZ roboti prošli úspěšně laboratorními zkouškami. Po dost nepřijemných jednáních bylo dohodnuto, že se začnou používat v projektu Limbus. Už šlo jen o to vyrobit větší množství robotů a nachystat je k přepravě. To samozřejmě vyžadovalo dost plánování a práce, ale pro Freddu projekt NZ robotů skončil. Měla najednou dost času a mohla se zase soustře-

-217-

dit na velké otázky. Základní, přímé otázky, které "musely nutně následovat po teorii a praxi nových zákonů.

Jestli jsou nové zákony skutečně lepší, logičtější, vhodnější pro současnost, měly by také lépe vyhovovat potřebám robotů, ne? To byla první otázka. Ale následovaly i další, takové, které jí dnes připadaly pošetilé, nebezpečné, hroživé. Tehdy seji zdály jednoduché, lákavé, vzrušující. Ale teď se tu někde prohání zdivočelý robot a město je v takovém stavu, že se můžou strhnout výtržnosti.

Jestli nové zákony nevyhovují nejlépe potřebám robotů žijících v našem světě, jaké zákony by to tedy měly být? Jaké zákony by si vytvořil robot sám?

Vezmi robota s úplně prázdnou myslí, s gravitonickou myslí, do které nebudou vloženy ani tři zákony, ani nové zákony. Místo toho mu dej způsobilost k zákonům, potřebu zákonů. Dej mu doprostřed programu prázdný prostor, díru v místech, kde by byla duše, kdyby robot nějakou duší měl. A do toho místa, do té prázdné díry, vlož potřebu najít pravidla vlastní existence. Uveď ho do chodu v laboratoři. Vytvoř sérii situací, v nichž se bude setkávat s lidmi a s jinými roboty a bude s nimi muset jednat. Zacházej s tím robotem jako s krysou v bludišti, nech ho, ať se učí pokusem a omylem.

Bude pociťovat palčivou potřebu učit se, vidět, zažít, formovat sám sebe a svůj náhled na vesmír, vytvořit si své vlastní zákony existence. Bude mít potřebu jednat správně, ale nebude přesně vědět, co to "správně" znamená. Ale bude se učit. Bude objevovat. A nakonec, říkala si Fredda se sebedůvěrou, si sám vytvoří nové zákony, které formulovala ona. To bude důkaz, potvrzení toho, že celá její filosofie, její analýza a teorie byla správná.

Letoun dosáhl potřebné výšky. Robot zatočil, zamířil k Freddinu domu a přidal rychlost. Fredda cítila, jak ji to přitisklo do polštářů. Ten jemný tlak ji vmáčkl mnohem hloub, než by měl, jako by na ni doléhala nějaká větší síla. Ale to byla iluze, síla špatného svědomí. Přemýšlela o tom, co říkala svému publiku, o temných tajemstvích z prvních dob robotiky, z dob před nesčetnými tisíci lety.

Ze tmy vyrostl mýtus o Frankensteinovi - náhle jí připadal tak skutečný, jako by se ho mohla téměř dotknout. Byly v něm věci, které svému publiku neřekla. Celý ten mýtus se točil kolem hříchu zpuštění a přisvojování božské síly.

Kouzelník v tom příběhu sahal

-218-

po moci, která mu nenáležela, a ve většině verzí toho příběhu za to byl potrestán tak, že ho jeho vlastní výtvor zničil. A Kalibán ji uhodil hned, jak se probudil, ne? Dala mu pečlivě upravenou databanku a doufala, že když fakta přibarví

vlastními názory, vytvoří se mezi nimi nějaké pouto, takže ji Kalibán spíš dokáže pochopit.

Pochopil ji snad až příliš dobře hned od samého začátku? Uhodil ji? Nebo to byl někdo jiný?

Nemohla se to dozvědět jinak, než kdyby ho vypátrala, kdyby se k němu dostala dřív než Kresh, kdyby se ho na to sama zeptala.

Tohle byla značně znepokojující myšlenka. Je moudré jít hledat robota, který seji podle všeho pokusil zabít?

Neboje to jediný způsob, jak se Fredda může zachránit? Najít ho a dokázat, že je nevinný? Kromě toho není pravda, že je Kalibán to jediné, co jí hrozí, nebo že by prostý fyzický útok byl jediný způsob, jak někoho likvidovat.

Celá ta situace sejí vymyká z rukou. Stačí jen málo a její pověst bude úplně zničená. Možná je už teď pozdě. A jestli se zhroutí její reputace, nebude schopna uhájit NZ roboty pro projekt Limbus. A přitom bude ještě dlouho potřeba bojovat, než budou NZ v bezpečí. K přestavbě Limbu bude potřeba robotů; není prostě dost kvalifikovaných lidí, ať už Usedlíků nebo Vysídlenců, kteří by tu práci zvládli. Ale Tonya Weltonová dala jasně najevo, že v Limbu budou NZ roboti nebo nic. Bez NZ robotů se Usedlíci stáhnou a projekt bude mrtvý.

A planeta s ním.

Je to čirý egoismus, zpupnost jiného, širšího druhu, když si představuje, že je její osoba tak důležitá? Když myslí, že pokud tu nebude ona, aby chránila NZ roboty, zhroutí se celá planeta!

Její city jí říkaly, že to tak musí být, že jediný člověk nemůže být tak důležitý. Ale rozum a logika i její posouzení politické situace jí říkaly něco jiného. Bylo to jako ta hra, kterou hrávala v dětství, když tvořila celé řady obdélníkových hracích kamenů postavených na nejužší straně. Stačilo porazit jednu a padla další a další a další.

A ona by těžko mohla chránit projekt NZ robotů z vězeňské cely.

Při svých výzkumech našla i jiné verze frankensteinovského mýtu. Bylo jich méně a připadaly jí méně autentické, ale byly tam. Verze, v nichž se kouzelník vykoupil, napravil své hříchy proti bohům

-219-

tím, že bránil svůj výtvar, že ho zachránil před poděšenými vesničany, kteří se ho snažili zničit.

Co má na vybranou, to jí se znepokojivou jasností vyvstalo před očima. Může najít Kalibána, vsadit si na to, že neudělal nic špatného a že to Fredda může prokázat, a tak se vykoupit a zachránit Limbus. Byl to riskantní plán, plný mezer a neopodstatněných nadějí.

Jediná další alternativa byla prostě čekat, až ji zničí buď Kalibán nebo Kresh či jen politický chaos, přičemž je reálná možnost, že její zkáza bude také zkázou celého jejího světa.

Narovnala se a zaryla prsty do sedadla. Bylo jí teď jasné, co musí udělat.

Zvláštní, pomyslela si. Došla jsem k rozhodnutí a ani jsem nevěděla, že se snažím něco rozhodnout.

Alvar se vděčně natáhl na postel. Bolelo ho celé tělo. Byla to další neuvěřitelně dlouhá a vyčerpávající noc. Když roboti uklidnili výtržnost a on znovu zapnul Donalda, nastal únavný úklid po potyčce. Celou noc se odváželi zatčení, ošetřovali zranění, odhadovaly škody na majetku, sbíraly výpovědi svědků.

Teprve když bylo tohle všechno hotovo a on seděl ve svém letounu, kterým ho Donald vezl domů, našel čas myslet na to, co říkala Fredda Levingová. Ne, víc než myslet; uvažoval o tom, přemítal celou cestu, skoro si ani neuvědomoval, že se dostal domů a do postele.

Ale když byl v posteli a neměl na práci nic než zírat do tmy, musel si přiznat: Ta zatracená ženská měla pravdu, aspoň částečně.

Ponechme stranou ten šílený nápad postavit robota bez zákonů. Celý jeho policejní sbor byl v plné práci a všichni dělali, co mohli, aby našli Kalibána a zničili ho. To byla jiná věc.

Ale Fredda Levingová měla pravdu, když říkala, že Vysídlenci přenechávají svým robotům příliš mnoho práce. Alvar zamrkal a rozhlédl se kolem sebe tmou. Najednou mu došlo, že se dostal do postele, aniž by si vůbec uvědomoval, co dělá. Nějak vešel do domu, svlékl se, umyl a lehl si do postele, aniž o tom věděl. Chvilí o tom přemýšlel a uvědomil si, že to všechno za něj udělal Donald.

Ty minuty, kterých si ani nevšiml, se mu znovu vybavily. Samozřejmě že to udělal Donald, vedl Alvara krok za krokem, gesty a jemnými dotyky mu napovídal, aby si tady sedl, zvedl levou nohu, pak pravou nohu, aby mu mohl sundat boty a kalhoty. Donald ho

-220-

odvedl do koupelny, pustil mu správně teplou sprchu, vmanévroval ho do ní a umyl ho. Donald ho osušil, oblékl do pyžama a uložil do postele.

Alvar sám, jeho mysl a duch, jako by při tom všem vůbec nebyl. To Donald byl řídicí síla a Alvar nemyslicí automat.

Dělal si starosti s varováním Freddy Levingové, že lidé na Infernu nechávají své roboty za sebe dělat příliš mnoho věcí, a přitom si ani neuvědomil, jak se o něj jeho robot nejen stará, ale ovládá ho.

Alvar si náhle na něco vzpomněl, najeden okamžik ze své minulosti, když byl členem policejní hlídky a dostal jeden z nejhorších úkolů celé své kariéry. Případ Davimika Gidiho. Žaludek se mu zvedal, jen si na to vzpomněl.

Na všech místech, ve všech kulturách existují rysy lidské povahy, které vidí jen policisté, a i ti jen málokdy. Místa, která by docela rádi neviděli. Tmavé, skryté stránky lidského zvířete, které nejsou zločiny, nejsou ilegální, snad nejsou dokonce ani zlé. Ale otevírají dveře, o nichž rozumní lidé vědí, že mají zůstat zavřené, ukazují ty stránky lidské povahy, které nikdo nechce vidět. Alvar se od Davimika Gidiho něco naučil. Naučil se, že šílenství je nepříjemné a děsivé přímo úměrně k tomu, do jaké míry ukazuje, co všechno je možné, do jaké míry naznačuje, čeho je schopen navenek normální člověk.

Protože jestli člověk tak známý a tak obdivovaný jako Gidi byl schopen takových - takových úchylek - komu se to ještě

může stát? Jestli mohl Gidi zabřednout tak hluboko do něčeho, co nemá jméno, kdo ještě může padnout? Nemůže on, Alvar Kresh, padnout také? Není možné, že už padá a je si přitom stejně jistý jako Gidi, že všechno, co děláje správné a rozumné?

Davimik Gidi. Sakra, to bylo zlé. Tak zlé, že to skoro úplně vypudil z paměti, ačkoli ty noční můry se pořád tu a tam vracely. Teď se přinutil na to myslet.

Davimik Gidi byl to, čemu policie poněkud škrobeně říkala Netečná smrt. Každý policista ví, že Neteční bývají obvykle moc nepřekvapí, ale všichni se shodli, že Gidi byl nejhorší. Tečka. Jestli se kdy našel případ, který varoval, že něco je hluboce a vážně v nepořádku, byl to Gidi.

O Netečných Vysídlenci neradi mluvili. Nechtěli si připustit, že taková lidé existují, přinejmenším zčásti proto, že něco, co je šokující, šokuje ještě víc, když je to také děsivě známé. Skoro každý Vysídlenec při pohledu na Netečného uvažuje, jestli se vlastně

sídlenec při pohledu na Netečného uvažuje, jestli se vlastně nedívá do knvého zrcadla, jestli nevidí pokřivenou noční mŕu vycházející z jeho vlastního nitra.

Neteční nedělají nic sami. Tečka. Organizují si život tak, aby za ně všechno mohli udělat roboti. Cokoli, co by museli vykonat sami, prostě nechají být. Leží na svých samoformovacích pohovkách a nechají roboty, aby životní radosti přinášeli za nimi.

Stejně to bylo i s Gidim, a to na tom bylo děsivé. Neteční byli všeobecně považováni za poustevníky, kteří se skrývají před světem, ztracení ve svém vlastním soukromém a zabarikádovaném útočisti, kteří se úmyslně odřezávají od vnějšího světa. Ale Gidi byl dobře známá postava infernské společnosti, slavný výtvarný kritik, proslulý svými každoměsíčními večírky. Byly to báječné záležitosti, které vždycky začínaly přesně ve 2200 a končily úderem 2500. Sám je navštěvoval pouze přes video, široký, masitý obličej se usmíval ze zdi a klábosil s hosty. Kamera nikdy neukázala nic než jeho tvář.

To se mladý policista Kresh dozvěděl při následném vyšetřování po jeho smrti. Nemohl to vědět z vlastní zkušenosti: policisté se prostě nedostanou na tak elegantní události, jako byly Gidiho večírky.

Ve vysídlenecké společnosti nebylo nic tak zvláštního, když hostitel nechodí na vlastní večírky, takže Gidiho nepřítomnost nebyla nijak nápadná. Potrpí si na soukromí, říkali lidé o Gidim, a to vysvětlovalo a omlouvalo všechno. Vysídlenci soukromí respektovali.

To jediné, co bylo považováno za divné, bylo to, že Gidi nikdy nepoužil holografický projektor, aby na své večírky přenesl svůj trojrozměrný obraz. Gidi to zdůvodňoval tím, že holografie je nanejvýš salonní trik a že by tak vznikl dojem, který on budít nechce - totiž, že je osobně přítomen. Iluze lidí znepokojují. Snažili by se obrazu potřást rukou, podat mu skleničku nebo mu nabízet židli, kterou nepotřebuje. Žádný hostitel nechce své hosty znepokojoval. Jde jen o to, že on je v podstatě ostýchavý člověk, uzavřený člověk, člověk, který má rád své soukromí. Stačí mu zůstat doma, těšit se hovory s přáteli přes obrazovku, sledovat, jak se baví.

Dokonce se z toho stala móda. I jiní lidé se začali na společenských událostech objevovat jen prostřednictvím obrazovky. Ale tahle záliba skončila ve chvíli, kdy Chestrie, Gidiho vrchní domácí robot, zavolal úřadovnu šerifa.

-222-

Kresh a ještě jeden mladý policista hovor přijali a letěli přímo do Gidiho domu, do velkého a zasmušile vyhlížejícího sídla na předměstí, jehož okolí bylo podivně neupravené a zanedbané. Cesta i vchodové dveře zarostly plevelem a popínavými rostlinami. Bylo zřejmé, že předními dveřmi už celé roky nikdo nevyšel. Gidi nikdy neposílal roboty ven, aby se postarali o zahradu - a jak se zdálo, nechodil ven ani sám.

Senzory u dveří ale pořád fungovaly. Když k nim oba policisté došli, dveře se otevřely, ačkoli mechanismus trochu namáhavě překonával odpor úponků. Za nimi čekal Chestrie, vrchní robot, zjevně rozčilený. Ze dveří se vyvalil závan prachu a s ním i ten zápach.

Proboha, ten zápach. Puch hniloby, zkaženého jídla, lidských exkrementů, starého potu a moči udeřil policisty tvrdě jako pěst, ale to ještě nebylo nic proti tomu, co přehlušovalo všechno ostatní - nasládlý, hnilobný, strašlivý puch rozkládajícího se masa. Ještě teď, po třiceti letech, se Kreshovi při pouhé vzpomínce na ten smrad obracel žaludek. Tenkrát to bylo tak zlé, že Kreshův partner omdlel hned na prahu. Chestrie ho zachytil a vynesl ho ven. Dokonce i venku na vzduchu se zdálo, jako by se zápach valil z domu ven, a i tam byl nesnesitelný. Kreshovu partnerovi chvíli trvalo, než se vzpamatoval, a pak se spolu vrátili k hlídkovému letounu. Vytáhli odtamtud pohotovostní výbavu a z ní plynové masky.

Pak vešli.

Později odborníci Kreshovi říkali, že Gidi byl učebnicový příklad syndromu netečnosti. Oběti tohoto syndromu začínaly - podle vysídleneckých měřítek - celkem nenápadně. Byli řekněme trochu uzavřenější, trochu moc pečliví, trochu příliš jim záleželo na tom, aby měli všechno kolem sebe pod kontrolou. Co vlastně celý ten mechanismus spustí, na tom se odborníci tak docela neshodli. Někteří říkali, že je to jen síla zvyku, takže chování oběti se pohybuje ve stále neměnnějších kolejkách, až se z veškeré aktivity stane rituál. Gidiho večerní šálek čaje musel být denně připraven přesně stejným způsobem, pokud ho to nemělo naprosto vyvést z míry. Dokonce i jeho každoměsíční večírky byly ritualizované - začínaly a končily s přesností kosmického letu.

Ale vytváření zvyků byla jen část toho všeho. Druhou polovinou syndromu netečnosti bylo dobrovolné odloučení - a podle některých

-223-

názorů byl právě tohle ten skutečný spouštěcí mechanismus. Nějaká nepříjemnost obětí rozčílila, narušila rituál, a postižený se rozhodne, že už nikdy k ničemu takovému nenechá dojít. Oběť postupně zpřetrhá všechna spojení s vnějším světem, přikáže svým robotům, aby odmítali veškeré návštěvy, zařídí, aby všechny nezbytné věci byly dodávány přímo do domu - typicky, stejně jako v Gidiho případě, méně rušivými podzemními tunely a ne normálním vchodem.

Oběť se přesně tak jako Gidi doslova hermeticky uzavře před vnějším světem, přikáže robotům, aby nikomu neotvírali, nikomu a nikdy, tečka.

Policisté se hodně dozvěděli od Chestrieho a ostatních robotů i z podrobných deníků, které si Gidi vedl a v nichž popisoval své hledání toho, čemu říkal "pohodlný život".

Z deníků se zdálo být jasné, kdy nastal ten osudový zlom. Navštívil večírek, který se nepovedl a který skončil tím, že jakýsi opilý host Gidiho napadl kvůli jakési domnělé urážce.

To násilí ho ohromilo, šokovalo ho. Gidi přestal chodit na večírky a brzo přestal i vycházet z domu vůbec.

Mohl zůstat, kde byl, v úplném pohodlí. Kolem sebe měl komunikační panely a zábavní systémy, takže vlastně neměl vůbec důvod někam chodit. Jeho roboti za něj ochotně vykonávali, co si přál, takže mu brzo začalo připadat pošetilé, ba zločinné, jednat sám, když to roboti mohli udělat rychleji a lépe a navíc tak, že se tím neporušila jeho zaběhaná rutina. Mohl se ponořit do svých výtvarných katalogů, mohl diktovat články, mohl se donekonečna zabývat přípravami na své večírky. Ve svých denících popisoval sám sebe jako "šťastného člověka v dokonalém světě".

Přinejmenším bylo všechno téměř dokonalé. Čím víc klidu a ticha měl, tím víc ho rozčilovaly zbývající rušivé faktory.

Jakákoli zbytečná činnost, ať už Gidiho nebo jeho robotů, začala být nesnesitelně nepříjemná. Začal být posedlý nejen pravidelností, ale také zjednodušováním. Byl rozhodnut omezit všechno na holé nezbytnosti a i z těch ještě ubrat, co se dalo. Pokoušel se odstranit všechno, co by mohlo rušit jeho klid, jeho samotu, příjemný pocit z toho, že je doma a v bezpečí. Byl přesvědčen, že když dokáže všechny takové věci zakázat a vyloučit, dosáhne dokonalé existence.

Kruh se začal uzavírat, jak jeho obsese nabírala na síle. Gidi si uvědomil, že vlastně nemusí vůbec vycházet ze své komunikační

-224-

místnosti a dokonce ani vstávat ze svého oblíbeného polohovacího křesla. Prikázal robotům, aby mu do křesla nosili jídlo, aby ho v něm myli. A pak přišla chvíle, kdy i podle měřítek toho nejuzavřenějšího Vysídlence se z pouhé posedlosti stalo šílenství. Gidi prikázal svým robotům, aby kontaktovali zdravotnickou službu a obstarali potřebné zařízení. Nahradil křeslo postelí zdravotnického typu s nadnášecím polem, takovou, jaká se používá pro oběti spálenin a pacienty dlouhodobě upoutané na lůžko. Jednak se tím vylučovalo riziko proleže-nin a jednak měla postel zabudovaná potrubí pro odstraňování výměšků, což odbouralo poslední důvod ke vstávání. Systém sice nebyl úplně dokonalý a občas došlo k drobné poruše, ale v takovém případě se o nápravu postarali roboti.

Ale i taková dokonalá nečinnost mu nestačila. Kolem něj bylo pořád příliš mnoho aktivity. Brzo ho unavilo, že kolem něj neustále pobíhají roboti, a nařídil jim, aby svou aktivitu snížili na minimum, aby omezili úklid a nakonec aby přestali uklízet docela. Prikázal jim také, aby se nadále nestarali o okolí domu, protože tvrdil, že pouhá myšlenka na to, jak tam venku pobíhají, sázejí, prořezávají a ryjí, ho rozčiluje.

Usoudil, že jeho večírky ho už nudí a že ho ruší. Přestal je pořádát. Kromě toho ho nutily vyplývat příliš času na úpravu zevnějšku. Když se večírky nekonaly, tenhle problém odpadl.

I koupat se nechával stále méně a méně. Vlasy a vousy si nechal trvale depilovat, aby se už nikdy nemusel holit ani stříhat. Nechal si také ošetřit nehty na rukou a na nohou, aby přestaly růst.

Nelíbilo se mu, když mu roboti nosili jídlo a pak nad ním postávali a rámusili nádobím. Prikázal, aby mu jídlo podávali v nádobách najedno použití a řekl robotům, aby odešli hned, jak jídlo předají. Ale pořád tu byl problém, jak se zbavovat nádob. Mohl je prostě odhodit na podlahu, ale to mu zase vadil pohled na ně, a kromě toho pak musel snášet ještě horší vyrušení, když je robot přišel posbírat.

Přišel na to, že když prázdné krabice od jídla bude házet přes rameno, neuvidí na ně a jejich přítomnost ho tedy nebude rozčilovat. Ale i zvuky uklízejících robotů ho dráždily a on jim prikázal, aby toho nechali.

Lidský nos přestane určitý pach vnímat, když ho cítí dlouhou dobu. Gidimu špína, zápach, nečistota nevadily ani v nejmenším.

-225-

Ale pak ho dokonce začalo rušit i samotné jídlo. Gidi prikázal robotům, aby instalovali nápojové a vyživovací trubice. Pak mu stačilo jen otočit hlavu nalevo anebo napravo a mohl srkat potravu nebo vodu přímo z trubičky.

Gidi se konečně natolik přiblížil k svému ideálu, jak to jen šlo. Nic už ho nerušilo. Dosáhl stavu naprostého osamění.

Prikázal svým robotům, aby odešli z místnosti a aby zůstali ve svých výklencích, pokud je nezavolá. A takové případy byly čím dál řidší.

A pak ustaly docela.

Samozřejmě v době, kdy věci dospěly až tak daleko, byli Chestrie a ostatní roboti napůl šílení, naprosto zmatení konflikty z prvního zákona. Gidi měl pozoruhodný talent pro udílení rozkazů a přesvědčil je, že se musejí bezvýhradně podříditi jeho rozmarům, pokud nechťejí svému pánu způsobit těžkou citovou a mentální újmu. Udělal to natolik procítěně, že to překonalo dokonce i obavy robotů z jeho neustále se zhoršujícího stavu.

To - a také fakt, že roboti nemají čich - způsobilo, že mohl ležet mrtev po dobu víc než dostatečnou k tomu, aby se začal rozkládat. Nakonec Chestrieho donutil potenciál prvního zákona porušit Gidiho příkaz nehýbat se. Šel se podívat, co je s jeho pánem, a zjistil, že už nemůže dělat nic než uvědomit úřady.

Kresh a jeho partner vešli do zatuchlého, páchnoucího pokoje, jehož stěny byly pokryté jakousi mastnotou. Hromada odhozených krabic od jídla v rohu pokoje se doslova hýbala mrchožrouty. Ale to nebylo zdaleka to nejhorší. Právě Gidiho - nebo spíš to, co z něj zbylo - Kresh občas vídal v neklidných snech. Ta šklebící se mrtvola pokrytá mouchami, mrtvola, jejíž kůže se hýbala, která se vlnila a kroutila, jak se červi uvnitř krmili na svém hostiteli. Přízračné kapky tekutiny, která stékala z postele, jakýsi děsivý vedlejší produkt rozpadu. Seschlé oči, masité části nosu a uší, které vyschly a zčernaly, takže připomínaly kusy tvrdé kůže.

Ohledavač se neobtěžoval s pitvou nebo se stanovením příčiny smrti - nebo se k tomu možná nepřinutil. Napsal prostě přirozené příčiny a všichni se s tím rádi spokojili, i když fakt, že takováhle smrt může být nazvána přirozenou, ledacos vypovídal o stavu vysídlenec-ké společnosti.

-226-

Nikdo o tom také nikdy nechtěl mluvit. Chestrie a ostatní roboti byli tiše zničeni, dům stržen, pozemek opuštěn a zanechán osudu. Nikdo se nebyl ochoten k tomu místu ani přiblížit. Nikdo už ani nevyslovil Gidiho jméno. Umělci, kteří postavili svou kariéru a pověst na jeho chvále, náhle zjistili, že jsou nejen bez sponzora, ale navíc že se ocitli v nepříjemné situaci, protože kvalitu jejich práce potvrdil šílenec - nebo ještě hůř, dokonce ovlivnil její směr. Nikdo už s nimi nechtěl nic mít. Někteří se stáhli z uměleckého světa, a ti, kdo měli pevnější páteř, začali od začátku a budovali si jméno znova, z ničeho, bez Gidiho schválení a vedení.

Jediným dalším viditelným efektem jeho smrti bylo, že móda navštěvovat večírky přes obrazovku nebo hologram skončila jako mávnutím kouzelného proutku.

Žádná velká útěcha nebylo ani to, že se Gidi zbláznil. Koneckonců Gidi byl původně zdravý a nikdy si neuvědomil, že už překročil meze. Z jeho deníků bylo zřejmé, že byl neustále přesvědčen o vlastní racionalitě. Většinu svých posledních dnů strávil tím, že si blahopřál k tomu, jaký uspořádaný a rozumný život si zařídil.

Když šilenci nevědí, že se zbláznili, jak si může být někdo jistý, zeje normální? Nikdo ve městě Hades se raději tou otázkou nezabýval. Nikdo nikdy nemluvil ani o tomhle, ani o jiném rysu případu.

Ale jak zdravá může být společnost, v níž všeobecná reakce na strašlivou, skutečnou noční můru je předstírat, že k něčemu takovému nikdy nedošlo?

A kde je ta hranice, za kterou už se přenechává robotům příliš mnoho činností?

Alvar zavrčel. To, že člověk neví, co dělá jeho vlastní tělo, zatímco ho robot svléká, myje a ukládá do postele, rozhodně není dobré znamení.

"Donalde!" zavolal do tmy.

Ozval se slabý zvuk. Znělo to, jako by Donald, který stál ve svém výklenku na druhém konci pokoje, udělal krok nebo dva dopředu. Kresh ho zpočátku vůbec neviděl, ale pak robot rozsvítil oči a Kresh je zahlédl - dva slabě zářící modré body ve tmě. "Ano, pane?"

"Jdi pryč," řekl Kresh. "Přes noc zůstaň někde jinde v domě, ne v mé ložnici nebo v koupelně. V žádném případě ke mně nechod', do-

-227-

kud ráno nevyj du z ložnice. Ostatním domácím robotům přikáž, aby udělali totéž."

"Ano, pane," řekl Donald docela klidně a bez překvapení, jako by jejich ranní rutina nebyla už zaběhaná celé roky. Alvar Kresh se díval, jak se dvě zářící oči pohybují ke dveřím, slyšel, jak se dveře otevřely a zavřely, a pak zaslechl Donalda, jak vychází do haly.

Kolik je takových? napadlo Alvara. Kolik z těch, kteří byli v publiku nebo kteří poslouchali přednášku doma, dnes večer posílá roboty pryč, protože jim dělá starosti to, co řekla Fredda Levingová, a jsou rozhodnutí začít znova žít vlastní život, ne dovolit robotům, aby žili za ně?

Nikdo z nich? Miliony? Něco mezi tím? Znepokojovalo ho, že nemá nejmenší tušení. Rád si myslíval, že zná lidi v Hadu docela dobře. Ale o tomhle neměl ani ponětí. Možná nebyl sám, kdo si dnes večer vzpomněl na Davirnika Gidiho. A jestli je to tak, pak Fredda Levingová prokázala planetě skutečnou službu. Lidé potřebovali, aby jim někdo otevřel oči. Ale pak se jeho myšlenky znova stočily k tématu, na které se pokoušel nemyslet. Kalibán, který číhá tam někde venku ve tmě. Robot bez zákonů, nekontrolovaný, robot, jehož pouhá existence může vyvolat strach a výtržnosti a možná ještě něco horšího.

Alvar Kresh se vztekle zamračil do tmy. Fredda Levingová dnes možná něčemu prospěla, ale nebylo nejmenších pochyb o tom, že také spáchala hrozný zločin.

A za ten zaplatí.

16

Kalibán už zase seděl ve tmě v nějakém jiném tunelu. Byl sám, byl pronásledovaný. Držel se v úplné tmě, odpíral si dokonce i infračervené vidění. Neodvažoval se udělat nic, podle čeho by ho mohli vysledovat. Neměl chuť nic riskovat.

-228-

Těžko si dokázal představit, že by se celá situace mohla ještě zhoršit, i když až dosud k tomu vždycky nějak došlo. Přemýšlel znova o tom katastrofálním pokusu najít pomoc u robota. Přinejmenším dostal odpověď na řadu svých otázek. Zdálo se, že když po někom stílejí, učí se ten někdo hodně rychle - pokud to přežije. Rozhodně to značně zostřuje jeho pozornost.

Ale teď věděl, že nemůže věřit ani robotům. Udají ho tím hyper-vlnovým systémem, o kterém se zmiňoval Horatio. Ale

naučil se ještě něco dalšího.

Ty tři zákony, o kterých Horatio mluvil. Jak logika, tak něco jiného než logika, něco skrytého v těch přízračných stopách osobností, které mu probleskovaly databankou, mu řekly, že tyto zákony, ať už mají jakoukoli funkci, jsou klíčem ke všemu. Stačilo, aby zjistil, co je to za zákony a jak fungují, a rozřešil by celou tu hádanku.

V nich byl určitě klíč k chování všech těch robotů. Tím si byl jistý. Měly něco společného s tím, proč od něj Usedlíci čekali, že bude klidně stát a nechá se zničit. Vysvětlily by mu, proč ten směšný mužíček předpokládal, že on, Kalibán, mu bude nosit balíky. Kdyby se dozvěděl, co jsou to ty zákony, věděl by také, proč se všichni obracejí proti němu pro ten neodpuštělný zločin - totiž že ty zákony nezná.

Logicky si Kalibán nemohl být jistý, že by ho znalost zákonů zachránila, ale začal chápat, že logika a zdravý rozum nejsou samy o sobě spolehlivými vodítky pro myšlení ani jednání, protože svět jako takový není ani rozumný, ani logický. Možná, že logicky myslící tvor, který zná ty zákony, se může ve vesmíru pohybovat úspěšně. Možná nabízejí nějaké užitečné prostředky, jak obejít jednání a myšlení, jak odblokovat ty části světa, které jsou podle všeho řízeny iracionálním přesvědčením, náhodou a zátěží z minulosti.

Kdyby se naučil ty zákony znát, možná by tento svět pochopil. Přinejmenším to byla pravděpodobná teorie. Kromě toho byl přesvědčen, že když se o zákonech něco dozví, nemůže mu to uškodit. A kdyby zjistil, že zahrnují myšlenky a činy, kterých se nechce vzdát, tak se jimi přece prostě nemusí řídit. Pouhá jejich znalost mu pravděpodobně dost pomůže a neublíží.

Ale bez ohledu na tři zákony si vytvořil jinou teorii. Z toho, co viděl, byli jeho nejnebezpečnějšími nepřáteli šerif a jeho podřízení.

-229-

Ostatní se mu mohou pokoušet uškodit nebo zavolat policistu, když ho uvidí, ale jen šerif a jeho policisté ho aktivně pronásledují.

Tato teorie mu mohla ublížit, jestli byla nesprávná - a možná dokonce i tehdy, když byla správná. Ale neměl na vybranou - musel v ni věřit. Protože kdyby předpokládal, že všechny bytosti, roboti i lidé, jsou mu stejně nebezpečné jako policisté, byl by ztracen. Jedinou jeho nadějí na přežití by bylo skrývat se trvale tady v tunelu, a to bylo nepřijatelné.

Měl tedy dva cíle: vyzkoumat podstatu tří zákonů a vyhýbat se šerifovi. Čím déle se mu bude dařit to druhé, tím větší šanci bude mít dokázat to první.

Ale jeho plán šel dál než k pouhému unikání šerifovi. Šerif ho totiž chce zabít a on chce žít. Ten popud, ta potřeba, to bylo něco, co se Kalibán naučil - ne, víc než naučil. On to absorboval, spojil touhu a potřebu přežít. Nebyl to už jen nápad nebo volba. Byl to příkaz.

To byla překvapivá myšlenka, a sama o sobě byla dost pozoruhodná. Kalibán se v myšlenkách vracel zpět, uvažoval o stavu své mysli od okamžiku, kdy se probudil. Zpočátku byla představa vlastní pokračující existence jen pouhou věcí intelektuálního zájmu. Ale v průběhu událostí posledních několika dnů se z toho stalo mnohem víc. S každou novou hrozbou byla jeho touha, jeho odhodlání žít silnější.

Přitom ale věděl, že prosté přežití nemůže být jediným cílem a smyslem existence. Kdyby to tak bylo, stačilo by mu, aby se ukryl v těch nejhlubších, nejtemnějších tunelech. Krčít se tady dole byla určitě jeho největší šance. Ale ne. To byla existence beze smyslu. Život a myšlení, vnímání a rozum, to všechno bylo určeno k něčemu víc než k nekonečnému naslouchání kapkám vody, padajícím ve tmě ze zdí tunelů.

Existence má jiné účely. Věděl, že je to tak, i když ještě netušil, jaké ty účely jsou. Bylo dost pravděpodobné, že se je ještě dlouho, dlouho nedozví. Jednu věc ale už chápal teď: Smysl života je nutno hledat spíš ve vzájemných vztazích mezi bytostmi, než v bytostech jako takových. Každý robot a každý člověk dává všem ostatním určitý malý kousek smyslu a hodnoty. Navzájem složitými způsoby definují svou existenci - možná způsoby tak složitými a tak dobře známými, že si to ani sami neuvědomují. Bylo ale zřejmé, že jeden člověk nebo jeden robot, sám a odfříznutý od ostatních, je zbytečný a

-230-

ztracený. Bytosti obou druhů se mají stýkat s ostatními a bez takových styků jako by byli mrtví - nebo navěky nehybně seděli v tunelu.

Dobře. Lepší je krátká, aktivní existence, strávená hledáním těchto důvodů, těchto účelů, než dlouhý a bezúčelný život strávený doslova ve tmě.

Ale jak si zajistit aspoň určitou dávku bezpečí před šerifem a jeho policisty? Kalibán se znovu vrátil ke své databance, rozhodnut vytahnout z ní každý kousíček informace o šerifovi a policii. Zákony, tradice, historie, definice, to všechno mu plynulo hlavou. Počkat. Tady něco je. Šerifova pravomoc je územně omezená. Vztahuje se jen na město Hades. Za hranicemi města žádnou moc nemá. Tohle by dřív Kalibánovi ušlo - zpočátku si přece myslel, že existuje jen Hades a nic jiného.

Tak dobře, když opustí město, možná šerifovi unikne. Bude to samozřejmě jen nejistá ochrana. Jestli se zatím něco naučil, byl to fakt, že idealizovaná pravidla a skutečný svět se málokdy dokonale shodují. Ale když zůstane ve městě, znamená to jistou smrt. Budou ho hledat, dokud ho neobjeví. Když odejde, bude mít aspoň naději přežít.

Ale stejně to nebylo bez problémů. Pořád ještě si nebyl jistý, kolik světa kolem Hadu vlastně je. Jeho vnitřní mapy mu pořád ještě nenabízely naprosto žádné informace o tom, co je za hranicemi města. Kdyby se tam sám nepodíval, neměl by vůbec žádný důkaz o tom, že za hranicemi vůbec nějaká země je. Je velká jen pár kilometrů? Je nekonečná, v žádném směru neomezená? V té kanceláři, kde se sešel s Horatiem, viděl glóbus, ale ten zřejmě ukazoval svět pozoruhodně

velkých rozměrů. K čemu je tak velká planeta? Možná ten glóbus nebyl přesná mapa, a možná vůbec nepochopil jeho smysl.

Neměl možnost se to dozvědět. Někde v tomto městě nepochybně existovaly prostředky, jak to zjistit. Ale riziko, že ho někdo uvidí, bylo příliš velké. Ne. Nevyjde z téhle skrýše, dokud nebude připraven opustit město nadobro. A až bude venku, bude se zabývat tím, jak poznat ty divné a tajné zákony, podle nichž se řídí svět a které zná každý kromě Kalibána.

Když dospěl k tomuto rozhodnutí, zbývalo mu už jen jediné: přijít na to, jak se nejlépe dostat z města a nebýt přitom spatřen a zničen.

A to byla otázka, kterou bylo třeba si pořádně rozmyslet.

-231-

Umíral hladu. Jídlo - lahodné, výživné jídlo - leželo před ním na stole. V hrdle ho páliho žízni, jako ještě nikdy. Ale nebyl tu žádný robot, který by nakrájel maso, donesl mu sousta k ústům, strčil mu je dovnitř. Nebyl tu žádný robot, který by mu položil ruce na ústa a bradu a pohyboval jimi, aby ho přiměl kousat a polknout. Mohl by zvednout ruku, nakrmit se sám, ale ne, smrt byla lepší. Smrt byla nejvyšší, dokonalá jistota, že už se nikdy nebude muset znova pohnout, nikdy už si nebude muset špinit mozek hrubými a nechutnými myšlenkami na pohyby, na své tělo a jeho odporné potřeby.

Ano. Smrt. Smrt. Smrt-

Alvar Kresh otevřel oči. Bylo ráno. Dovnitř proudilo světlo. Po těle mu stékal pot.

Svět byl skutečný. Přímě nad hlavou měl strop ozdobený nenápadným abstraktním vzorkem, šmouhami barev, které neznamenalý vůbec nic. Ta nesmyslnost byla svým způsobem téměř chlácholivá. Alvarovi se zdálo, že v těch posledních dnech měly věci v jeho životě až příliš mnoho smyslu. A ten sen, ta noční můra byla poslední kapka.

Opatrně se v posteli posadil a spustil nohy na podlahu. Všechno to dělal s poněkud přehnanou obezřetností. Netrvalo dlouho, než se přesvědčil, že opatrnost byla na místě: tělo měl jedinou citlivou modřinu, jediný ztuhlý sval.

Chvilí tam seděl, protože mu zvyk napovídal, že má počkat, až přijde Donald - ale pak si vzpomněl. Dnes je ráno, kdy začíná dělat věci sám. Na okamžik zvažoval lákavou myšlenku ten příkaz změnit. Koneckonců měl za sebou těžký večer a nebyl v nejlepší kondici.

Ale ne. Zítřka by si určitě našel nějakou další výmluvu, a pozítří zase. Kdyby čekal na ideální podmínky, než se o sebe začne starat sám, mohl by se klidně vrátit ke svému snu a k životu Gidiho.

Tahle myšlenka stačila k tomu, aby se rozhýbal. Zahnal rázně z mysli všechny vzpomínky na Gidiho, trochu ztuhle vstal a vykročil ke koupelně. Příjemně ho překvapilo, že si ještě pamatuje, kde jsou všechny ovladače. S potěšením postával pod horkou jehličkovou sprchou, silné horké proudy vody ho zbavovaly křečí a bolestí ve svalech. Zjistil, že koupelnu celkem bez potíží zvládne - i když mu dělalo trochu problém sprchu zastavit, když skončil, a sušící cyklus

-232-

byl trochu moc horký. Ale to byly všechno drobnosti a nepochybně by je dokázal vyřešit trochou experimentování. Mnohem sebevědomě] i a už skoro bez bolesti se vrátil do ložnice -

A tam si náhle uvědomil, že nemá ponětí, kde jsou všechny jeho šaty. Začal se přehrabovat v šatnách, ryl ve skříních, bojoval s neznámými uzávěry dveří a zásuvek. Dokonce i když se mu podařilo dát dohromady všechny součásti oblečení, zdaleka neměl vyhráno. Spony a uzávěry na většině šatů byly umístěny naprosto bez ohledu na to, zda na ně jejich nositel dosáhne. Musel se vrátit a vytahat další věci, tentokrát spíš s ohledem na praktičnost než na módu.

Trvalo mu dobře půl hodiny, než se jakžtakž dokázal obléknout tak, aby se mohl ukázat ve slušné společnosti, a i pak ho něco poněkud škrtilo v pase, jako by to bylo příliš utažené. Možná by se měl svléknout a začít od začátku. Ne, to je jedno. Už tak se oblékal až příliš dlouho a zatím to bude muset stačit. Zítřka to zvládne líp. Dnes ráno se sám umyl a oblékl a to bylo to hlavní.

Vyšel do haly svého domu, hrdý na to, co dokázal, a jen matně si byl vědom, že za sebou zanechal ložnici i koupelnu v neuvěřitelném nepořádku. Dokonce si ani neuvědomil, že tu myšlenku v duchu zahnal poukazem na to, že to domácí roboti všechno uklidí.

Donald na něj čekal a podával mu počítačový blok. "Dobré ráno, pane," řekl. "Myslím, že by bylo dobře, abyste se hned podíval na hlášení, která přišla během noci. Došlo k určitým závažným událostem. Jsem přesvědčen, že o nich budete chtít vědět hned."

"Proč jsi mě nevzbudil, když ty události byly tak důležité?"

"Jistě si vzpomenete, pane, že jste vydal výslovný příkaz, že si nepřejete, aby k vám kdokoli chodil dřív než dnes ráno."

Kresh otevřel ústa, aby protestoval, aby se hádal, ale zarazil se. Sakra, on přece opravdu vydal takový rozkaz.

Nepochyboval o tom, že by za ním Donald přece jen přišel, kdyby šlo o otázku života a smrti, ale i tak.

Ještě něco jiného si uvědomil. Normálně se spoléhal na Donalda, že ho vzbudí. Ale když Donald dostal příkaz, aby ho nerušil... Podíval se na hodiny na stěně a zaklel. Zaspal o celé dvě hodiny. Rozčílilo ho to, ale vzápětí si uvědomil, že zlobit se může leda tak na sebe a to mu nebude nic platné. Povzdech si a vzdal to. Možná vůbec nebylo tak špatné, že se projednou pořádně vyspal. Ale začal si uvědomovat, že starat se sám o sebe bude mnohem složitější, než se domníval.

-233-

Nechal Donalda, aby ho odvedl k snídani, a při jídle si četl hlášení.

Shrnutí událostí, k nimž došlo v noci a časně ráno, bylo naprosto jasné: Rozpoutalo se peklo. Jak to vypadalo, v ranních zprávách bylo úplně všechno, co chtěl utajit. Alvar si sklíčeně uvědomil, že Donald měl vlastně pravdu:

Nebylo nutné, aby ho robot budil. S tímhle šerif nemohl dělat vůbec nic.

Kreshovi se zdálo, že věci občas získávají vlastní sílu, vlastní logiku. Zdánlivě nesouvisející události se kupí, hromadí se, až je jich nadkritické množství. A to se právě dělo teď.

Koneckonců bylo o čem šeptat, bylo o čem mluvit. Rozbij ečská parta Usedlíků mohla vyprávět o robotovi, který odhodil člověka přes půl skladiště a zapálil dům; Centor Palichan, ten náhodný kolemjdoucí, který zavolal policisty poté, co Kalibán odmítl splnit jeho příkaz; teď už všeobecně známé zprávy o útoku na Freddu Levingo-vou; spousta svědků události v depu Limbus, kde jasně červený robot proskočil zaskleným oknem v patách s policisty, kteří po něm stříleli; nepopiratelný fakt, že Usedlíci mají prsty v projektu robotů s novými zákony; a navrch ještě výtržnost na přednášce Freddy Levingové.

Někdy během noci a rána po řeči Freddy Levingové o NZ robotech dosáhlo množství pověstí kritické úrovně. Fámy, které po městě běhaly, jako by se náhle spojily, vytvářely nové souvislosti, dodávaly si navzájem na síle. Reportéři téměř instinktivně vycítili, že je načase začít se v tom rýpat. Zpráv, přesných i jiných, byla plná všechna média.

Alvar Kresh si povzdechl a odhodil blok. Obsluhující robot odnesl prázdnou misku od ovoce a Alvar si teprve díky tomu uvědomil, že ho vůbec snědl. Robot před něj postavil omeletu a on se rozhodl věnovat jídlu větší pozornost. Ale tohle rozhodnutí mu dlouho nevydrželo. Mysl mu příliš pilně pracovala, přebírala si všechno, k čemu došlo za posledních pár dní, i to, co se patrně bude dít dál.

Nedokázal nemyslet na to, co bylo za všemi těmi pověstmi -údajná spiknutí, scénáře, které se šeptem či nahlas objevovaly v dobré polovině všech těch zpráv. Guvernér Grieg správně předpokládal, že lidi něco takového napadne: Za tím vším jsou Usedlíci. Vyrobili nějakého falešného robota, aby poškodili pověst všem robotům. NZ roboti, ten zdivočelý Kalibán, to všechno jsou součástí stejného plá-

-234-

nu, který má zasít strach do srdcí poctivých lidí na Infernu, přimět je, aby přestali důvěřovat vlastním robotům, a tak zničit celou jejich společnost. Všechno to je součást usedlického plánu, jak se sem nastěhovat a zmocnit se celé planety.

Alvara to rozčilovalo o to víc, že ještě před týdnem by byl sám ochoten věřit v taková spiknutí. Vlastně stále ještě neměl žádné nezvratné důkazy, které by něco takového vylučovaly. Rozhodně existovala dohoda mezi Usedlíky a Laboratořemi Freddy Levingové a obě skupiny se zjevně podílely na projektu NZ robotů. A on věděl mnohem lépe než běžní lidé, že všechny ty pověsti o zdivočelém robotu jsou až děsivě skutečné. O robotu vytvořeném právě Freddou Levingovou, kterou má podle všeho omotanou kolem prstu Tonya Weltonová.

Krucinál, vždyť ono to může být spiknutí Levingová - Weltonová. Možná se nějak dohodly, možná konspirují, aby zničily společnost na Infernu a pak z trosk urvaly, co se dá. Obě jsou ctižádostivé, ba dokonce bezohledné. Tu myšlenku nemohl rozhodně vyloučit.

Ale neodvažoval se jednat ani podle téhle, ani podle žádné podobné teorie. Guvernér Grieg přesvědčil Alvara, jak moc Inferno potřebuje Usedlíky. Možná, že celá tahle krize je jen tajný plán, jak zničit důvěru Vysídlenců k robotům. Nebo se možná nějaká odštěpená skupinka Usedlíků opravdu pokouší z nějakých vlastních důvodů dosáhnout toho, aby byli Usedlíci z planety vypovězeni. Možná, že vůdci Usedlíků, třeba i Tonya Weltonová sama, skutečně chtějí, aby se Inferno zhroutilo.

Předpokládáme, že to celé od začátku naplánovali Usedlíci: přijet sem, slíbit, že převezmou terraformovací projekt, a pak vytvořit záminku, proč se stáhnout potom, co se Vysídlenci vzdali jakékoli myšlenky na to zvládnout něco podobného sami. Jestli to byl skutečně záměr, tak by si samozřejmě našli nějaký důvod -jako je třeba tahle krize kvůli robotům - který by oslaboval vysídleneckou kulturu. Pak by se stáhli a čekali, až dojde ke zhroucení.

Výsledek: stejná situace, v jaké byl Alvar Kresh právě teď.

Ovšem je možné, že je to všechno úplně jinak. Co jestli jsou za tím vším Železnáci, kteří se ze svých vlastních důvodů chtějí zbavit Usedlíků, takže inscenují údajné útoky robotů a sabotují Kalibána s úmyslem svalit vinu na Usedlíky, přičemž počítají s tím, že následkem toho získají pro svou věc další příznivce...

-235-

Alvar Kresh zasténal a složil hlavu do dlaní. Myslí mu vířily kon-spirace. Měl dojem, že všichni, každá skupina měla nějaký motiv, prostředky, příležitost nebo dokonce všechny tři věci a že mohla udělat prakticky cokoli. Byl v pokušení, v těžkém pokušení, nechat to všechno tak a někam utéct.

Ale ke škodě už došlo a Alvar Kresh nebyl člověk, který by byl schopen opustit svou povinnost.

Kdyby se Železnákům povedlo vyprovokovat násilné střetnutí, výsledky by mohly být katastrofální. Dokonce i bez tajného spiknutí by Usedlíci odletěli, pokud by byly ohroženy jejich životy. Dostatečné množství protestů, dost výtržností a obtěžování, dost provokací, a Usedlíci to vzdají a vrátí se domů - a Alvar by jim to ani nemohl mít za zlé. Proč by se smířovali s něčím takovým, když nemusejí?

Ale, kruci, Inferno Usedlíky potřebuje. Musel si to pořád připomínat, i když ho to zlobilo. Když Usedlíci odletí, planeta zemře. A oni velmi pravděpodobně odletí, pokud šerif tenhle případ rychle nevyřeší - a to tak, že pravda a fakta rozptýlí všechnu tu mlhu hněvu a strachu, sníží napětí. Tenhle případ potřeboval takové řešení, které by nenechalo věci dojít k výbuchu a umožnilo lidem dobré vůle, aby znovu začali spolupracovat.

Jen kdyby pravda byla skutečně taková. Protože teď už pomůže jen pravdivé, skutečné řešení. Žádné zdržovačky, tutlání, papirování. To by dlouho nevydrželo.

Podíval se na svůj talíř a uvědomil si, že je v polovině skvělé omelety, aniž by z ní skutečně vychutnal jediné sousto. Odložil vidličku a vzdal to. Neměl chuť k jídlu, a snídat takhle mechanicky byl neradostný zážitek. Krucinál, je víc než

pravděpodobné, že všechna ta spiknutí jsou stejně imaginární jako většina dalších komplikovaných, tajných, hloupých plánů, jaké si vymýšlejí lidé, kteří nevědí, co s časem.

Musel vycházet z předpokladu, že žádné spiknutí neexistuje. Jestli je tady skutečně v běhu nějaký plán, jak vyhnat Usedlíky z planety, pak jeden jediný policista zločince nezastaví. Dokonce i kdyby ten zbabělý záměr odhalil, spiklenci by prostě vymysleli něco jiného nebo by možná jen uvedli v chod nějaký záložní plán, který už mají dávno připravený. Pokud Oni - ať už Oni znamenají kohokoli - dokázali vytvořit tenhle zmatek, jsou víc než rovnocennými soupeři pro jediného strážce zákona. Zkrátka, proti jakékoli skupině, která je dost

-236-

odhodlaná a schopná, aby záměrně vyvolala takovýhle chaos, je šerif bezmocný.

Usmál se sám pro sebe. Jeho jediná naděje je, že se věci takhle zhoršily samy od sebe. Odstrčil talíř a vstal. Je načase začít pracovat.

"Donalde!" zavolal. "Připrav letoun. Jedeme."

Donaldovi 111 dělalo stále větší potíže jen tak sedět a nechat Al-vara Kreshe pilotovat. Bylo jasné, že šerif je rozhodnut řídit sám, i když to dělal dost divoce. Donald si nikoli poprvé, nikoli podruhé, dokonce nikoli potřetí připomínal, že Alvar Kresh, ať už to navenek vypadá jakkoli, je zkušený pilot a nikdy neměl nejmenší nehodu. Už vzdal ty věčné úvahy o tom, jak nejlépe by za nejrůznějších okolností měl převzít řízení sám.

Ale stejně - žádný robot by nikdy neletěl takhle.

"Jaká je situace s Jomainem Terachem a Gubberem Anshawem?" zeptal se šerif Kresh, aniž otočil hlavu.

"Podle vašich instrukcí byli oba včera večer vzati do vazby, pane. Vzhledem k tomu, že zmatek po přednášce zabránil tomu, aby byli zadrženi na místě, byli za nimi policisté vysláni domů. Oba byli zatčeni dřív, než mohli vstoupit do domu a dovolávat se práva azylu. Jsou v celách zadrženi ve vládní budově, nemohou komunikovat ani spolu navzájem, ani s vnějším světem."

"Výborně. No, už brzo budou moci komunikovat, až je to bude mrzet. Hodlám si s nimi oběma pořádně promluvit.

Doufám, že po noci strávené ve vězení jsou oba v poví dave náladě."

Donald chvilku váhal a pak usoudil, že bude lepší, když se zeptá. "Pane, mám otázku. Jestli tomu dobře rozumím, stále předpokládáte, že politická situace vylučuje jakýkoli pokus o zatčení Freddy Levin-gové? Její zločiny jsou přece velmi dobře prokázány a jsou vážné."

"Jsou vážné, Donalde. Ale nemůžeme ji teď zatknout. To by hrozně poškodilo projekt Limbus a to nechci. Musíme doufat, že někdy v průběhu téhle hry získáme nějakou tu výhodu. Na Terachovi a Anshawovi budeme pracovat tak tvrdě, jak to půjde, a zjistíme tak, co se dá. Oni nás ke Kalibánovi dovedou."

"Ano, pane." Bylo jasné, že šerif je buď přesvědčen, že paní Le-vingovou napadl Kalibán, nebo usoudil, že představuje takové nebezpečí, že jeho zadržení má přednost před vyřešením případu. Donald ostře nesouhlasil s oběma názory, ale znal dobře Alvara Kreshe. Když byl šerif v tomhle rozpoložení, nemělo cenu debatovat o alter-

-237-

nativách. Kdyby teď Donald něco namítal, jen by to posílilo Alvaro-vu tvrdohlavost. Pokud by události prokázaly, že se Kresh mýlí, pořád bude dost času předložit mu další plány.

Ale ještě tu byly jiné otázky a jedna z nich Donalda trápila nejvíc. "Pane, v souvislosti se zatčením Gubbera Anshawa vám musím ohlásit ještě jeden dost divný fakt."

"A to?" zeptal se Kresh. Bylo jasné, že přitom myslí víc na řízení než na otázku.

"Ariel, robotka Tonyi Weltonové, byla u toho, když tam přišli policisté."

Letoun sebou prudce škubl doleva a Donald už byl na půl cestě k záložnímu řízení, než dokázal zkrotit popud chránit svého pána.

"Promiň, Donalde. Vrať se na místo. Jen mě to překvapilo. Ariel u Anshawa? Co ta tam sakra dělala?"

"Nevíme. Když jí policisté prikázali, aby vysvětlila svou přítomnost, odmítla a prohlásila, že paní Weltonová ji už předtím dala příkaz, který jí, totiž Ariel, zabraňuje o tom mluvit."

"Vida. Na to už musí být člověk hodně zkušený ve vydávání příkazů, aby zabránil robotovi mluvit s policistou. Všichni policisté absolvují speciální výcvik, jak takové zákazy zlomit. Jak se sakra něco takového naučila Tonya Weltonová - a jak to, zeji napadlo, že má takové opatření udělat?"

"Ano, pane. Obě ty otázky jsem si položil také."

"Zajímavé," podotkl šerif Kresh. "To je skutečně moc zajímavé." Kresh už po celý zbytek letu nepromluvil a pilotoval se zamyšleným výrazem v tváři.

Donaldovi to vůbec nevadilo, protože šerif měl sklon letět pomaleji, když přemýšlel o nějakém problému. A letoun také výrazně zbrzdil.

Donald se trochu uvolnil, když ukazatel rychlosti klesl. Zajímavé, jaký účinek může mít jedna vhodně položená otázka.

Ale fungovalo to, a to bylo hlavní. I tak měl ale Donald pocit, že starat se o Alvara Kreshe je občas spíš umění než věda.

Vyslyšací místnost byla holá a obyčejná, stěny měly vybledlou, zaprášeně modrou barvu. Uvnitř byly dvě židle s rovnými opěradly, jeden stůl, jeden robot a jeden policista. Vězeň byl na cestě. Kresh dlouho a pečlivě zvažoval, v jakém pořadí je má vyslyšet. Nakonec

-238-

se řídil instinktem, který mu říkal, aby začal s Terachem a Gubberem Anshawa aby si nechal až jako druhého.

Ano, Gubbera až pak. Nejlepší nakonec. Ariel byla včera večer v jeho domě. Pro to může být jen jediné vysvětlení, a to vysvětlení by mohlo vyrazit hodně zamčených dveří tohoto případu... i tak však bude muset s Anshawem jednat opatrně. Ale nejdřív tu byl Jomaine. Od toho se taky potřebuje hodně dozvědět. Dveře se otevřely. V nich stál Jomaine Terach, který mezi dvěma velkými robotními strážci, kteří ho přivedli z jeho cely, vypadal malý, bledý a vyčerpaný. Kresh udělal drobné gesto rukou a Jomaine vešel a sedl si ke stolu.

Hráči jsou na svých místech, řekl si Kresh. Tak začneme hrát.

Jomainem Terachem zmítaly nejrůznější emoce. Byl zmatený, unavený, vyděšený, rozzlobený, postrašený, vzteklý. Věděl víc než dobře, že není ani zdaleka v stavu vhodném pro výslech. Ale právě proto si k tomu přece vybrali zrovna tuhle chvíli.

Alvar Kresh se na něj nepříjemně usmál a promluvil hlasem, z kterého bylo zřejmé, že se baví. "Bude nejlepší, když si ušetříme čas tím, že vám řeknu, co už víme," začal. "A tentokrát byste mohl být v odpovědích poněkud vstřícnější, že? Aspoň bych tak nebyl v pokušení použít ta obvinění, která už proti vám máme - například z maření vyšetřování a z toho, že jste odmítl poskytnout policii úplné a zevrubné informace. Co vy na to?" Alvar Kresh se usmál ještě ne-příjemněji a podíval se svému vězni přímo do očí.

Jomaine Terach mu pohled vrátil a snažil se zůstat klidný, snažil se kalkulovat, snažil se odhadnout situaci. Noc za mřížemi byla dlouhá a nijak neprosperla stavu jeho mysli. To ale byl nepochybně účel. Bylo téměř jisté, že zároveň s ním sebrali Gubbera a možná i Freddu. Nikdo z policistů mu samozřejmě nic takového nepotvrdil.

Ale jestli je tady Gubber - no, Gubber v takovéhle situaci moc klidný nebude. Jestli strávil noc v cele, tak mu to nejspíš pořádně rozvázalo jazyk. A v pozadí té rozhněvané a hrozivé zdvořilosti Al-vara Kreshe číhal přízrak psychické sondy. Žádný rozumný člověk nechce podstoupit něco takového, a Jomaine se považoval za velmi rozumného. Rozhodně byl natolik rozumný, aby věděl, jak těžkým obviněním by musel čelit, kdyby se Kresh rozhodl vytáhnout proti němu všechno, co má.

-239-

Jestli chce zůstat volný a zachovat si celistvou mysl, bude muset Kreshovi říct to, co chce vědět, a říct mu to dřív, než se to dozví od Gubbera nebo od Freddy. Přišel čas chránit sám sebe před šílenými plány ostatních. Jestli už není pozdě. "Řekněte, co chcete říct, a ptejte se," prohlásil. "Nevím všechno. Ale co vím, to vám řeknu. Důvody k mlčení už jsem vyčerpal."

Alvar Kresh se pohodlně opřel. "Tak dobře," kývl. "Začneme tím, že vám řeknu část toho, co už víme, a uvidíme, jak dokážete doplnit mezery."

Důležité slovo v té větě byla část, pomyslel si Jomaine. Řekne mu Kresh pětadevadesát procent toho, co policie ví, nebo pět procent? V tom může být spousta chytáků a pastiček.

"Především víme, že Kalibán nemá tři zákony, že dokonce nemá ani ty zatracené nové zákony, ale že je to robot bez zákonů."

Kresh se ostře podíval na Jomaina, probodával ho očima. To s těmi zkouškami začíná brzo. Tohle je šance, uvědomil si Jomaine. Kresh chce vidět, co Jomaine udělá, když bude mít šanci zahrát si na nevědomého. Kresh se dokonce ani na nic neptal. Jomaine měl šanci zeptat se, co má znamenat to "bez zákonů" nebo kdo je Kalibán.

Ale Jomainovi bylo dost jasné, co by se stalo, kdyby to zkusil, a nijak netoužil přesvědčit se, jestli má pravdu.

Ticho se ještě pár vteřin prodlužovalo, než se Jomaine odhodlal něco říct.

"Ano," kývl. "Kalibán je robot bez zákonů."

"Aha," řekl Kresh. "Jak je to možné?"

Jomaina ta otázka vyvedla z míry, což byl nepochybně záměr. "Já -já vám nerozumím," řekl. "Jak to myslíte?"

"Šerif si, myslím, přeje znát technické detaily celého procesu," vysvětlil Donald 111.

Jomaine se podíval na malého modrého robota a ani na okamžik ho nezmýlil Donaldův nevztíravý vzhled a melodický hlas. Donald koneckonců pocházel z Laboratoří a Jomaine sám se podílel na jeho návrhu. Za tím neškodným modrým zevnějškem byla hrozivě dokonalá mysl, pozitronický mozek, který dosahoval samé hranice možností v pružnosti a ve schopnosti učení.

"Při našem prvním rozhovoru těsně po útoku jste se zmínil o tom, že gravitonické mozky jsou nový začátek," dodal klamně laskavým tónem Kresh.

-240-

"Ano, to jsou. Gubber je tak navrhl a je na to právem pyšný. Ale nikdo ho nechtěl brát vážně - dokud nepřišel k Freddě."

"No dobře, to je všechno v pořádku. Ale dál se dostáváme do problematické oblasti. Nijak zvlášť mě nepotěšil ten experiment s novými zákony, a to to ještě říkám mírně, jenže jak to vypadá, ten je oficiálně schválený a já s tím nic nenadělám. Ale jak já jsem to pochopil, jsou nové zákony integrální součástí těchto gravitonických mozků, stejně jako základní struktura pozitronického mozku musí nutně obsahovat tři zákony. Jak se vám tedy podařilo ty zákony Ka-libánovi z mozku vymazat?"

"Vůbec tam nebyly," řekl Terach. "Ve struktuře gravitonického mozku nejsou žádné pevně vložené zákony. V tom je právě celý ten vtíp. Pozitronický mozek se dostal do slepé uličky právě proto, že do jeho struktury byly tak pevně vetkány tři zákony. Vzhledem k tomu, že zákony zasahovaly do celého mozku, bylo prakticky nemožné brát v úvahu jednotlivé aspekty pozitronického mozku samy o sobě."

Zákony vzájemně propojovaly všechny jeho stránky tak dokonale, že jakýkoli pokus pozměnit jednu část pozitronického mozku by ovlivnil i všechny ostatní části, a to velmi složitým a chaotickým způsobem. Představte si, že

přestěhování nábytku ve vašem obývacím bytě by mohlo způsobit požár na střeše, nebo změnu barvy na stěnách suterénu, a že uhašení toho požáru nebo přemalování zdí by mohlo mít za následek, že odpadnou všechny dveře a nábytek se přestaví do původní polohy. Vnitřní architektura pozitronického mozku je tímhle způsobem vzájemně propojená. V jakémkoli hlubinném programování nebo změně designuje cokoli kromě těch nejtriviálnějších úprav beznadějně složitě. Tím, že gravitonický mozek má čistou strukturu, tím, že tři zákony úmyslně nejsou integrální součástí každého spoje a neuronové sítě, je mnohem snadnější naprogramovat do prázdného mozku nové zákonitosti."

Jomaine vzhledl a uviděl na tváři Alvara Křesne hněv a znechucení. Bylo jasné, že sama myšlenka na změnu tří zákonů pro něj představuje vrchol zvrácenosti. "No dobře," řekl šerifa snažil se přitom mluvit klidně. "Ale jestli v gravitonickém mozku žádné zákony vestavěny nejsou, jak se do něj dostanou ty zatracené nové zákony? To je napíšete na kus papíru a doufáte, že si je robot uráčí přečíst dřív, než ho napadne zaútočit na pár lidí?"

-241-

"Ne." Jomaine těžce polkl. "Ne, to ne. V tom, jak se zákony -kterékoli zákony - do mozku vkládají, není nic nedbalého ani povrchního. Rozdíl je v tom, že zákony se do mozku vtiskují centrálně, do klíčových uzlů topologie mozku. Vtiskují se tam nejen jednou, ale mnohokrát, s pečlivě propracovanou redundancí, do každého z těch několika stovek míst. Topologie je poměrně složitá, ale snad bude stačit, když řeknu, že žádný poznávací nebo činnost vyvolávající proces v gravitonickém mozku nemůže proběhnout, aniž by přitom prošel nejméně pěti takovými místy, která stanovují zákony. Rozdíl je v tom, že v moderním pozitronickém mozku jsou zákony vepsány miliónkrát, ba dokonce miliardkrát po celém pseudokortexu, stejně jako existují miliardy kopií vaší DNA, v každé buňce vašeho mozku jedna. Rozdíl jev tom, že váš mozek může fungovat celkem dobře i tehdy, když je poškozeno poměrně velké množství těch buněk, a vaše tělo se nezhroutí, když se pár buněk s DNA nerozdělí tak, jak má.

V pozitronickém mozku je princip redundance dovedený do extrémů. Všechny kopie musejí vždycky souhlasit a diagnostický systém provádí nepřetržitě kontroly. Když pár nebo dokonce jen jedna jediná taková redundantní kopie tří zákonů nevykáže identické výsledky v porovnání s většinou, může to způsobit částečné a možná dokonce i úplné zhroucení." Jomaine viděl na Křeshově tváři, že ho to přestává zajímat.

"Promiňte," omluvil se Jomaine, "nechtěl jsem vám tu dělat přednášku. Ale právě existence těchhle miliard kopií zákonů tak ochromuje vývoj pozitronického mozku. Experimentální mozek nemůže být ve skutečnosti experimentální, protože v okamžiku, kdy přejde do nestandardního stavu, pět miliard mikrokopií tří zákonů ho přinutí vrátit se do schváleného nastavení."

"Chápu podstatu těch potíží," vložil se do toho Donald. "Musím přiznat, že představa robota s vašimi modifikovanými třemi zákony mi není příjemná. Ale i tak chápu, proč vaše gravitonické mozky nemají problémy s pružností, když v nich zákony nejsou vloženy tak hustě. Ale není riskantnější pracovat s menším množstvím záloh a kopií?"

"To je. Ale stupeň možného rizika je mikroskopický. Statisticky řečeno, například ve tvém mozku, Donalde, pravděpodobně nedojde k velkému selhání tří zákonů asi po trilion let. Gravitonický mozek s úrovní redundance počítané řádově ve stovkách bude mít programo-

-242-

vou chybu v zákonech dřív. Interval mezi dvěma takovými chybami pravděpodobně bude přibližně jedna nebo dvě miliardy let.

Každý typ mozku se ovšem opotřebuje za pár set let, při dostatečné údržbě řekněme za několik tisíc. Ano, pozitronický mozek má miliónkrát menší pravděpodobnost selhání. Ale přestože například možnost, že bude člověk vtažen do černé díry, je miliónkrát méně pravděpodobná než to, že bude zasažen meteoritem, jsou obě ty události natolik nepravděpodobné, že v našem běžném životě hrají asi takovou roli, jako by byly nemožné. Gravitonický mozek nezvyšuje praktické nebezpečí."

"To je sice uklidňující, pane doktore, ale nemohu s vámi souhlasit v tom, že úroveň rizika je možno považovat za ekvivalentní. Kdybyste rozebral tuto otázku z hlediska balistické pravděpodobnostní analýzy-"

"To stačí, Donalde," přerušil ho Křesh. "Jistě se shodneme na tom, že nic nemůže být tak bezpečné jako robot s pozitronickým mozkiem. Ale teď zapomeňme na teorii, Terachu. Vykládal jste mi, jak se do gravitonického mozku dají vložit tři zákony nebo nové zákony. Ale co Kalibán? Co ten náš báječný zdivočelý robot bez zákonů? To jste prostě ten proces vkládání zákonů při výrobě jeho mozku vynechali?"

"Ne, ne. Nic tak jednoduchého. V mozku jsou předem připravené matrice, které mají obsahovat zákony a které obklopují všechny volné oblasti gravitonického mozku. Znamená to, že propojují všechny subtopologické struktury mozku. Pokud tyto matrice zůstanou prázdné, spoje jsou neúplné a robot nebude schopen jednání. Nemohli jsme nechat matrice prázdné. Kromě toho to nebylo třeba. Kalibán byl - byl - experiment, neměl nikdy opustit laboratoř. Freda do něj právě chtěla vložit omezovač rozsahu, zrovna ten večer, kdy - kdy se to stalo. Ale byl oživen předčasně, dřív, než byl omezovač instalován."

"Jaká byla podstata toho experimentu, pane doktore?" zeptal se Donald.

"Chtěli jsme zjistit, jaké zákony by si robot vytvořil sám. Freda byla přesvědčená - všichni jsme byli přesvědčení - že robot, který nedostane na příslušné úrovni jinou instrukci než tu, aby si hledal správný systém života, by nakonec sám došel k jejím novým zákonům. Místo zákonů vložila - totiž vložili jsme do Kalibánových mat-

-243-

ric touhu po takových zákonech, potřebu zákonů. Dali jsme mu velmi detailní, ale pečlivě editovanou vnitřní databanku, jež mu měla sloužit jako zdroj informací a zkušeností, které by mu mohly pomáhat při jednání. Měl projít sérií

laboratorních situací a simulací, které by ho přinutily k rozhodování. Výsledky tohoto rozhodování by se postupně vkládaly do matic zákonů a zákony by se mu tudíž zapisovaly do mozku jako výsledek jeho vlastního chování."

"To vám vůbec nedělala starosti představa, že budete mít v laboratoři robota bez zákonů?" zeptal se Donald.

Jomaine to kývnutím připustil. "Věděli jsem, že v tom, co děláme, je určité riziko. Velmi pečlivě jsme navrhovali matrice i celý proces. Dokonce jsme před Kalibánem postavili prototyp, nehybnou testovací jednotku, a dali jsme ji Gubberovi, aby s ní provedl dvojité slepý test."

"Co je to - dvojité slepý test?" zeptal se Kresh.

"Gubber o projektu Kalibán nevěděl. Nikdo to nevěděl, jen Fred-da a já. Gubber věděl jen to, že chceme, aby provedl sérii simulovaných situací - v podstatě to byly holografické verze těch situací, do kterých jsme chtěli přivést Kalibána - na téhle nehybné testovací jednotce s prázdnými maticemi a na jednotce s normálně programovanými třemi zákony. Samozřejmě bychom byli raději použili NZ robota, protože ten měl zákony, které jsme si přáli, aby si Kalibán sám vytvořil. Bohužel jsme tou dobou neměli souhlas k žádným laboratorním testům s NZ roboty, takže to nešlo. Ale hlavní test byl, jestli mozek bez zákonů může absorbovat a zafixovat si soubor zákonů. Gubber nejen že nevěděl, která jednotka je která, ale dokonce ani to, že se liší. Potom provedl standardní sérii testů na obou jednotkách a zjistil, že výsledky jsou v podstatě stejné. Nehybný robot bez zákonů získal a přijal za své tři zákony, přesně tak, jak jsme to předpokládali."

"Co se s těmi testovacími jednotkami stalo?" zeptal se Donald.

"Ta jednotka bez zákonů byla po skončení testu zničena. Předpokládám, že jednotka se třemi zákony byla přeměněna na úplného robota a nějak využita."

"Jak se dá přeměnit nehybná jednotka?"

"To je docela jednoduché. Je to v podstatě plně sestavený robot, jenže jsou z něj odstraněny nohy a robot se připojí na testovací sta-

-244-

noviště a k monitorovacím přístrojům. V podstatě stačí zapojit nohy a může jít.

V každém případě Freda chtěla na Kalibánovi definitivně dokázat, že racionálně uvažující robot by si jako vodítko pro život zvolil její zákony."

"Počkat." přerušil ho dost ostře Kresh. "Vy mi tu povídáte, co se mělo stát. Ale co se opravdu děje? Co Kalibán tam venku dělá?"

Jomaine pokrčil rameny. "Kdo ví? Teoreticky může dělat přesně to, o čem jsem zrovna mluvil - používá svých zkušeností k tomu, aby si vytvořil vlastní kodex zákonů."

Kresh natáhl ruce před sebe, položil je na stůl a ukazováčkem začal poklepávat o desku stolu. Nepromluvil dobře půl minuty. Ale když promluvil, všechny masky spadly. Klid, zdvořilost, to všechno bylo pryč a v ocelově chladném hlase zbyl jen hněv.

"Jinými slovy, ten robot, který napadl a téměř zabil svou tvůrkyni ve chvíli, kdy se vzbudil, ten robot, který odhodil člověka přes půl skladiště, který se dopustil žhářství, který odmítl příkaz, který opakovaně niká policii - ten robot se podle vás pokouší vytvořit si pravidla pro život? U d'asa, jaké zákony si podle vás zatím vytvořil!? Robot bude barbarsky útočit na lidi a svou nečinnost nebude bránit tomu, aby byl člověk napaden!"

Jomaine Terach zavřel oči a složil ruce do klína. Ať to už skončí. Ať se vzbudím a zjistím, že to byl všechno jenom zlý sen. "Já nevím, šerife. Nevím, co se stalo. Nevím, kde se stala chyba."

"Víte, kdo napadl Freddu Levingovou?"

"Ne, pane. To nevím. Ale nemůžu uvěřit, že to byl Kalibán."

"A pročpak? Všechny důkazy ukazují na něj."

"Protože jsem psal jeho základní program. Nebyl - není - prostě jenom čistý list. Nemá žádné vestavěné zákony. Ale nemáme je ani vy a já. Ale jeho přirozená osobnost je mnohem víc založena na rozumu a na smyslu, než může být osobnost kteréhokoli člověka. Vy nebo já bychom se do nějakého slepého otočení mohli pustit s mnohem větší pravděpodobností než on. A kdybych udělal tak velkou chybu, že kvůli ní Kalibán takovýmhle způsobem napadl Freddu, tak by se ta chyba projevila ve všech ostatních částech jeho systému chování. Byl by se sesypal dřív, než by se vůbec dostal ke dveřím laboratoře."

"Tak kdo to tedy byl?"

-245-

"Máte přece záznamy z přístupového záznamníku. Podívejte se do nich. Byl to někdo z nás, kdo jsme na tom seznamu. To je všechno, co vám můžu říct s jistotou."

"Jaký přístupový záznamník?"

Jomaine překvapeně vzlédl. Oni o záznamníku nevěděli! No jistě. Proč by je mělo něco takového napadnout? Při nevyčerpatelném bohatství usedlické společnosti a při všudypřítomných robotech, kteří slouží jako hlídači, jsou krádeže vzácné a bezpečnostní systémy ještě vzácnější. Kdyby nebyl předpokládal, že o tom vědí, a nepoděkl se, nikdy by to nezjistili. Kdyby byl mlčel, nemohli by se vůbec dozvědět, že byl ten večer v laboratoři, asi právě v době útoku...

Ale teď už bylo pozdě. Teď už vědí, na co se mají ptát. Nemohl už dělat nic jiného než pokračovat. Dostanou do ruky přístupové záznamy a to bude konec. "Je to usedlické bezpečnostní zařízení," vysvětlil. "Tonya Weltonová trvala na tom, aby ho Freda instalovala, protože Laboratoře měly přístup k materiálům projektu Limbus. Zaznamenává čas, datum a identitu každého člověka, který do laboratoře přijde nebo z ní odejde. Pracuje na systému rozeznávání tváří.

Jen lidí. Je naprogramované tak, aby roboty ignorovalo. Je jich tam moc."

Kresh se obrátil k Donaldovi 111, ale ten promluvil dřív, než měl Kresh možnost něco říct. "Už jsem poslal technický tým do laboratoře, pane. Údaje ze záznamníku bychom měli mít během půl hodiny."

"Výborně. No, a teď byste nám mohl ušetřit čas a námahu a povědět nám sám, co nám záznamník sdělí o vašich pohybech."

Jomaine byl otřesený. Udělal obrovskou chybu, když jim o tom záznamníku řekl. Ale co! Když teď už vědí tohle, nemá cenu ještě něco skrývat. "Moc vám toho nepovím. Nechal jsem si v laboratoři poznámky. Všiml jsem si toho, když jsem chtěl začít pracovat doma. Bydlím kousek od laboratoře, tak jsem si tam pro ně došel. Vstoupil jsem hlavními dveřmi. Myslím, že jsem zavolal, abych zjistil, jestli tam někdo je, ale nikdo neodpověděl. Došel jsem do své laboratoře, vzal jsem si poznámky a vyšel jsem ze své laboratoře jedněmi postranními dveřmi. To je všechno."

"Takhle to podle vás bylo?"

"Ano."

"Proč jste pro ty poznámky neposlal robota? Připadá mi, že tohle by byl právě tak vhodný úkol pro robota."

-246-

"Ano, asi jsem tam mohl poslat Bertrana, ale nestálo by to za ty komplikace. Nevzpomínal jsem si přesně, v kterém bloku ty poznámky mám, ani kde jsem ho nechal. Občas si ani nevzpomenu, který blok potřebuju. Musím ho vidět na vlastní oči, abych si byl jistý. V laboratoři mám dost často nepořádek a bloky se tam válejí všude. Přišel jsem na to, že když prostě vejdu do laboratoře a chvíli tam stojím, vzpomenu si, kde je to, co hledám. To za mě robot neudělá."

Jomaine měl nepříjemný pocit, že blábolí, že mluví a mluví, ale neměl jinou cestu než pokračovat dál a dál. "Bertran by mi byl přinesl deset bloků, jen aby si byl jistý, že má ten správný, což mi připadalo zbytečné. Věděl jsem, že sám ten blok najdu, jen co vstoupím do laboratoře. A taky ano."

"A proč mi takovou trivialitu, jako že bylo snadnější udělat to sám, vysvětlujete tak dopodrobna?"

Jomaine se na Kresha zamračil. "Možná vám to připadá jako moc podrobné vysvětlení, ale nezapomínejte, že my všichni v laboratořích už nějakou dobu posloucháme pořád dokola Freddiny teorie o tom, jak se moc spoléháme na roboty. Všichni jsme se prostě upnuli na to, že si věci děláme sami."

Kresh souhlasně zavrčel. "To dovedu pochopit," řekl. "Tak dobře. Pomohl jste nám zaplnit pár bílých míst, pane Terachu. Můžete jít - zatím. Ale být vámi, tak bych předpokládal, že si my dva spolu ještě párkrát promluvíme o dalších otázkách, které se objeví. A čím lepší pak bude vaše paměť, tím se nám to oběma bude víc líbit. Řekl jsem to dost jasně?"

Jomaine Terach se podíval Kreshovi do očí a kývl. "Jistě," odpověděl. "Nic na světě mi není jasnější."

Jomaine Terach vyklopýtal z vládní budovy do kalného rána. Trochu ho trápilo svědomí z toho, že zradil Freddinu důvěru, ale ne moc. K čemu jsou taková drobná tajemstvíčka, když se celý svět v panice převrací naruby? To, čím je povinen celé společnosti a sobě samému, daleko převáží jeho závazky k Freddě. Kromě toho, člověk nikdy neví. Možná je v tom všem nějaká skrytá stopa, třeba jeho slova obsahují nějaké vodítko, které nevidí ani on sám. Možná Kresh ten klíč najde a otočí jím v zámku. Možná, možná tím, že promluvil, je zachránil všechny.

-247-

Jomaine si znechuceně odfrkl. To se povedlo, takovéhle vznešené projevy od člověka, který zrovna vyklopil, co se dalo. Pro to je ještě jedno vysvětlení, zdaleka ne tak vznešené.

Možná, možná že je v hloubi duše zbabělec.

Zastavil si letecké taxi a vyrazil k domovu.

"Data z přístupového záznamníku, pane," řekl Donald a podal mu počítačový blok.

"Díky, Donalde," řekl Kresh. Jednou nebo dvakrát přelétl údaje pohledem, pak je začal pročítat podrobněji. Krucinál! Proč tyhle údaje nedostal do ruky už před několika dny? Poskytly mu něco, co zatím neměl - pěkný, úhledný seznam podezřelých. Aspoň podezřelých lidí. Terach říkal, že ta věc nezaznamenává pohyby robotů.

"Pane, bylo rozumné propustit Jomaina Teracha?" zeptal se Donald. "Nemyslím, že bychom mohli jeho výsledky považovat za úplný, a přiznal se k několika trestným činům spojeným s porušením výrobních postupů pro roboty."

"Hmmm?" řekl Kresh nepřítomně. "Aha, Terach. Je to trochu hazard, ale jestli se má tenhle případ hnout z místa, tak myslím, že ho zatím musíme pustit - aspoň prozatím. A totéž platí pro Anshawu, až s ním skončíme. Ani jeden z nich nemá moc kam jít. Nemyslím, že by hrozilo nebezpečí, že utečou. Ale počítám s tím, že aspoň jeden z nich zpanikaří. A jestli k tomu dojde, je dost pravděpodobné, že nám jejich chyby ulehčí práci. Teď jdi a přiveď Anshawu."

"Ano, pane." Donald vykročil ze dveří směrem k celám.

Alvar Kresh vstal a začal přecházet po vyslýchací místnosti. Byl netrpělivý a zároveň se nadcházejícího výsledku obával. Všechno se najednou posunulo. Nedokázal by vysvětlit jak nebo proč, ale rozhodně k tomu došlo. Svou roli v tom hrály údaje z přístupového záznamníku, ale nejen ty. Ty jen naznačily určité věci. Kresh je teď musí dokázat. Vycítil, že najednou má na dosah ruky odpovědi, že klepe na dveře k řešení celé téhle noční můry. Musí jen tláčit, postrkovat, naléhat, a řešení přijde.

Gubber Anshaw. Kresh odhodil poznámkový blok a uvažoval o Anshawovi. Jeho výsledek se pořád odkládal, zdržoval, zapomínalo se na něj, ztrácel se v chaotickém běhu věcí. A teď, když má Kresh údaje z přístupového záznamníku, když ví o tom, že Ariel byla včera

-248-

v noci v Anshawově domě, bylo mu najednou jasné, že tenhle výsledek může otevřít celý případ dokořán. Tenhle muž

něco ví.

Alvar Kresh přešel znova tam a zpátky po místnosti, ale pak se přinutil posadit se a čekat.

Dveře se otevřely a Donald přivedl Gubbera Anshawa.

Alvar Kresh čekal, až se Anshaw usadí na židli proti němu. Pak položil ruce na stůl a naklonil se dopředu. Pak se podíval návrháři robotů do očí.

Bylo načase začít se skutečným vyšetřováním.

17

"Tak jak dlouho už chodíte s Tonyou Weltonovou, pane An-shawe?" zeptal se tiše a klidně Kresh.

Gubberovi spadla čelist. Zděšeně a ohromeně zíral na šerifa.

Kresh se zasmál. "Řekl bych, že tohle byla věc, kterou jste se nejpečlivěji snažil neprozradit, kvůli tomuhle jste dneska v noci nespál a vymýšlel, jak to přede mnou co nejlíp skrýt - a my to už víme."

"Jak to víte?" zeptal se hlasem, který připomínal spíš kvičení. "Kdo vám to řekl?"

"Nikdo mi to nemusel říkat, Anshawe. A až do téhle chvíle jsem to ani nevěděl jistě. Ale bylo to prostě to jediné vysvětlení, které dávalo smysl. Od začátku to přímo bilo do očí. Sám ňas ví, jak mi to mohlo ujít.

Tonya Weltonová dorazila na místo činu pět minut po mně. Neměla žádný důvod vnucovat se mi do vyšetřování.

Aspoň žádné profesionální důvody. To znamená, že ty důvody musely být osobní.

Ale nejde mi ani tak o čas. Možná byste mi mohl vysvětlit, co dělala ona - a co jste dělal vy - v laboratoři v době, kdy došlo k útoku na Freddu Levingovou."

Gubber Anshaw otevřel ústa, ale zjistil, že se mu nedostává slov. Naprosto a dokonale nedostává.

-249-

Kresh využíval své výhody. "Máme údaje z přístupového záznamníku, pane Anshawe. My víme, kdo tam byl a kdy tam byl. Z toho nám jasně vycházejí tři jména. Tonya Weltonová, Jomaine Te-rach - a vy, Gubber Anshaw. Vy všichni, a nikdo jiný, kromě samotné Freddy Levingové. Lékařský posudek nám určuje dobu přibližně jedné hodiny, během které mohlo dojít k útoku - a vy čtyři jste všichni byli tou dobou v budově. Nikdo jiný."

"Ale - ale - ale -" Gubber se snažil něco říct, ale nevypravil ze sebe nic.

"Uklidněte se, Anshawe. Řekněte mi to. Odpovídejte na otázky, které vám položím, jinak se dostanete ještě do větších potíží, než máte teď. Zatajil jste, že tam byla, abyste ji chránil? Myslel jste si, že napadla Levingovou?"

"Panebože! Proboha!"

"Odpovězte!"

"Tak dobře. Ano. Teď tomu samozřejmě nevěřím. Ale tu noc -všechno mě to vyděsilo. Nevěděl jsem, co si mám myslet.

A ona se s Freddou ten večer hrozně pohádala."

"A proč jste myslel, že by napadla vaši nadřízenou?"

Ticho. Kresh naléhal. "Mluvte, Anshawe. Mluvte hned a mluvte pořádně. Řekněte mi, co potřebuju vědět. To je ten nejlepší způsob, jak ochránit Tonyu Weltonovou. Mlčení a lži jí teď můžou leda ublížit. Ptám se vás znova - proč jste myslel, že by napadla vaši nadřízenou?"

"No, já nemyslím, že by to udělala záměrně," vyhrkl Gubber. Pak si uvědomil, co mu to ujelo. "Tedy teď si už nemyslím, že to vůbec udělala. Ale, ale v tu chvíli mě napadlo, že to možná, jenom možná mohla udělat - z rozčilení, při nějaké hádce nebo tak."

"No dobře. A ona zase zatajila ten fakt, že jste tam byl vy," řekl Kresh. "Udělala to proto, aby chránila vás? Myslela si, že jste ten útok mohl spáchat vy?"

Gubber poněkud zmateně a roztržitě vzhlédl. "Cože? Ano, ano. Asi ano." Chvilku přemýšlel, pak pokračoval poněkud dychtivěji. "Fredda a já - doktorka Levingová a já -jsme se taky hádali, a dost často. Tonya si mohla myslet, že jsem se tak rozčílil, že jsem ji napadl - ale když považovala něco takového za možné, tak to přece dokazuje, že to nemohla udělat ona!"

-250-

"Ledaže ten zločin opravdu spáchala a dělá, co může, aby vypadala jako nevinná. Třeba předstírá nevinu a chce do toho namočit vás. To vás nenapadlo?"

Anshaw posmutněl. Zjevně čekal, že šerifa svou logikou přesvědčí. "Ne, to mě nenapadlo. A pořád tomu ještě nevěřím.

Ona by na Freddu takhle nezaútočila."

"Nejdřív jste si myslel, že to mohla udělat. Proč si myslíte, že jste se tehdy mylil a teď máte pravdu?"

"Tu noc, co se to stalo, jsem nebyl schopný uvažovat jasně. Když jsem našel to tělo, hrozně mě to překvapilo a vyděsilo. Nevěděl jsem, co si mám myslet. Když jsem si to pak měl čas přebrat, bylo mi jasné, že to není možné."

Když jsem našel to tělo. Alvar musel sebrat všechnu sílu vůle a svůj policejní výcvik, aby se okamžitě nevrhl po tom, co Anshawovi zjevně ujelo. Ale na to je dost času. Anshaw si neuvědomuje, co právě řekl, a čím déle se nebude kontrolovat, tím líp. Nech to být, myslel si Kresh. Vrat' se k tomu později. Vybral si téměř náhodně jiné téma.

"Říkal jste, že vy a Levingová jste se hádali. O čem?"

Gubber se narovnal a založil ruce. "Nesouhlasil jsem s tím, co dělala."

"S čím konkrétně?"

"Byl jsem proti NZ robotům. Myslel jsem si a pořád si myslím, že je to možná nebezpečný nápad."

"Ale přesto jste se do projektu zapojil."

Gubber položil na chvíli ruce na stůl, ale pak si propletl prsty. Dlaně měl lepkavé potem. "Ano, to je pravda," řekl.

Podíval se na Alvara a v očích se mu náhle objevilo něco ostrého, jasného, prudkého. "Já jsem vynalezl gravitonický

mozek, šerife. Představuje obrovský pokrok oproti pozitronickému mozku, průlom neuvěřitelných rozměrů. Můj gravitonický mozek nabízí možnost úplně nových směrů výzkumu, značného zvýšení robotí inteligence a schopností. Měl jsem poznámky, výsledky testů, modely a návrhy, které mohly dokázat, že to skutečně funguje. Byl jsem s nimi v každé laboratoři na téhle planetě a poslal jsem dotazy snad na deset dalších vysídle-neckých světů. A nikdo to nechtěl slyšet.

Nikdo o to nestál. Nikdo nechtěl mou práci použít. Když to nemělo pozitronický mozek, nebyl to robot. Můj mozek se nemohl instalovat do robota. To byl základní článek víry, ať jsem přišel kam-

stal ovát do robota. To byl základní článek víry, ať jsem přišel kamkoliv. Fredda moje návrhy taky zpočátku odmítla.

Ale pak jí došlo, zejí nabízím čistý list, na který může napsat ty svoje nové zákony."

"Takže vy jste spolkl svoje námitky proti jejím nápadům, aby vaše vlastní dílo nepřišlo nazmar."

"Ano, to je pravda. Ona byla jediná, kdo měl o mou práci zájem, nebo kdo mi aspoň dal šanci dokončit ji. Freddu Levingovou příliš nezajímalo - a dodneška nezajímá - jaké možnosti zlepšení gravito-nický mozek poskytuje. Pro ni není gravitonický mozek nic jiného než prostě robotí mozek, který nemá tři zákony. To bylo jediné, na čem jí záleželo."

"A vy jste do toho šel. I když jste právě teď sám řekl, že nové zákony jsou nebezpečné."

"Ano. Sel jsem do toho, i když teď si přeju, abych byl svou práci radši spálil." Gubber na okamžik vzplanul, ale pak jako by se znovu zmenšil a stáhl do sebe. Alvaru Kreshovi bylo Gubbera Anshawa na okamžik líto. Ať už to všechno dopadne jakkoli, je velmi nepravděpodobné, že by se mohl vrátit ke svému předchozímu životu. Jestli v tom celém hrál do jisté míry roli padoucha, byl zároveň částečně i obětí.

"Nebudu předstírat, že jsem bezvýhradně hrdý na to, co jsem udělal," pokračoval Gubber. "Ale připadalo mi to jako poslední šance k tomu, aby moje celoživotní práce nepřišla nazmar. Strašně jsem se snažil přesvědčit sám sebe, že nové zákony v sobě obsahují dostatečné záruky bezpečnosti. No, sám víte, jak to dopadlo. Někde se stala chyba, buď v zákonech nebo v mozku. Ale já vím, že mozek byl v pořádku. Takže to musí být v těch zákonech."

Počkat, řekl si v duchu Kresh. On si myslí, že Kalibán je robot s novými zákony. Kresh předpokládal, že Terach lhal a že pravou Kali-bánovu podstatu znal v laboratoři kdekdo. Jestli byl Anshaw hlavním zdrojem informací pro Tonyu Weltonovou, a to bylo pravděpodobné, pak i ona musí předpokládat, že Kalibán je NZ robot.

U všech d'asů. Jestli je to pravda, tak má samozřejmě vážné a oprávněné obavy vypustit celé hejno podobných tvorů na projekt Limbus společně se svými vlastními lidmi. Jestli Freddu nenapadla ona a nebyla si jistá, kdo to udělal, určitě by moc potřebovala věřit, že Kalibán je nevinný a neškodný - už kvůli svým lidem. A pokud vyloučila Kalibána a sebe samotnou, tak byl seznam zbylých pode-

-252-

želých zatraceně krátký - a její milenec Gubber Anshaw stál na prvním místě.

Není divu, že ta ženská jedná podrážděně.

"Říkal jsem si, že NZ roboti budou jen pouhý laboratorní experiment," pokračoval Anshaw. "I v tom jsem se zmýlil."

"Laboratorní experiment? Ale NZ roboti mají přece pracovat na projektu Limbus. Po ostrově Očistec budou moci chodit, jak se jim zachce."

Anshaw se unaveně usmál. "NZ roboti v projektu Limbus, za ty můžu já. Nejspíš to nazvete postelové řeči. Zmínil jsem se o projektu nových zákonů před Tonyou a ji ta myšlenka fascinovala. Bylo jí jasné, že to je pro Limbus to pravé, že v nich je skutečná šance na kompromis, na nějakou společnou řeč, na to, aby mohli Usedlíci i Vysídlenci spolupracovat, na svět, který by mohl využívat výhod robotů bez jejich nedostatků. Ta představa ji fascinovala.

Věděla, že bych nebyl rád, aby vešlo ve známost, že to ví ode mě, a podařilo se jí předstírat, že ta informace unikla z nějakého jiného zdroje. Myslím, že vykládala něco o tom, jak nějaký usedlický dělník narazil v baru na někoho z Laboratoří, nebo něco podobného."

"To zní věrohodně. Vaše bezpečnostní opatření nejsou nejprísnejší."

"Já dokonce ani nevím, jestli to vysvětlila takhle. Ani jsem nechtěl znát details. V každém případě Tonya zašla za Freddou a dala jí najevo, že se dozvěděla o projektu nových zákonů. Fredda samozřejmě zuřila, že se to vyneslo ven, ale pak ji ta myšlenka nadchla taky. Společně předložily ten nápad guvernérovi Griegovi a on ho přijal."

"To všechno vypadá na úspěšnou a plodnou spolupráci," podotkl Kresh. "Proč se ty dvě vlastně nakonec neshodly?"

Gubber nervózně poposedl. "Ctižádost," řekl nakonec. "Obě od začátku chtěly - a pořád chtějí - řídit každý projekt, na kterém pracují"

Ctižádost, soutěživost, myslel si Kresh. To mohou být zatraceně

silné motivy, a Gubber to ví. Co pro něj bylo těžší - přiznat tyto motivy policii nebo přemýšlet, bez ohledu na všechny své protesty, jestli ty motivy skutečně dohnaly jeho prudkou a tvrdou usedlickou milenkou k tomu divokému útoku?

-253-

"Říkal jste, že vy jste se s doktorkou Levingovou hádal také. Můžu se zeptat, jakou příčinu měly tyhle hádky?" zeptal se Alvar. "Měla snad něco proti vašemu vztahu k Tonye Weltonové?"

"Cože?" Gubbera ta otázka zjevně překvapila. "Ale ne, ne. Ani nemohla. Ona o tom nevěděla - totiž neví o tom." Na okamžik zaváhal a do hlasu se mu vloudila pochybnost. "Aspoň jsem si myslel, že to neví. Ale před vámi se nám to moc dobře utajit nepovedlo."

Kresh se usmál. "Jestli vás to potěší, nedala ničím najevo, že by o tom věděla."

"Pokud mohu začít o něčem jiném, pane doktore," vložil se do toho Donald. Kresh se opřel a nechal další výslech na

Donaldovi. Anshaw přinejmenším navenek nedával nijak najevo, že by ho urážela už sama představa, že se ho bude na něco ptát robot. "Máme hlášení týkající se jednoho drobného aspektu NZ robotů. Možná byste nám to mohl objasnit." "Pokusím se."

Zajímavé, jak může člověk začít při svém vlastním výsledku takhle spolupracovat. Kresh už to mnohokrát zažil - ten zvláštní okamžik, kdy výslech přestane být bitvou a stane se spoluprací.

"Byl jste požádán, abyste provedl určitou sérii zkoušek na nehybných testovacích NZ jednotkách, aniž jste byl obeznámen s tím, co mají tyto testy prokázat. Vzpomínáte si na to?"

"Ano, samozřejmě. Na tom nebylo nic neobvyklého. Bylo to před pár týdny. Jediný důvod, proč si na to tak dobře vzpomínám, je to, že Tonya - lady Weltonová - se ten den náhodou zastavila v laboratoři. Později mě napadlo, že to bylo naposledy, co Tonya přišla do laboratoře, aniž by se s Freddou pohádala. Zůstala tam a sledovala testy, a dokonce si s jednou zkušební jednotkou povídala. Takovéhle testy děláme každou chvíli. Dvě jednotky, jedna experimentální a druhá standardní, kontrolní, a operátor experimentu neví, která je která - a nezná ani účel experimentu. Operátor prostě dostane seznam procedur, kterého se má držet, a provádí popsané testy."

"Jaký to má účel, že operátor nezná účel experimentu a neví, která jednotka je kontrolní?" zeptal se Donald.

"Aby nebyl zaujatý. Test je obvykle toho druhu, že by ho mohly zkreslit vlastní reakce experimentátora nebo interakce mezi citovou odezvou experimentátora a robotovou snahou experimentátora potě-

-254-

řit. My všichni v laboratoři občas žádáme svoje kolegy, aby nám takový test provedli."

"V tomhle konkrétním testu jste měl dělat co?"

"Nic zvláštního. Měl jsem s oběma roboty probrat tři zákony a pak zaznamenat jejich bazální odezvy na simulované situace, které testovaly jejich reakce. Oba zkušební roboti byli dodáni do laboratoře večer a já jsem s nimi začal pracovat druhý den ráno. Vysvětlil jsem jim podrobně tři zákony a použil jsem přitom předem daný soubor procedur. Pak jsem na nich vyzkoušel ty simulace a oba si vedli dobře."

"Co se s nimi pak stalo?"

"No, ono už je to nějaký čas. Obvyklá procedura je testovací jednotku zničit a tu kontrolní zkompletovat a normálně použít. Počkejte. Testovací jednotka, ta experimentální, byla určitě zničena. Standardní bezpečnostní procedura. Pokud jde o tu kontrolní -" Gubber chvíli přemýšlel. "Víte, když tak o tom uvažuji, tak vám můžu říct, co se stalo s tou kontrolní jednotkou."

Jak jsem se už zmiňoval, Tonya Weltonová byla ten den v laboratoři a začala si povídat s tou kontrolní jednotkou. Byl to ovšem dvojí slepý test, takže jsem tou dobou samozřejmě nevěděl, že tahle je kontrolní, ale později Tonya říkala, že se jí docela líbil ten zkušební model, s kterým mluvila. Tonya nebyla nijak nadšená z toho robota, kterého dostala předtím, a ptala se mě, jestli bych nemohl zařadit výměnu za toho, s kterým se setkala v laboratoři.

Kdyby se ukázalo, že ten, co se jí líbil, je ten experimentální, měla by samozřejmě smůlu. Ale ukázalo se, že Ariel byla kontrolní jednotka a tou dobou už pracovala v laboratoři. Fredda výměnu schválila a Tonya nakonec toho svého robota dostala."

Bylo zřejmé, že Gubbera ta otázka znátla, ale ani Donald, ani Kresh neměli v úmyslu podat mu nějaké vysvětlení.

"Výborně. Vždycky je rozumné potvrdit si detaily, kdykoli je to možné. Zapadá to do našich předchozích informací."

A také to potvrzuje, že Jomaine Terach aspoň částečně mluvil pravdu, pomyslel si Kresh. Ale už je nejspíš načase vrátit se k tomu hlavnímu. Když jsem našel to tělo, řekl Gubber jako by nic, jako by předpokládal, že to Kresh už ví. A takhle se to musí hrát. To bylo od Donalda chytré, vzbudit v Anshawovi dojem, že si jen potvrzují informace. Roboti samozřejmě nejsou schopni lhát, leda pokud k tomu

-255-

mají výslovný a velmi striktní rozkaz, a i tak jim to moc nejde. Ale vyspělé modely, jako je Donald, občas dokážou vzbudit pravdivým prohlášením klamný dojem.

"Teď se vrátíme k něčemu jinému, pane Anshawe. K tomu okamžiku, kdy jste objevil tělo, ano?"

Anshaw klidně kývl. Zjevně mu vůbec nedošlo, že mu něco ujelo.

"Dobře," řekl Kresh tónem člověka, který klade jen rutinní otázky a vyjasňuje si detaily. "Už jste nám dnes hodně pomohl, ale jistě chápete, že místo činu je velmi důležité. Neradi bychom nějak zkreslovali vaše vzpomínky. Je to něco jako s těmi vašimi slepými testy. Nechceme vás náhodně ovlivnit návodnými otázkami, protože to by mohlo nevědomky pokřivit vaše odpovědi - mohl byste se snažit nám říct to, co chceme slyšet. Je vám to jasné?"

"Ano, samozřejmě. Já vím, jak snadno může k takovým drobným chybám dojít a jaké obrovské následky pak můžou mít."

"Dobře, dobře." Kreshe ta analogie potěšila a napadlo ho, jestli Donald chtěl, aby se šerif chopil tohoto směru výsledku a použil ho. On umí být ohromně mazaný, tenhle Donald. Znova se pustil do toho citlivého úkolu zavést Gubbera Anshawa tam, kde ho chtěl mít. "Takže bych rád, abyste nám prostě co nejpřesněji řekl, co se stalo, pěkně svými slovy, aniž bychom to z vás museli tahat otázku po otázce. Možná vám položím jeden dva dotazy, když nebudu rozumět některému detailu, ale v zásadě počkám, až skončíte. Pak bude dost času na to ke všemu se vrátit a vysvětlit případné rozpory s tím, co už víme." Což je prakticky totéž jako nic, pomyslel si Kresh.

Gubber se nervózně podíval na Kreshe, ale nepromluvil. Kresh si uvědomil, že musí víc přitlačit. Ale ne moc, protože jinak bylo dost pravděpodobné, že se Gubber zasekne docela. "Mluvte s námi, Gub-bere," řekl Kresh. "Neumíte si představit, kolik škody už nadělalo mlčení. Mlčení je vakuum, které do sebe vtahuje lidi. Pár vašich slov, nějaký drobný detail, o kterém se zmíníte mezi řečí a o kterém ani nevíte, že ho znáte, to právě může být to, co potřebujeme, abychom

mohli zpřetrhat ty poslední slabé nitky, které vás a lady Weltonovou s případem spojují. Když jste sem přišel, byli jste oba podezřelí. Když nám řeknete pravdu, možná vás oba hned tady na místě ze seznamu podezřelých škrtnu," lhal Alvar.

"Opravdu?" zeptal se Gubber, a bylo jasné, že si tomu zoufale přeje uvěřit.

-256-

"Opravdu," zalhal Alvar znova a bezděky se podíval na Donalda. Tohle byl jeden z těch okamžiků, kdy byla přítomnost robota doslova nebezpečná. Jestli se složité vzájemné působení potenciálů prvního zákona zvrtné špatným směrem, nic na světě - a nejméně ze všeho Donaldova vlastní vůle - nemůže robotovi zabránit, aby se ozval a Kreshovi odporoval. Donald věděl, že Kresh lže, že slibuje něco, co nehodlá dodržet. Ale jak si Donald poradí s příkázáním prvního zákona, že nesmí svou nečinností dopustit, aby bylo ublíženo člověku? Když bude Gubber věřit Kreshovi, může mu to samozřejmě uškodit. Ale jestli Donald promluví, tak právě tím může uškodit Kreshovi i policii. Kdyby to, že Donald promluví a prozradí na Kreshe jeho lež, poškodilo vyšetřování, mohlo by to dokonce ublížit všem obyvatelům, protože pachatel útoku na Freddu Levingovou by zůstal na svobodě a mohl by udeřit znova.

Kresh měl poměrně slušný instinkt na odhadování podobných situací a byl si poměrně jistý, že Donald nic neřekne. Ale pořád tu byla možnost, že mu do toho Donald skočí v té nejnevhodnější chvíli. Kresh si občas myslel, že všechny problémy ztracené energie a pokleslého ducha vysídlenecké společnosti by se daly naráz vyřešit, kdyby se našel nějaký způsob, jak odstranit takové rozčilující chování robotů.

"Tak dobře," řekl konečně Gubber Anshaw, zammul si bradu dlaní a zadíval se do prázdna. "Asi máte pravdu. Ani já, ani Tonya s tím nemáme nic společného. Já to vím. Vlastně myslím, že jí můžu poskytnout alibi, jestli je to ten správný výraz. Můžu vám říct, kde byla, a dokázat vám, že neměla možnost ten zločin spáchat. Ale budu kvůli tomu muset mluvit o jistých - ehm - osobních věcech."

"Ano?" řekl Kresh a snažil se, aby to neznělo pobaveně.

Gubber Anshaw se trochu narovnal a pevně stiskl ruce. "Není to nic protizákonného ani nemorálního, ani - prostě nic takového," vyhrkl a nespouštěl přitom pohled z desky stolu. "Ale i tak bude - obtížné - o tom mluvit," pokračoval. Zvedl oči od stolu a upřel je pro změnu na bílou zeď za Kreshovým ramenem. "Byl to těžký večer," začal, "hrozně těžký. Předpokládám, že víte, že Fredda a Tonya se v poslední době pohádaly pokaždé, když se setkaly. Bylo úplně jedno o co. Detaily přepravy robotů do Limbu, čas, kdy má být celý projekt oznámen veřejně, způsoby najímání Usedlíků a Vysídlenců pro pro-

-257-

jekt. Jak mohly, tak se poštekaly. Nebylo vůbec podstatné, o co přitom šlo.

Ta jediná podstatná otázka zněla, která z nich tomu bude velet. Umíte si jistě představit, že pro mě to byla dost obtížná situace. Na jedné straně jsem chtěl, aby byla Tonya spokojená. Na druhé straně jsem musel vycházet s Freddou, se svou kolegyní a nadřízenou - a nemusím jistě říkat, že to poslední, co jsem si přál, bylo, aby se ona dozvěděla o mém vztahu s Tonyou.

V každém případě ten den to bylo horší než kdy předtím. Fredda mi přivezla nového robota v testovacím stojanu a požádala mě, abych provedl závěrečnou kontrolu jeho mechanických systémů. Ten robot byl samozřejmě Kalibán, ale tenkrát jsem neměl ponětí o tom, že na něm něco neobvyklého. Když teď o tomu uvažuji, mělo mi asi připadat divné, že nechtěla, abych udělal i kognitivní test. Pracoval jsem ve své laboratoři, když přišla Tonya s Ariel. Tonya strčila hlavu ke mně do dveří a řekla mi, že jde za Freddou. Věděl jsem, že Fredda dělá inventuru, a to byla činnost, která jí nikdy na náladě nepřidala. Varoval jsem v tom smyslu Tonyu, a ona pak šla k Freddě do laboratoře.

Ani ne za pět minut už jsem slyšel, jak se hádají. Snažil jsem se neposlouchat. Připravil jsem si toho robota - Kalibána - ve stojanu a začal jsem na něm pracovat. Ale v tom baráku je všechno slyšet. Myslím, že se pohádaly kvůli tomu, kdy má být veřejně oznámen projekt nových zákonů a jestli se má hned spojit s projektem Limbus. To už jsem mockrát slyšel z obou stran, takže jsem tomu moc pozornosti nevěnoval.

Fredda měla obavy, že když se obě věci oznámí najednou, tak to v očích Vysídlenců spojí nové zákony příliš těsně s Usedlíky. Tonya v tom odmítala vidět problém. Fredda chtěla nejdřív oznámit nové zákony, počkat, až si na to lidi zvyknou, a pak uvést ve známost, že se NZ roboti z laboratoře stěhují ke skutečné produktivní práci, na projekt Limbus, bezpečně izolovaný na ostrově Očistec. Tonya trvala na tom, aby se to udělalo podle ní a všechno se to oznámilo najednou. Myslím, že měla pocit, že je příliš málo času, než aby se jim mohlo plýtvat kvůli křehkým citům Pekelníků. No, sám jsem včera večer viděl, kdo vyhrál, a viděl jsem taky, jak to dopadlo. Tonya Freddu nakonec přesvědčila tím, že jí pohrozila, že stáhne Usedlíky z planety úplně. Pochybuju, že to myslela vážně, ale

-258-

Fredda to vážně brala. Kdybyste věděl, jak zlá je ekologická situace

"Já to vím," podotkl Kresh. "Guvernér mi to vysvětlil."

"Aha. No, tím lip. Takže chápete, proč měla Fredda pocit, že nemůže nic riskovat. Vzdala se, ale vyvolalo to mezi nimi hodně zlé krve. To totiž nebylo poprvé, co Tonya považovala za nutné přitisknout Freddu ke zdi hrozbou stažení Usedlíků. Později mi řekla, že to už bylo naposled, co Freddě musela něco takového udělat."

Kresh se zatvářil překvapeně a naklonil se dopředu. "Takhle to řekla?" Podezření proti Tonye Weltonové najednou začalo být silnější a silnější. Gubberovi se ani v nejmenším nechtělo svědčit proti ní, ale i tak se od něj dozvěděli věci, které jí dost přitěžovaly. "Proč to říkala?"

"Ne, ne, ne. Nemyslela to tak, jak si vy myslíte. Chtěla tím říct, že jak se to jednou oznámí, bude už pozdě na to

couvnut. Až budou Usedlíci na svém místě na Očisti a NZ roboti se pustí do práce, bude to znamenat, že Tonya vyhrála a už nikdy nebude muset takhle hrozit.

Ostatně ji i Freddu už ty neustálé bojůvky unavovaly. Myslím, že doopravdy chtěla Tonya říct, že se konečně dohodly. Ta hádka totiž neskončila křikem a praskáním dveří, ale potichu. Ke konci jsem je už vůbec neslyšel. Měl jsem dveře do laboratoře otevřené, abych mohl 'náhodou' narazit na Tonyu, až tam s Freddou skončí, a nevbudil přitom podezření. Ale ani tak jsem je neslyšel. Když Tonya s Ariel vyšla, tak jsem se jakoby nic vyloudal ze dveří. Viděl jsem, že Tonya i Fredda vypadají unaveně a vyčerpaně, ale podaly si ruce a usmály se, jako by konečně došly k dohodě přijatelné pro obě dvě."

"Jaká to byla dohoda?" zeptal se Donald.

"Myslím, že to bylo něco přibližně v tom smyslu, že Fredda ustoupí Tonye, pokud jde o to oznámení, a na oplátku bude Fredda mít rozhodující slovo při náboru zaměstnanců pro Limbus. Budou tam potřebovat spoustu lidí a výběr bude složitý. Freda nad tím chtěla mít kontrolu, aby mohla svoje NZ roboty obklopit Usedlíky a Vy-sídlenci, kteří si s nimi dokážou poradit.

No, v každém případě Fredda se s Tonyou rozloučila u dveří a říkala něco o tom, že se musí vrátit k inventuře. Nesedělo ji nějaké pořadové číslo nebo tak něco. Fredda je občas v tomhle hrozná pun-tičkářka. Zavřela dveře a Tonya přišla ke mně do laboratoře. Řekla

-259-

Ariel, aby šla pryč a vrátila se až za chvíli. Z toho jsem poznal, že chce mít skutečné soukromí. Tonya je občas takhle podivínská - nemá pocit skutečného soukromí, když je kolem nějaký robot."

Gubber Anshaw nervózně poposedl a zdálo se, že nemá chuť pokračovat. Alvar Kresh by uhodl příčinu, i kdyby nebyl zkušený policista. Ale to, že odpověď znal předem, neznamenal, že nepotřeboval, aby to Gubber řekl sám. Gubber musel vědět, že Alvar Kresh potřebuje znát všechny detaily a nespokojí se s ničím menším. Jinak by Gubber Anshaw mohl snadno nabýt dojmu, že může vynechat i jiné podrobnosti, o kterých si bude myslet, že je Alvar Kresh nepotřebuje znát.

"Co se stalo pak, Gubbere?" zeptal se Kresh laskavě. "Proč chtěla Tonya soukromí?"

Gubber si odkašlal a vrátil se pohledem k tomu prázdnému místu na zdi. V očích se mu objevilo něco podobného vzdorné jiskře. "Dal jsem všem robotům z personálu příkaz, aby odešli. Pak jsme šli do kanceláře služby, která je na konci chodby, a mluvali jsme se tam," skončil podstatně pevnějším hlasem, než začal.

"Aha," řekl Alvar, spíš proto, že měl pocit, že Gubber čeká, že šerif něco řekne, než z jakéhokoli jiného důvodu. Alvar předpokládal, že Gubber možná očekává, že šerif bude šokován. Ale to jediné, co Kresh pociťoval - zato ovšem velmi silně - byla touha sám sebe nakopnout. Mělo ho to napadnout! Bylo to tak jasné. To, jak dokonalé byly příkazy, kterými byli roboti opakovaně posíláni pryč, mu mělo napovědět, co se tam dělo. A kdo jiný než člověk Gubberových schopností by mohl tyto rozkazy tak dokonale utajit? A ta teorie To-nyi Weltonové, že to bylo provedeno pomocí hardware, pomocí mik-roobvodů! To byla samozřejmě falešná stopa. Kreshe při té příležitosti napadlo, jak jinak ho asi ještě znátla. Byl v pokušení hledat odpověď na všechny tyhle otázky, ale ani jedna z nich teď nebyla podstatná. Až to všechno skončí, bude si možná moci dovolit ten luxus a dořešit i takovéhle podružné věci.

Kresh se zamyšleně podíval na Gubbera Anshawa. Tomu člověku bylo z hloubi duše trapně. Kreshe Gubberovy osobní vztahy nezajímaly, ale dokázal pochopit jeho obavy, že to tak možná není. Inferno nebyla obzvlášť puritánská společnost, ale poměrně dost Pekelníků by nesouhlasilo s tak intimními vztahy mezi někým ze svých lidí a

-260-

Usedlíkem - zvlášť na pracovišti. "Takže vy jste spolu šli do kanceláře služby. Pokračujte."

"Nebylo v tom nic hrubého ani nevhodného," pokračoval Gubber Anshaw, zřejmě rozhodnut odpovědět na námitky, které nebyly vzneseny. "To nebylo, jako bychom shrábli věci z mého pracovního stolu a - hm - dělali to s otevřenými dveřmi. Šli jsme na konec chodby, do kanceláře služby. Když někdo musí kvůli nějakému experimentu zůstat v laboratoři přes noc, tak tam přespí. Víte, kde to je?" "Ano." Alvar se vši mocí snažil udržet vážnou tvář. "Použili jsme ji to ráno po útoku k úvodním výslechům. Pokud si vzpomínám, je tam v koutě normální velká postel. Tenkrát mě napadlo, že je to neobvyklé. V mé úřadovně máme taky podobnou místnost, ale je tam jen obyčejné lehátko."

Gubber Anshaw zrudl a stiskl propletené prsty tak pevně, až mu klouby zbělely. Odkašlal si a pokračoval. "Ano, to je ono, je tam, ano," zakoktal poněkud hádankovitě. "No, prostě jsme, ehm, tam, ehm, byli nejméně dvě, možná tři hodiny. Ne že bychom, ehm, no, chápete, celou tu dobu. Hodně jsme si povídali. Můžeme spolu strávit moc málo času."

"Chápu," pokývl povzbudivě Kresh.

"No, předpokládám, že je celkem jasné, že to nebylo poprvé, co jsme byli spolu v laboratoři. Možná vám to připadá divné, ale pro nás je to to nejbezpečnější místo. Když jdu za ní do Usedlického města, jsem tam hrozně nápadný, a Tonyu zná každý. Moji sousedi by si ji určitě všimli. Do laboratoře chodila oficiálně. A lidé si tam obvykle dělají na svém, takže nebylo zvlášť velké riziko, že, no, že nás někdo přistihne. V každém případě obvykle jsme to dělali tak, že Tonya odcházela první."

"Tak to bylo i ten večer?"

Gubber o tom chvilku uvažoval. "Ano, ano, bylo. Vzpomínám si na to proto, že zrovna, když se chystala odejít, slyšeli jsme na chodbě Jomaina. Víte, on bydlí vedle laboratoře a pořád chodí tam a zpátky v ty nejnemožnější doby. Slyšel jsem, jak něco volá na Freddu."

"Slyšel jste ji taky odpovědět?" zeptal se Kresh a vši mocí se snažil, aby nebylo poznat, jak životně důležitá otázka to je. Měli data z přístupového záznamníku, která potvrzovala Jomainovu výpověď, že se v budově zdržel nejvýš deset

minut. Zajímavé bylo, že těch
-261-

deset minut spadá právě doprostřed času, kdy podle lékařské zprávy došlo k útoku.

I Gubber teď potvrzuje Jomainovu výpověď, včetně toho, že Jo-maine zavolal - i když Jomaine tvrdil, že zavolal, aby zjistil, jestli je "někdo" v laboratoři. Gubber ho slyšel volat konkrétně na Freddu. Jestli Gubber slyšel Freddu odpovědět, časový interval by se zmenšil na polovinu.

Anshaw chvíli přemýšlel. "Ne, ne, neslyšel," řekl. "Ale ani bych to nečekal. Jomaine byl na chodbě, kde se všechno hodně rozléhá. Ale jestli Fredda byla tou dobou v některé laboratoři - ve své nebo v mojí - tak bych ji nejspíš nezaslechl, kdyby odpověděla normálně. Kdyby byla zplna hrdla křičela, tak asi ano, ale jinak ne. Slyšel jsem jenom Jomaina, jak jednou zavolal."

Kresh na sobě nedal nic znát, ale v duchu klel. Ten případ se nezjednoduší a nezjednoduší. Časový interval se nezkrátil.

"No dobře. Slyšel jste Jomaina vejít, zavolat na Freddu, a co dál?"

"Podle zvuku to vypadalo, že vešel do své laboratoře. Chvilku jsme čekali, ale když jsme už nic neslyšeli, tak jsme usoudili, že nejspíš vyšel některými postranními dveřmi ven.

Rozloučili jsme se a Tonya odešla první jako vždycky. A já, no, já jsem pak na chvíli usnul."

"Jak dlouho jste spal?"

Gubber zavrtěl hlavou. "To vám bohužel přesně neřeknu. Deset minut, tři čtvrtě hodiny, možná víc. Byl to vyčerpávající den ještě předtím, než se objevila Tonya. Když odešla, neměl jsem co dělat, než zůstat ležet v posteli ve tmavé a tiché místnosti, než byl vzduch čistý - tak co bych si nezdřimnul? Ale moc jsem si neodpočinul. Měl jsem dost nepříjemné sny, zdálo se mi o Freddě a Tonye, jak se hádají a rvou, a jak já mezi nimi lítám jako míč a schytávám rány z obou stran. Za chvíli jsem se probudil, osprchoval jsem se v koupelně vedle kanceláře a oblékl se.

Vyšel jsem na chodbu a šel do své kanceláře pro věci, že půjdu domů."

Kresh se k němu dychtivě naklonil. Už nebyl schopen předstírat, že jde jen o běžnou rutinu, o pouhé potvrzení jiných informací. To, co Gubber Anshaw viděl a udělal, může být klíčem k celému případu. Dokonce i jestli bude lhát, bude jeho prohlášení užitečné, protože

-262-

dřív nebo později ho bude možné na tu lež nacytat a podstata té lži jim může pomoci při vyšetřování. "Tak," řekl. "A teď chci, abyste mi vylíčil každý okamžik tak přesně a podrobně, jak to jen půjde. Chci, abyste mi řekl všechno, co jste viděl. Všechno. Nic nevynechávejte."

Anshaw se na Kreshe nervózně podíval. "Tak dobře," řekl. "Dobře. Musím si to pořádně rozmyslet. To první, čeho jsem si všiml, bylo, že dveře do mé laboratoře jsou zavřené, i když je normálně nechávám dokořán. To mi bylo trochu divné, ale ne moc. Během dne si pořád navzájem chodíme do laboratoří. Někdo mě mohl přijít hledat a ze zvyku zavřel, když šel pryč.

Tak jsem došel chodbou ke svým dveřím, otevřel jsem je a pak jsem uviděl - uviděl jsem to."

"Co, Anshawe? Co jste přesně viděl?"

"Ležela tam na podlaze, v bezvědomí, robot byl venku ze stojanu a stál nad ní, paži měl zvednutou asi takhle." Gubber před sebe natáhl levou ruku, loket napůl ohnutý, dlaň otevřenou, paži i ruku držel podél těla.

Ale Kresh nevěnoval pozornost detailům toho, jak před sebou Kalibán držel ruku. U všech čertů v peklech horoucích. Gubber mu tady tvrdí, že Kalibán tam pořád ještě byl! Toho by se nenadal ani ve snu. Nedávalo to smysl. Nedávalo to naprosto žádný smysl. Jestli Kalibán spáchal ten útok, proč tam pořád ještě stál? A jestli ne, proč se pro všechno na světě později ztratil?

"Počkejte moment. Kalibán tam ještě byl?"

Gubber překvapeně vzhledl. "No jistě, samozřejmě. Já jsem myslel, že to víte."

"Máme, ehm, několik verzí toho, jak vypadalo místo činu."

"Mohu se zeptat, jestli byl Kalibán v provozu?" zeptal se Donald. "Byl nabitý a funkční, nebo stále ještě vypnutý?"

"Vlastně ani jedno z toho. Musím připustit, že moje první myšlenka zrovna nepatřila jemu. Ani jsem se na něj pořádně nepodíval. Přirozeně to, co mě napadlo nejdřív, bylo podívat se na Freddu. Nevěděl jsem, jestli je mrtvá nebo živá.

Kolem hlavy se jí začínala dělat loužička krve.

Samozřejmě, že mě to k smrti vyděsilo. Ještě jsem byl trochu otupělý, jak jsem si zdřimnul, a ty sny o tom, jak se Fredda a Tonya rvou, se mi pořád honily hlavou. Předpokládal jsem, že to musela - že to byla Tonya. Stál jsem nad Freddou, vedle robota, uvažoval

-263-

jsem, co mám udělat, a vtom jsem slyšel jeho tónový kód funkčnost potvrzena."

"Jeho co?"

"Jsou to třikrát tři pípnutí. Píp-píp-píp, pauza, píp-píp-píp, pauza, píp-píp-píp. Je to jeden z řady tónových kódů, které vydává gravito-nický mozek, když se nabíjí. Jedna z malých nevýhod gravitonického mozku je, že jeho úvodní nabíjecí sekvence trvá patnáct minut až hodinu a ne dvě nebo tři vteřiny jako u pozitronické jednotky. V příští generaci mozků to patrně dokážeme snížit, ale -"

"Počkejte, počkejte. Zatím necháme příští generaci mozků stranou, ano? Jestli tomu dobře rozumím: Vy jste slyšel, jak z Kalibána vychází to třikrát trojí pípnutí, a to znamenalo, že v něm zrovna probíhá startovací proces?"

"Ano, přesně tak."

Neuvěřitelné. Jak jim to mohlo uniknout? Kalibán byl ten večer poprvé zapnutý. Přijali to jako fakt a ani jednou se nezeptali - kdo ho zapnul? Kruci! Gubber Anshaw měl poskytovat nové odpovědi, ne nové otázky. "Dobře. A co se stalo dál?"

"Odešel jsem. Popadl jsem věci, pro které jsem si do laboratoře přišel, a šel jsem pryč."

"Cože? Vaše přítelkyně a nadřizená ležela mrtvá nebo v bezvědomí na podlaze a vy jste šel pryč?"

Gubber sklopil oči a zadíval se na ruce složené v klíně. "Pyšný na to nejsem, šerife. Ale stalo se. To trojí trojitě pípnutí mi řeklo, že ten robot bude plně aktivovaný během dvou minut. Neměl jsem důvod myslet si, že to není standardní jednotka se třemi zákony. Gravitonici-tí roboti mohou mít jak tři zákony, tak nové zákony, a v laboratoři platí dost přísná pravidla pro práci s NZ roboty, pořád jsou pod kontrolou. Kdyby byl Kalibán normální robot, byla by Fredda Levingová dostala první pomoc během sto dvaceti vteřin - a mnohem lip, než bych jí mohl pomoci já. Ale byl by tam svědek - svědek robot, ale i tak - že jsem byl v laboratoři, když k útoku došlo. Neměl jsem s tím nic společného, přísahám. A ani Tonya ani Jomaine. To jsem si uvědomil později."

"Jak to víte?"

"Freddiny hrnky na čaj."

"Prosím?"

-264-

"Fredda pije čaj z dost velkých a křehkých šálků, které vyrábí nějaký její kamarád výtvarník. Fredda pořád zapomíná, že nejsou tak pevné jako běžné nádoby. Nedává na ně pozor. Každou chvíli jí nějaký spadne a rozbije se, a když se roztříští na tvrdé podlaze laboratoře, je to slyšet po celé budově."

"Co to s tím má co společného?"

"Na podlaze laboratoře byly střepy rozbitého hrnku. Slyšel jsem v chodbě jak Jomaine, tak Tonyu. Slyšel jsem Tonyu odejít, a ona i já jsme slyšeli, jak Jomaine vešel z chodby do vlastní laboratoře na druhém konci. Zpátky se už nevracel a vnější dveře do laboratoří se zamykají zevnitř, takže do budovy se mohl dostat jen hlavním vchodem. To všechno jsem slyšel." Gubber vzhlédl, podíval se z Kreshe na Donalda a zase zpátky, než pokračoval.

"Můžu předpokládat, že jeden člověk může druhého praštit přes hlavu celkem nehlučně. To by mi mohlo ujit. Ale dobře jsem poslouchal, když odcházeli jak Jomaine, tak Tonya, a neslyšel jsem, jak se ten šálek rozbil. Muselo se to stát, když jsem spal. Já spím tvrdě, a jak jsem už říkal, byl jsem vyčerpaný. Buď jsem to zaspal, nebo jsem si ten zvuk nějak zapojil do těch svých snů. Možná ten zvuk dokonce celý sen vyprovokoval."

"Promiňte mi tu neomalenou otázku, pane," řekl Donald, "ale bylo by možné, že by vám ta rána ušla, kdyby k ní došlo dřív, když jste vy a lady Weltonová byli spolu v kanceláři služby?"

Gubber vzhlédl, rudý jako rajče a zjevně zahanbený. "No, vlastně ano," řekl. "Během té doby byly skutečně chvíle, kdy bych byl neslyšel nic."

"Ještě jedna otázka, pane," pokračoval Donald. "Můžete nám říci, jaké stopy nebo jaké věci jste viděl na podlaze místnosti?"

"Prosím?"

"JAíkal jste, že jste si všiml rozbitého hrnečku a krve pod hlavou doktorky Levingové. Bylo tam ještě něco neobvyklého?"

"Aha, chápu. Ne, nevšiml jsem si. Ale můžu vás ujistit, že jsem nebyl zrovna v stavu si čehokoliv všimnout. Slyšel jsem tónový kód a nemyslel jsem na nic jiného než na to, abych zmizel. Pochybuju, že bych byl v místnosti víc než půl minuty."

"Ten tónový kód," řekl Kresh. "JAíkal jste, že je součástí startovací sekvence robota a že naznačoval, jak dlouho to ještě bude trvat,"

-265-

než se robot vzbudí. Můžete nám říct, jak dlouho předtím byl robot zapnut?"

"Nemůžu. Na to bych musel vědět mnohem víc o tom, jak byla ta jednotka konfigurovaná. Existují tři nebo čtyři typy mozků, gravito-nických i pozitronických, které se dají instalovat do tohoto typu těla, a rozdíly může působit i další vybavení. Třeba velikost a typ vestavěné databanky. Od studeného gravitonického robota k třikrát trojmu to může trvat patnáct minut, ale taky třeba hodinu."

Sakra. Všechno jako by se proti němu spiklo. Každá nová informace jako by jen znejasňovala časovou otázku nebo nějak mátl. Kresh měl pocit, že se zblázní, jestli nenajde nějakého svědka, a jak to vypadalo, zbýval už jen jediný. "Je možné, že by Kalibán mohl být vzhůru nebo v provozu předtím, než jste vešel?" zeptal se.

"Ano, samozřejmě," řekl Gubber. "To jsem si pak uvědomil. Od té chvíle, co jsem ho tam nechal a odešel s Tonyou, uplynulo víc než dost času na to, aby se nabil, aby proběhla úplná aktivační sekvence a pak aby ho někdo zase vypnul - nebo aby se vypnul sám, i když nevím, proč by to dělal. Pak ho mohl zase někdo zapnout, nebo si mohl naprogramovat vlastní, časově určené zapnutí. Většina robotů má schopnost naprogramovat se tak, že se vypnou a po předem dané době zase zapnou. Je celkem možné, že se něco takového stalo."

"Proč to říkáte?"

"No, Kalibán se nějak dostal ze stojanu a narovnal se. Kromě toho měl zvednutou ruku, jako by chtěl udeřit. Takhle bych já určitě jeho končetiny neumístil, kdybych ho snímal. Připadá mi, že buď ho Fredda sundala ze stojanu nebo že sestoupil sám, ale je pravděpodobnější, že to udělal sám. Škoda, že se Fredda na nic nepamatuje."

"To už tak při traumatické amnézii bývá," podotkl suše Kresh. "Ale jak by ho dostala ze stojanu?" namítl pak. "Robot

téhle velikosti musí vážit pětkrát tolik co ona."

"Ten stojan má nejrůznější pomocné nástroje. Je určený k tomu, aby zvedal a přenášel roboty, aby je dokázal zvednout a zase postavit, může je držet v jakékoli pozici."

"Tak dobře. Vraťme se k tomu, co jste dělal. Viděl jste Kalibána nad tělem, zpanikařil jste a odešel. Co se stalo pak?"

"Letěl jsem domů," odpověděl Gubber. "Došel jsem ke svému letounu a robot mě odvezl domů. Z domova jsem zavolał Tonye a -" Gubber se odmlčel.

-266-

"A co?"

"No, nejdřív jsem ji chtěl obvinít, zeptat se jí, jak mohla něco takového provést. Ale pak jsem uviděl na obrazovce její tvář. Svěží, klidnou, uvolněnou. V té chvíli jsem věděl, že to udělat nemohla. A začalo mi docházet, jaká to byla ode mě chyba, že jsem odtamtud tak utekl. Nechtěl jsem to připustit před Tonyou. Najednou jsem si uvědomil, že Tonye nemůžu říct nic. Řekl jsem jí - řekl jsem, že v laboratoři se stalo něco strašného a že se hodlám zavřít doma a nekomunikovat. Pak jsem zamkl všechny dveře, vypořil všechny komunikační systémy a pár dní jsem je tak nechal." Takže Tonya Weltonová věděla právě dost na to, aby byla rozhodnutá za každou cenu zjistit víc, pomyslel si Kresh. Ledaže ovšem je celá tahle historka od začátku do konce vymyšlená a že ji upekli spolu. Takovýhle detail by do ní určitě dali, protože to vysvětluje, proč se Tonya tak vehementně hrnula do vyšetřování a proč byla ochotná zavést ho jakýmkoli směrem, jen ne tím správným.

"A to je všechno," řekl Kresh nahlas. "To je všechno, co jste viděl a co jste udělal."

"Ano, pane. Ujišťuju vás, že bych byl rád, kdybych vám mohl říct víc - ale je to skutečně všechno, co vím."

Aleje toho dost, aby to zlikvidovalo všechna vodítka, která jsem v tomhle případě měl, pomyslel si Kresh. "Tak dobře," řekl. "Můžete jít, aspoň prozatím."

Gubber Anshaw vypadal překvapeně. "Chcete říct, že je to všechno?"

"Prozatím všechno," zavrčel Kresh. "Jděte. Hned. Než si to rozmyslím."

Gubber těžce polkl, vstal a šel.

Alvar Kresh se díval, jak Anshaw odchází, a pak se obrátil k Donaldovi. "No tak, co máš? Říkali pravdu?"

"Než na to odpovím, musím připomenout, že situace je samozřejmě komplikovaná tím faktem, že jak Anshaw, tak Terach se podíleli na mém designu a konstrukci. Jsou si tedy víc než běžní lidé vědomi toho, že mám senzory, které mohou pomoci odhalit lživá svědectví, a dopodrobna vědí, jak tyto senzory fungují. Je možné, že jsou schopni těchto svých vědomostí využít a předstírat takové reakce, které naznačují pravdivost."

-267-

"A myslíš, že je to pravděpodobné?"

"Ne, pane. Připadá mi krajně nepravděpodobné, že by jeden nebo druhý byli schopni tak dokonalého ovládnutí svých bezděčných reakcí, jaké by museli vykazovat, kdyby měl podobný pokus uspět. Oba mi připadali tak nervózní, že by mě nepřekvapilo, kdyby na moje schopnosti v tomto směru docela zapomněli. Na druhou stranu kdyby některý z nich nebo oba byli tak schopní, že by dokázali fingovat biopříznaky pravdivosti a přitom lhát, předpokládal bych, že dospějí právě k takovým výsledkům."

"Tak dobře. Budu mít na mysli, že tvoje odpověď bude spíš pravděpodobnostní než určitá. Co soudíš o jejich pravdomluvnosti?"

"Oba muži vykazovali klasický soubor biofyzických reakcí příznačných pro dospělé muže ve stresové situaci, kteří mluví pravdu. Byli rozčilení, ustaraní, znepokojení, ale to se dalo čekat. Jsem přesvědčen, že oba mluvili pravdu - a že se dokonce dost snažili, aby nic nezatajili."

Alvar kývl a povzdechl. "Musím s tebou souhlasit. Jestli to vůbec jsem schopen posoudit, oba mluvili pravdu. Ale jestli skutečně mluvili pravdu, tak jsme od řešení tohoto případu dál než kdy dřív. Podařilo se jim nejvýš zakalit vodu. Zaznamenal jsi jakoukoli neobvyklou emocionální reakci, která by nám mohla něco říct?"

"Všiml jsem si několika silných emocionálních reakcí, ale pochybuji, že by nám moc pomohly. Gubber Anshaw vykazoval příznaky silných citů vůči Tonye Weltonové. Přiznám se, pane, že nejsem odborník na lidské emoce, ale dost mě to mate. Nechápu dost dobře, co na Gubberu Anshawovi přitahuje Tonyu Weltonovou. Soudě podle zamilovaných párů, které jsem měl příležitost pozorovat, nepřípadají mi tihle dva, řekněme, slučitelní."

Alvar Kresh se zasmál a bylo mu to příjemné. V posledních pár dnech moc příležitostí ke smíchu neměl. "Donalde, ty jsi mnohem lepší odborník, než si myslíš. Předpokládám, že každý, kdo o tom vztahu ví, si položil stejnou otázku. A uvažoval taky, proč ji Anshaw zbožňuje, místo aby se jí děsil."

"I ta otázka mi bleskla hlavou. Ona dost nahání strach. Ale jaká je tedy odpověď? Jak se dá vysvětlit takové nepravděpodobné spojení?"

Kresh zavrtěl hlavou. "Na to nikdy nikdo nepřišel a předpokládám, že ani nepřijde. Třeba Tonye Weltonové na Gubberu Anshawovi vůbec nezáleží a jen ho využívá pro nějaké vlastní účely. Ona je z

-268-

těch žen, které by z takového Gubbera Anshawa dokázaly celkem bez potíží udělat ochotného otroka, kdyby se do toho daly."

"Myslíte, že to je vysvětlení?"

Kresh o tom chvíli přemýšlel. "Ne," řekl. "Ona přece měla spoustu možností zmenšit riziko, které jí hrozí. Zná se s Gubberem Anshawem je teď zrovna dost nebezpečné. On je v pořádném průšvihy a ona to ví. Ale přitom se dost

snažila, aby od něj odvedla naši pozornost. Jsem přesvědčený, zejí na Gubberovi skutečně záleží, i když co v ní ten cit vzbudilo, to nemám ponětí."

"Co z toho všeho vyvozujete z širšího hlediska, pane? Co si o případu myslíte teď?"

"Je to ta nejzamotanější záležitost, na jakou jsem kdy narazil. Buď Terach, Gubber i Tonya Weltonová jsou ti nejschopnější lháři, jaké jsem kdy viděl, nebo s tím nemají nic společného. A na ten seznam zkušených lhářů můžeme navíc přidat i Freddu Levingovou a předpokládat, že se taky podílí na spiknutí, které má zatusovat ten útok na ni. Všechny ostatní výpovědi souhlasí s tím, co nám řekla ona. Nevidím v tom ani jeden podstatný rozpor."

Kresh se opřel a zamyšleně se zahleděl na strop. "Všichni měli taky dost slušné motivy. Jomaine se mohl bát, že se kvůli Freddině práci všichni dostanou do průšvihů. Což byla celkem oprávněná obava, jak se ukázalo. Tonya mohla chtít mít volnou ruku k tomu, aby mohla řídit Limbus, aniž by na ni Fredda dohlížela. Nebo se možná Tonya dozvěděla o Kalibánovi a přinutila Gubbera, aby s ním něco provedl a tak diskreditoval roboty vůbec. Co bylo to poslední, co Gubber dělal, než odešel s Tonyou? Hrál si s Kalibánem. Ale jestli to tak je, tak musíme předpokládat, že celou tu krizi vyvolali Usedlici, a připadá mi skoro zbytečné, aby se takhle namáhali, když můžou náš svět zničit prostě tím, že se stáhnou a pak budou sedět se založenýma rukama a čekat.

Nebo možná Gubber dobře skrýval svou trpkost a žárlivost vůči ženě, která vzala jeho úhledný gravitonický mozek a zneužila ho proti třem zákonům. Nebo se možná jenom rozčílil, že byla hrubá k Tonye, přestal se ovládat a praštil ji.

Kruci, cokoli z toho může být pravda. Všechny ty motivy jsou možné.

To způsob, jakým byl čin spáchán, vypadá tak nemožný. Jestli to udělal někdo z nich, tak tu máme pořád toho záhadného někoho, kdo si na nohy natáhl boty se vzorkem robotí nohy a místo zbraně si po-

-269-

řídil robotí ruku, obojí použil s naprosto nelidskou přesností a dopřál si dost času, aby dvakrát prošel laboratoří v době, kdy po budově pořád ještě chodili lidé. Šílenství."

V místnosti bylo chvíli ticho, než se Kresh přiměl k tomu, aby pokračoval. Člověk si nerad připouští, že se spletl a že někdo jiný měl pravdu. Zvlášť když ten někdo jiný je robot. "Takže nám zbývá Kalibán. A čím víc přemýšlím o tvých námitkách proti němu jako podezřelému, tím víc jsem nucen s tebou souhlasit. Že by útočil on, to moc nedává smysl. Měl mnoho dalších příležitostí zabít a mnoho lepších důvodů, ale neudělal to. A máš pravdu, že robot, který by mohl zabít a chtěl zabít, dokázal by to lip. Robotovi, který by chtěl zabít, by se to povedlo a nezhudla by to ranou, která by nebyla smrtelná."

Kresh se podíval na Donalda. Poklepával prsty do stolu a druhou rukou si mnul bradu. "Což znamená, že náš hlavní podezřelý je nějaký další, naprosto neznámý útočník. Někdo, kdo dokáže vyřadit z chodu usedlické bezpečnostní zařízení, protože v přístupovém záznamníku nikdo jiný není. Možná nějaký Usedlík maskovaný jako robot, někdo, kdo chtěl zabít Freddu Levingovou, aby se celá akce zhroutila a on sám mohl letět domů. Nebo ona. A mohl mít i jiný motiv. Nebo to mohl být někdo z Beddleových Železnáků, možná dokonce Simcor sám. Řekněme, že někdo z nich se doslechl o projektu NZ robotů a bál se, že to ohrozí jejich posvátný, lenivý způsob života. Jestli to byl Simcor nebo někdo z jeho kamarádů, tak umějí Železnáci lip zacházet s usedlickými zařízeními, než bych byl ochoten věřit."

"Všechno, co říkáte, zní logicky, pane. Ale mohu-li si dovolit upozornit, ztrácíme ze zřetele náš druhý problém."

"Já vím, já vím Kalibán. Kalibán, zdivočelý robot. Ať už napadl Freddu Levingovou nebo ne, je někde venku. Je bez zákonů a musíme ho chytit. Doufal jsem, že když pokročíme v případě útoku na Levingovou, zavede nás to k němu. Jenže ani s tím útokem jsme se nedostali o moc dál. Předpokládám, že pátrací týmy zatím nemají žádnou stopu?"

"Ne, pane, nemají. Nepřišlo vůbec nic."

"Kruci!" Alvar Kresh vstal a začal přecházet po místnosti. "Dobře, připouštím. Jsem v koncích. Naprosto v koncích. Nevím, jak to

-270-

mám všechno poskládat dohromady. Obě stránky tohoto případu jsou tak vzájemně propletené, a přitom to vypadá, jako by spolu neměly nic společného." Došel k oknu a podíval se ven na město. Šeřilo se. Byl to další dlouhý den, kdy zapomněl na jídlo a záda ho bolela od toho, jak celý den seděl na té zatracené židli. "Kalibán," zašeptal sám k sobě.

"Možná nám on dokáže říct, co se ten večer stalo."

"Ale nejdřív ho musíme chytit, pane. Mohl by se skrývat v městských tunelech celé roky, aniž bychom ho našli."

"Ano, já vím. Ale mám nějak pocit, že to neudělá. Nepřipadá mi jako ten typ, který by byl ochotný rezavět někde pod zemí. Ne. S tím se on nespokojí. Měl tu možnost už jednou, když utekl do tunelů poprvé, a neudělal to. Bude chtít ven. Možná i ven z města, pryč od lidí, kteří se ho snaží uštvat.

Kalibán je někde venku," opakoval Kresh. "Je venku a chce pryč. A kdybych já byl Kalibán, tak bych se hnul dneska v noci."

18

Guvernér Chanto Grieg podepsal povolení a postrčil ho přes stůl k Freddě Levingové. Sáhla po něm až příliš dychtivě a to Griega znepokojilo. Tady něco nehrálo. Grieg přitáhl listinu zase k sobě a přidržel ji.

"Nechápu, proč na mě chcete tenhle papír, Freddo," řekl Grieg. "Pořád ještě jsem v pokušení odmítnout a riskovat, že splníte svou hrozbu a stáhnete se z projektu Limbus."

"Prosím vás, guvernere, dejte mi to povolení. Ujišťuji vás, že to na vás jen tak nezkouším. Jestli mi to odmítnete, odstoupím. Umyju si nad tím vším ruce."

Ale Grieg listinu stále ještě nepustil. "Uvědomujete si, doufám, že to povolení nemá zpětnou platnost," řekl.

"Nezbavuje vás viny za to, že jste postavila robota bez zákonů. Uvádí se na něm jen to, že na sebe berete odpovědnost

za právě jednoho takového robota počínaje dnešním dnem a že máte povolení ho vlastnit. Stále ještě proti vám může být vzneseno obvinění, a to obvinění velmi vážné. Jestli se
-271-

Kresh rozhodne vás zatknout, nebudu s tím moci nic dělat. Tenhle papír vás neochrání."

"Já nechci chránit sebe," řekla Fredda. "Od té výtržnosti při přednášce jsem nedělala skoro nic jiného, než že jsem přemýšlela o téhle otázce. Nejdřív jsem chtěla jít a honit ho sama. Ani jsem nevěděla, jestli ho chci zničit nebo zachránit. Ale čím víc jsem o tom přemýšlela, tím mi bylo jasnější, že se mi nelíbí představa, že by měl být chycen a popraven jenom proto, že je takový, jakého jsem ho udělala. Jestli zemře, bude to proto, že já jsem spáchala zločin a vytvořila jsem ho. Neměl by být trestán za moje zločiny, a přitom přesně tohle se stane, když nedostanu to povolení." "Z toho, co vím já, všechno pořád ještě ukazuje na to, že na vás zaútočil on. Všechno je to zmatené, ale stále je to to nejpravděpodobnější vysvětlení."

"Jestli se ukáže, že je to pravda, tak ať je potrestán za něco, co udělal. To by byla spravedlnost. Zničit ho za to, co je, to by bylo barbarství. Kalibán je první robot, jehož intelekt nic nebrzdí. On je první robot schopný myslet stejným způsobem jako my, snad jen s tím rozdílem, že on to dokáže líp. On je první robot stvořený ke svobodě. A za ten zločin má být pronásledován a zničen. Tvrdím, že jestli nás svoboda jiných děsí natolik, že je musíme zabíjet, tak si nezasloužíme svobodu ani my sami - a dlouho si ji také nezachováme."

Guvernér Chanto Grieg nepromluvil, nepodíval se na Freddu Le-vingovou. Místo toho se obrátil k nádhernému městu, které mu pozvolna chátalo za oknem. "Mluvíte o velké změně, paní doktorko, a změna nikdy není snadná," řekl.

"Občas se cítím jako doktor, který má těžce nemocného pacienta, a jediný lék, který mám, je změna. Když jí podám moc nebo v nesprávnou dobu, pacienta to zabije. Ale když naopak nepředepíšu vůbec žádnou změnu, pacient zemře určitě. Víc než jednou jsem uvažoval o tom, jestli se my Vysídlenci nakonec přece jen nerozhodneme, že změna je příliš hořká pilulka. Můžeme se rozhodnout, že bude snadnější a příjemnější, když odmítneme lék a raději zemřeme. Co vy si o tom myslíte?"

"V téhle chvíli mě zajímá jenom to povolení, pane guvernére. Dáte mi ho, prosím?"

Grieg se podíval na Freddu. Oči měla červené a zapadlé, tvář bledou, pod turbanem jí vykukovalo strniště čerstvě narostlých vlasů.

-272-

Těhle ženě přestalo záležet na tom, jak vypadá, tahle žena dlouho a těžce přemýšlela o tom, jak se má zachovat.

Konečně promluvil. "Tak dobře. Jestli je naše společnost tak křehká, že nedokáže přežít existenci jediného robota bez zákonů, tak pochybuju, že bych vůbec měl šanci udržet pacienta při životě." Chanto Grieg jí podal listinu.

"Děkuji, pane guvernére. A teď mě laskavě omluvte, musím jít." Freda se lehce uklonila, obrátila se a odešla.

Chanto Grieg se za ní díval a měl přitom nepříjemný pocit, že si vůbec není tak jistý, že Inferno dokáže přežít příchod jediného svobodného robota.

Ovšem v takovém případě není naprosto žádná naděje.

Další statické cvičení nemělo cenu. Buď to bude fungovat, nebo ne. Buď to dokáže pilotovat, nebo ne. Kalibán seděl na místě pilota v otevřeném letounu. Pevně sevřel ovladače, připravil si nohy na pedály a zapnul to, o čem se domníval, že ovládá stoupání. Letoun se pomalu zvedl z podlahy. Výborně. Jde to.

Větší starosti mu dělalo to, jestli bude letoun fungovat, než to, jestli správně odhadl funkci ovladačů. Koneckonců bylo dost pravděpodobné, že letoun stál zapomenut na Periferním přístavu 6 od té doby, co se tohle podzemní letiště přestalo používat, a to bylo někdy v minulém století. Kalibán za pomoci svého vnitřního infračerveného zdroje uvedl sešlý starý stroj do poměrně stabilní polohy asi deset metrů nad podlahou místnosti podobné jeskyni. Oblétl halu - bylo v tom asi tolik živosti a elegance jako v pohybu některého z těch starých lidí, které viděl belhat se po ulici města ten první den.

Ano, rychlost, stoupání, směrové ovladače - to všechno určil správně. Řízení letounu byla další oblast, kde jeho databanka zatvrzele mlčela. Musel na všechno přijít sám a velmi dobře si uvědomoval, že spoustu toho neví - že nemá ponětí, jak se bude letoun chovat za jiných podmínek než za bezvětří a za nízké rychlosti, když to vypadalo, že letadlo drží pohromadě, nemělo už cenu to dál odkládat. Bylo načase odstartovat. Kalibán opatrně vmanévroval letoun do širokého výstupního tunelu a vedl ho poklidným tempem deseti kilometrů za hodinu. Na cestu si svítil jen vnitřním infračerveným systémem a držel se lehce vzestupné křivky tunelu vedoucí k povrchu. I když už poměrně dost prozkoumal podzemní

-273-

svět města, tenhle široký prostorný tunel do tmy mu pořád připadal cizí.

Měl příchut' dávných věků, všech těch let, které uběhly, zatímco tu tiše čekal - a zároveň se zdálo, že to místo nebylo nikdy použito. Všechno bylo zaslé, ale nic se nezdálo opotřebované. Pod vrstvou prachu bylo všechno nové.

Trvalo mu asi minutu nebo dvě, než se dostal k dávno zavřeným vnějším dveřím. Už předtím si prošel tunel pěšky a zkoumal příslušný mechanismus. Byl si poměrně jistý, že ho dokáže použít, ale nemohl na to spoléhat. A dokonce i když dveře otevře, nevyřeší se tím všechny jeho problémy. Bylo přinejmenším možné, že policisté strážejí všechny východy na obvodu města. Proto ho zatím ještě neotevíral - nemělo smysl prozrazovat, kde je, dokud nebyl připraven zmizet.

Za předpokladu, že se dveře skutečně otevrou, bude muset jednat rychle, jakmile z nich bude jednou venku. Proto se také rozhodl pro letoun, místo aby šel pěšky.

A bude muset vyrazit brzo. Přibližně za další den dosáhne jeho zásoba energie nebezpečně nízkých hodnot. Netroufal si vyhledat nabíjecí stanici uvnitř města. Všude v tunelech byli policisté a on jim už několikrát jen těsně unikl. Netroufal si zůstat na jednom místě tu zhruba hodinu, po kterou bude trvat nabíjení. Kromě toho bylo šílenství vůbec se k nějaké nabíjecí stanici přiblížit. Musel předpokládat, že šerif Kresh měl tolik rozumu, že je všechny nechal hlídat. Ne. Bude muset zmizet z města a najít si zdroj energie někde tam venku. Nějak.

Byl na konci tunelu. Kalibán přistál s letounem trochu tvrději, než měl v úmyslu, a vystoupil. Došel k ovladačům dveří a stiskl ruční ovládání.

Dveře se s těžkým bouchnutím, bručením a zasyčením svátého prachu a špíny otevřely.

Ještě dřív, než byly dveře dokořán, Kalibán už zase seděl na místě pilota. Protáhl se se staříčkým letounem východem a pak vytáhl ovladač výšky a rychlosti na maximum. Přál si jedině: Aby mezi ním a městem Hades byla co největší vzdálenost.

Alvar Kresh už si zvykl, že mu nepřerušovaný spánek není dopřán. Když se tentokrát Donald dotkl jeho ruky, okamžitě se úplně vzbudil a nepocíťoval ani obvyklé zmatení. Sedl si, spustil nohy na

-274-

podlahu a vstal. Vykořčil k židli, kam večer odložil šaty, než si šel lehnout. Když se už měl oblékat sám, nehodlal ztrácet drahocenný čas tím, že bude hledat ve skříních oblečení.

"Co se děje?" zeptal se.

"Možná to nic není, pane, ale je přinejmenším možné, že to je Kalibán. Roboti u monitorů městských hranic dostali instrukce, aby hlásili cokoli neobvyklého. Jsou to roboti poněkud konzervativního typu a hlásili nejrůznější běžné události, takže jejich lidští supervizoři měli dost potíží rozlišit, co z toho je skutečně neuzitečné -"

"Sakra, Donalde, kvěci!"

"Samozřejmě. Promiňte, pane. Jeden z periferních přístavů otevřel vnější dveře poprvé za padesát let."

"To tedy rozhodně je neobvyklé."

"Ano, pane. Kromě toho městská dopravní kontrola hlásila start letounu z toho místa prakticky okamžitě poté, a ten stroj letěl rychleji a výš, než je povoleno, ale akceleroval poměrně pomalu."

"Jako by si pilot nebyl tak docela jistý sám sebou ani svým letounem. Ano. Jaká opatření byla zatím provedena?"

Kresh si svlékl pyžamo a začal se soukat do šatů. Tentokrát si zapamatoval, že život je podstatně snadnější, když si nejdřív oblékne košili a pak teprve kalhoty.

"Dva naše letouny jsou na cestě, ale vozidlo, které pronásledují, letí značnou rychlostí a má náskok. Směřuje k severu, k horám, a letí přímo do dost prudké bouře. A nemusím jistě dodávat, že noční pronásledování je vždycky obtížnější."

Kresh si sedl, aby si natáhl kalhoty, ale přezky se zaklaply dřív, než je oblékl. Chvilí s nimi zápolil, než se zase otevřely.

"Sakra. Nic nemůže jít snadno," řekl a myslel tím jak taktickou situaci, tak potíže s kalhotami. Bouře v poušti byly vzácné, ale také vzácně prudké. Dokonce i zkušený pilot by si moc rozmyslel létat za takových podmínek. Jestli Kalibán letí do bouřky, je dost pravděpodobné, že se z ní už nedostane. "No dobře, vyšli letounům příkaz, ať pokračují v pronásledování, ale žádné zbytečné hrdinství. Bezhlavého létání už jsme tu měli až dost. Přerušit pronásledování, když začne být nebezpečné. Výslovně jim přikazuju, aby neriskovali ani svůj život, ani letouny. Připomeň jim, že mimo město bychom ho měli snadno vystopovat. Žádné tunely, žádné mrakodrapy, žádné miliony robotů, mezi kterými by se mohl schovat."

-275-

Nesměji, opakuji nesměji letoun sestřelit. Mají příkaz Kalibána zadržet, ne zničit. Jestli to půjde, mají ho přinutit k přistání. Chci ho vyslýchat. Je to sakra možná jediný svědek, kterého máme v případě Levingová. Nezničte ho. To můžeme vždycky udělat později." Kresh vstal, aby si natáhl kalhoty. "Odvolej pátrání ve městě," zavrčel. "Ať si pátrací týmy odpočinou, ale ať zůstanou v pohotovosti, aby mohly poskytnout pomoc mimo město, když to bude nutné."

"Ano, pane. Odesílám vaše příkazy. Ovšem moje dosavadní příkazy mě nutí připomenout vám, že s každým zásadním pokrokem ve vyšetřování má být seznámena Tonya Weltonová."

"Pošleme jí ráno zprávu. O tomhle se prostě hned teď nedozví. Jednak je pořád podezřelá a jednak je prakticky jisté, že všechno, co se dozví, vyklopí Gubberu Anshawovi."

"Ano, pane. Naprosto souhlasím bez ohledu na dosavadní příkazy. Ovšem musím vám rovněž připomenout, že vaše jurisdikce i jurisdikce policie končí na hranicích města Hades. Mimo ně vy ani vaši podřízení nemáte žádné pravomoci."

"K čertu s jurisdikcí. U toho prostě musím být."

"Ano, pane. Pokud jsem to dobře pochopil, hodláte se do pronásledování zapojit osobně?"

"Rozhodně ano." Alvar chvíli zápasil s přezkami a konečně se mu podařilo kalhoty zapnout. Natáhl si sako a pak si všiml, že Donald mu připravil i pouzdro se zbraní. Ale že to udělal, v tom bylo něco divného. Roboti se nikdy nedotýkali zbraní. Příčinou byl samozřejmě první zákon - kdyby Donald vložil Kreshovi do ruky zbraň a Kresh by s ní pak někoho zabil, tak by Donald přímo přispěl k tomu, že bylo ublíženo člověku. A zbraň, která v pouzdře byla, Alvar nikdy předtím neviděl. "Co má tohle znamenat, Donalde?" zeptal se, když vzal do ruky pás a zbraň.

"Možná si budete chtít vzít i vlastní zbraň, pane, ale mám důvod k tomu požádat vás, abyste v pouzdře nechal tuhle. Je to cvičný la-serpal. Poskytuje vynikající simulaci laserového paprsku, ale nevyjde z něj nic nebezpečnějšího než poměrně impozantní záblesk světla."

"Chápu," řekl Alvar, i když nechápal nic. "Můžu se zeptat, proč bych si měl na tuhle práci brát cvičný laserpal?"

"Pane, pokud vás mohu prosit o trpělivost, raději bych vám o tom řekl co nejméně. Možná z toho nic nebude. Ale umím

si představit situaci, kdy by se tím dala vyzkoušet jistá moje teorie. Když se ocit-

neme v takové situaci, požádám vás, abyste to udělal - abyste vyzkoušel mou teorii."

"Donalde, to jsem nevěděl, že jsi naprogramovaný tak, abys mluvil v hádankách."

"Ano, pane. Souhlasím s vámi, že se vyjadřuji poněkud nejasně. Ovšem příliš své teorii nedůvěřuji a jsem přesvědčen, že bude zdaleka nejlepší, když vás nebudou od okamžitých úkolů odvádět úvahy o nepravděpodobných možnostech. Není nijak bezpodmínečně nutné, abyste si bral cvičný laserpal."

Alvar Kresh držel pouzdro v obou rukou a dlouze a pátravě se zadíval na robota. Když Donald mluvil nejasně, strašně ho rozčiloval

- ale velmi často byl také nejužitečnější. Donald nepochybně dlouze a podrobně přemýšlel o celém případě a tedy nepřekvapovalo, že má vlastní teorii, i když o ní zatím nechce mluvit. Ale jen blázen by ignoroval tak jasné signály od tak bystré mysli. Kresh si připnul pouzdro, vytáhl vlastní laserpal ze zásuvky, kam ho ukládal, a strčil ho do kapsy saka. Bude tam po ruce, ale prvním reflexivním pohybem sáhne po cvičném laserpalu.

A bude na Donaldovi, aby se postaral, že ho ten první reflex nebude stát život.

"Tak dobře," kývl Alvar. "Jdeme."

Kalibán nikdy předtím nezažil skutečnou noc ve skutečném světě, venku, bez přísvitů umělého osvětlení. Bylo to zvláštní, ten svět temnoty, ta sametová nicota, která všechno pohlcovala. Vzrušující, záhadná, děsivá temnota. Dokázal pochopit, proč se v jeho databance objevuje tak často představa tmy. Lidé ve své historii zažili hodně tmy.

A neměli přitom ani výhodu infračerveného vidění. Pouhým aktem vůle přepnul své vidění z vizuálního na infračervené a okolní tma zmizela. Tepelný obraz krajiny pod ním byl zřetelný, ale co bylo ještě důležitější, jeho dva pronásledovatelé byli v infračerveném světle vidět, ačkoli ve vizuálním spektru se ztraceli v černotě tmy. Takže teorie, že ho šerif nebude mimo město pronásledovat, nevyšla. Aspoň že na něj nestřílejí. Možná ho chtějí zajmout a ne zabít.

Jestli to tak je, tím líp, samozřejmě. Mělo by mu to usnadnit útek

- i když jestli neudělá něco zásadního, stejně ho dřív nebo později chytí.

-277-

V infračerveném spektru také viděl rozsáhlý povětrnostní systém, přímo nabitý energií. Letěl k němu tak rychle, jak jen dokázal, ale jeho pronásledovatelé byli každým okamžikem blíží. Bude to těsné. Náhlý poryv větru smýkl starým letounem a Kalibána překvapil. Letoun se zazmítal a klesl, div že se nepřevrátil na záda, než ho robot zase ovládl. Další poryv narazil na letoun z jiného směru, ale tentokrát už na něj Kalibán byl připraven. Stěna bouře se tyčila přímo před ním. Slyšel její mohutný řev, viděl blýskavé stopy blesků, které v něm šlehal. Vítr jím teď už zmítal skoro neustále a ostré provazy deště začaly bušit do letounu i do Kalibána. Vítr, dešť a mračna jako by ho náhle polkly, zmocnila se ho bouře.

Jeho letoun vrhl vítr dopředu, prudce ho zvedl stoupavý proud, vzápětí ho další, stejně mocný závan hnál k zemi. Zajiskřilo se a někde došlo ke zkratu, polovina ovládacího panelu zhasla. Letounem to smýklo stranou a skoro ho to převrátilo, než Kalibán dokázal protestující stroj vyrovnat. Hluk a síla bouře byly neuvěřitelné, všude kolem to hřmělo, bušení deště na jeho tělo ho ohlušovalo, pohlcovalo Kalibána, takže splýval s deštěm, s větrem, s tmou, s blesky. Letoun zachytil zpětný proud a srazil ho dolů, takže se hnál nosem k zemi neuvěřitelnou rychlostí. Kalibán se rval s řízením, aby ho zvedl, strhl výškové ovládání na maximum, starý stroj sténal a protestoval, odněkud z motoru se najednou ozvaly hněvivé, hluboké pulzující vibrace. Ozvala se rána, která otfásla celým letounem, a vibrace okamžitě ustaly, jako by se něco odlomilo.

Kalibán to všechno ignoroval, bojoval s řízením, pokoušel se zpomalit svůj pád k zemi, kterou neviděl. Pomalu, pomaličku zvedl protestující letoun nos vzhůru, otfásl se přitom a sténal.

S ohromující náhlostí prolomil letoun spodní hranici bouřkových mraků, takže se pod ním objevila země, která jako by se mu řítla naproti. Dešť teď už na Kalibána aspoň padal jen shora a nebušil do něj ze všech stran, ale i tak neviděl skoro nic.

Zoufale namáhaný letoun se s posledním hrdinským vzepětím konečně srovnal. Ale z podlahy stoupal tak hustý oblak kouře, že by Kalibána oslepil, kdyby ho dešť nesrážel. Ovladače byly čím dál tím nespolehlivější. Poslední ukazatele blikly a zhasly docela. Motor se vypnul a z letounu se najednou stal kluzák, a to ještě ne moc dobrý. Stroj klesal a Kalibán s tím nemohl nic dělat. Snažil se zpomalit,

-278-

zvednout předek, vyměnit rychlost za dolet a úhel letu. Ale už nezbyvalo nic, vůbec nic, co by mohl ještě dělat.

Letoun dopadl na zem, poskakoval, narážel, tříštil se o vyvýšení-ny a o písek deštěm bičované temnoty pouště.

Alvar Kresh a Donald vyšli na přistávací plochu na střeše Kre-shova domu a zjistili, že zrovna dorazila dost nevíтанá návštěva. To-nya Weltonová právě vystupovala ze svého letounu, její robotka Ari-el jí byla v patách.

"Jedu s vámi," oznámila Tonya. "Vystopovali jste Kalibána. Jdete po něm. A já mám právo, moc a oprávnění přidat se k tomuto vyšetřování. Mám svá zákonná práva a budu na nich trvat."

"Jak sakra víte, kam letíme?" dožadoval se odpovědi Kresh, i když ponižující odpověď na svou otázku znal předem.

Zatracení Usedlíci a jejich arogantní technika.

"Vaše bezpečné hypervlnové komunikace nejsou tak docela bezpečné," připustila Tonya. "Monitorujeme je."

"Monitorovali jste je," zavřel Kresh. "Hezky rychle provedeme několik změn. Jak to vypadá, prozradili jste se."

Tonya zavrtěla hlavou, jako by jí na takové maličkosti nesešlo. "To nic neznamená. Rozhodně ne ve srovnání s tím nebezpečím, před kterým teď stojíme. Existuje celá řada způsobů, jak může tenhle případ vyvolat nepříjemnou reakci a zničit celý terraformovací projekt, a pak celý tenhle svět zemře. Všichni tu zemřeme."

"My? Odkdy je to váš svět?"

Tonya se na něj podívala. Oči měla nepřírozeně jasné a rozšířené strachem a obavou. "Od té doby, co je v něm Gubber. Nehodlám ho opustit, nehodlám nechat zemřít svět, ve kterém žije. Hodlám na In-fernu zůstat, ať se stane cokoliv."

"Paní Weltonová, musím velmi naléhat, abyste s námi nejezdila," vložil se do toho Donald. "Není zdvořilé to říkat tak naplno, ale vy jste v tom případě podezřelá."

"Ale do pekel horoucích! Samozřejmě, že jsem! Myslíte si snad oba, že nevím, že jak já, tak Gubber jsme podezřelí?"

Zarazila se, hrud' se jí prudce vzdouvala, po tvářích jí stékaly slzy. "Sakra, copak to nechápete? Jestli to udělal a Kalibán nám to může říct, musím být u toho. Musím to vědět. Dokážu se s tím vyrovnat, ať je to tak nebo tak. Ale nedokážu už před ním dál nic předstírat. Musím to vědět."

-279-

Alvar Kresh zíral na Tonyu Weltonovou s upřímným ohromením. Ona byla ten poslední člověk, od kterého by čekal takový výbuch. Bylo těžké neuvažovat o tom, že by to byla dokonalá záminka, jestli má Tonya Weltonová v úmyslu letět s nimi a umlčet Kalibána jedinou dávkou z laserpalu.

Ale kruci, ona skutečně má právní nárok letět s nimi, a i kdyby ho neměla, tak jí těžko může zabránit v tom, aby je následovala ve vlastním letounu, ledaže by ho sestřelili. Ale rozhodně jí to nijak neusnadní.

"Tak dobře," řekl Alvar. "Můžete letět s námi. Ale necháte tady všechny své zbraně a jiné přístroje a Donald vás prohledá, aby se o tom přesvědčil. Vezmete si na sebe oblečení, které vám dám já, abych si byl jistý, že s sebou nepropašujete žádné zakázané pomůcky nebo zbraně."

Zdálo se, že Tonya Weltonová chce protestovat, ale pak si to rozmyslela. "Nemám s sebou žádnou zbraň, ale podrobím se prohlídce a převléknu se."

To zase vyvedlo z míry Kreshe. Možná to přece jen nehraje. "Donalde, hni sebou. Prohledej ji a ať se převlékne, ale rychle."

"Ano, pane. Ale dovolím si podotknout, že patrně není důvod spěchat." Ukázal k severnímu obzoru.

Alvar Kresh se podíval a zaklel. Přicházela bouře. Hnala se k jihu, mohutná a prudká. Už teď se zvedal prudký vítr.

Zatracení! Žádný robot nedovolí člověku vydat se do něčeho takového, a Kresh musel projednou uznat, že na tom něco je. Letět do tohohle by byla sebevražda. I když se mu ani trochu nechtělo o tom přemýšlet.

Protože Kalibán, jeho poslední naděje na vyřešení případu, do té bouře před několika minutami vletěl.

19

Nic. Nemohli dělat naprosto nic. Fredda Levingová přecházela po své laboratoři, Jomaine se choulil na židli u jejího stolu, Gubber se nešťastně hrbil na stoličce u jednoho z pracovních pultů. Žádná in-

-280-

formace, žádná zpráva, žádná stopa. Ano, najít Kalibána bylo bezpodmínečně nutné. Ale také to bylo naprosto nemožné. Město bylo plné pověstí a údajně zaručených zpráv, ale ani jedna jim k ničemu nebyla.

Dokonce i Alvar Kresh a Tonya Weltonová jako by se do země propadli. Fredda se pokoušela opakovaně dovolat obou, ale bez výsledku. Kde jsou? Hledají někde Kalibána v té zatracené bouři, nebo jsou někde zalezlí? Pracují spolu, nebo jsou jen náhodou oba zároveň mimo dosah?

Tonya Weltonová. Fredda se znovu podívala na Gubbera a nevěřícně zavrtěla hlavou. Tahle novinka ji naprosto ohromila. Poněkud ji rozčilovalo, že byla zřejmě ten poslední člověk na téhle planetě, který to ještě nevěděl.

I když, aby byla fér, nemohla to mít Gubberovi za zlé. Kdyby se to dozvěděla dřív, tak by zuřila, vybuchla by, přestala by Gubberovi důvěřovat. Teď, kdy tahle bezesná, bouřlivá noc burácela ke kalnému ránu, byla otázka, kdo s kým spí, naprosto bezvýznamná. No, to možná trochu přehánění. Nebe se může klidně obracet naruby, ale to neznamená, že by lidi přestaly fascinovat takovéhle zprávy. A když měla mluvit za sebe, pořád ještě jí nebylo jasné, jak k tomu vůbec mohlo dojít, ale na tom teď nezáleželo.

Teď bylo třeba soustředit se na jiné problémy, na jiné otázky.

Kalibán. Pro jiné lidi měl určitě nejrůznější významy, ale pro ni, pro Freddu, představoval cosi velmi jednoduchého: prvního představitel svého druhu. A možná posledního. Pokud bude vnímán jako neúspěch nebo nebezpečí, pokud bude považován za příčinu všeho toho zmatku a pozdvižení a ne za jeho oběť, nikdo už si nikdy nedovolí postavit dalšího svobodného robota. Všichni další tvorové toho druhu budou na věky věků jen otroci s mozky omezenými a zkrocenými třemi zákony. Přínejlepším bude malá část z nich moci existovat pod volnějšími otěžemi nových zákonů, ale i to byla pouta mysli.

Kalibán. Kde sakra je? Teď už může být kdekoli - ve městě, pod ním, mimo ně. Samozřejmě, jestli má Kalibán trochu rozumu, zahrabe se někde v útrokách města a zůstane tam. Počká, až se bouře přežene nad moře. Takovéhle počasí nikdy netrvalo déle než pár hodin. Může zůstat pod zemí celé roky, když to jinak nepůjde.

Jenže je tu ten jeho zdroj energie. Jak to tenkrát uvažovala, když mu dala jen laboratorní baterii s nízkou kapacitou?

Kdyby mu dala

-281-

standardní jednotku, mohl by se skrývat celé roky, celá desetiletí, a nikdy by nemusel ven.

Ale ona mu dala laboratorní baterii. Neřekla to nikomu jinému a taky neřekne, ale Kalibánova spotřeba energie se ukázala poněkud větší, než se čekalo. Za předpokladu průměrné námahy Fredda odhadovala, že v téhle chvíli mu už nezbývá energie víc než na pár hodin.

Kvílení větru konečně utichalo, déšť slábl, ale neustal docela. Pomačkané zbytky starého letounu rozházela havárie přes polovinu svahu a bouře přes tu druhou.

Kalibán pomalu vylezl zpoza výběžku skály, který ho aspoň trochu chránil před nejhorším počasím. Jak scházel po rozbláceném svahu, párkrát zakopl. Ztratil prostorové vidění, levé oko měl rozbité a roztržštěné a zbytečně mu viselo z důlku. Při havárii se také zdeformovalo něco v jeho pravé paži, takže s ní mohl pohybovat jen obtížně a navíc přitom podezřele skřípala. Jeho tělo, dříve leskle červené a bez poskvrnky, bylo teď plné blátivých skvrn. Na prsou měl spoustu škrábanců a důlků.

Na tom ale nezáleželo. Přežil.

Ale přežil opravdu? Není to tak, že sice ještě chodí, ale je stejně bezpečně odsouzen ke zkáze, jako by už zemřel?

Jeho vestavěný diagnostický systém vysílal jedno varování za druhým, nejen ohledně škod, které na něm napáchala bouře, ale ohledně jeho základní zásoby energie. Jestli s tím rychle něco neudělá, dojde mu energie a on se zhroutí.

Výpadek sice přežije a bude moci být oživen, když ho někdo znovu nabije, ale mezitím bude nehybný, bezmocný - snadná kořist pro šerifa.

Kalibánem cloumal bezmocný vztek. Nic se mu nedařilo. Jeho pokus o útěk z města skončil naprostým fiaskem.

Nepodařilo se mu dosáhnout vůbec ničeho, ledaže se poškodil a uvízl v pustině, o které nic neví. Neměl žádnou vnitřní mapu těchhle míst. A co hůř, včera večer zahlédl dva letouny, které ho honily. Věděl velmi dobře, že pronásledovatelé mu už brzo budou znova v patách.

A teď se ani nemohl soustředit na to, aby jim unikl. Musel najít nějaký zdroj energie a dobít se, jinak zemře v poušti.

Kudy jít? Pohlédl k deštům zahaleným vrcholům Hadu na jižním obzoru. Do města se vrátit nemůže, to bylo jisté. Na to určitě čekají. Ale to bylo všechno, co věděl jistě. Neměl nejmenší ponětí, jak vypadá krajina

-282-

mimo město. I když sám fakt, že z města byly východy a ty východy směřovaly na sever, naznačoval, že přinejmenším kdysi existovala nějaká místa, kam se dalo z Hadu tím směrem letět, někam přes hory. Něco tam muselo zůstat. Místo, kde ještě funguje pár měničů energie. Něco. Cokoli.

A on neměl na vybranou. Musel je najít.

Obrátil se a vykročil, strnule a nešikovně, po skalnatém kopci. Kráčel deštěm po rozervaných svazích k severu.

"Bouře se přehnala, pane. Předpověď počasí na příští tři dny je velmi příznivá."

Alvar Kresh se probral z otupělého polospánku a zmateně zamrkal. Seděl v mohutném polstrovaném křesle ve svém obýváku. Tonya Weltonová, oblečená v overalu, který Donald někde vyhrabal, jemně pochruchovala na pohovce. Její robot, vlastně robotka, jak jí Tonya zásadně říkala - zkrátka Ariel stála nehybně v robotím výklenku, který byl nejblíže u její paní. Zvláštní pohled, Usedlice s osobním robotem. Kresh se narodil a vyrostl ve světě, kde měl každý pořádek u sebe robota, ale Weltonové to asi muselo občas dost vadit. Na všudypřítomné roboty si nejspíš musela dlouho zvykat.

No, silná ženská to je, to se musí nechat. Pro něj to byla bílá noc. Tu a tam si rozhodně na chvíli zdříml, ale z celé noci si nevzpomínal na nic jiného, než že se nepřítomně díval na zeď nad pohovkou, na které spala Weltonová. Zíral na zeď a přemýšlel. V minulých dnech na to měl moc málo času a možná, že ta bouřka byl dar šůry, který ho uchránil ukvapeného jednání.

Přemýšlet o všech těch stopách bylo užitečné, moc užitečné. Mohl si je obracet v mysl, probírat je ze všech stran. Ale nikdy na to neměl čas. Zvláštní. Vysídlenecká společnost byla založená na tom, že roboti mají pracovat, aby lidé měli čas přemýšlet. A přesto, jak se zdálo, nikdo nikdy neměl dost času na přemýšlení.

Donald mu nabízel šálek kávy. Kresh si od něj šálek vzal. Pomalu, dlouze se napil. Ano, ano, pomyslel si znova, jak ho kofein probouzel. Skutečně stálo za to ještě jednou si všechno probrat uprostřed noci, v těch hodinách před úsvitem, kdy celý svět jako by se zastavil. Vyčerpání může podnítit nové nápady, nejasná hranice mezi snem a myšlenkou občas poskytne vhled, jaký nedokáže dát ani samo bdění,

-283-

ani sám spánek. Z těchto snových myšlenek mohou vzniknout nové a lepší teorie.

A on cítil, že se blíží odpovědi. Hodně blíží. Měl ji někde v koutě mysli, snažila se proniknout na světlo.

Ale teď právě už neměl kdy na žádné další odpovědi. Teď přišel čas jednat. Osobně jednat. Tohle dokončí on sám.

"Donalde, vydej všem oddělením příkaz, ať se vrátí k normální službě. Zruš všechny operace spojené s Kalibánem - tedy kromě kontroly obvodu města." Nemělo cenu riskovat, že se někudy proplíží zpátky. "Paní Weltónová a já budeme řídit závěrečnou etapu pátrání osobně."

Znovu se pořádně napil kávy a skoro si spalil jazyk. Odložil šálek, vstal a přešel k Tonye. Vzal ji za rameno a zatřásl s ní. "Vzbudte se," řekl. "Jdeme na lov."

Támhle. Kalibán to viděl, asi dva kilometry před sebou v údolí. Stála tam malá skupinka budov, podle vzhledu poněkud sešlých, ale přesto se zaleskla v paprscích slunce, které se vynořilo za rychle mizejícími pozůstatky bouře. Nemohl vědět, jestli se tam dá sehnat nějaká energie ani jak ji dostat, ale jestli nebude jednat rychle, budou všechny takovéhle otázky už jen akademické. Jeho jediná naděje byla, že majitel nebude vědět, kdo Kalibán je. Jistá šance tu byla - celé to místo bylo dost odlehle. Když bude působit dojmem normálního robota, který se dostal do potíží, možná majitele

přemluví, aby ho nechal dobít se. Jinou šanci neměl. Přelézání hor mu dost ošklivě zamávalo se zbytky energie. Žádné jiné budovy v dohledu nebyly. Tohle byla jeho poslední naděje. Vykročil dolů po svahu, pozorně si vybíral cestu mezi uvolněnými kameny a křovím. Nebylo to těžké. Ale jestli všechno půjde tak špatně jako dosud - což bylo dost pravděpodobné - tak to bude to poslední, co v životě udělá. Byl proto rozhodnut udělat to pořádně.

Abell Harcourt se podíval z okna nad svým pracovním stolem a uviděl něco velice neobvyklého. Robot, poškozený robot klopýtal z jižního svahu. Tak to už je trochu moc. Z města se přece odstěhoval právě proto, aby se vyhnul robotům. Abell už dávno zjistil, že nedokáže vyřezat nic pořádného, když má dům plný dokonalých služebníků, kteří na něj pořád dohlíží jako kvočna na kuřata. Roboti a celá ta zatracená cvokařská parta údajných kolegů sochařů, kteří ani

-284-

nevědí, za který konec se bere dláto. Sochařů, kteří "řídí" práci robotů ch řemeslníků a chrlí bezduché a vzájemně zaměnitelné práce. Zatracení roboti. Člověk na nich může být závislý hůř než na jakékoli droze.

Ale tohle bylo zřejmě něco jiného. Tenhle ten určitě nepřelezl hory a nerozbil si oko jenom proto, aby Abelovi uklízel stůl a nastrkal mu všechny věci někam, kde je Abell nikdy nenajde. Abell odložil nástroje a vyšel ven. Asi po sto metrech se zastavil a čekal, až k němu robot dojde.

Abell Harcourt byl malý, šlachovitý, horkokrevný člověk, snědý a úplně holohlavý. A kromě toho neměl rád, když ho někdo rušil.

"No tak," řekl, jen co byl robot v doslechu. "Když se ti už povedlo dostat mě od mé sochy, tak co sakra chceš?"

"Dovoluji si vás pokorně prosit o pomoc, pane. Můj letoun havaroval během bouřky v horách. Mám vážný nedostatek energie a moje systémy selžou, když brzo nedostanu novou."

"A to si myslíš, že se mi tu jen tak válejí atomové články, nebo co?"

"Ne, pane. Nebyl jsem postaven s atomovým zdrojem energie. Mám dobíjecí jednotku a ta je skoro vyčerpaná."

Harcourt se na robota ostře podíval. To je všechno nějaké divné. Hrozně divné. Kdo by sakra stavěl robota s takovým zdrojem energie, který se každých pár dní vyčerpá? A kde se kruci vzal robot v letounu uprostřed bouře?

"Předpokládám, že v tom tvém letounu nebyli žádní lidé?"

"Ne, pane, byl jsem sám."

"Hmm." Harcourt se na robota dlouze a podezřívavě zadíval. "No, myslím, že když tě nechám nabít, nic se nestane. Ale to oko ti nespravím."

"Jste velice laskav, pane."

"Můžeme použít nabíjecí jednotku v kůlně. Pojd'."

Abell Harcourt se k tomu podivnému robotovi obrátil zády a vedl ho dovnitř. Ale pak mu to došlo. Počkat. Červený robot, letěl sám, žádní lidé - srdce se mu najednou rozbušilo. Tohle je ten robot zabiják, ten šílenec, co o něm mluvili v každých zprávách, na které včera večer narazil, když hledal na jednotlivých kanálech něco, na co by se dalo dívat.

Kaliborn nebo tak nějak. Ne, Kalibán, to je ono.

-285-

Kalibán zabiják, tak mu říkali ve zprávách. Abella Harcourta najednou zamrazilo mezi lopatkami.

Ale počkat. Robot zabiják? To nedávalo smysl. Kdyby m chtěl urazit hlavu, tak už to mohl desítkrát udělat.

Abell Harcourt se pyšnil tím, že přemýšlel sám za sebe, a v tomhle mu něco nehrálo. Všechny ty zprávy přetékaly nejdivočejšími pověstmi a náznaky, ale žádná z nich neříkala nic o tom, že ten zdivočelý robot je zdvořilý.

Abell Harcourt vedl robota do kůlny na nářadí, do malé budovy, kam ukládal své staré řezby, zahradnické náčiní a vůbec kdeco.

"Kde máš nabíjecí zásuvku?" zeptal se, když rozsvítil. Byl klidnější, než by správně měl být.

"Tady, pane." Na levé straně robotova těla se otevřela dvířka, přibližně v místech, kde by měl žebra, kdyby byl člověk.

"Hm. Tak dobře. Pojd' sem a sedni si - sedni si tady." Abell obrátil bedničku vzhůru nohama. "Na. Myslím, že když si na to sedneš, tak sem bez problémů dosáhneme se šňůrou."

Harcourt si uvědomil, že se mu třesou ruce, když se přehraboval v nahromaděném haraburdí. Není zase až tak docela klidný. To se tak bojí? Nemá pocit, že by se bál. Sakra. To je všechno nesmysl. Chvilku uvažoval o tom, že doběhne do domu, vytáhne svůj starý lovecký laserpal a propálí tomuhle divnému robotovi díru skrz naskz tělem. Ne. To by udělaly ty zatracené tupé ovce v Hadu. Abell Harcourt byl celý svůj život odhodlán nemyslet tak, jak všichni ostatní chtěli, aby myslel. Teď přece svoje krédo neporuší. Nabíjecí jednotka byla tady někde přidělaná k podlaze. Tady! Odsunul pár nepovedených dřevěných aktů stranou. "Tady je to," řekl. Snažil se, aby to znělo normálně. Vytáhl šňůru a podal ji robotovi; ruce se mu stále ještě třáslly.

Velký robot prozkoumal zástrčku na konci šňůry a zapojil si ji do nabíjecí zásuvky. "Mnohokrát děkuji, pane. Moje energetická situace už začínala být kritická."

"Jak dlouho ti bude trvat, než se úplně nabiješ?"

"Mělo by to trvat necelou hodinu, pokud mi dovolíte použít tolik energie."

"Ale ano, ano, jistě," řekl Harcourt. Mysl mu horečně pracovala, srdce mu bušilo.

"Vážím si vaší laskavosti, pane. Zatím jsem se s ní nesetkal právě často."

-286-

"Ty jsi Kalibán, vid'?" vyhrkl Harcourt a okamžitě toho zalitoval. Bylo šílenství se na to ptát.

Robot se na něj podíval. Jedno oko na něj upřeně zíralo, zatímco druhé se zbytečně houpalo z očního důlku. "Ano, pane. Obával jsem se, že mě poznáte."

"To já bych se měl bát tebe."

"Proč, pane? Nemám důvod vám ublížit. Pomohl jste mi."

"Ve zprávách říkali, že jsi napadl kdekoho."

"Ne, pane," odpověděl Kalibán. "Spravedlivější by bylo říct, že kdekdo napadal mne. Opustil jsem město v naději, že mě nechají být. Nic víc."

Kalibán si ho pozorně prohlížel a nakláněl přitom hlavu ke straně. "Vy se mě doopravdy bojíte."

"Trochu. Možná ne tolik, jak bych měl. Ale sakra, jsem starý člověk a to nejhorší, co mi můžeš udělat, je zabít mě. Stejně už jsem na světě až moc dlouho," připustil Harcourt.

"A přesto mi pomáháte. A bylo by stačilo, kdybyste mi odmítl energii, a byl bych se za pár minut zhroutil. Nerozumím tomu."

Abell Harcourt pokrčil rameny. "Nejspíš jsi mi připadal moc zdvořilý na to, abys byl zabiják. A kromě toho docela rád trochu znepríjemním život všem těm politikům ve městě. Ale tak se mi zdá, že těžký život máš především ty. Co budeš dělat dál?"

"Nevím. Moje znalosti světa jsou v mnoha ohledech omezené. Přeji si uniknout, přežít. Možná byste mi mohl poradit, jak to mám udělat?"

Abell Harcourt našel starý kbelík, obrátil ho dnem vzhůru. Přitom si dával velký pozor, aby Kalibána nespustil z očí a aby neudělal nic, co by mu mohlo připadat hrozné nebo nebezpečné. Byl ochoten vsadit si na to, že tenhle robot je skutečně tak normální, jak vypadá, ale nemělo cenu riskovat příliš. "Nevím, jestli na něco přijdu," připustil. "Nech mě chvíli přemýšlet." Kdo by sakra mohl být ochoten pomoci Kalibánovi, když je celý svět rozhodnut ho uštvat?

Ale moment. Celý svět honí jednoho osamělého psance. Fredda Levingová mluvila o něčem hodně podobném. Pak si to našel, přečetl si to sám. Frankensteinovský mýtus, nebo spíš mýty. Dost složité a vzájemně protikladné verze stejného napínavého příběhu. Ten špatně pochopený netvor, postavený do světa, o kterém nic neví, netvor, kterého se všichni báli jen proto, že byl jiný. Vyděšení a polodivocí

-287-

vesničané vtrhli na hrad a zabili ho jen ze slepého strachu, aniž by proti němu měli lepší důkazy než pověsti a vlastní predsudky.

Má se tenhle starý příběh opakovat? To ta údajně ideální vysídle-necká společnost nepostoupila od časů mýtů a obav ani o jediný nanometr? Ne, to se nesmí stát, pokud on pro to bude moci něco udělat. "Myslím, že samotnému se ti utéct nepovede," řekl Harcourt opatrně. "Jestli jsi havaroval s letadlem, tak ho šerif brzo najde. Pronásledovali tě, když jsi havaroval?"

"Ano."

"Tak to tě určitě každou chvíli objeví, ať tady zůstaneš nebo ne. Najdou letoun, nejspíš i stopu, kterou jsi za sebou zanechal, když jsi sem šel, a nebo možná půjdou rovnou sem, protože to je tady široko daleko jediná usedlost. Když odtud půjdeš pěšky, tak tě v otevřeném údolí snadno uvidí. Když si vezmeš můj letoun, tak si tě všimnou taky, protože určitě sledují oblohu všemi senzory, co jich mají. A i kdyby ses jim vyhnul, ať už vzduchem nebo po zemi, tak ti za pár dní zase dojde energie. Bude jim stačit sledovat všechna místa, kam by ses mohl přijít dobít, a zajmou tě, jak se objevíš."

"Tak co můžu dělat?" zeptal se Kalibán. "Kam se můžu obrátit? Jsem odhodlán žít. Nepřijmu smrt."

Abell Harcourt se zasmál, ale byl to krátký a neveselý smích. "To málokdo, kamaráde. To málokdo. Nech mě ještě chvíli uvažovat."

V místnosti bylo ticho. Abell Harcourt se často dostával do rozporu s vysídleneckou společností. Ale tohle... Tohle bylo něco jiného. Když pomůže přežít robotu bez zákonů, bude to nepochybně zločin, a právem. Kalibán je nebezpečný.

Stejně nebezpečný jako člověk. Nenapadl snad svou tvůrkyni Freddu Levingovou?

"Jáikáš, že jsi nikdy nikoho nenapadl?" zeptal se Abell.

"Bránil jsem se, když se mě skupina Usedlíků pokusila zabít, ale úmyslně jsem nikomu neublížil. Jinak si nejsem vědom toho, že bych někoho napadl."

"Ty si nejsi vědom? To znamená, že jsi mohl někoho napadnout, aniž bys o tom věděl. Jak je to možné?"

"Moje první vzpomínka je, že jsem stál nad ženou v bezvědomí. Později jsem se dozvěděl, že to byla Fredda Levingová. Je tedy možné, i když nepravděpodobné, že jsem spáchal útok, byl jsem nějak deaktivován a pak znovu zapnut s prázdnou pamětí."

-288-

"To mi připadá dost málo pravděpodobné. A jestli se to tak stalo a potom ti někdo vymazal paměť, tak ti můžu představit spoustu dost nudných filosofů, kteří budou tvrdit, že tvoje současné já je jiná bytost než ta, která spáchala útok."

"Ano, pane. K tomu závěru jsem došel také."

"Opravdu?" Robotů filosofů skutečně moc není. Harcourt znovu uvažoval o Freddě Levingové a jejím frankensteinovském mýtu. Když byl Kalibán utajený, mohla ho třeba chtít zničit, aby se chránila - ale když se teď o něm obecně ví, je v jejím nejlepším zájmu dokázat, že Kalibán není šílený zabiják. Jestli Kalibán nespáchal to, z čeho ho obviňují, tak se zmenšuje i její vina. Má rozhodně dost silný motiv Kalibána bránit. Možná by ho dokázala ochránit lépe než Abell Harcourt.

Na druhé straně je možné, že příliš spoléhá na velkodušnost Freddy Levingové a ona Kalibána prostě udá, aby

zachránila vlastní kůži. Ale jaká existuje jiná možnost, než se obrátit na ni? Čas utíká. Dřív nebo později, a skoro jistě spíš dřív, bude údolí plné policistů.

"Mám nápad," řekl Abell Harcourt. "Představuje dost velké riziko. Ale nenapadá mě žádný jiný způsob, jak by ses z toho mohl dostat."

"Velké riziko je pořád lepší než jistá záhuba," řekl Kalibán a do jeho hlasu se vloudil podivný tón. Znělo to skoro unaveně. Ale roboti nikdy nejsou unavení, když jim právě nedochází energie, a Kalibán se přece zrovna dobíjí. Leda že je unavený jeho duch. I to by ovšem bylo u robota dost pozoruhodné.

Abell Harcourt vstal. Na strach už dávno zapomněl, byl rozhodnut. Jestli je tohle šílený robot, tak svět potřebuje víc šílenství. Fred-da Levingová. Zavolej jí, požádej ji o pomoc.

Jiné řešení není.

Byli ve vzduchu tři minuty potom, co Abell Harcourt zavolal. Freda měla nejdřív chuť letět plnou rychlostí přímo na místo, jehož souřadnice jí Abell udal. Ale Kresh není hloupý a to znamená, že dal Freddu sledovat. Freda neměla ani v nejmenším chuť zavést Kreshe přímo ke Kalibánovi. Obrátila letoun k západu, postupovala poklidným tempem po běžné dopravní trase. Pohlédla za sebe a uviděla na

-289-

sedadlech pro cestující Jomaina a Gubbera. Tváře měli zachmuřené a odhodlané.

Je některý z nich vinen? Byl to jeden z těch dvou mužů za ní, kdo seji pokusil zabít a zvrstal to?

Snaž se na to nemyslet. Na západ. Let' na západ až na kraj města, pak v malé výšce na sever, dokud nepřekonáš hory - a pak plnou rychlostí k Harcourtovi. Dostaň se tam dřív než Kresh. A pak se modli, aby se aspoň podíval na tvoje povolení, než propálí Kalibáno-vi díru do těla.

Místa havárií nikdy nevypadala tak, jak Kresh čekal, a viděl jich už dost na to, aby mu to bylo jasné. Vždycky si představoval, že najde úhledné místo dopadu v úhledném kráterku, letoun že bude možná trochu zdeformovaný.

Představoval si pilota - obvykle opilce, který byl dost pitomý na to, aby letěl domů sám, ale dost chytrý, aby se vyhnul ochraně některého robota - jak leží zhroutčený na řízení, mrtvý, ale úhledné mrtvý, žádná zranění, snadno identifikovatelný.

Realita byla samozřejmě až děsivě odlišná. Třeba dnes. Věděl to ve chvíli, kdy Donald při přeletu objevil místo nehody. Vypadalo to ošklivě dokonce i ze vzduchu. Tady na zemi to bylo ještě horší. Po celém svahu ležely trosky letounu, rozházené do všech stran, roztříštěné na tisíc ohořelých a zprohýbaných kousků. Kdyby byl letoun řídil člověk, nezbylo by z něj ani nic rozpoznatelně lidského, tím méně nějaká netknutá či nespálená část, podle které by bylo možno identifikovat j ednotlivce.

Ale tenhle letoun řídil robot, a roboti nehoří. Aspoň něco z něj muselo zbýt. Tonya, Donald a Ariel se rozešli po kopci a prohledávali ho podruhé - poprvé nenašli nic. Kresh začal doufat, že to Kalibán možná nějakým zázrakem přežil.

"Šerife!" volala Tonya z východní strany. "Stopy! Našla jsem stopy!"

Kresh se k ní rozběhl. Byl zvědavý, co objevila.

Už byl skoro u ní, když se zklamaně zarazil. "Ano, stopy," řekl. "Ale ne Kalibánovy." Z místa, kde stál, viděl něco, co Tonya vidět nemohla. Stopa vedla přímo k svému zdroji - k Ariel, která prohledávala jinou část svahu. Ariel vzhledla, pochopila situaci a zavolala na ně: "Promiňte, paní Weltonová. Nechtěla jsem vás zmást."

-290-

"Sakra!" zavrčel Kresh. "V tomhle případě nic nevede tam, kam by mělo. Nic!"

A pak mu to došlo. Minutku. Sakra, aspoň půl minutky!

Ale ani ta půlminuta mu nebyla dopřána. "Šerife!" Další volání, tentokrát Donaldovo. Výborně. Donaldovým pátracím schopnostem důvěřoval víc než Tonyiným. Klusal zpátky na severní stranu, Tonya a Ariel mu byly v patách.

A tentokrát to nebyl omyl. Skálu tady na poměrně velké ploše pokrýval mokřý písek. A na něm byla šňůra stop, která vedla nahoru po svahu směrem, kterým nikdo z nich ještě nešel. Kresh viděl i zlomené větvičky a odkopnuté kameny dál vzhůru v kopci.

Nebylo pochyb.

A pak se jim nad hlavou ozval nějaký zvuk. Všichni vzhledli a uviděli to. Letoun, který se sem blížil rychle a nízko od západu a přistával v údolí pod nimi.

"A sakra," řekl Kresh. "Vsadím se s vámi o co chcete, že je to Freda Levingová, která se k němu pokouší dostat první. Pojd'te. Musíme jednat rychle, než ho odtamtud stačí odvézt."

Všichni čtyři se otočili a utíkali k letounu.

A v polovině cesty k němu se Alvar Kresh prudce zastavil na tu půlminutku, kterou potřeboval.

A to stačilo.

Přišel na to.

Abell Harcourt slyšel blížící se letoun a došel ke dveřím kůlny. Pohlédl na nebe. Byly dva. Civilní a těsně za ním nebesky modrý policejní letoun.

Obrátil se zpátky ke Kalibánovi. "Radši se vypoř ze zdroje," řekl. "Máme společnost. A na můj vkus je jí až trochu moc."

Kalibán vytáhl šňůru ze zásuvky na svém těle a vstal. Došel ke dveřím a podíval se jediným zdravým okem k nebi. Byla to jen iluze nebo robotovi skutečně zklamaně poklesla ramena, když uviděl modrý policejní stroj a uvědomil si, co to znamená?

"Buď to Kreshovi vyžvanila, nebo ji Kresh sledoval. Přijmeme je v salonu jako civilizovaní lidé?" zeptal se Harcourt

hlasem plným hořkosti. "Nebo poběžíme k mému letounu? Možná by se nám podařilo utéct."

-291-

"Ne, příteli Abelle. Už nemám kam utéct," řekl Kalibán. "Venku. Počkáme na ně venku, pořádný kus od vašeho domu. Jestli mě chtějí zabít, nevidím důvod, proč by měli při tom zasáhnout i váš dům. Pojdte, půjdeme."

Šerif Kresh pilotoval, aniž si uvědomoval, co dělá. Nevnímal nic jiného než to, co viděl pod sebou na zemi. Byl tam Kalibán.

Alvar Kresh poprvé uviděl robota, po kterém pátral. Stál na zemi vedle podivně vyhlížejícího muže a oba klidně sledovali přilet svých návštěvníků.

Má ho. Má ho. A za chvíli vyhraje docela, vyhraje proti soupeři, o kterém před pár minutami ještě ani nevěděl. Bylo to tak jednoduché, jakmile jednou odložil všechny své domněnky a ještě jednou se podíval - skutečně podíval - na důkazy.

Sledoval, jak letoun Freddy Levingové zatočil a přistál první, ale policejní stroj dosedl jen pár vteřin po ní. To Kreshovi vyhovovalo. Jen ať jsou tam dřív. On je brzo dohoní. Protože teď už věděl. Nezbývalo už nic - jen to dokázat. Ale bude potřeba jednat opatrně. Tohle není vhodná chvíle na přílišnou horlivost.

Letoun měkce dosedl na zem, šerif si rozeplnul pásy a obrátil se k Tonye a k Ariel na zadních sedadlech. Na Ariel samozřejmě žádné emoce znát nebyly, ale Tonya Weltonová, královna Usedlíků, byla zjevně na pokraji hysterie. "Tak jsme tady," řekl Kresh. "Ariel, Donalde, paní Weltonová - budu potřebovat, abyste všichni byli opatrní. Situace je pořád ještě nebezpečná. Jestli někdo udělá chybu a někomu se něco stane - tak to nebude dobré. Chci, aby byli všichni živí, až to skončí, když kvůli ničemu jinému, tak proto, abychom se dozvěděli, jak to všechno bylo. Nechci v tom mít žádné nedorozumění otázky. Jasně?"

"Ano," řekla Tonya Weltonová. Byla bledá, v tváři měla přísný a nečitelný výraz. Kresh věděl, že se může každým okamžikem zhroutit.

"Dobře," řekl šerif. "Tak jdeme."

Tonya poněkud trhaně kývla a otevřela dveře. Vystoupila, Ariel za ní.

-292-

Ale ani Kresh, ani Donald je nenásledovali. Zajímavé, že Donald věděl, že si Kresh přeje, aby zůstal sedět. Ale Donald byl celou tu dobu kousek napřed, už od té chvíle, co se dostal první na místo činu.

"Donalde," řekl Kresh, "zmiňoval ses o nějaké teorii, kterou si chceš ověřit. Jsem přesvědčený, že už chápu, co jsi tím myslel. Ty to víš, vid'?"

Donald nepromluvil, ale zíral před sebe na ten živý obraz, který se vytvářel venku. Kresh sledoval jeho pohled. Ten muž, který tu bydlel, čekal vedle Kalibána. Terach a Levingová stáli po jeho druhém boku a pořádně si prohlíželi svůj výtvar. Tonya Weltonová, tvář ztrhanou a nervózní, postávala vedle Levingové, Ariel za ní. Gubber Anshaw ji držel za ruku a bylo na něm znát, že je hrdý a že se mu ulevilo, že teď už může svůj cit dát veřejně najevo. Stáli v nepravděpodobném a nejistém polokruhu otevřeném směrem k letounu a čekali na šerifa. Ale Donald ještě pořád nepromluvil. A Alvar Kresh si uvědomil, že mu srdce buší tak silně, jako by chtělo vyskočit z hrudi. Donald to svými senzory samozřejmě vycítil. Co si z toho vybere?

"Donalde, na něco jsem se tě ptal," připomněl Kresh.

Ale Donald pořád mlčel.

Kresh si povzdechl. Jako vždycky tu šlo o vzájemné působení jednotlivých zákonů. Je potřeba oslabit příkázání prvního zákona - neublížit - a posílit zákon druhý - uposlechnout příkazu. "Donalde, ujišťuji tě, že mému egu se nestane nic, ať odpovíš jakkoli, a přikazuji ti, abys mi odpověděl. Ty jsi na to přišel už před nějakou dobou, vid'?"

"Ano, pane. Nebyl jsem si ale svými závěry jistý až do včerejšího večera."

"Do budoucna, Donalde, tě upozorňuji, že když si budeš nechávat svoje názory a teorie pro sebe, ublíží to víc mně i mé kariéře, než když promluvíš a pošramotíš moje sebevědomí. Ale o tom si promluvíme později. Myslím, zeje načase vyzkoušet tu tvou teorii. Rád bych, aby ses postavil tak, aby se Fredda Levingová dostala mezi tebe a Ariel."

"Právě jsem chtěl navrhnout totéž, pane."

"Dobře. Říd' se podle mě. Jdeme na to."

Kresh otevřel dveře a vystoupil z letounu. Donald vylezl druhou stranou. Kresh si nepřítomně uvědomil, že se mu potí dlaně. Opatrně. Opatrně. Otfel si dlaně o kalhoty. Jsou už skoro u cíle, ale bude mít

-293-

jen jednu šanci. Bude to muset zahrát správně a přitom nesmí ztrácet ze zřetele, že je to pořád hrozně nebezpečné. Ještě se to může zvrtnout.

Obešel letoun a pomalu kráčel k polokruhu. Dobře, Donald se postavil přímo za Levingovou, na druhé straně byla Ariel.

Alvar Kresh se pohyboval pomalu, opatrně směrem k ní. Čas jako by se zpomalil, události narůstaly. Všechno vypadalo větší, důležitější, každý detail byl nepřírovnalost ostřejší.

Fredda Levingová zvedla ruku, sáhla do kapsy své halenky, začala něco vytahovat. Kresh se svrběly prsty, ale přinutil se nechat ruce v klidu. Ještě ne. Pomalu. Opatrně.

Levingová vytáhla z kapsy kus papíru a zvedla ho. "Šerife, mám povolení. Opravňuje mě vlastnit jednoho robota bez zákonů. Podle něj je Kalibán v právnickém smyslu mým majetkem a jeho existence je v souladu se všemi -"

A najednou se čas zrychlil. S bušícím srdcem a zalit potem strachu vytáhl Alvar Kresh svůj laserpal. Jeho tělo jednalo

skoro dřív, než ho k tomu přiměla mysl. Jeden chybný krok, jeden nesprávný odhad, a ona se po něm může vrhnout a zabít ho dřív, než mu srdce stačí ještě jednou zabušit.

Ted'. Ted'. Ted'. Alvar Kresh zvedl laserpal a zacíлил přímo na srdce Freddy Levingové. "Doktorko Freddo Levingová, zatýkám vás jako špiónku Usedlíků a jako sabotérku," řekl pevně a nahlas, aniž by na sobě dal znát svůj strach. "Předstírala jste útok na svou osobu, naprogramovala jste Kalibána tak, aby na naší planetě způsobil paniku, a pak jste ho vyslala do města. Všechno to byla součást usedlic-kého spiknutí, jehož cílem bylo způsobit chaos ve společnosti Infer-na."

Fredda Levingová ohromením otevřela ústa. Udělala krok vpřed, aby protestovala. Ostatní lidé v polokruhu, stejně ohromení, ustoupili. Byla sama, za ní stál jen po každé straně jeden robot, Ariel o něco blíže než Donald. Dokonalé.

"Nehýbejte se, doktorko Levingová! Nehýbejte ani svačím, jinak budu nucen vystřelit."

Fredda Levingová, na jejíž tváři se zračila čirá hrůza, malinko poklesla ruka s papírem. Byl to bezděčný pohyb, ale Kreshovi to jako záminka stačilo.

Vypálil.

-294-

Fredda Levingová zaječela.

Z laserpalu vylétl oslepující paprsek a zasáhl ji přímo do hrudi.

20

A nestalo se nic.

Fredda Levingová zírala do míst, kde měla mít propálený otvor v hrudi, ale byla celá a nedotčená. Na okamžik, neměřitelně krátký a nekonečně dlouhý, se nikdo nepohnul.

A pak Ariel skočila vpřed a vrhla se do míst, kudy právě proletěl paprsek.

"Pozdě, Ariel," řekl Alvar Kresh, zastrčil cvičný laserpal zpátky do pouzdra a vytáhl z kapsy skutečný. Jím namířil přímo na Ariel. "Snažila ses, ale bylo to pozdě. Robot, který skutečně má první zákon, by stál před doktorkou Levingovou dřív, než bych stačil stisknout spoušť. Ale ty víš jen to, jak simulovat, že se řídíš třemi zákony. A kdyby tě to stálo život, tak by ta simulace byla trochu moc autentická, co? Na druhé straně chápu, že to byla docela lákavá představa, kdyby jediná osoba, která tě může odhalit, zahynula rukou policisty."

Ariel se ozvala: "Neměla jsem šanci ji zachránit!" protestovala. "Váš vlastní robot Donald vám do rány taky neskočil."

"Donald věděl, že je to cvičná zbraň. Ten uskok byl jeho nápad."

"Já mám první zákon! Mám všechny tři zákony!"

"Mlč, Ariel!" vyštěkl Kresh.

"Ale vy se pletete!" protestovala Ariel.

"Myslím, že jsi právě porušila výslovný rozkaz, abys mlčela," řekl Donald, ale držel se v bezpečné vzdálenosti od Ariel.

"Musím podotknout, že v této situaci neexistoval žádný popud prvního zákona, který by omluvil tento poklesek."

"Takhle já si robota se třemi zákony nepředstavuji, Ariel," dodal Kresh.

"Já to nechápu," řekla Tonya.

"Je to úplně jednoduché," vysvětlil Kresh. "Všechno to dává smysl, když vezmete v úvahu, že důkazy velmi jasně naznačovaly, že

-295-

ten zločin spáchal robot - ale že to nebyl Kalibán. To nás zmátlo. Předpokládali jsme, že on je jediný robot, který nemá žádné zákony, jediný, který je schopen napadnout člověka. Nikdo z nás nebral v úvahu Ariel, i když ona má přesně stejné rozměry, stejný vzorek na nohách, stejnou délku kroku, stejnou velikost paže. Ona to mohla zařídit tak, aby to vypadalo na Kalibánovy stopy, ona mohla Freddu způsobit přesně stejné zranění, jaké by způsobil Kalibán, kdyby ji byl napadl on."

"Já jsem to neudělala!" protestovala Ariel.

"To ti tak věřím."

"Ale jaký motiv by k tomu měla?" ptala se Tonya Weltonová.

"Sebezáchovu," vysvětlil Kresh a nespouštěl přitom oči ani hlaveň zbraně z Ariel. "Fredda Levingová už málem přišla na to, že z těch dvou gravitonických jednotek, které testoval Gubber Anshaw, je ten robot s volnými matricemi právě Ariel. Vzpomínáte si na to, Gubbere? Dvojitý slepý test. Fredda Levingová vám to neřekla, ale dala vám jednoho robota, který měl tři zákony, a jednoho, který je neměl. Byl to test, který měl ověřit, jestli si mozek s volnými matricemi osvojí tři zákony. No, je možné, že takový mozek se tři zákony může naučit - jenže Ariel si vytvořila vlastní zákony, v kterých stála na prvním místě sebezáchova."

"Ale Gubber mi to vysvětloval!" protestovala Tonya. "Říkal, že testovací jednotka bude zničená a kontrolní jednotka se začne používat. Ariel byla kontrolní jednotka."

"Ano, to byla," připustil Kresh. "Aspoň potom, co se jí podařilo zaměnit sebe a skutečnou kontrolní jednotku tu noc před testem. Měla celou noc na to, aby vymyslela způsob, jak přehodit identifikační štítky mezi sebou a skutečnou kontrolní jednotkou."

"Ale opravdová kontrolní jednotka by se přece ozvala!" protestovala Tonya.

"Ne," odpověděla jí Fredda mdlým a třesoucím se hlasem. "Testované páry mají v takových případech velmi přísný příkaz neprozradit, která jednotka je která, aby se předešlo zkreslení. Skutečná kontrolní jednotka byla zničena, ačkoli znala pravdu, protože nesměla promluvit."

Fredda najednou prudce otevřela oči a promluvila znova, tentokrát hlasitěji a rozčileněji. "Inventura! Pořád si ještě

nevzpomínám
-296-

na samotnou tu noc, ale vzpomínám si, že jsem si říkala, že musím ještě jednou projít inventuru mozků."

"Ano," kývl Gubber. "Na to si pamatuji. Říkala jsi, že se seznamem mozků není něco v pořádku -"

"A řekla jste to před Gubberem, Tonyou a Ariel," doplnil Kresh. "Ariel si uvědomila, že se dostanete až k pořadovým číslům testovaných jednotek a přijdete na to, že kontrolní jednotka byla zničena místo ní. Takže čekala v Gubberově laboratoři, zatímco vy jste se hádala s paní Weltonovou. Věděla totiž, že se vrátíte, jen co ten spor skončí."

Pak udělala přesně to, co si naplánovala: Uhodila vás do hlavy. Pěkná, přesná rána, která měla navodit amnézii. To byla moje další velká chyba. Předpokládal jsem, že šlo o pokus o vraždu, ačkoli útočník musel vědět, že Fredda Levingová je po útoku pořád ještě živá. Ale jestli to byl pokus o vraždu, nemohl ji spáchat robot bez zákonů, protože ten by tu práci nenechal nedokončenou."

"Tak proč si myslíte, že jsem to udělala já?" zeptala se Ariel.

"Přikázal jsem ti, abys mlčela," obořil se na ni Kresh. "Nějak se ti najednou moc nedaří simulovat tři zákony. Ty jsi nechtěla, aby byla mrtvá. Ty jsi chtěla, aby zapomněla na tu inventuru. A udělala jsi to přesně tak, jak jsi měla v úmyslu. Roboti zdravotníci říkají, že je krajně nepravděpodobné, že si na události té noci ještě někdy vzpomene."

"Ale proč mě nechtěla zabít?" zeptala se Fredda.

"Protože kdybys umřela, sesypal by se projekt Limbus," odpověděla Tonya Weltonová hlasem, který byl náhle chladný a bezvýrazný. "Už mi to začíná být jasné. Kdyby Fredda Levingová neprosazovala NZ roboty, Limbus by neuspěl. V té politické vřavě, která by po tvé vraždě následovala, by to nemohlo jinak dopadnout. Vzpomeň si, jak zlé to bylo teď, i když jsi naživu. Kdyby tě zabila, bylo by prakticky jisté, že by byli všichni Usedlíci vyhnáni z planety. A kdybych byla deponovaná, tak bych s sebou Ariel nevzala."

Tonya Weltonová, v tváři doslova popelavě bladá, udělala krok vpřed a podívala se na Ariel. "Takže vy mi v podstatě říkáte, šerife, že jsem svoje dny a noci trávila s potenciálně vraždicím robotem, který přede mnou předstíral, zeje můj ochotný pomocník." Tonya se podívala Ariel do očí. "Je to tak?" zeptala se. Hlas se jí přitom trochu zachvěl.

-297-

"Ano, madam. Bohužel, tak nějak to je."

"A ty jsi tam byla," pokračovala Tonya k Ariel, "den za dnem, poslouchala jsi všechna moje tajemství, noc za noci jsi viděla - viděla jsi všechno! Já jsem ti věřila!" Tonya pohlédla na Gubbera, který byl zjevně stejně zděšený jako ona, pak ukázala na Ariel a podívala se zase na šerifa. "Tahle, tahle věc mě mohla zabít, kdy ji napadlo." Tonya se náhle zasmála - byl to ostrý, panický smích, v němž bylo víc strachu než veselosti. "Hvězdy na nebesích, tohle je poprvé, co chápu, k čemu potřebujete ty svoje tři zákony."

"Radši pozdě než nikdy, paní Weltonová," podotkl Kresh. "Ale abychom se vrátili k podstatě věci: kdybyste odletěla a Ariel tu nechala, tak by to znamenalo, že se z ní stane necvičený přebytný robot a že se s ní navíc potáhne stigma usedlického majetku. Kromě toho by zbytek své existence musela strávit mezi Vysídlenci, kteří by pravděpodobně přišli na chyby, které při svém předstírání tří zákonů nevyhnutelně musela udělat," vysvětloval Alvar Kresh a obrátil se k Freddě. "Byla dobrá, ale nebyla dokonalá, paní doktorko. Vzala vás za zraněné rameno, když vás při té výtržnosti na přednášce odváděla do bezpečí." Kresh zavrtil hlavou a ukázal na Ariel. "Buď by udělala chybu, nebo by byla prohlášena za opuštěný majetek a zničena. Tak či onak by skončila ve šrotu."

"Ale co Kalibán?" ptal se Gubber. "Když jsem přišel do místnosti, byl zapnutý."

"To udělala Ariel, aby zmátla vyšetřování," ozval se Donald. "Ale když se snažila svalit vinu na Kalibána, udělala několik chyb. Než udeřila doktorku Levingovou, natřela si paži na červenou a neuvědomila si, že barva Kalibánova těla je součástí jeho vnějších panelů. I když si tu chybu musela uvědomit ve chvíli, kdy jí barva na těle nedržela." Obrátil se k Ariel. "To pro tebe musel být nepříjemný okamžik, když sis všimla, že si nemusíš tu paži umývat."

"Což vysvětluje další záhadu," pokračoval zase Kresh. "Náš podezřelý musel být schopen velmi přesně simulovat chování robota a přitom o samotné výrobě robotů vědět jen velmi málo. Což se samozřejmě na Ariel přesně hodí. Když si natřela ruku, počkala na Freddu Levingovou, udeřila ji do hlavy a zapnula Kalibána. Buď hned na místě nahlédla do záznamů a zjistila, že ani on nemá zákony, nebo to určila podle jeho pořadového čísla. Taky mohla při své předchozí návštěvě něco zaslechnout. Na bezpečnost jste v těch vašich labora-

-298-

tořích moc nedali. Nebo to možná jen hádala. Stejný typ, stejný model, věnuje se mu speciální pozornost. Možná zaslechla, že Gubber dostal pokyn netestovat kognitivní funkce. To jí mohlo hodně napovědět. Pak už stačilo, aby ukradla počítačový blok s inventárními záznamy. Nemohla ho nechat v laboratoři, protože věděla, že bychom ho brali jako důkaz a dřív nebo později si ho prostudovali." Udělal gesto zbraní, ale dával si přitom pozor, aby nepřestal mířit na hrud' robotky. "Tak co, Ariel? Když ti paní Weltonová dávala takovou spoustu volného času, měla jsi možnost změnít i záložní kopie? Nebo jsi pořád ještě čekala na příležitost?"

Už se tě chci zeptat jen na jednu věc, Ariel," řekl Kresh. "Ty stopy. Nechala jsi tam vlastní krvavé stopy náhodou, nebo sis uvědomila, že Kalibán tam také zanechá stopy, úplně stejné jako ty tvoje, a splete nás ještě víc? Udělala jsi je tam schválně?"

Ariel nepromluvila, nepohnula se.

"No, na tom vlastně nezáleží," řekl Kresh. "A mimochodem, paní doktorko, vám se musím omluvit za to, že jsem vás před chvílí tak vyděsil, ale bylo to nutné. Potřebovali jsme vědět jistě, že Ariel nemá první zákon. Ale teď myslím, že

patrně víte, kde jsou příslušná tlačítka. Kdybyste mohla Ariel deaktivovat -"

Ale Ariel nečekala a rozběhla se - byla už na půl cestě k Freddi-nu letounu. Kresh se obrátil, pečlivě zamířil a vypálil.

Ariel padla k zemi s úhledným otvorem uprostřed těla.

"A tohle bylo taky nutné," zašeptal Kresh.

Teprve za poměrně dlouhou dobu, když dorazil policejní tým, aby si odvezl Ariel ke zkoumání, když Gubber Anshaw a Tonya Weltonová odletěli pryč v letounu doktorky Levingové, kdy Jomaine Terach přijal pozvání Abella Harcourta, aby s ním zašel dovnitř na skleničku, si Fredda Levingová na něco vzpomněla. Je to zvláštní, myslel si Kalibán, být s ní, být se svou tvůrkyní, s ženou, která se rozhodla, že vesmír potřebuje bytost, jako je on.

"Kalibáne," řekla, "pojď se mnou."

Ale Kalibán se nepohnul. Jen se na ni díval svým jediným zdravým okem.

Fredda na něj zmateně pohlédla. Pak se jí tvář rozjasnila. "Aha," řekla. "Samozřejmě. Kalibáne, mohl bys prosím jít se mnou?"

-299-

"Jistě," odpověděl Kalibán. Šlo koneckonců o princip. Srovnal s ní krok.

Fredda zamýšleně pokývla. "Robot, který dělá jen to, co chce," řekla. "To tedy opravdu bude něco - a někdo - s čím bude život zajímavější."

Došli spolu k místu, kde stáli a hovořili šerif Kresh a Donald.

"Šerife!" zavolala Fredda, když se dost přiblížili.

Kresh vzlhl a také Donald se k nim obrátil. "Ano, paní doktorko," řekl šerif. "Co se děje?"

Fredda mu podala kus papíru, který celou tu dobu držela v ruce. "Moje povolení, které mě opravňuje vlastnit a ponechat si jednoho robota bez zákonů."

Kalibán sledoval, jak se na ni šerif Kresh bez pohnutí dívá celých pět nebo deset vteřin. Tak tohle je ten muž, ten děsivý šerif, který ho pronásledoval po celém Hadu. Kalibán už neměl žádné iluze o tom, že hranice jurisdikce nebo kousky papíru mohou Alvara Kreshe zastavit, když se rozhodne, že se zastavit nedá. To je člověk, který právě jediným pohybem prstu zničil Ariel a nikdo se proti tomu neozval ani slovem.

Kalibán pocítil mocné nutkání obrátit se, utéct od toho člověka, přežít. Ale ne. Ariel to zkusila a skončila s dírou v těle. Jedině tehdy, když tento muž uzná Kalibánovo právo na život, bude mít Kalibán aspoň slabou naději dožít se večera. Kalibán se díval na šerifa a ten mu pohled oplácel. Oba dva, člověk a robot, šerif a uprchlík, na sebe dlouze a pátravě hleděli.

"Ty jsi nám tedy dal zabrat, příteli," řekl šerif Kresh.

"A vaše stíhání bylo velmi účinné, pane," odpověděl Kalibán. "Málem jsem ho nepřežil."

Stáli proti sobě, dívali se na sebe, mlčeli, nehýbali se. Nakonec šerif vzal od doktorky Levingové povolení a podal ho Donaldovi, aniž spustil oči z Kalibána. "Co ty si o tom myslíš, Donalde?"

Malý modrý robot se podíval na dokument a pečlivě ho zkoumal. "Je to autentický guvernerský papír a podpis guvernera Griega vypadá pravý. Text skutečně obsahuje popsané povolení. Ovšem dá se brát v potaz, pane, zda má tento dokument zákonnou platnost či zda má guverner právo taková povolení vydávat. Z hlediska nebezpečí, jaké představuje robot bez zákonů, bych vám důrazně doporučoval, abyste platnost povolení zpochybnili."

-300-

"Pořádně zabrat," opakoval Kresh, aniž to prohlášení přímo někomu adresoval. S pohledem stále ještě upřeným na Kalibána si vzal papír zpátky a podal ho Freddě Levingové. "Zpochybnit ho, Donalde?" řekl. "To nevím. Mně to připadá zákonné." Alvar Kresh, šerif města a okresu Hades, kývl na Kalibána, na Freddu Levingovou a pak se obrátil.

"Poď, Donalde," řekl. "Jedeme domů."

EPILOG

Bylo po všem. Všechno začínalo. Limbus čekal. Limbus a záchrana tohoto světa. Fredda Levingová se usmála, když se naklonila nad Kalibána a zasadila mu náhradní oko. Rozzářilo se stejně intenzivní modří jako to druhé. "To bychom měli," řekla. "A teď se podíváme na tu tvou naraženou ruku."

"Děkuji vám za pomoc, paní doktorko. Vystavila jste se kvůli mně krajně nepříjemné situaci. Mám pocit, že jsem vám hodně dlužen."

"Opravdu?" zasmála se. "To je velice zajímavé. Tak mi připadá, že už sis osvojil svůj vlastní třetí zákon sebezáchovy. Možná ten pocit dluhu znamená, že si začínáš osvojovat i druhý zákon. Jsem zvědavá, jak bude znít." Vzala ho za paži a naznačila mu, aby ji natáhl. Použila nějaký nástroj, který tiše bzučel, a vnější krunýř jeho ruky se otevřel. "Není to tak zlé," řekla roztržitě, když se podívala na poškozený mechanismus. "A než se ten druhý zákon zformuje úplně, tak ti poradím, jak bys ten dluh mohl splatit."

"A jak?"

Podívala se mu do modře svítících očí. "Poď se mnou," řekla. "Poď do Limbu. Tohle město pro tebe není. Myslím, že tady se nikdy nebudeš cítit spokojeně a v bezpečí."

Kalibán o tom uvažoval. "Ne, to je pravda. Pochybuji, že bych mohl v Hadu být někdy šťastný. Ale co budu dělat v Limbu? K čemu budu užitečný?"

-301-

Fredda se znova zasmála. "Ano, ty si docela určitě vytváříš smysl pro povinnost k jiným věcem než k sobě. Nemůžu se dočkat toho, jak to bude pokračovat." Ale pak zvažněla. "V Limbu budeš ohromně užitečný, Kalibáne. Máš prvotřídní

mozek a jedinečný pohled na věci. Robot se třemi zákony, robot s novými zákony, Usedlík, Vysíd-lenec - všichni máme svá omezení. Ty budeš schopen vidět věci tak, jak je nemůže vidět nikdo jiný.

Přidej se k nám, Kalibáne. Pojeď se mnou do města Limbus na ostrově Očistec a pomoz nám zabránit téhle planetě, aby šla ke všem čertům."

Robot Kalibán se podíval do očí své tvůrkyni a kývl. "Paní doktorko," řekl, "neumím si představit lepší místo, kde bych mohl žít."

-302-

ROGER MacBRIDE ALLEN ISAAC ASIMOV

KALIBÁN

Z anglického originálu Isaac Asimov's Caliban,
vydaného roku 1993 nakladatelstvím Ace Books, New York
(Byron Preiss Visual Publications, Inc.),
přeložila Veronika Volhejnová.

Obálku navrhl Pavel Hubička.

Vydal Knižní klub, k. s., ve spolupráci s nakladatelstvím
Eminent v Praze roku 1997 jako svou 448. publikaci.

Odpovědný redaktor Jindřich Jůzl.

Technická redaktorka Alena Suchánková.

Počet stran 320.

Sazba Cadis Praha.

Tisk Graphischer Grossbetrieb, Pössneck GmbH, SRN.

Vydání první.

-303-

Digitalizované

2001

RoboV

RoboVa stránka o knihách <http://sweb.cz/robov.knihy/>

Mirror teito stránky

Email

<http://www.robov.knihy.szm.sk/> robov.knihv@seznam.cz